NEW YORK PUBLIC LIBRARY
3 3433 04418 7759
C 12-4026
Gvadanyi, Jozsef
Ronto Palnak egy magyar lovas Koz-Katona

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

RONTÓ PÁLNAK
egy Magyar lovas Köz-Katonának
ÉS
GRÓF
BENYOVSZKI
MÓRITZNAK
ÉLETEK',
Földön, Tengereken álmélkodásra méltó Történetty eiknek, 's véghez vitt Dolgaiknak
L E - Í R Á S A,
a' mellyet Hazánk Dámáinak kedvekért
Versekbe foglalt
GRÓF GVADANYI JÓZSEF
Magyar Lovas Generális.

Pozsonban és Komáromban,
Wéber Simon-Péter költségével és betüivel,
1793.

Digitized by Google

Digitized by Google

AJÁNLÓ LEVÉL

Magyar Hazánk érdemes Dámáihoz.

Mdr egyſzer le-tehetem Nagyſágtok kanapéjai előtt álló aſztalkáikra, azon Munkámat, a' mellynek, még a' múlt Országh Gyülésének alkalmatosſágával Pesten Verſekbe való munkálására Nagyſágtok kénſzerítettek. De méltóztatnak arra emlékezni, hogy tőlem olly jádzi Munkát kívántak, mint tsekély penndmból ki-folyt Falusi Nótáriusnak Útazása. Mdr én nem tudom: ha ezen Munkám rózsa nyilást példdzó ſzdjotskdjokat egy kis moſolygásra red fogja é hozni? avagy nem? Ha ez meg-történik, bizonnydra örömömre fog válni, hogy Nagyſágtok kívánſágának eleget tettem; mert így tárgyomhoz jutottam; ha pedig nem, tehát gondollya meg Nagyſágtok, hogy ez, egy meg-aggott embernek penndjdból folyt ki, és hogy az agſdgnak inkdbb a' mordſág, mint ſem a' jddzó kedv az ő tulajdonſága. Ha ne találnán ellenkező történne, és a' moſolyds helyet, némelly Verseimnek ſorai,

Digitized by Google

egy kevés pityergést találnának okozni; aztat hajnali harmat formájú gyenge szíveiknek méltóztassák tulajdonítani. Én csak attúl tartok, hogy mivel ezen Munkám sok háborúkat, és vér ontásokat foglal magába, ne találntán Nagyságtok ízlése ellen légyen: de ha meg-gondollya Nagyságtok Őseink Aszszonyi Nemének tett vitézségeit; reménylem, nem fognak kívánni azoknál alább valók lenni, annyival-is inkább, mivel azok nem vóltak annyi tulajdonságokkal, 's nagy, és szép erköltsökkel fel-ruházva, mint Nagyságtok; a' kik a' meg-világosíttatott világba élnek. Nem-is olvastak annyi Román könyveket, a' mellyek tele vannak Bajnokok dolgaival, sem pedig ezeknek vitézségeit szembe tűnő képpen a' Theátrumokon játszani nem láttak; mi több, még csak olly módissan fel-öltözni, tántzolni, és magokat festés által iffijítani, 's bé-maxolni sem tudták, hanem azon vas világba, magok egyűgyű

erköl-

Digitized by Google

erkölcseibe tartották lenni bóldogságokat. Óh vakság! De még-is azon fátyolt viselő, és karmazsin tsizsmába járó Dámáknak edgyike, sokdig védelmezte mint egy Semiramis Munkáts Várát, a' másika pedig, meg-nem-rettent szívvel durogtatta dgyúit, az ötet ostromlok ellen, Aranyos Medgyesi várából. Hát a' Murányi Vénus, nem de nem mind addig meg-tartotta azon nevű várát-is, miglen Nagyságtok bálványkája Cupido, szokás szerént aztat meg-nem-vette. Azért reménylem Nagyságtok gyenge mellyeikbe-is hasonló szív vér, és még méréjszebb, mert ez már mint a' Briliant kő, a' meg-világosíttatott Világ által ki vagyon pallérozva. Én ezen példákat nem azért hozom elő, mintha Nagyságtokat a' Márs Thétrumdra karon fogva kivánnám vezetni, éppen nem, mert Isten kegyelméből elég férfiaink vannak, a' kik ma-is más nemzetek tsuddjdra a' mostani véres Frantzia

Digitized by Google

háborúba, mint igaz Magyarok úgy vitézkednek. Meg-nyúgodott elmével méltóztassanak lenni, mert itthon fognak maradni Nagyságtok, nem ugyan a' gusaly mellett, mert ez durva eszköz, hanem a' Márs Theátruma helyet, a' Pestinek, vagy Bétsinek meg-tekintésére. Ne-is iszonyodjanak Nagyságtok ezen Munkámba bé-iktatott háborúktól, mert azokat tehetségem szerint igyekeztem mulatságosan ki-tenni. Végtére két kérésemet nyújtom Nagyságtok elibe, az elsö ez, hogy elöl jdró beszédemet figyelemmel méltóztassák olvasni, hogy így Munkámnak foglalatját elöre ki-vehessék. A' második pedig, hogy méltóztassanak malasztjokba meg-tartani

alázatos szolgájokat
A' Ki-adót.

ELÖ

Digitized by Google

ELŐ JÁRÓ BESZÉD.

Az 1792-dik esztendőbe Budán tartatott Ország Gyűlésén magam-is jelen lévén, történt; hogy Pestre egy nagy érdemű Dámának látogatására által menvén, hét más Dámákat szerentsém adatott nála találni; az hármát nem esmértem, de a' négygyét már az előtt sok alkalmatosságokba tiszteltem. Azon három esméretlen Dámák, a' többiektől fülem hallottára (jól lehet súgva akartak szóllani) kérdezték, hogy én volnék-é az; a' ki a' Falusi Nótáriusnak Budára tett útazását munkáltam? Midőn amazok bizonyíttották vólna, mindjárt ez a' három-is meg-esmérkedett velem. Több egymás dolgoknak elő-hozása után, mind a' nyóltz Dámák körül vettek, és kértek, hogy még egy olly forma játékos munkát az ő tekíntetekért adgyak-ki. Eleget szabódtam, 's mentettem magamat, hogy se időm arra nem vólna, sem esztendeimre való nézve,

Digitized by Google

az illyen könyü munka hozzám már nem illene; sem pedig matériát egy könnyen arra nem találhatnék. De mind ezen mentségeim haszontalanok; és sikeretlenek vóltak, és mind addig únszollani meg sem-is szüntek, míg erre magamat nem ajánlottam. De kinek-is szívét meg-nem-lágyítaná az illyen Syréneknek éneklése! magát Jupitert-is az égbül le-húzta egy Aszszonyi állat; és így, ámbár nem örömest, le-köteleztem magamat, egy ahoz hasonló munkának ki-adására.

Meg-vallom, sokáig tünödtem magamba, míg alkalmatos matériát találhattam, mivel nem valami mesének, hanem valóságos történetnek világ eleibe való terjesztésén igyekeztem. Végtére az ötlött eszembe, hogy *Rontó Pálnak*, egy Magyar lovas katonának, és *Gróf Benyovszki Móritznak életeket*, földön, tengereken végzett háborúit, vitézségeket, álmélkodásra való történettyeiket adgyam ki. Azért-is ne tartsa egy érdemes Olvasó-is, ezen munkámat költeményes Románnak, mert valósággal meg-történtek az abba foglaltatott dolgok.

Leg-inkább azért határoztam-meg dolgaiknak ki-adását magamba, mivel Hazánk-

fiai

fiai vóltak; mert világos dolog, hogy ha az idegen nemzetek közzül egy valaki, tsak egy tsekély dolgot, úgy mint tsak egy más Országon kereſztül tett útazást, vagy egy tsekély vitézſéget viſz-is véghez, azt mingyárt nagy fittyel ki-trombitáltattyák, kinyomtatattyák; had lássa tehát a' Világ, hogy Hazánk-is nemez olly jeles férfiakat, a' mellyeknek viselt dolgai, ſokkal nagyobbak, jelessebbek, mint más ezer idegeneké.

Azon ſe tsudálkozzon ſenki, hogy *Rontó Pálnak* történeteit, Gróf Benyovſzki történetei eleibe téſzem, mert minden érdemes Olvasók, által fogják munkámba látni, hogy a' Grófnak történetei tsak akkor kezdődnek, a' midőn Rontó Pál nem meſzſze Krakótúl Lengyel Orſzág Városától, hozzája érkezett, már ez előtt pedig Rontóval ſok dolgok történtek, mert öregebb-is vólt ſokkal a' Grófnál.

Mind ezek után ſenki ſe tartsa az én Rontómat azon Rontónak lenni, a' ki Gróf Tökölyi Imrének, ki-is hét ſzáz Magyarokkal, és ſok Tatárokkal 's Oláhokkal, Tölts Várának Passusán, 1690-dik eſztendőbe Erdélybe a' hadaknak ki-kémléllésére bé akarván tsapni, kémje vala, és Gróf Heister, ón

Digitized by Google

Gróf Teleki Mihály konyhájokba petsenyét forgatott; mert akkor az én Rontóm még e' Világon sem vólt, és azon kém Rontónak a' kereſzt neve, nem Pál, hanem István vala. Ki lett légyen az én Rontóm, verseimbe valamint ſzületését, kereſztelését, nevelését, úgy több dolgait-is maga elő adgya.

A' mi Gróf Benyovſzki Móritz életét illeti, önnön maga aztat, míg Londonba mulatott, Frantzia nyelven le-írta, és ugyan ottan ki-nyomtattatott; a' mellyet az Anglusok-is, magok nyelvekre által fordították, és végtére ezen munkája Németh nyelven-is ki-jött: és így réſz ſzerint, én ezen németh ki-adást követem, de még-is inkább önnön magok előttem tett beſzédgyeiket, 's vallásokat; mert a' mint munkámba bé-iktattam, midőn Gróf Benyovſzki Párisbúl Hazánkba meg-tért, Nagyſzombatba az Arany Korona Vendég fogadóba velem négy napokat töltött, és mint régi jó Barátom, és távodadrúl való Atyámfia-is, minden történetéit, viſzontagſágait nékem el-beſzélette. Rontó Pál pedig egy Regimentbe vólt velem, és én Fő Strázsa Mestere vóltam, 's hivatalom mellett az akaſztófa alá-is én vezettem ki, az hét eſztendeig folyt Prus-

ſus

Digitized by Google

ſus háborúba. 1790 dik eſztendőbe Országi Gyülésén Budán lévén, meg-tudván ő ottan léttemet, fel-keresett, és kilentz napokig el ſem ereſztettem. Ezen alkalmatosſággal, mind a' maga életét, úgy a' Gróffét-is, az vele esett történetekkel el-beſzéllette előttem; ſőt a' mint néki mondottam, mint vólnának némelly dolgaik a' könyvbe ki-téve, ſokat meg-hamisſított, és előttem úgy, a' mint ki-tettem, beſzéllette.

El-nem-halgathatom aztat, hogy a' németh fordításba, a' Grófnak eredete felette nagy hibákkal vagyon ki-téve, nem-is gondolom, hogy önnön maga a' Gróf aztat így tette vólna ki, hanem a' ſok fordítók hibája léſzen, mellyre való nézve, én aztat megjobbítottam. Mivel pedig a' Gróf Nyitra Vármegyébe ſzülettetett, hogy a' dolog így légyen, az egéſz Nemes Vármegye bizonyſágom léſzen.

A' Németh fordításba így vagyon eredete ki-téve: hogy ő ſzülettetett vólna Nyitra Vármegyébe Verbói maga örökös Uradalmába; az Attya lett vólna Gróf Benyovſzki Sámuel magyar lovas Generális; az Annya Báró Révai Rózsa, tanúlását pedig a' Bétsi Universitásba végzette vólna; a' midőn már

14 eſzten-

Digitized by Google

14 esztendőt ért, Generális Simsén gyalog Regimentéhez mint Al-Hadnagy ment vólna, és a' Prussussal hét esztendeig tartott háborúnak folyása alatt, ő az Attyának egy öreg Báttyától, Lengyel országba hívattatott vólna, hogy tőle az örökös Staroſztaſágot vennė által, mivel ő már öreg vólna; és ugyan ezen okra való nézve a' Litvániai nagy Hertzegſégbe lévő jószágait-is; a' mellyeket tellyesített-is vólna, és a' mi midőn éppen külső Országok meg-tekintésére, különösen nap-keleti Indiába kivánt vólna menni, meghallván, hogy az Attyafiai Magyar Országba lévő jószágaiba hatalmasan bé-szállottak vólna, viszsza tért hazájába, és erővel ki-vette vólna kezeikből maga jószágait; a' mellyért-is azok, mint párt-ütőt bé-adták őtet Bétsbe az Udvarnál, mellyre-is kénteleníttetett vólna Lengyel Országba bé-menni, a' hol-is az Országot már tűzbe találta, és az ott való Ország Rendgyei, meg-tudván el-érkezését, Varsó Városába hivatták, és a' Confœdérátiónál leg ottan Generálisságra fel-is emelték.

Mind ezek szóról szóra valótalanságok, azon az edgyen kívül, hogy szülői Benyovszki Sámuel Úr, és Báró Révai Rózsa valának,

Digitized by Google

nak, mert elsőben-is: egéſz Nyitra Vármegyébe nintsen Verbói Uradalom, hanem Mezö Város Verbó, a' Tsejtei Várrúl neveztetett Tsejtei Uradalomba vagyon, a' mellybe több fő, és jeles Familiák-is birtokosak. Másodſzor: az Attya ſoha ſem vólt Generális, hanem bóldogúlt Pestvármegyei József lovas Magyar Regementibe, a' kinek-is hitves társa vala Révai Rózsa, Oberster vólt, a' most említett Generális élemedett Úr lévén meg-hala, és özvegyét Báró Révai Rózsát Oberster Benyovſzki Sámuel Úr el-vette, és úgy mint Oberster mindjárt resignált-is, és Verbón lakott, és így azután ezektül nemzettetett Gróf Móritz Benyovſzki, az Atya Gróf ſem vólt, hanem igaz régi, tö gyökeres, Fő Nemes Familiából ſzármazott, a' melly nevezetét veſzi Nemes Trentsén Vármegyébe feküvő Benyov nevezetü helyſégről. Ezen Fő Familia Hazánkba ma-is virágozik, és valamint a' Politicus, úgy az Egyházi és Hadi rendekbe-is jeles, és Hazánk haſznát ſzolgáló érdemes tagokkal tündöklik. Gróf Móritz Benyovſzki akkor emeltetett-fel Nagy emlékezetü Fejedelem Aſzſzonyunktól Mária Therézsiától Grófſágra, a' midőn (a' mint alább ki fog tetſzeni) Párisból Bétsbe érkezett, kit-is mivel már

egy-

Digitized by Google

egyſzer Gróffá lett, egéſz munkámba azon nevezettel illetem. Lengyel Orſzágba ſem bírt jóſzágot, hanem a' midőn oskoláit elvégzette vólna, a' Bánya Városokra mene, különösen Selymetzre, ítéletem ſzerént Praxisra. De itten egy olly valami érte, hogy kénteleníttetett Lengyel Orſzágba menni, úttyába lévén, Sepes Vármegyébe meg-betegedett, és egy Hengski nevezetű emberſéges embernek házába feküdvén, ſpasmussai között a' Leányával meg-esmérkedett, és aztat el-is vette. Lengyel Orſzágba érvén, látta, hogy a' háború divattyába vólna, a' Confœderátusokhoz állott, és Krakó Városa táján egy hadi testet állított fel, és éppen akkor érkezett hozzája Rontó Pál-is.

Itt kezdődik tehát életének le-írássa, a' mellyet én két ſoros Versekbe, mivel a' fent meg-írtt Dámák így kivánták, a' Világ eleibe terjeſztem; másképpen nem lett vólna munkám fél-tsipejű, de a' Dámak jobban ſzeretik a' Rytmust, mint a' négy ſoros verselést, mert ennek könnyebb a' Nótája, hanem valamint az igaz Magyar Poësisnak terméſzete hozza magával, négy ſoros lett vólna tsekély munkám.

El-nem

Digitized by Google

El-nem mellőzhetek én itt, egy Anecdotumot, melly ebből áll: Minap egy igen kedves Barátom hozzám érkezett, 's panaſzolkodott, egy könyvetskét tartván kezébe, a' mellybe Hunyadi Láſzlónak élete írattatik-le, hogy ennek elő járó beſzédgyébe az Author puskázna ellene azért, mivel ő egy négy ſoros játékos Munkát írván, elő járó Beſzédgyében a' két ſoros Verselés ellen írtt vólna. Mondottam nékie, hogy talán másnak a' munkájáról ſzóll ezen Author. Óh nem, felelt: mert valamennyi Magyar könyvek eddig ki-jöttek, mind meg vannak nálam, és egy elő-járó beſzédben ſints emlékezet a' két ſoros Versellésről, tsak az enyimbe. Kérdeztem, hát mit ír jó barátom Uram ellen? felelt: imé, ſzórúl ſzóra ezeket:

„ Előre tudom, hogy léſznek némellyek, „ kik azért munkámat kisebbíteni fogják; „ NB. hogy két ſoros versekkel ír. Én arról „ nem tehetek, ha azok tsak a' négy egy for- „ mán hangzó ſzóknak ki-keresésében, és „ nem a' dolgoknak velős, és ſzép le-írásában „ akarják állítani a' magyar Poësisnak termé- „ ſzetét. Az ollyan okoskodások, mellyek a' „ két ſorú Versek ellen egy Könyvnek Elő- „ Beſzédében tétettek; bennem ugyan mint „ el-mellőzhetők, leg-kissebet ſem indítottak. „ Azoknak tréfás Írója, úgy gondolom, azt „ tartja, ſzép a' régi ſzokás, ha roſz-is. In- „ kább akarnék én, az olly két ſorú, de fontos, „ és arany Verseket író magyar Virgíliussal

„ mint

„ mint T. T. Pétzeli József Úr e' dologba hi-
„ bázni,(mint Cicero mondotta Plátóról,) mint
„ másokkal tartani." Ezek azon Authornak
szavai.

Kértem annak utánna ezen jó barátomat, hogy maga munkájának Elő-járó-Beszédgyét-is engedje nékem olvasni; kezembe-is nyújtotta, és figyelemmel el-olvasván, ezeket mondottam nékie.

Kedves Barátom! ezen Authornak ítélete, meg-vallom, sovány, és mondása üres hang, mert eleint Gyöngyösi Istvánnak, és Horváth Ádám Úrnak négy soros munkáit dítséri, mindjárt megint, nyomba a' két soros verselést égig magasztallya. Nem arrúl vagyon jó barátom Uram elő járó beszédgyébe a' szó, mintha két soros versekkel nem lehetne szép munkát tenni; mert lehet, valamint önnön magának ezen Authornak munkája-is dítséretet érdemel, hanem árrúl, hogy mért hagyattatik-el a' régi igaz Magyar Poësisnak módja, mért nyesik-le szépen elterepedett ágait, és mért teszik sutának. Nem lészen több tíz esztendőnél, hogy ezen két soros verselés kezdődött gyakoroltatni; de mért? okát igen helyesen adja jó barátom Uram? hogy restelkednek a' szavak fel-keresésében. Valóban gonddal, és munkával-is esik négy hangú ollyas szavak fel-találása, hogy a' jó természetes Poésisnek ízlését magokba foglallyák. Böltsen-is mondja azon Author, hogy az ollyas okoskodá-

kodások, mint a' mellyek vannak jó barátom Uram Elő járó beſzédgyébe, el-mellőzhetők, és benne ſemmit ſem indítanának; ne-is indítsanak, mert másképpen nehezebb munkát fognak néki okozni, a' mellyet könnyebb el-kerülni, mint ſem munkálni. Leg-inkább az tetſzik nékem tsudálatosnak, hogy azt írja: hogy tsak a' ſzavaknak keresésében állíttják, nem a' velős dolgok Válaſztásában a' Magyar Poésisnek terméſzetét. De okát ennek nem adgya, hogy mért vólna a' két ſoros versekkel épült munkákba velősebben ki-téve az igaz Magyar Poésisnek terméſzete, mint a' négy ſorosba; holott több ſzavakkal jobban, velősebben-is lehet egy dolgot, nem tsak ki-mondani, de Poésisi terméſzetit-is ízléssel ki-találni. Soha ſem-is fogja tudni ennek okát adni, hanem *ſtat pro ratione voluntas*. Ez éppen ollyas dolog, mint a' midőn egy útazó ſiett, hogy hamar oda érhessen, a' hová ſzándékozik, déli étetéskor több 's jobb ételekbül álló jobb ebédgye' el-kéſzülését nem várja, hanem gulyás hússal, mivel ez mindjárt kéſzen vagyon, meg-elégſzik, mert ez-is jó. A' két verseléssel tett munka-is jó, azért mért kellene négy ſorral való munkát tenni, mivel ennek munkállása fáradtſágos. El-hitetheti kedves jó Barátom Uram Zoilusa magával, a' régi Deák Poéták úgy mint Virgílius, Ovidius, Horatius, Juvenalis &c. hogy ſokkal jobbak vóltak, mint a' mostani deák Poéták, de egy ſe tért ki a' ſzokott deák ver-

Digitized by Google

ſelés úttyárúl, hanem azon jártak, ſzintén úgy a' régi Magyar Poéták-is, mint Balassa, Benyitzki, Gyöngyösi István, Gróf Kohári István 's a' t. jobb Poétak vóltak minnyájunknál, és mi ŏket tsak majmozzuk, és gondolattyaikat lopogatván, új festékkel mázollyuk; azok pedig minnyájan négy ſoros versekkel írtak, és így nem értették-é ezek a' velős Poésisi terméſzetet; ítéllye-meg a' Világ. Az újjab Poéták közzül-is ſokakat hoſzhatnék elő, de a' többek között tsak edgyet hozok elő, ama régi jó Barátomat, bóldogúlt T.T. Szilágyi Sámuel Superintendens Urat; ezen túdós, Universalis, és Polihistor Úrnak-is minden Poésisi munkái négy ſorral vannak munkálva, de talám nem értett az igaz Poésisi terméſzethez, pedig — — — Ha pedig kedves Barátom Uramról, a' mint ki-teſzi: ſzép a' régi ſzokás, ha roſz-is: aztat érti, mintha nem tudna a' jórúl, és roſzrúl ítéletet tenni; meg ne ütközzön ezen, mert meg-lehet, hogy ezen Author több írós Vajat, és lépes mézet evett, jó barátom Uramnál, következés képpen jobban-is megfogja tudni a' jót válaſztani, és a' roſzſzat kárhoztatni, mint kedves barátom Uram. Ha pediglen azt találná azokon a' ſzavakon érteni, hogy kedves barátom versei roſzſzak vólnának, mellőzze-el ezen ítéletét, valamint ő el-mellőzi a' négy ſoros munkát. Nagy jele ám ez a' jó Poésisi terméſzetnek, ha egy valaki olly hiedelembe vagyon, hogy

önnön

önnön munkája helyes, a' mássé pedigien roſz. A' mit Pétzeli Úrrúl ír, magam-is reá állok, hogy ezen meg-halálozott emberſéges embernek versei gyönyörük, de aztat-is ide teſzem, hogy 1790-dik eſztendőbe bóldogúlt Leopold Fejedelmünk koronáztatásának alkalmatosſágával Pozsonba, mint régi jó esmérőm, és Földim, Szállásomon meg-látogatott, kinek-is tréfásan ezt mondottam: Mért lett T. Uram az igaz régi Magyar Poésisnak Desertora? betsületemre mondhatom: ez vólt felelete: Jól tudom én, hogy négy ſoros Versekkel írtt Magyar munka, ſzebb a' két ſorosnál, mert több ſzavakkal több gondolatok, helyessebben tétethetnek ki; de mivel Egyházi ember vagyok, felette ſok a' dolgom, és az illyen munkákra tsak lopom az időt, két ſoros verseléssel hamarébb végzem azokat, mivel a' négy ſoros munka ſokkal több időt kíván. — En azon-is tsudálkozom, hogy Attya Urának ki nem ütötte pennáját kezébűl, mikor dítséretire ezen egy pár négy ſoros Strófáit írta: *A' Jó fiú nem tsak a' maga haſznára* &c. de tudom, Attya tiſztelő fiú. De már elég légyen ezen penna kis tsata; ſzent a' békeſség, nem foly ſenki ſebének véri. Kedves jó barátom pedig írjon ezentúl-is négy ſoros versekkel, én ugyan ezen munkámat két ſoros versekkel írtam, de okát ennek már fellyebb ki-tettem, mivel a' Dámák így kivánták, mert azok a' Rytmust

Digitized by Google

ſzeretik danlani, mellynek rövidebb a' Nótája. De ha ugyan tsak kedves Barátom Zoilussa nem ſzünne-meg kötzódni, adgya akkor a' Magyar Gyáſz érdemes Authorának remek munkáját a' kezébe, 's mondjameg néki, hogy a' mint ezen Author felel munkája végin, maga Zoilussának, az légyen kedves barátom Uram felelettye-is.

Magam pedig még néhány ſorokat ezen Elö-járó Beſzédemhez függeſztek, mellyekkel ki-fejezem, hogy ezen Munkámat két réſzekre oſztottam, és az elsöt, melly egyedül Rontó Pál történeteit foglallya magába, hat Tzikkelyekre; a' második réſzt pedig, a' mellybe Gróf Móritz Benyovſzkinak dolgai vannak, tizenkét Tzikkelyekre. Ezen egyenetlenſéget az okozta, mivel a' Grófnak történetei mind ſzámossabbak, mind fontossabbak, mint a' Rontó Pálé, de ezekbe-is ki-teſzem azon történeteit, a' mellyek azon idö alatt történtek, a' melly alatt ö, a' Gróffal vólt. Bóldognak fogom magamat tartani, ha ezen tsekély munkám valamint Hazám Dámái elött, úgy annak közönſége elött-is, egy kis meg-elégedést fog érdemleni.

Költ Munkám Szabad Szakoltza
Királyi Városba lévö házamba,
Szent Iván havának 30. *Napján,*
1793. *Eſztendöbe.*

Digitized by Google

ELSÖ RÉSZ.

ELSÖ TZIKKELY.

Rónto Pál ſzületése' földjéről ſzóll; el-beſzélli, kik vóltak Szülöi, mint jött e' Világra, miképpen ment végbe Kereſztelése, és az annál tartatott Vendégség.

Ezer hét ſzáz harmintz-negyedik eſztendö
Folya nagy áldáſsal, vólt mindenbe olly bö,
Hogy az élés-házak mind meg-töltettettek,
Pintzékbe a' hordók egymásra tétettek.
Egy ugar ſem marad't Hazánkban haſztalan,
Sem férjével lakó Aſzſzonyſág magtalan.
Abba ſzült engem' is Anyám e' Világra,
Az Atyám én velem jutott fiú ágra.
Borsod Vármegyének azon kies völgye,
Mellyet a' Sajó moss, ſzületésem' földje.

A Er-

Digitized by Google

Erről falum' neve-is Sajó Kereſztúr,
Mellyben Gróf Szirmai nemzetſég földes Ur.

Rontó Dávid vala neve az Atyámnak,
Sárkány Judith pedig az édes Anyámnak.

Vagyonja vólt annyi, mint paraſzt gazdának
Szokott lenni; dolga jól folyt az házának.

Vagy Bíró, vagy esküdt ember az helyſégbe
Vólt ő; híre nélkül ſemmi ſem ment végbe.

Az egéſz faluba nem vólt olly tanúltt fő;
Írást-is olvasni egy ſem tudott tsak ő.

Minden currenseket tsak ő olvasta-el,
Computusokra-is Miskóltzra ő járt-fel.

Azért-is az helyſég betsűlte, tiſztelte,
Ügye-folytatóját mivel benne lelte.

Szent Pál' napja előtt, estve nyóltz órakor,
Eppen imádſágra harangoztak akkor,

Velem édes Anyám terhétől ſzabadúltt,
Történtt; éppen akkor egy tsillag-is tiſztúltt.

Az istállóba is Atyám' Daru lova,
El-nyeríté magát, 's felette hinnyoga.

Bodri kuvaſzunk-is fogát vigyorgatta,
Örült, ugrándozott, farkát tsavargatta.

Fájdalmai között engem' burokba ſzült,
Mellyen édes Anyám felette meg-örült.

Bába meg-füröſztvén, mint illik, engemet,
Fötől talpig nézte az egéſz testemet.

Szívem' eránnyába ő egy jegyre talált, (mált.
Melly vörös vólt,'s ki-vontt magyar kardot for-

Ezt látván a' bába, nagyon tsudálkozott,
Bé-pólyázván engem', az Anyámhoz hozott.

Szóltt

Szóltt hozzá: Aſzſzonyom! ímé fiad vagyon,
Szerentsés Anya vagy; örvendezhetſz nagyon.
Hidd-el; nem más, hanem nagy bajnok leſz ebből;
Ki-tetſzik ſzívére rajzoltt kard bélyegből.
Kedves édes Anyám karjaira fel-vett,
Száma nints, mennyi ſok tsókokkal illetett.
A' bába itt mindjárt a' ſzomſzédba futott,
Hol Atyám, míg Anyám kínlódott, múlatott;
Néki-is ſzintén úgy meg-mondotta eztet,
Mellyel olly örömöt ſzívébe gerjeſztett,
Hogy lélek ſzakadva mindjárt haza futa,
'S mihent ſzobájába lebegve bé-juta,
Anyám' karja közzül engemet ki-kapott,
Aldotta az Istent, és a' mai napot.
Az istállójába innét engem' bé-vitt,
Darújához így ſzóltt: Ímé! lásſad, Judit,
A' te gazdaſzſzonyod ezen kis katonát
Szülte; tartsad eztet úgy, mint magad Urát.
Idővel nyeregbe ö fog reád hágni,
Te hátadról fog ö ellenſéget vágni.
Mert tudjad: hogy ſzívén kard bélyeget visel,
Hogy nagy vitéz léſzen, ez egy bizonyos jel.
Mivel engem' tartott a' ló' elejébe,
Abrakos tariſznyát fog vonni fejébe,
Azt vélte; azért-is prüſzſzögött, hortyogott,
Lábával az hídlást vágta, és dobbogott.
Szóltt Atyám: no bizony, Urára esmére,
Azért prüſzſzög, dombol, örvend egéſz vére.
Mától fogva léſzen jobb tartása néki,
Tsigás leſz ſzerſzáma, ſzironyos a' féki.

Digitized by Google

Viſſza-térvén Atyám, 's menvén az udvarán,
Bodri a' ſzarvason, (a) az az, ganéj halmán
Feküdött, de mihent ötet éſzre vette,
Le-ſzalad't, 's elötte ugrásait tette;
Hol el-futott töle, hol meg viſzſza fordúlt,
Hol hasára feküdt, hol meg tovább lódúlt,
Hol ſzüköltt, hol pedig néhányſzor böffentett,
Majd böriből ki-bújt, olly nagyon örvendett.
Látván mit nem téſzen az eb, hozzá így ſzóltt,
Mert az Atyám' ſzíve örömmel tele vólt:
Kedves Bodrim! ugyan be nagy a' te eſzed,
Mivel a' mi történt háznál, éſzre veſzed;
Örömmel köſzöntöd, látom, Uratskádat,
Ki tsak most lépett-bé, azon gazdátskádat,
Mond-meg? ki mondta-meg az ö ſzületését,
Az házhoz tsak mostan lett meg-érkezését?
Szavára a' kutya bau! bau! mint böffentett,
Vélte; hogy a' bába néki jelentést tett.
Ha már tudod, úgy mond: ímé Urad itt van,
Hogy nagy vitéz léſzen, az már tsalhatatlan;
E' Világra magyar kard bélyeggel jött ö,
Minden ellenſéggel ſzembe áll, ha fel-nö.
Ezzel a' ſzobába én velem bé-mene,
Az Anyám kevéſſé fel-támad't ellene,
Hogy velem illy kemény, tsikorgó hidegbe,
Kint jár, és nem marad inkább a' melegbe.

Szól-

(a) Az all-földön magasra hányattatik a' gyanéj, és a' tetején mintegy két ſzarvakra rakattatik, azért-is neveztetik az így rakatott ganéj halom, ſzarvasnak.

Digitized by Google

Szóllott: Felességem! hadd szokjon mindenhez,
Úgy-is katona lesz, hideghez, meleghez;
Ó ha láttad vólna, hogy mit nem miveltek,
A' Daru, a' Bodri, melly örömmel teltek;
Mind a' kettő mindjárt rá esmért Urára,
Általad világra jött kis katonára.
Hidd-el ítélete, Darunak magának,
Nagyobb, mint akármelly Naturálistának;
Mert tegnap, jól-lehet kétszer vóltam nála,
Nem nyerített, nem-is dombolt, veszteg álla.
De most kisdedünket karomon sejdítvén,
Dombolt, és víg vala, magát el-nyerítvén,
Nem máson, tsak Isten' hatalmán vígadott,
Hogy nékünk semmiből illy szép fiat adott.
A' Naturálista ezt a' természetnek
Tulajdonítani szokta, vagy esetnek;
De a' Daru lónak az az ítélete,
A' természetnek is, hogy vala kezdete;
Mellyet is egy olly nagy Valami alkotta,
Ki öröktől való, 's ezeket mondotta:
Én vagyok a' kezdet, és én vagyok a' vég,
Tőlem teremtetett föld, tenger, és az ég.
A' Darunak sem vólt addig istállója,
Míglen mester ember nem vólt munkállója.
Nem is első oka annak a' természet,
Hogy annyi sok bolond közttünk el-tenyészett.
Embereknek őket, Isten teremtette,
Naturálistáknak feslett erkölts tette.
Halld Felség azt is, Bodrink mint vígadott,
Hogy a' ganéj dombról hozzám le-szaladott.

Digitized by Google

Természetesebben járta ő a' tántzot,
Mint a' kik viselnek minden-féle rántzot;

Láttam én a' bálba Pesten mint forgottak,
Tollas kalapokba, miképpen ugrottak,

Végig a' Szálába tettek Kalupádát, (*a*)
Sok közzülök jó hogy ki nem törte lábát.

Bodri ugrásfait a' mint el-kezdette,
Hidd-el: módosfabban náloknál, ejtette.

Mind jobbra, mind balra, fokkal fzebben forgott,
Mint a' bálba fzoktak, másra ő nem morgott,

Hol el-futott tőlem, hol pedig vifzfza tért,
LáttamKalupádhoz, fzint'úgy, mint ők, hogy ért.

Pedig tollból néki nem vólt bokrétája,
Sem pedig bé-festve nem vala ortzája.

Kutya ábrázattyát ő tsak meg-tartotta,
Majom ábrázatra azt nem fordította.

Atyámnak fzavain, kevésfé nevetett
Az Anyám, 's engemet ágyába fektetett.

Ezek után Atyám egy bundára le-dült,
De el nem alhatott, olly felette örült.

Auróra mint lépe Hesperus' nyomába,
Fel-költ, 's mindjárt méne barmai' aklába,

Egy fzép hízott ökrét, abból ki-vezette,
Méfzárost hívatván, vele le-üttette.

Két

(*a*) A' Kalupáda tántzot nyegédes, de felette ostoba emberek gondolták-ki, mivel eztet tántznak fem lehet mondani, mert a' Szálának egy végétől à' másikig vágtatnak, azért is inkább futás ez, nem tántz.

Digitized by Google

Két örüt, négy borjút, és nyóltz gyenge bárányt
Altal-adott néki, és két hízott ártányt.

Hogy ő mind ezeket öllye egy rakásra,
Nyúzza, perzsellye-meg, és ne bízza másra;

Töltse kolbáſzoknak réſzit foghagymával,
Réſzit majoranna ſzagos pelyvájával.

De a' toſzogatott kolbáſzt ki ne hadja,
Egéſz bors ſzemekkel az ízét meg-adja.

Legyenek mind gyöngyös, májos, tüdös hurkák,
Véres gömbötzökbe, ſzalonnából kotzkák.

Jól meg-mosva légyen a' patzal főképpen,
Borjú, 's diſznó fejek meg-tiſztítva ſzépen.

Oſztán hat falusi gazda aſzſzonyokat,
Sütni, főzni, kik jól tudnak, ollyanokat

Híván; kamaráját mindjárt fel-nyitotta,
Hogy azt ne kéméllyék, nékiek mondotta.

Azoknak ketteje a' kaláts ſütéshez
Hozzá fogott; négygye pedig a' főzéshez.

Sütöttek az elsők ſzép fejér tzipókat,
Fonott kalátsokat, lángost, vakarókat,

Száma nem vólt a' ſok káposztás rétesnek,
Es kapros túróval meg-töltött bélesnek,

Tekenők töltek-meg mákos kalátsokkal,
Rántott tsöregekkel, és lelkes fánkokkal.

Tálakra levélen, ſültek halmaſztattak,
Aſztalokra rendel mind alkalmaſztattak.

Udvar közepére egy nagy ſzány vólt vonva,
A' mellyet kerített magosſan négy ponyva;

Ezen vólt főzéshez nagy tűz pad épitve,
A' ſok fel-vágott fa rakásra kéſzítve.

Digitized by Google

Mint az Ætna hegyén, ezen olly tüz égett,
Mert Posztrikomra (a) hitt Atyám sok vendéget.

A' négy szakátsné itt kélt, járt, forgott, fürgött,
A' sok vagdaló kés 's főző Kanál tsörgött.

Ki lúdat, ki pulykát, ki kappant mellyesztett,
Ki malatzot szúrván, abból vért eresztett;

Két fülü fazékba káposzta rotyogott,
Püfögött a' kása, feli le potyogott.

Edgyik a' kappanhoz metélt tészta laskát,
Más-is azt sikárlott, hogy majd tsinál táskát.

Harmadik bosporba foghagymát aprított,
Negyedik espéknek szalonnát hasított.

Mert patzalt, bárány húst, ezzel készíttették,
A' törött lébe-is ugyan eztet tették.

Gyenge báránykákat készíték tárkonnyal,
Az apró tsibéket, mint szokás, tzitronnal.

A' diszno lábakból föztek kotsonyákat,
Tálaltak két lapos tálra tarhonyákat.

Eggyike egy sóldart vagdaló késével
Fel-darabolt, 's főzte aztat kaszás lével;

Borjú fő tejfeles, és zsemlye kotzkával
Készült, 's a' Diszno fő etzetes tormával.

Lúdas kása-is vólt, tsirkék köszmétével,
Egy pár hízlalt rétze főtt fekete lével.

Minden étel vala jól meg sáfrányozva,
Némelly meg-zsályázva, vagy rozmaringozva.

Hin-

(a) Hazánknak némelly Vármegyeibe a' Paraszt nép, a' Kereszteltet Posztriknak szokta nevezni.

Hintettek azokra böven borsot, 's gyömbért',
Mivel a' fűſzerſzám tiſztíttya-meg a' vért.

Az ökörnek fejér, 's vese petsenyéje
Nyárson ſült, és róston annak vetretzéje.

Diſznó óldalasnak a' zsírja le-tsorgott,
Malatz, mellyet nyársra vontak, friſsen forgott.

Spékeltetett örű húſsa foghagymával,
Lúdakat töltötték mind kormos almával.

Fulyka kakasoknak lágy kenyér begyekbe
Tétetett: vad nem vólt, azért-is helyekbe

A' többi ſült állott; borjú tzímerekbül
Tsináltak katona bélest veséjekbül.

Atyám két ſzekérbe, míg az ebéd kéſzült,
Lovakat fogatván, eggyikébe bé-ült.

Miskóltzra el-mene, a' Minoritákhoz
Szállott, régtül fogva esmérős Atyákhoz.

A' Gvardiántól ő ki-kére egy Pátert,
Ki meg-kereſztellyen, 's melléje egy Frátert;

Ez mindjárt ſzívesſen Páter Tiburtiust
Rendelte, 's melléje, Fráter Onufriust.

Erre: egy ſzekérrel, az Avasra fel-ment, (*a*)
Melly hegyen egy nagy ſzép pintzéje vala fent,

Három hordó ó bort a' ſzekérre fel-tett,
Mellyet a' Tapótza (*b*) híres hegye termett.

(*a*) Miskoltz városſa felett, egy nagy hegy óldal vagyon, melly Avasnak neveztetik, ezen felette ſok épült pintzék vannak.

(*b*) Egy ſzőllő hegy Miskóltzhoz közel, Tapótzának hívattatik, ezen hegy igaz jeles borokat terem.

Digitized by Google

Papokkal, 's borokkal haza mint érzekett,
A' bábával mindjárt arrúl értekezett,
Hogy meg-fognak-é mind a' Komák jelenni?
Tizen-egy órára itt fognak-é lenni?..
Mert parantsolatot ennek ollyat adott,
Hogy míg Miskoltzra jár', gyüjtsön tizenhatot.
A' bába mondotta, mindjárt itten léſznek,
Tsak a' Papnak magát kell tartani kéſznek.
Nyomba egymás után meg-is jelenének,
Atyámnak, Anyámnak, köſzöntést tevének.
A' bába engemet ſzépen bé-polyázott,
Mint Pünkösdi Királyt, tarkán pántlikázott.
Tüzes András vala az én Kereſzt Atyám,
Feleſége Atzél Kata, Kereſzt Anyám.
Többi hét pár Komák, tsak lóggóg valának,
De mint Kereſzt Atyám, ſzint' olly jól iványak.
Egy fejér abbroſzſzal aſztal teríttetett,
Frátertül két viaſz gyertya rá tétetett.
A' komák ſzép renddel mind e' körül álltak,
Tzeremoniához fogjon a' Pap, vártak.
Öltöztek a' Komák mind záſzlos bundába,
Atyám-is azon nap vólt ſejér gatyába.
A' Koma Aſzſzonyok hoſzſzú fátyolokkal,
Zöld rása ſzoknyába, retzés ingválokkal.
Atzél Kata fel-vett bábától karjára,
Tüzes András Uram állott a' jobbjára.
Mivel Pál estvéjén a' világra lettem,
Azért Pál nevet-is a' ſzent vízzel vettem.
Mihent meg-öntözött a' Pap engem, 's meg kent,
Kereſzt-anyám velem Anyám ágyához ment.

Sok

Sok kívánások közt' le-tett az ágyára,
Többi Aſzſzonyok-is körül a' lótzára

Ülvén, az Anyámnak, ſok köſzöntést tettek,
Melly gyönyörü vólnék, arrúl beſzélgettek.

Egy ſzóltt: Komám Aſzſzony, e'bizony ollyan ſzép,
Hogy a' nagy Óltáron ſintsen illyen ſzép kép.

Más mondá: olly bodros fején hajatskája,
Mint Nagyſágos Gróffnénk pudli kutyátskája.

Harmadik ſzóltt: nem-is mertem jól rá' nézni,
Mert féltem, hogy talán meg-fognám igézni.

Mivel testetskéje mint malatzka kövér,
A' Bazsa rózsával ortzátskája fel-ér,

Mint a' leg-ſzebb *Schú vix* feketék ſzemei,
Fénylenek mint éjjel rothatt fák retvei;

Mint az ezüst tsákány, horgos orrotskája,
'S mint a' palatsinta vékony ſzájatskája.

Ezek után a' Pap áldásokat kívánt
Szülőimnek: 's rám-is ſok Kereſzteket hányt.

Fel-álla végtére a' Komák fejébe,
Tüzes András, 's így ſzóltt azoknak nevébe:

Kedves Komám Uram, 's Gazdánk Rontó Dávid!
Hallgaſſon meg-engem', nagy dolog van ám itt,

Mert olly tsuda történt kelmednek házába,
Mint régenten történt Macedoniába.

A' hol-is Nagy Sándor, a' midőn ſzületett,
Hogy nagy Bajnok léſzen, az így jelentetett.

Az égen üstökös nagy tsillag tetſzett fel,
Három vörös nyilból állott ſzívén egy jel.

Még akkor kis tsikó vólt Butzefalusſa,
Tsak kölyök kutyátska vala Tzerberusſa.

Még,

Digitized by Google

Még-is Bucefalus ugrott, ágaskodott,
Tzerberus ugatva forgott, nyájaskodott.
E' kis Palyival-is, a' mikor meg-vidúlt
Kelmednek az háza, egy ſzép tsillag tiſztúlt;
Magyar kard jegy vagyon az ő ſzíve iránt,
A' Daru, a' Bodri, örültek egy aránt.
Hiddje ked; mind ezek olly nagy Ferkónyomok,
(Mondani akarta, olly nagy Phenomenok,)
Mellyekbül éppen mást ki-hozni nem lehett,
Hanem hogy e'kisded ſzint' olly nagyra mehett,
Mint Nagy Sándor mene, 's lehet hódítója
Orſzágoknak, és ſok ellenſég rontója.
A' neve-is Rontó, és ſzop ſárkány tejet,
Kard jegy van a' ſzívén, vághatt-is ſok fejet.
Én, és a' több Komák, hogy Isten ſegítse,
Kívánnyuk: karjait, ſzívét erősítse;
Kedves ſzülőinek légyen örömére,
Rontó nemzetſégnek nagy ditsőſégére.
Míg a' Profetziák e' képpen folytattak,
Étkek aſztalokra addig fel-hordattak.
Az aſztali áldást a' Pap el-mondotta,
A' ſok Koma, Amen! Amen! kiáltotta.
Kinek hová tetſzett, mindenike le-ült,
Mert már fel-adatott, mind a' főtt, mind a' ſúlt.
Nagyon víg vólt Atyám, kínálta ſzívesſen,
Hogy ha iſznak, eſznek, azt venné kedvesſen.
Jól ittak, jól ettek, és úgy örvendeztek,
Hogy ſokan közöttök immár ökrendeztek.
Foghagymás kolbáſznak drága ſzép illattya
Böfögött gyomrokbúl, mert nagy vólt divattya.

Az

Digitized by Google

Az izzadásnak-is kelemetes ſzaga
Bé-tölti a' ſzobát; Atyám pedig maga,
Nagyon tsuklott. mézes, 's borsos pályinkától,
Soktól ſaványú ſzag jött a' kápoſztától.
Koma Aſzſzonyok közt ürültek a' kantsók,
Szebetskéket érte nem egy, hanem több tsók.
A' beteg ágyasnak az egéslégéért,
Ittak a' Gazdáért, értem-is Palyiért.
Eggyik ſzakáts Aſzſzony kezét bé-kötötte,
A' főzö kanalát kásával töltötte,
Meg-forróſzta, úgy mond: a' kezét a' kása,
Az aſztal körül járt, hogy azt minden lásſa,
Hogy meg-gyógyíthaſſa, arra kéregetett,
Ki póltrát, ki krajtzárt adott, mint telhetett.
Tapótzai bortól ſok Koma óldalt dült,
Komanék közzül-is, nem tsak egy meg-ſzédült.
Mert ellöl melegen mézelve azt itták,
Kotyogós üvegbül végre kotyogtatták.
Az aſztalnál ültek egéſz hat óráig,
Ittak, ettek mindég, napnak el-fogytáig.
Végre terméſzettül kénſzeríttetettek
Fel-kelni; azért-is minnyájan fel-keltek.
Ki ólba, ki tsürbe, ki kertbe tántorgott,
Melly orrára bukkott, káramkodott, morgott.
De mihent minnyájan jól ki-üresültek,
Viſzſza-tértek megint, a' ſzobába gyültek.
A' Komák itt újra ültek aſztalokhoz,
Nyúltak a' kantsókhoz, és a' kalátsokhoz.
A' Paraſztok borbúl ha jól hörpentenek,
Tudjuk; ſzent Irásbúl akkor beſzéllenek.

P'á.

Digitized by Google

Páter Tiburtius nagy eſzeléseket
Hallgatván, tsak fülelt, mert illy Théseseket
Soha még nem hallott, bár vólt Theologus,
Illyeket ki nem tett Aquinás, ſem Scotus.
Az eggyike fel-áltt, ſzóltt, hogy hallgatnának,
Mert két kérdést tenne itt ö minnyájának.
Mindjárt-is közöttök nagy tsendesſég leve,
A' többi Komák közt illy két kérdést teve:
Getzemani kertbe vallyon hány ſzál fa vólt,
Tserfa, Bükfa vólt é? mellyen Júdás meg-hólt?
Mindenike túdós, 's okos akart lenni,
Feleletet kéſz vólt azért egy ſgy tenni.
A' mennyi fa vagyon ma-is a' Mátrába,
Szint' annyi vólt abba, 's ki kétes ſzavába,
Mennyen oda, hol-is mind meg olvashattya,
Hogy helyesen feleltt, ſzemével láthattya.
Füzfán fúlt meg Júdás, ſzólt mondani merem,
Azólta a' fúz fa gyümöltsöt ſem terem.
Könnyü mind ezekre meg-felelni, úgy mond:
De e' kérdésére felelni, léſzen gond.
Azon ſzekér, mellyben Illyés Próféta ült,
Tüzes vólt; hogy lehet, hogy abba meg-nem-sült?
Vizes ſpongyiából vólt a' köpönyege,
Szóltt más; Tél-is vólt, tám nem-is vólt melege.
Harmadik-is fel áltt, egy nagyot köhentett,
Illy kérdést tett, mert már borbúl jól hörpentett.
Ézsau ſzörös vólt, hogy a' ſzöri közzé
Moly nem esett, attúl magát miként örzé?

Mon-

Digitized by Google

Mondá egy: mint lovat, ſzörit úgy kefélte,
Melly öſzve tsomózott, aztat le-metélte.

Már ez bölts felelet, negyedike mondá,
De a' meg-fejtésre e' kérdését adá.

Frígy ſzekrénnye előtt, mikor Dávid ugrált,
Thótot-é; avagy-is magyar nótát hárfált?

E' kérdésre ſenki már nem felelhetett,
Mert az Aſzſzonyoktúl nagy zaigás tétetett.

Im így tántzolt Dávid, forgani kezdettek,
E' nótát hárfálta, ſzörnyen éneklettek.

Szegény Onufrius Frátert-is meg-kapták,
Öreg vólt, de még-is forgatták, rángották.

Ezen pajkoſságot mihent Atyám látta,
Meg-ſzabadította, 's öket meg-dorgálta.

Örült, az udvarra ki-ment, tsak allyig fújt,
Többſzör így ne járjon, a' lúd ólba bé-bújt.

A' Lúdak gágogtak, a' Bodri lármázott,
Kegyetlen hideg vólt, az ólba meg-fázott.

Ki jött, és el mene a' ló istállóba,
Virattig kutzorgott a' ſzéna tartóba.

A' nagy dorbézolás folyt egéſz virattig,
A' Férfi Komák-is ittak egéſz addig.

Látván a' más napnak fényes virradását,
Mindenike ſzépen tette bútsúzását.

Atyámtúl, Anyámtúl, botsánatot kértek,
Ujjongatások közt házaikhoz tértek.

A' Fráter ezt látván, a' ſzéna tartóbúl
Fel költ: a' ſzobába jött az istállóbúl.

Egy kotsiba Atyám fogatott azomba,
A' két Minorita viſzſza ment Klastromba.

így

Így ment Kereſztſégem, 's az vendégſég végbe,
De annyi könyörgés nem ment fel az Égbe;
A' mennyi bor folyt-bé a' Komák torkába,
Mert két kézre ittak az Atyám borába.

MÁSODIK TZIKKELY.

Rontó Pál gyenge korába való nevelését, és azon eſztendők alatt esett Történettyeit elő beſzélli.

A' gyenge gyermekek, tsak hogy elevenek,
De máskép' magokkal ők tehetetlenek.
Mert testetskéjeknek mind azon nemei,
Mellyeknek organa deákúl nevei;
Míglen tápláltatnak annyok emlőjével,
A' terméſzetnek nem bírnak erejével.
Azért-is ezeknek nintsen ítéletek,
Nints elmélkedések, nints emlékezetek.
Némátskák aluſznak, ſemmit ſem ſzóllhatnak,
Hangot-is bájakrúl tsak sírva adhatnak.
Időrül időre hogy ha nevekednek,
És egyſzer vastagabb étkeket ehetnek,
Meg-erősíttetnek az Orgánumok-is
Ezektül, mind belső, úgy külső tagok-is.
De még-is míg ollyan időket érhetnek,
Tsatsogva annyoknak hogy hízelkedhetnek,

Ó a'

Digitized by Google

Ó a' ſzegény Anyák! mennyi fáradſágot,
Szenyvednek mellettek, 's nyúghatatlanſágot.

Soha ök azt nékik meg nem ſzolgálhattyák,
Fáradſágok díjját meg-ſem-is adhattyák.

E' nagy ſzeretetnek nem-is lehet ára,
Mert ſzerelemnek ez leg-ſzentebb Óltára.

Olly betses ennél tett Hymen áldozattya, (tya.
Hogy nints kints, melly eztet meg-jutalmazhat-

Vajha minden Anya venne olly jutalmat,
Hogy magzattya miatt ne érne ſiralmat.

De a' terméſzetnek mélyſéges dolgába
Nem avatom magam', had follyon magába.

Tsak nevelésemrül fogok hát ſzóllani,
Mik velem történtek, mind elö mondani.

Én ſem tudom, miglen tsetsemötske vóltam,
Éltem, mozgottam-é; avagy-is meg-hóltam.

Miképpen, és honnan jöttem e' világra,
Nem tudtam, gondoltam; mint madár az ágra

Szálni ſzokott, én-is valamelly felyhöbül
Le-ſzáltam; avagy-is bújtam-ki erdöbül.

De elég, hogy mihent futkosni kezdettem,
Hogy világon vagyok, immár éſzre-vettem.

Mert ſzülöim nékem felette kedveztek,
Szüntelen Palyika, 's lelketském neveztek.

Atyó ez; Atyámra Anyám mutogatott,
Atyám-is ne Anyó; Palyi ſzóllítgatott.

Látván mind a' kettö egymásra mint mutatt,
A' belsö indúlat, 's vér mutatott útat.

Hogy ök én ſzülöim, ſzívem meg-érzette,
Terméſzet, hogy öket ſzerettem, azt tette.

Digitized by Google

Szerettem-is őket, 's gyakran meg-tsókoltam,
Hol egynek, hol másnak nyakát ált'kótsoltam.

Fogyatkozást nékem ſzenyvedni nem hagytak,
Valamit tsak kértem, mindjárt mindent adtak.

Nem étettek: inkább hízlaltak mint libát,
Soha ſem-is láttam valamibe hibát.

Minden nap forralt téj vala flöstökömöm,
Ha látták, jól eſzem, vólt már akkor öröm.

Anyám meg-kérdezett, hogy ebédre enni
Mit kívánok? annak meg-is kellett lenni,

Kalátsot, gyümöltsöt adott uzsonnára,
A' mit én akartam, fözött vatsorára.

Mint a' Prókátornak, hasam olly nagy vála,
Fel-puffad't, mert a' ſzám egéſz napon fala.

Két poſám kövér vólt, mint egy Trombitásnak,
A' többi gyermekek nem-is hívtak másnak.

Mivel édes Anyám maga-is tiſzta vólt,
Tiſztán tartott; nem-is vólt ingetskémen fólt.

Sőt mind a' két újja vala ennek tsipkés,
Pamuttal ki-varva tzifrán minden ſzegés.

Kétſzer mosta meg ő fejemet egy hétbe,
Üstökömet fonta elől három rétbe,

Fekete galondal, a' végit fodrosſan,
Hátrúl bé-fonta hajhoz kötötte tsínosſan.

Fej mosás idejét ha meg-ſajdítottam,
Ha lehetett, akkor már el-illantottam.

Ha nyár vólt, el-bújtam a' ſürü dudvába.
Télbe Retirádám vólt kazal ſzalmába.

Nagy ajánlásokra és ſgéretekre,
Bújtam azokbúl ki, vagy-is kérésekre.

Mert

Digitized by Google

Mert a' midőn fésült, hogy hajamat húzza,
Kiáltoztam, mond'tam, bőrömet le-nyúzza.
Sírtam, hánykolódtam, el-botsát gondoltam,
Lábammal mérgembe egy helybe domboltam.
Kedves Anyám, hogy már nékem almát rázott,
Mond'ta: hogy szép leszek, 'sazzal meg-juházott.
Igérte; hogy ha én fogok imádkozni,
Vásár fiát nékem fog Miskóltzrúl hozni.
Hamar meg-tanúltam vetni a' Keresztet,
A' mi Atyánkot-is, és az üdvözletet.
A' kis gyermekekhez illő Katekismust
Jól tudtam, és még egy Karátsonyi Ritmust.
De mivel minden nap regvel, és estvére
Imádkoznom kellett, nem vólt szám ízére.
Ezen szent munkára nagyon reá úntam,
Estve, hogy már alszom, a' szemem bé-húntam.
Regvel pedig, vagy az ágyam alá bújtam,
Vagy a' kementzére másztam, és ott fújtam.
Nem a' Mi Atyánkon, de azon járt eszem,
Hogy ma én mit jádzok, avagy-is mit eszem.
Egyszer édes Atyám Miskóltzi Vásárrúl
Meg-jövén, mivel ott Pestrűl, és Kassárúl
Könyv árosok vóltak, a. b. c. könyvetskét
Hozott, Báb sütőtűl kardot, két szívetskét.
A' tsákotskám mellé egy szép bokrétát-is,
Páltzára szúrt lovat, egy kis korbátskát-is.
Szóltt hozzám: Palyika! jöj hozzám Fiatskám,
Im nézzed! mit hoztam édes alakotskám.
Itt a' ló, itt a' kard, te Katona leszel,
Ha jól fogsz tanúlni, többet nyérsz, és veszel.

Digitized by Google

Maga édes Atyám engem A B Czére,
Tanított a' betük' meg-esmérésére.

Kevés idő múlva már az A B abot
Mondottam, de tsak úgy, ha valamit adott.

Mohon kaptam mindent, meg-is úntam mohon,
Nem tovább, három nap, jártam a' fa lovon.

A' pajkosságokba kezdettem merülni
Szülőimnek sok jó intésit kerülni.

Jobb kedvem-is vala a' karikázáshoz,
Tsülökhöz, labdához, mint a' tanúláshoz.

Télbe gyermekekkel jégen kortsolyáztam, *(a)*
Nyárba az erdőkön velek madaráztam.

Féltett Anyám, hogy vagy le-esek a' fárúl,
Vagy egyszer jég alá tsúszok kortsolyárúl.

Feddett, pirongatott, hogy meg-fog veszőzni,
Mondotta: a' roszszat kívánván előzni.

De fenyegetése vela haszontalan,
Sött már lopni kezd'tem, lettem olly tsintalan.

Ezt, több gyermekekkel gyümöltsön kezdettem,
Sokkal nagyobbakkal idővel végzettem.

Atyámnak gyümöltse sok termett, falhattam,
De jobb ízű vólt az, a' mellyet lophattam.

El-mentem többekkel borongós időbe,
Melly az Uraságé vala, olly szőlőbe.

A'

(a) Kortsolyázás olly jégen való veszedelmes paraszti mulatság; hogy lábok alá marha óldal bordáit teszik, egy vastag bot végin szeg vagyon, ezen botot lábok közzé teszik, és azzal igen sebesen hajtyák tsúszszásokat a' jégen.

Digitized by Google

A' pásztorok minket hamar észre vettek,
R'ánk jöttek; szaladtunk, ők pedig kergettek.

Egy helyt ált' akartam a' gyepün ugrani,
Meg-talált hirtelen a' lábam botlani;

El-vesztém az ugrást, mint az őz a' nyomot,
El-estem: és egy tsősz a' földön meg-nyomott,

Esdektem nékie, kértem eresszen el,
Egy márjást ígértem, de nem botsájtott fel,

Hátra köté kezem, vitt Atyám házához,
Imé tolvajt hozok, szóllott az Anyámhoz.

Gondoltam, hogy Anyám majd meg-pirongattya,
Mivel kedves fiát kötél szorongattya.

De még meg-fizetett néki, 's meg-ditsérte.
Másszor-is ezt tegye, őtet arra kérte.

Én nékem pediglen a' nyakamra hágott,
Szint úgy reped't böröm, veszszővel úgy vágott.

Más nap a' kapunak kötött oszlopához,
Ijesztett, hogy másszor köt a' kalodához.

Szőllő gerezdekkel meg-is koronázott,
Mondá, hogy még meg-ver, veszszővízbe ázott.

A' többi gyermekek itten körül vettek,
Azok-is, kik velem vóltak, ki-nevettek.

Az édes anyámat menyre 's földre kértem,
Hogy soha sem lopok, jó leszek ígértem.

El-eresztett, feddett, 's végre szép oktatást
Adott: szóllott, hogy ha nem hagyom a' lopást,

Végtére-is tsak az lészen fizetésem,
Hogy fog Tetű váron lenni temetésem. (a)

(a) Miskóltz városa mellet a on hegy; melly en a' Nemes Vármegye akasztó fája áll, Tetű várnak neveztetik.

Digitized by Google

Mint barány, olly szelíd vóltam én vagy két nap,
De ha a' juhokra a' farkas egyszer kap,

Bár öt meg-kergetik, soha nem meg-állya,
A' ragadást újra hogy meg-ne probállya.

Én-is szint' úgy megint fejemet probára,
Vetettem, 's ki-mentem újonnan portára.

Egy jól magát bíró Zsidó szomszédunkba
Lakott: jártam hozzá, és ő-is házunkba.

Láttam egyszer, hogy ő sok pénzt olvasgatott,
Mellyet Feleségе bőr gyüszőbe rakott.

Eztet ő egy deszka ládába bé-tette,
Plével 's egy lakattal jól bé-rekesztette.

Történt: hogy ő más nap fel-ült szekerére,
Feleségestül ment a' szőllők hegyére.

Mind a' szoba, mind a' pitvar ajtajára,
Lakatokat vetett, úgy ment el úttyára.

Gondoltam: a' padlást ha fel-szaggathatom,
Majd a' mauksli pénzét jól meg-dézsmálhatom.

Fel-másztam az eresz alatt a' padlásra,
De nem akadtam ott fejszére vagy másra,

Mellyel fel-törhettem vólna én a' padlást,
Hogy el-végezhettem vólna a' dézsmálást.

Régi, szú ette vólt a' padlás deszkája,
Láttam, hogy porhanyú, bár jó gerendája,

Gondoltam, fel-ugrom, és így azt bé-töröm,
Nem bánom lábamrúl ha szakad-is köröm.

De meg-esett nékem Diószeg vására,
Mert a' mint ugrottam erővel deszkára,

Két deszka-is le-tört, szoba közepére,
Mint kit menykő meg-üt, estem nyakra főre.

Mind

Mind orromon, ſzámon, folya nagyon vérem,
Gondoltam, halálom mostan mindjárt érem;
Mert lélekzetet-is tsak allíg vehettem,
Mellyért-is a' földrül fel-ſem-is kelhettem.
Kegyetlenül fájtak lábaim's két karom,
Nem sírtam, de bögtem, valamint a' barom.
A' dézsmálásrúl már nem-is gondolkodtam,
Innét hogy megyek ki, azon tusakodtam.
Végre fel-otsódtam még-is nagy nehezen,
Ablakot nyitottam, hogy ki-megyek ezen;
De erős kereſzt vas vólt falba tsinálva,
Húztam, nem engedett, mert jól vólt munkálva.
Jobb vállamat, és a' fejemet ált' dugtam,
De veſzedelmemnek örvénnyébe buktam.
Mert már ſem bé, ſem ki itten nem mehettem,
Mint madár a' lépen, olly fogollyá lettem.
Hol bé, hol ki, a' mint magamat én húztam,
A' két óldalamrúl bőrömet le-nyúztam.
Hát egyſzer a' Zsidó bé-hajt udvarára,
Fel-nyitván ajtait's nézvén ablakára,
Kezét öſzve tsapván; Váj mir! tett kiáltást,
Dupplázta azt, látván a' bé-ſzakadt padlást.
Meg-esmért, Anyámhoz mindjárt futva el-ment,
Mihent a' ſzobába előtte vala bent;
Aſzſzonyom! kiáltott, Aſzſzonyom! ked fia
Tolvaj! tolvaj! bizony tolvaj ked Palyija!
Jöjjön ked ſzaporán! nézze-meg mit tsinál,
Docheſzſze ſzobába, feje útzára áll. (a)

(a) Docheſznek Zsidó nyelven az ember testének hátúlsó réſze neveztetik.

Digitized by Google

Padlásom bé-törte, Pside! az nem kis kár,
Azon nem jó ember, hanem tsak tolvaj jár.
El-jött vele Anyám 's engemet így látván,
El-hült nagy szemeket meresztvén's szát tátván.
Nem szóltt; hanem haza szaladott veszszőért,
Nem késett, és mihent házától visszza tért;
Le-rántá inamrúl frisen a' gatyámat,
Olly keménnyen vágta az alsó pofámat,
Hogy a' Zsidó falát sárgára festettem,
És nagy büdösséget szobájába tettem.
Ezt látván a' Zsidó, mivel péntek vala,
Hogy bé-vagyon festve az ő egész fala,
El-rántá anyámat, mondván: ked mit tészen?
Közel van az estve, majd Sábesem lészen;
Ezen motskosságot én nem szenvedhetem,
Szobámat tisztának hamar mint tehetem.
Meg-szünt verni, tsak a' Zsidó hánkolódott,
De mint vonnyanak ki, nem láttak más módot;
A' falu végirül egy tzigány kovátsot
Hivattak: hozott ez fogót 's kalapátsot,
Míg a' keresztvasat ez-is feszegette,
Alkermesem szagát nehezen szenvedte.
Szóllott: Ez a' fiú, deglet halat evett.
Azért botsájt illyen bides sárga levet.
Asszonyom! ked aztat jól meg-sáfrányozta,
Moyses falát illy jól azért aranyozta.
De tsak hamar engem' ő ki szabadított,
Hogy lábomon áltam, imígyen szóllított;
Palyi! ha még egyszer deglet halat eszel,
Mint a' ló húnyortúl, sertés vesz, el-veszel.

Ezek

Ezek után Anyám házunkhoz vezetett,
A'dolog mint történtt, mondjam-meg, kérdezett;
Mert ha meg nem mondom, újra meg-fog verni,
Féltem: látván, hogy már kötélt kezd tekerni.
Szólltam: Anyám Aſzſzony, házunknak garádján
Tegnap állván, hallám hogy a' Zsidó' padján
Fiatal verebek tsipognak féſzkekbe,
Fel-máſztam, hogy réſzes légyek én ezekbe.
Padlása' deſzkái vóltak mind rothattak,
Alíg léptem rájok, velem bé-roskattak.
Gondoltam, tolvajnak majd fognak mondani,
Kívántam magamat ki-ſzabadítani,
Az ajtó zárva vólt, ablakon ki-bújni
Akartam: de abba vas vala két újjnyi.
Erölködtem, 's azzal úgy oda rekedtem,
Hogy ſem ki, ſem viſzſza, többé nem mehettem.
E' ſzép hazugſágot, tölem mint hallotta,
Meg-esett a' ſzíve, könyveit ontotta.
Mindjárt-is ágyába engem' le-fektetett,
Írós vajjal végtől végig kenegetett.
Míg ezek történtek, Atyám Egerbe járt,
Eleibe futok, mint ſzoktam, arra várt.
Szóbába bé-jövén, ſzemét rám vetette,
Mi baja Palyinak? Anyámtól kérdette.
Az, mint én hazudtam, Anyám úgy mondotta
Atyámnak a' dolgot, a' mint azt hallotta.
Szólltt Atyám: Fiatskám! Katona dolog ez,
Belöled-is nem más, hanem katona leſzſz.
A' katona gyakran ſzokott esni ſebbe,
De meg-gyógyúl, te ſem fogſz meg-halni ebbe.

Digitized by Google

Egy karvas hegedűt hozott nékem most-is,
Imádságos könyvet, és még gyümöltsöt-is.
Jobban örültem én a' hegedütskének,
Mint az aranyozott téķás könyvetskének.
Nehéz vólt engemet imádságra venni,
Jobb szerettem addig pajkosságot tenni.
A' Zsidónak Atyám, kárát meg-fizette,
Mellyel padlását-is fel-építtethette.
Kevés napok múlva én-is fel-gyógyúltam,
De hogy majd tanúlni kell, azon búsúltam.
A' tanúlást miként kerülhessem én el,
Illy ál-ortzás módot találtam abba fel.
Lakott egy vak kóldus a' falunknak végén,
Péter vólt a' neve, öreg vólt már szegény;
Bírt egy két kerekü fakó talyigával,
Ennek vonására egy röt szamárkával.
De hogy ő falukról falukra járhasson,
És így alamizsnát kérjen, kóldúlhasson,
Egy gyermeket tartott a' szamara mellett:
Ennek egy éneket meg-tanúlni kellett,
Szamárnak-is ő vólt úton vezetője,
Az áriának-is ő vólt éneklője.
Péter hegedüs vólt, 's hegedűt hordozott,
Mellyel a' gyermeknek accompagnírozott.
Szántt-szándékkal mentem az ő gunyhójába,
'S a' mint meg-állottam éppen eránnyába,
Nagyon sóhajtoztam, egyszersmind piszegtem,
Mintha el-fáradtam vólna, úgy pihegtem.
Már akkor el-szökött az ő vezetője,
Jól lehet ki nem tölt még az esztendője,

Mert

Mert az alamizsna mellett ő éhezett,
Fösvény vala Péter, néki nem kedvezett.

Kérdezte, ki legyek, ki így sopánkodom,
És mi bajom volna, hogy úgy sohászkodom.

Szólltam: Péter Uram! nagy nékem a' bajom,
Majd ki sem mondhatom sok fájdalmas jajom.

Mert én Szülőimnek bár mindent mivelek,
Nem tetszik, nem tudom, mint bánjak már velek.

Minden lépésemre szidnak, ütnek, vernek,
Étkem olly, a' minőt sertésnek kevernek.

El-szántam magamat, és meg-válok tőlök,
Útba-is vagyok már; szolgálni készülök.

Tetszett néki, 's kérdé, hány esztendős legyek,
Feleltem; hogy kilentz, 's tizedikre megyek.

Kapott rajtam, éppen illyen vezetőre
Vólt szüksége, a' ki jutott illy időre.

Meg-akarta tudni, mit mondok, igaz-é;
Végig simogatott, hogy kitsiny vagyok-é.

Tagjaimról idöm' mindjárt észre vette,
Azért meg-tetszettem nékie felette.

Szóltt hozzám: Fiatskám, én igen sajnállak,
Hogy a' Szülőidtől annyit szenvedsz, szánlak.

Ha tetszik, állj hozzám, legyél én vezetőm,
Útazásunkba-is gyámolóm, őrizőm.

Hiddjed, hogy én nálam nem roszsz dolgod lészen,
Mikor éhezni fogsz, ételed lesz készen.

Dolgot mást nem adok, hanem szamarkámra
Fogsz vígyázni, mellyen járok talyigámra.

Midőn parantsolom, akkor azt bé-fogod,
Ő fogja azt húzni, koránt sem te tolod.

De

De zablájáu fogva kelletik vezetned,
A' hol tanyát ütünk, itatnod 's etetned.
Engemet pediglen mindég fogsz urazni,
Bár városon, falun, fogunk mi útazni,
Mihent én ezeket töle meg-értettem,
Leg-ottan ő töle én aztat kérdettem:
Az Úrnak kész vagyok én szolgálattyára,
Gondom lesz szamárra, 's a' bagázsiára;
De kérem, mondja meg, lesz-é Conventióm?
Minden nap' mennyi lesz oralis portióm?
Az Úr fog-é adni nékem Libériát?
Vagy rondán vezetem szamárt 's a' talyigát?
Szóltt hozzám: nints rútabb mint a' tzifra kóldus,
Illöbb hogy ha rongyos, teszi magát hogy bus;
Mert így meg-ejtödnek ő rajta a' szívek,
Bövebb alamizsnát adnak-is a' hívek.
Hidd-el ugyan Fiam, mostani Világba
Sok kóldusok vagynak, kik járnak tzifrákba,
Arannyal hímezett sokaknak ruhájok,
Paszományos, rojtos a' liberiájok.
Szép datzos lovakon és hintókon járnak,
De ajtajok elött Creditorok várnak.
A' kalmárok kérik portékájok' árrát,
Nem akarnák hogy el-veszne, 's látnák kárát.
A' sok mester-ember pénzt kér munkájáért,
Mészárosok jöttek a' húsnak árráért.
Teménytelen szolga el-maradott bérit
Kívánja, érdemlett veréjtékes bérit.
A' Capitálisát *Vexler* 's több más kéri,
Ezt már az el-marad't interes fel-éri.

Mint

Digitized by Google

Mint farkast rángatják a' ſok komondorok,
Szint' úgy bánnak vélek az éh Prókátorok.

Szegényeket ezek addig liquidálják,
Miglen rongyokat-is el nem dividálják.

Kóldúlni ſzégyenel 'mindenike, 's nem mér,
Meſztelen, puſztán áll, mint föröſztött egér.

Nálamnál mind ezek nagyobb kóldusok ám;
Hidd-el édes Fiam, hogy igazat mond ſzám.

Moráliſa után ſok zatskót mutatott,
Mellyekbe ſok tallért 's aranyakat rakott.

Láſſad, úgy mond, nyertem ezt mind kóldulásſal,
De nem-is oſztom-fel, hidd-el, eztet másſal,

Hanem hóltom után mind a' tiéd léſzen,
Hogy ha híven ſzolgálſz, ez a' pénz egéſzen.

Mihent én ezeket töle meg-hallottam,
Tekíntetes Uram! hozzá így ſzóllottam:

Én igen jól leſzek, 's az Urnak ſzamara
Kövérebb leſz mint a' Tiſzt-tartó' agara.

Erre kezet tsaptunk, 's meg-vólt Conventióm,
Már most tsak azt várom, leſz-é promótióm,

Az is leſz fiatskám, Isten erösítsen,
És ſzolgálatodba tégedet ſegítsen.

De meg-kell tanúlnod mindjárt az éneket,
Annak a' nótáját, e' néhány verseket.

É n e k.

Hallgaſſatok engem' minden Kereſztények,
Öregek, ifjak, gazdagok, ſzegények,
Az Ítélet'-napja el-érkezett vólna,
Ha Isten kegyelmes mi hozzánk nem vólna.

Mint

Digitized by Google

Mint Zsodomát tüzzel meg-büntetett vólna,
Ember, föld, és tenger, most már hamu vólna.
Az Izráel népe hogy ha jól élt vólna,
Jeruzsálem most-is még álna, meg-vólna.
Nándor fejér várba most pogány nem vólna,
Önként hogy ha viſzſza azt nem adtuk vólna.
Ha eggyesſég köztünk, 's ſzeretet jobb vólna,
Több alamizsnája a' Lázárnak vólna.
Ha annyi álnokſág, és éh has nem vólna,
Annyi ſok Prókátor ég alatt nem vólna.
Adjatok! adjatok! és adakozzatok,
Fösvényſégtek miatt el-ne kárhozzatok.

* * *

Ezen ſzép énekre a' mint meg-tanított,
A' ſok vólna, vólna, majd meg-tántorított,
De még-is tsak hamar aztat meg-tanúltam,
Nótáját danoltam, fütyülve-is fújtam.
Hallván, hogy már tudom, mindjárt *orderezett*,
Al-földre kóldúlni mivel igyekezett.
Még azon nap engem' fel-*adjuſztirozott*,
Garderóbéjából illy ſzép köntöst hozott.
Szóltt: a' kóldusoknak fel-öltözni így kell,
Fólt, fólton vólt, ollyan nadrágot húztam fel.
Szürke ſzűr dolományt öltöttem magamra,
Két roſz Németh tzipöt vontam-fel lábamra.
A' dolmány zöld, ſárga, poſztóvol földozva,
Vólt vastag tzérnával eggyüvé tóldozva,
Durva poſztó ſzéllel magam övedzettem,
Fejemre egy ſzennyes váſzon sipkát tettem.

Füg-

Digitized by Google

Függeſztettem egy nagy tariſznyát hátamra,
Bőrbül meg-táskákat, jobb 's bal óldalamra.

Majd illy öltözet vólt az Úron-is magán,
Tsak hogy egy nyakas tök függött az óldalán.

Végre a' fejemen hajam tapogatta,
Szóltt, hajad nem jól van, a' mint ſimogatta.

Feketé liſztbül ő vízzel téſztát habart,
Egy téglárúl erre késſel port-is vakart;

Ezzel bé-mázolta fejemen a' hajat,
Hogy halavány legyek, kent rám hamus vajat.

Valami rajtam vólt, mind rongy vala és roſz,
A' fejemen pedig látzatott lenni koſz.

Uram öltöztetett illy ritka ruhába,
Alamizsnát tsaló kóldusos gálába.

A' kúldusoknak-is van Politikájok,
Gyakran álnok tsalárd az ő praktikájok.

Sok nem néma, még-is magát annak teſzi,
De magába nevett, mert jó haſznát veſzi.

Más lábát fel-köti, mankón jár és ſántit,
Senki ſem vizsgállya, embereket vakít.

Sok a' földre esik, magát hánnya veti,
Hogy nyavalya töri, magát úgy téteti.

De ha bika tsökkel valaki rá vágna,
Ő mint fel-ugrana 's lábaira hágna.

Mások mesterſéggel bé-feſtik tagokat,
Ők, melly nagy Lázárok, mutattják azokat.

Illyenek ſokkal több alamizsnát nyernek,
Mint igaz kóldusok, kik porba hevernek.

Az Uram-is tudta mind e' mesterſéget,
Gyakorlotta velem e' ſzemfény veſztſéget.

Digitized by Google

Jó regvel ſzamarát velem bé-fogatta,
A' talyigájára ringy rongyát rakatta.

De eztet éppen nem engedte meg-kenni,
Szóltt, a' kerekeknek tsikorgást kell tenni.

Mert így az éneklés, az hegedű vonás,
A' kerekek által esendő tsikorgás,

Majd nagy lármát teſznek, emberek ránk néznek,
Száma nem leſz a' ſok adakozó kéznek.

Az Uram fel-ülvén már a' talyigába,
Mentünk, jól fel-kéſzűlt kóldus parádába.

Meg-állj, ſzóllott: hogy ha falut fogunk érni,
Mert ott alamizsnát mindjárt fogunk kérni.

A' mint a' ſzamarat az úton vezettem,
Szép *equipázsénkat* magam-is nevettem.

Láttam; egy németh Tiſzt ló háton jön felénk,
Nem tudta, medvék-é, vagy ördögök lennénk.

A' mint hozzánk jutott; óldalt ugrott lova,
Le-is esett a' Tiſzt, hátárúl jó tova.

Fel-ugrott haraggal, páltzájához kapott,
Uramnak hátára vagy tízet jót tsapott.

Én reám-is nézett; ſzóltt: *Spitzbúb*! 's hallgatott,
Nem bántott: lovára fel-ült 's el-ballagott.

E' *ſarmitzli* után Uram azt mondotta,
Az Isten meg-veri, a' ſzegényt bántotta.

Meg-lásd, mivel engem ütött a' páltzája,
A' kezét meg-marja Rochus kutyátskája.

Innét tovább menvén, egy falut meg-láttam,
A' mint oda értünk, a' végin meg-áltam,

Szóltam: Péter Uram! itten falú vagyon,
Tám temetés van itt, sír ſok Aſzſzony nagyon.

O jól

Digitized by Google

Ó jól van Fiatskám, mert ha itt temetnek,
Majd sok alamizsnát talyigámba vetnek.

Készítsd hát torkodat te az énekléshez,
Mindjárt hozzá fogok az hegedüléshez.

Ha egyszer énekelsz, a' szavakat nyújtsad,
Hogy így irgalomra a' szíveket gyújtsad.

Hajtsad bal váladra akkor a' fejedet,
Hogy ők szomorúnak lássanak tégedet.

Uramnak szavait pontra meg-fogadtam,
Vólna énekünkhöz torkom igazgattam.

A' mint el-kezdette vonni áriáját,
En-is húzni kezdém a' melodiáját.

Mikét kerekünk-is taktusra tsuforgott,
Szép harmoniánktúl a' hasam-is korgott.

Jött már a' nép viszsza felénk temetésrül,
A' talyigát körül fogta minden részrül.

Sóhajtoztak, szántak mindenkép' bennünket,
Ditsértek, hogy szépen mondjuk énekünket.

Ki lisztet, ki-vajat, ki meg tojást hozott,
De leg-több Kraitzárral, 's pénzzel adakozott.

A' halálrúl az Úr egy éneket mondott,
Ötet mint segítsem, adott ez nagy gondot.

Hallám minden versnek, vége így megy ki: ben
En-is tehát véknyan e' véget húztam, ben.

Mert engemet többre a' vólna éneknél
Nem tanított: azért mást nem tudtam ennél.

Mondták: azon házhoz mennyünk, hol lesz a' tor,
Majd lesz ott ételünk, szénánk, e' mellett bor.

El-is mentünk ahoz mi szép ének szóval,
Vóltak-is mindnyájan mi hozzánk sok jóval.

Végtére Péter Úr úgy meg-részegedett,
Hogy már nem énekelt, hanem veszekedett.

Szakáts Aszszonyokkal főképpen kotzódott,
Hogy kitsiny minden kontz, melly néki adódott.

De rövid Processust ezek velünk tettek,
Vízzel meg-öntöztek, háztúl el-kergettek.

El-is sompolyodtunk, de nem muzsikáltunk,
Szomszéd falut érvén, mi ottan meg-háltunk.

Más nap éneklettük megint énekünket,
Mint eddig folytattuk, mi *manöverünket.*

Öt heti már el-múlt, hogy mi így máskáltunk,
Vásárrúl vásárra, 's falukra sétáltunk.

Annyira gyült immár, ki-tsalt alamizsnánk,
Hogy tsak allyig bírta szamarunk, 's talyigánk.

Még-is életembe annyit nem éheztem,
Mint miólta ezen Uramhoz férkeztem.

Ezen idő alatt én főttet nem ettem,
Szamarát-is immár nehezen vezettem.

Kérdezvén: meleget egyszer mikor eszünk, (szünk.
Mert vagy meg-betegszünk, vagy éppen el-ve-

Nints a' kenyérnél jobb, fiatskám; így felelt,
Boszszonkodtam; ezért a' hideg majd ki-lelt.

Fel-tettem magamba, hogy ha módját lelem,
Rá szedem; mivel ő így bánik én velem.

Az all-földön menvén meg-láttam egy dombot,
Alatta egy posványt, abban a' sok zsombot,

A' szamárt vezettem a' domb tetejére,
Ki-fogtam, pányváztam én aztat jó fére.

Talyiga hátrúllya a' posvány felé ált,
Hogy mért állottam-meg, ő ezért kiabált

Nem,

Digitized by Google

Nem ſzóltam: hanem a' két rúdját meg-fogtam,
A' dombrúl Urastúl azt le-taſzítottam.

A' ſzél-vész köztt égnek az ö villámlásn,
Nem ſebesſebb, mint vólt ennek le-futása.

A' tojások jobbra, balra hömpölygöttek.
A' rakott tariſznyák dombrúl gömbölygöttek.

Talyiga a' ſáros posványba fel-fordúlt,
Uram hegedüstül a' zsombok közzé húlt.

Szörnyen meg-ijedett, nem tudta mi dolog,
Vélte; hogy boſzorkány körülötte forog;

Vagy-is ſárkánnyára ötet itt fel-kapta,
Garabontzás Deák, 's e' posványba tsapta.

Felette kiabált, Palyi Fiam! hol vagy?
Segíts édes Fiam! itt mind víz, mind ſár nagy.

Mindjárt belé halok! kérlek húz ki engem',
En kedves gyermekem, tiéd minden pénzem.

Péter Úr engemet eddig mindétig tsalt,
Ekeztetett, maga mindenkor titkon falt;

Azért a' posványba hagytam talyigástúl,
Tudtam ki-húzatik Páſztortúl, vagy mástúl.

Így lett vége ezen ſzép ſzolgálatomnak,
Es nékem ajánlott nagy Testámentomnak.

A' miként Urammal mind eddig kóldúltam,
Szintén úgy haza-is kóldúlva indúltam.

Néhány napok múlva, mint falunkat értem,
A' Sajó vizéhez az útbúl ki tértem;

Meg-fördöttem abba, a' téſztát fejemrúl
Le-mostam a' többi motskot-is testemrúl.

Liberiámat-is ebbe bé-vetettem,
A' nagy tariſznyámat táskákkal temettem.

Digitized by Google

Ha házunkhoz megyek, gyanúsággal éltem,
Tudtam Anyám meg-ver, tőle nagyon féltem.
De az éhség mivel igen meg-szorított,
Ezen-is ált' esem, azzal bátorított.
Szülőim nem tudták, hogy én hová lettem,
Farkasok ettek-meg, vagy meg-ölettettem.
Epedett a' szívek, szüntelen sírattak,
Bánattal estvérül, reggelre virradtak.
Remegve bé-mentem házunk udvarára,
Öröm könyv tsordúla Atyám ortzájára,
Meg-ölelt, meg-tsókolt, a' földről fel-kapott;
Szólt: nem mégy-el tőlem, ezután egy tapott.
De az Anyám tudta sok pajkosságomat,
Esmérte Atyámnál jobban gazságomat.
Rettegtem, mert láttam, torva szemekkel áll.
Szólt egyszer: meg-jöttél gyönyörű virág-szál?
Pityeregtem, szíttam szavára orromat,
Itt egybe meg-kapta mind a' két karomat.
Be-vitt a' szobába, egy kötelet kapott,
A' mint érdemlettem, lelkessen meg-rakott.
Jajgatásom hallván Atyám, a' szobába
Bé-jött, szólt; Feleség ne bántsd, mert hijába,
Mint sokszor mondottam, ebből katona lesz,
Láthadd; hogy mindenkor katona dolgot tesz,
Ekkor a' szobába hirtelen zúgás lett,
Génius repült-bé, illyen beszédet tett.
Szülék szeretitek, roszszúl fiatokat,
Tik nem esméritek önnön hibátokat.
Még gyenge korokba szabadság gyeplőjét
Kezekbe adjátok: fenyíték veszszőjét;

Nem

Digitized by Google

Nem-is mutatjátok; azért addig futnak,
Míg ſzerentsétlenſég örvénnyébe buknak.

Sőt örvendezték tík, hogy ha ők pajkosok,
Majd tolvajok léſznek, későbbre gyilkosok,

Tsak a' tsemetéket lehet meg-hajtani,
Vén fákká ha válnak, kell már bárdollani.

Őket-is míg gyengék, addig oktassátok,
Kötelesſégteket el-ne múlassátok.

Trágár beſzédeket főkép' ne halljanak,
Es botránkoztató példát ne lássanak.

Jádzva lehet őket a' jóra hajtani,
'S mintegy tsepegtetve ſzívekbe óltani.

Mint viaſz, ollyak ők, mindent formálhattok
Belőlök, és erre kötelesek vagytok.

Főkép' hogy van Isten, fejekbe kell verni,
Ez olly jó, hogy mindent lehet töle nyerni.

Ki őtet ſzereti, Menny-orſzágba mégyen,
A' Menny-orſzág pedig melly igen ſzép légyen.

Van ördög, de ez rút, fekete, 's igen roſzſz,
A' gyermeket veri, a' mellyike gonoſz,

Pokol-is van, és az tiſzta tűzből légyen,
Ki nem imádkozik, az abba bé-mégyen.

Kóldussal, vagy mással nem kell íjeſzteni,
Mert bátorſágokat el-fogják veſzteni.

Ártalmas képzelet, és olly roſzſz fel-tétel,
Mint erős méreggel kevertetett étel.

Azt fejekbe verni, ha katonák leſznek,
Hogy akkor hatalmat mindeneken veſznek.

Mert melly ſzerzetnek van erősbb régulája,
Minden dolgaikba ſzorossabb próbája,

Digitized by Google

Mint a' katonának? Ez úgy muſtráltatik,
Hogy arany a' tűzbe úgy nem próbáltatik.
Káplár páltza üti leg-kissebb hibáért,
Sőt fel-is akaſztják egy lopott almáért.
Már Fő-Tiſzt, akkor-is ha vétt ſzemlátomást,
Proceſſust nyér, 's végre otsmány *Caſſirozást.*
Ezek felett kinek kell ſzentebbül élni,
Mint a' katonának, és Istentől félni.
Ő minden órába veſzélyek közt forog,
Ágyú 's apró fegyver körülötte morog.
Hogy ha roſzſz életű, 's él tsak eb adóba,
Plútóhoz kardosan mégyen *Comándóba.*
Így ſzóllván Génius, ſebessen el-repült,
Mind Atyám, mind Anyám, e' beſzéden el-hült.
Nem ſzólltak: gúnyátskát újra tsináltattak,
Ennem-is, innom-is, mennyi kellett, adtak.
Negyed' napra Péter Úr-is el-érkezett,
Útjába ſzamara ſzegénynek el-veſzett,
Talyigáját húzta más fogadott kóldús,
Diurnuma három póltra vól, 's fél font hús.

HAR-

Digitized by Google

HARMADIK TZIKKELY.

Gyenge eſztendeiből fel-ſordúlvén Rontó Pál, elő-adja további nevelését, e' mellett miképpen adattatott Miskóltz várossába oskolába, és ezen idő alatt meg-esett történetteit-is el-beſzélli.

Folyton folyt az idő, én-is nevekedtem,
Zsengémből olly korra fel-is emelkedtem,
Hogy már alkalmatos lettem mindenekre,
Oskolába járni, vagy mesterſégekre.
Génius' ſzavai ſzülőim' fejekbe,
Nagy fel-háborodást okoztak ſzívekbe.
Azért-is egymással rólam tanakodtak,
Belőlem jó embert tenni iparkodtak.
Szándékjok az vala, hogy én a' pórſágba
Ne maradjak, nyügös 's terhes paraſztſágba.
Azért azt végzették mind ketten felőlem,
Hogy deákos embert tégyenek belőlem;
Mert így Pap, Katona, Polgár-is lehetek,
Bár mellyet válaſztom, én elő-mehetek.
Hallottam egymással miképpen beſzéltek,
Ès melly reményſéggel én felőlem éltek.
Szóllt Anyám Atyámhoz: Uram? én bizonyos
Vagyok abba, Palyi hogy tanúlt leſz, 's okos,
Mert mint az ő feje, olly fejet nem láttam,
Bár ſok Aſzſzonyoknak gyermekit vizsgáltam.

Digitized by Google

Nem rég kementzénkről fejére le-esett,
Sírt ugyan, vérzett-is, de tsak egy keveset.
Meg-sjedtem; mivel olly vólt tsattanása,
Mint egy nagy fazéknak tűznél pattanása.
Futottam hozzája, 's fejét meg-vizsgáltam,
Tsak bőrit kartzolta, feje egész, láttam.
Hiddje ked, nints feje erősbb bár melly kosnak,
Szükség'képpen néki kell lenni okosnak.
Nem lyukas, elég nagy, sok fog abba férni,
Föképpen ha esze meg-fog egyszer érni.
Ez még mostan gyenge, de sebes mint a' tűz,
Pajkosságaiból látjuk, mellyeket űz.
Szóllott itt Atyám-is: régen tudóm én azt,
Hogy a' jó szántó-föld soha sem terem gazt.
Te okos Aszszony vagy, én-is egy bölts ember;
Fiúnkból sem lehet bik-fa, vagy vad kender;
Mert fájától meszsze nem esik a' gyümölts,
Ha a' Szülék böltsek, fiok-is lészen bölts.
Jól esmérem az ő minden tehetségét,
Fejét, sebes eszét, mindenre készségét.
Köles szem több nem fér falunk' kilájába,
Mennyi Deák szó fér feje' agyájába.
Azért-is kell néki oskolába menni,
Hogy a' Deák szókat tudhassa fel-venni.
Ha egyszer ezeket rakásra gyüjtheti,
Szerentséjét egész Világba teheti.
Ha Szerzetes lészen, ő Gvardiánságra
Fel-mehet, avagy-Kosta Fraterságra.
Világi Pap lészen, Püspök, vagy Succentor,
Vagy más Plébánusnál lesz Cooperator.

Ha

Ha pedig, mint vélem, katona fog lenni,
Akkor az ördög sem fog véle fel-tenni.

Ritka bial borjú erősebb nálánál,
Bár melly nagy gyermeket ha meg-fog hajánál,

A' földhöz úgy vágja, hogy az tsak el-terül,
Jaj annak, a' mellyik ő kezére kerül.

Meg-fogja ő tudni a' bírót zaklatni,
Ha fölöstökömökért nem fog meg-alkhatni.

Vacans portiéjit ő majd mind bé-veszi,
Hogy ha a' hátára kardja' lapját teszi.

A' daru lovamat már most-is nyargalja,
Agoskodni, szökni, szüntelen sarkalja.

Kevés időt szábok, jöhet méltóságra,
Húsz esztendő múlva léphet káplárságra.

Ezek után pedig tsak kevés ideig
Tartson az háború, hatvan esztendeig;

Már akkor Feld-Marsal, vagy Al-Hadnagy lészen,
Márs Isten borostyánt a' fejére tészen.

Végre a' Civilis Státust ha választja,
Így-is szerentséjét ő el-nem szalasztja.

Mert vagy Országnak lesz Cancelláriussa,
Avagy Vármegyénknek harmadik Fiskussa.

Akkor pro A pro I annyit fog próbálni,
Hogy sok szegény Nemest ki fog allegálni

Jószágából: 's aztat Exceptio nélkül
El-fogja foglalni, 's nem-is tartya vétkül,

Mert azt *via facti* ő nem fogja tenni,
Tsak szép ének szóval fogja azt el-venni.

A' Nemes pénzetlen, a' pörre-is rá únt,
Itt *vigilantibus jura obveniunt.*

Digitized by Google

Szülőim közt így folyt a' nagy tanátskozás,
Mellyet-is követett ezen határozás;

Miskóltzra ment Atyám, hol szállást fogadott
Ennékem: a' mellyre elő-pénzt-is adott.

A' Minoritáknak vólt szomszédságába,
Mert ezekhez jártunk itten oskolába,

A' gazdám kalmár vólt, sok szép portékával
Rakva vólt a' bóltja, mert bírt nagy summával.

Atyám mint egy Úrfit úgy fel-ékesített,
Anyám fejér ruhát eleget készített.

Fel-vitt; az ház' Ura fogadott kedvessen,
Különös szobát-is adott ő szívessen.

Ki-is, mert friss vóltam, én belém szeretett,
Az Aszszony mint lúdat hizlalt, és étetett.

Papoknak pár borjút 's bort ajándékozott,
A' Professoromnak keszkenyőket hozott.

Kérte mindnyájokat, hogy szemmel tartsanak,
Gondjok légyen reám, és jól oktassanak.

Præceptort adjanak, arra őket ké-i,
Adtak-is: asztallal húsz forint vólt béri.

Egy nagy kamasz vólt ez; és olly rosszúz erköltsű,
Hogy még az-is rosszúz vólt, ki rengette böltsű.

A' gazdának-is vólt egy fel-serdültt fia,
Pajkos mint én, szint' olly beste karafia.

Vagy két hólnapokig igen jól tanúltam,
A' Papok örültek, hogy illy jól indúltam.

Szülőimnek gyakran ők tudtokra adták,
Hogy melly jól tanúlok, szóval-is mondották.

Ezek az örömtől, hogy mit míveljenek,
Nem tudták; és nékem hogy miket küldjenek.

Kül-

Digitized by Google

Küldött kalátsokba ki ki réſzesedett,
De ſok vólt, rakásra ſok penyéſzesedett.

Nem egy 's két ſzuverent nyert a' Profeſſorom,
Egy pár ſárga tsizsmát, kapott Præceptorom.

Szólt Atyám Anyámhoz: meg-mondám Feleſég,
Hogy fiúnk fejébe ſzorúl nagy böltseſség.

Hidd: nints annyi morva mi pelyva tartónkba,
Mennyi már tudomány ſzorúlt mi Palkónkba.

Gondold-meg! hogy most ő, mit kíván munkálni,
Kalendáriumot akar ő tsinálni.

Mert a' kakasoknak esméri ſzóllását,
Mellyből ki-tanúlta, idők' változását.

Tudod, az udvarrúl mi kajla tehenünk
Ha ólba feküdni bé-ment, mondta nékünk,

Hólnap essö léſzen, Rétzek-is förödnek,
Diós Györi bikkes bértzek gözölögnek.

Esett-is, és ezen nagy égi jelekből,
Ki-tanúlta mi húll más nap a' fellegből.

Mivel már fejébe ſok deák ſzó bé-fért,
A' Plánétákhoz-is felette nagyon ért.

Jól tudja a' fias tyúknak a' járását
Valamint a' Göntzö ſzekérnek futását,

Merre igyekeznek a' három kaſzások,
Mit jelentnek az est, 's hajnal tsillagzások,

Metereumoknak esméri nemeit,
Már most mind deákúl mondja-ki neveit.

A' napot ő *Sol*nak, a' hóldat *Lund*nak,
A' tsillagot pedig nevezi *Stellá*nak.

Mondja e' ſzó *Iris*: téſzi, hogy ſzivárvány,
Aër ég, melly lebeg, egy ollyan alkotmány.

Fe-

Feleség! tudomány nints ám nagyobb ennél,
Nagyobb ez, az óra műves mesterségnél.

Ó melly haſznos léſzen Kalendáriuma!
Mert ki ki meg-tudja, hólnap mi leſz, még ma.

En ſzegény ſzülőim, illy nagy reményſégbe
Éltek én felőlem, 's nem vóltak kétſégbe;

Nagy reményſégekbe meg-tsalattatnának,
Öröm helyett gyáſzos bánatra jutnának.

Mert Profeſſoromtól tett ſok ſzép mondásnak,
Olly erőssen hittek, mint a' ſzent Írásnak.

Azomba maga ſem esmért jól engemet,
Nem tudtá fortélyos ſok mesterſégemet.

A' Gazdám fiával hogy meg-esmérkedtem,
Leg-ottan kenyeres pajtássa-is lettem.

Antal vólt a' neve, vásott vólt felette,
Hová ſemmit ſem tett, onnat-is el-vette.

Attyának bólttyából a' mit tsak lophatott,
Lopott: 's mivel ſokat ő el-nem dughatott,

Engemet reá vett, hogy legyek pajtássa,
Lopjak én-is, de úgy, hogy ſenki ſe lássa.

Hajlandó vóltam én ezen mesterſégre,
Nem véltem idővel hogy vinne a' jégre.

Leg-jobb módunk nékünk lopáshoz akkor vólt,
A' mikor meg-tőlt a' ſok vévőkkel a' bólt;

Mert akkor mi reánk nem vigyázott Attya,
Sőt hogy mi vigyázunk, a' vólt gondolattya.

Azomba ugyan meg-tömtük két zsebünket
Mindennel, mire tsak tehettük kezünket.

Harmad áron, kinek tettzett, abból adtunk,
Örültünk, hogy így-is a' pénzhez juthattunk.

Ha

Digitized by Google

Ha egyszer pénzünk vólt, már fennyen héjáztunk,
Kávé házba mentünk, és ottan kotzkáztunk.

Észre vette eztet a' mi Præceptorunk,
Nem szóllt: mi jádzottunk, ő meg-itta borunk.

Pántlikákat, tzipőt, selyem kesztyenőket
Kért tőlünk L'ányoknak való pár kesztyűket.

Adtunk néki, mivel nem bánta bennünket,
Sőt láttuk, hogy helybe hagyja rosz tettünket.

Hová, 's kinek adta, gondunk nem vólt arra,
Tudtuk; hogy azokat nem rakta Óltárra.

Gazda' Fia pénzt-is Attya erszénnyébűl
Tsípett, ha tsíphetett, vagy Annya zsebébűl.

Igazán ebbűl-is, ő nékem részt oszta,
Mert a' Kereszténység magával így hozta.

* * *

Meg-állok itt: 's arrúl, tán jól elmélkedem,
Olvasóim előtt ha aztat fel-fedem,

Hogy sok szülék vannak, kik tsak úgy nevelik
Fiokat, hogy őket, nyarallyák, 's telelik.

De úgyet nem vetnek azon Mentorokra,
A' mellyeknek bízták, azokat karokra.

Kik oskolán kívűl vezérlik, 's oktattyák,
Nem tudják: jóra-é, vagy roszra szoktattyák.

Gondollyák: elég az, tsak jó Deák légyen,
Mert a'többi, úgy mond: majd magától mégyen.

Igaz, hogy szép dolog, a' fel-vett tudomány,
De jó erkölts nélkúl, el-tűnő ragyogvány.

Nints erős talp-köve, hamar el-enyészik,
Melly jó szív lett vólna, abba rosz tenyészik.

Ha

Digitized by Google

Ha a' Mentor maga egyszer erköltstelen,
Egész vezérlése rosz lesz, 's gyümöltstelen.

Az iffiú szíve olly mint fejér festék, (kék.
Melly minden színt fel-vesz, légyen zöld, sárga,

A' minő Mentora, ollyan lesz belőle,
Mindent jónak ítél, valamit lát töle.

Ollykor az iffiú örömest jót tenne,
De Mentor erköltse meg-rögzött már benne.

Nem lehet: rosz után, a' más rosszat üzi,
Bár szülőknek végre orrokba megy büzi,

Meg nem jobbíthattyák, ki lesz hát orvossa?
Senki: a' rosz erkölts, fenéje, 's gyilkossa.

Ó Atya! melly gyászos lesz fiadnak tora,
De mért? azért; hogy rosz ember vólt Mentora:

Bár Argus szemekkel légyen vizsgálása,
Felette nehéz leſz még-is válaſztása.

Filozofusoknak köve egy jó Mentor,
Mint a' fejér Holló ritka; azért jókor

Szülék vígyázzatok, ezek' erköltsére,
Leg-inkább áll ortzás színeskedésére;

Mert nem minden arany, melly fénylik a' napon,
Azon palást sem Pap, melly vagyon a' Papon.

Az ebből sem válik soha-is szalonna,
Ki egyszer rosz ember, lesz végig sohonna.

De már tovább.

Minden dolgunk jól ment ezen esztendőbe,
Majd aláb meg-mondom, mint ment jövendőbe.

El-jövén September, mi minden Tentámen
Olly jól tudtuk, millyen jól tudtuk az Ámen.

Atyám

Digitized by Google

Atyám értem el-jött, 's vitt vákátzióra,
Szüret, gyümölts-ſzedés, több rekrátzióra.

Kértem gazdám fiát, kérje ki Attyától,
Főképpen, mert nagyon ſzerette, Annyától.

Meg-engedték; el-jött ő-is tehát velem,
Örültem; mert ő vólt eggyik másik felem.

De előbb a' bóltba mi jól gazdálkodtunk,
Portékákkal mint a' méhek meg-rakodtunk.

A' Zsidó falunkba tőlünk ezt meg-vette,
Hogy pénzhez jutottunk, ezzel aztat tette.

Múlattuk magunkat minden-féle képpen,
Vadáſztunk, madárt-is ſokat fogtunk lépen.

A' ſzüretelést-is vígſággal végzettük,
A' mustos petsenyét jó ízűn meg-ettük.

Történtt, hogy ſzent Simon, és Júdásnak napján,
Szikſzón vásár esett, vakátzió fogytán,

Az Atyám-is el-ment, és minket magával
El-vitt; a' Gazda-is bóltos Sátorával

Ott vólt; minket látván, nagyon örvendezett,
Az Atyámmal fogott barátſágos kezet.

Mi ketten fel 's alá mindenkor kóſzáltunk,
Végre a' városi tsap ſzéknél meg-áltunk.

Hol Báró Hallernek verbunkja tántzola,
A' gyűlt nép bennünket itt előre tola.

Mindjárt-is, mihent ők minket itt meg-láttak,
Nagy kurjongattáſsal 's tántzal körül álltak.

Öleltek bennünket, mindenkép' ditsértek,
Obesterſéget-is ők mindjárt ígértek.

Mind új tallérokat nyomkodtak kezünkbe,
Pántlikás tsákókat toltak a' fejünkbe.

Szól-

Digitized by Google

Szóltak: a' korona Királynak fejére,
Nem illik úgy, mint a' tsákó ketekére.

Esküdtek kiáltva, Isten ſzent Háromſág,
Illy két ſzép Gavalért nem látott a' világ.

Az Angyaloknál-is ezek ſokkal ſzebbek,
Még Herkulesnél-is leſznek vitézebbek.

Tsapja rá hát ketek, adják-bé kezeket,
Egyébb díb-dábſágon ne törjék eſzeket.

Ne hagyják-el ezen alkalmatoſſágot,
Örökké tartandó ſzép nagy uraſágot.

Lovas katonáknak mi azokat véltük,
Olly mondérba vóltak, azért jól ítéltük.

Hogy hamarébb minket törbe kerítsenek,
Így ſzólltak; hogy inkább el-is hitessenek.

Ötsém Uraimék, mi tsak iſzunk eſzűnk,
A' pénzt fetséreljük, más dolgot nem teſzünk;

Ha háború vagyon, megyünk ellenſégre,
Öljük, vágjuk aztat, nints gondunk egyébre.

Tsak az aranyokat zsákokra mint töltsük,
Tántzon-é, vagy kotzkán, avagy boron költsük.

Mint látnak bennünket, régen már Fő-Ispány
Lett vólna közzülünk, ſok meg Vitze-Ispány;

Kiből Püspök, kiből Kanonok, 's Apátúr,
Kiből Bétsbe lakó Excellentziás Úr.

De tartsák magoknak ezen Tiſztſégeket,
Nem irígylük az ő nagy ditsőſégeket.

Jobb ſzerettyük édes Hazánkért meg-halni
Mint a' papirosról a' téntát fel-nyalni.

Száz Bréviáromért, nem adnánk kardunkat,
Mi nem orémuſal ſzolgáljuk Urunkat,

Ha

Hanem fel-áldozzuk érette életünk,
Övéknél nagyobb-is a' mi betsületünk.

Kentek Regimentet nyernek még idővel,
Azért katonának nem viſzſzük erővel.

Mert ha mi azt tennénk, 's fő Tiſztek meg-tudnák,
Hidje ketek; azért, hogy nékünk meg-adnák.

Tudjuk eleikbe fognak ketek hágni,
Több ellenſéget-is, mint ők, fognak vágni.

Mind ezekért tehát ők neheztelnének,
Es ſoha jó ſzemmel reánk nem néznének.

De hogy ha magoktúl közinkbe állanak,
Majd vállat vonítnak, ſemmit ſem ſzóllanak.

A' Tántz, a' ſok tallér, a' ſok ſzó ámított,
A' ſok nagy ígéret főkép meg-vakított.

Azért a' Káplárnak kezemet bé-adtam,
A' gazdám fiát-is, már most én bíztattam,

Ezt látván, ſzintén ezt ő-is tselekedte,
A' pántlikás tsákót már le ſem-is tette.

Lármával bé-vittek minket a' ſzobába,
Öltöztettek mindjárt Splényi mundirjába.

Lodingot, Pantallért reánk függeſztettek,
Oldalunkra kardot, tarsollyal kötöttek.

Hogy mundirba vóltam, 's a' kardomra néztem,
Már ſzépen nem ſzólltam, tsak teremtettéztem.

Hallod-é Tsapláros, adta, ſzedte, vette!
Hoz petsenyét, és bort, kiálték felette.

Lopott pénzünk még vólt, aztat ſzórtuk, hánytuk,
Tselekedetünket hamar meg-is bántuk.

Mert hogy azt meg-látták, a' mi ravásunkra
Hordatták mint vizet, a' bort tsak magunkra.

Digitized by Google

De itten a' Káplár mellénk ſompolyodott,
Szóllott: én Tiſzt vagyok, 's illy tanátsot adott:
Vitézek! ha kentek háborúba menni
Fognak egyſzer, akkor ſok pénzek fog lenni.
De mind addig a' pénzt meg-kell kémélleni,
És úgy mint a' pelyvát, nem jó el-hinteni.
Jobb leſz ha pénzeket a' kezembe adják,
És a' gazdálkodást mindenkép rám hadják.
Kinek mire, 's mikor, ha ſzükſége léſzen,
Mindenike mindjárt tölem annyit véſzen.
Tetſzett ez az áll hang, 's harmintz tallérokat,
Húſzasokba pedig hetven forintokat,
A' kezébe adtuk; többet nyóltz márjásnál.
Mi meg nem tartottunk mind ketten egymásnál,
Atyáink bennünket az ebéddel vártak,
Nem tudták, hol vagyunk; kotsiſaik jártak,
Hogy fel találljanak, 's híjjanak ebédre,
Mivel harangoztak immár régen délre.
Egyſzer a' Tsap ſzékből mi nagy muzsikával
Ki-mentünk, tántzoltunk kegyetlen lármával.
Szórta ſzánk a' Ritmust, kardunkat tsörgettük,
Nagy tarés ſarkantyúnk börgettük, tsörgettük.
Azt gondolták miénk, egéſz dió fáig,
Így-is folyt a' munkánk, más nap' virrattáig.
Atyám vala éppen kalmár ſátorába,
A' midön ugrálva mentünk eránnyába.
Kalmárral kezeket itten öſzve tsapták,
Mivel ſzép fiokat katonák közt látták.
Verbunk Komendánsa, egy Fö Hadnagy vala,
Fiáért a' Kalmár mivel majd meg-hala,

Békét

Békét az Atyámnak mind addig nem hagyott,
Míg vele el nem ment, kérni a' Hadnagyot.
Kérték menyre földre, ereſzſzen-el minket,
Mert mint gyermekeket, minket úgy tekinthet,
Katona életre még mi gyengék lennénk,
Néhány eſztendeig ſemmit ſem tehetnénk.
A' Hadnagy keményen erre felelt, és ſzóltt,
Hogy mikor katona lett, ö-is gyenge vólt.
Szép iffiak, úgy mond; és ſzépen indúlnak,
Meg-is erösödnek, ha egyſzer fel-nyúlnak.
Addig városokba fogjuk tsak tartani,
Lasſanként fegyverbe fogjuk gyakorlani.
A' kalmár ezt hallván, le-esett lábárúl,
Izadſág tseppenként görgött ortzájárúl.
Mint lehetett, Atyám ött' bátorította,
A' Hadnagyot pedig ekkép' ſzóllította:
Hadnagy Uram! öket, hogy ingyen botsáſſa,
Azt nem kívánhattyuk, de hogy az Úr láſſa
Mi emberſégünket: egy két ſzuverendórt
Adunk ö érettek, és egy pár hordó bort.
Úgy-is még gyermekek, ha egyſzer fel-nönek,
Ez életre kedvek, ha leſz mind kettönek,
El-botsájtyuk öket; most Iskolájokat
Hadd végezzék, hogy így a' tudományokat
Magokévá tévén, mind ſzerentséjeket
Jobban meg-tehesſék, 's kötelesſégeket.
Mihent ſzuverendór Miska Úrnak nevét,
Hallotta az Hadnagy, mutatta jobb kedvét,
Nyóltz ſzuverendórba meg-is alkud't vele,
Az Atyámra jutott tsak a' harmad fele.

Digitized by Google

A' két hordó borral a' többit pótolta,
Ezeket a' Káplár maga ki-kóstolta.

Mihelyest a' Hadnagy ki-elégíttetett,
A' mundirbúl mindjárt ki-is vetkeztetett.

Nem esett semmi-is olly nagy szégyenünkre,
Mint mikor a' Káplár illy áldást fejünkre

Adott, eztet szóllván: szopni lódúllyatok,
Fattyúk illyen atták, és még tanúllyatok.

De még-is Atyánkhoz minket el-vezetett,
Itt van a' két vitéz! ált' adott 's nevetett,

Hallgattunk: és meg is bórotvált bennünket,
Meg-tartván, a' mellyet loptuk, mi pénzünket.

Így szokott az ebül gyült szerdék el-veszni,
Nem lehet harmadik ágra azt terjeszt'ni.

Ez így vólt, Atyáink el-váltak egymástúl,
A' kalmár haza ment minden sátorfástúl.

Fiát-is el-vitte, és tsak azon örült,
Hogy már nem katona, és hogy haza került.

Mi-is haza mentünk, 's mihent a' szobába
Léptünk: részem mindjárt vólt a' kantsugába.

Atyám földhöz tsapván, a' hajamra hágott,
Míg kedve tartotta, azzal addig vágott.

Szabódtam, ígértem, hogy roszszat nem teszek,
Fogadtam, katona hogy soha sem leszek.

Szóltt hozzám: idővel te katona lehetsz,
Ott-is, ha jó ember lészel, elő mehetsz.

De nem korhely módra kell közikbe állni,
Betsületes módot kell abba találni.

De még most gyermek vagy, szükség, hogy ta-
Jó erköltsökben-is hogy elé indúljál. (núljál,
Mert

Digitized by Google

Mert hogy ha nem léſzen néked tanúlásod,
Mindég vagy árkokat, vagy a' ſántzot ásod.

Avagy imitt, 's amott ſtrázsát fogſz állani,
És tele torokkal *Berdót* kiáltani.

A' vakátziónak, immáron vége lett,
Iránt am az Atyám, jó rendelést-is tett.

El-vitt oskolába, régi ſzállásomra, (tomra.
És már most, mint tavaly, nem hagyott po-

Præceptorunk-is most derék Ifjú vólt,
A' más; mint hallottuk, Garam vizébe hólt.

A kalmár meg-tudta fia' ſok lopását,
Mert a' portékáknak azon vásárlását,

Kívánták ő töle mint, a' fia adta,
A' vévők: ő pedig ſokkal fellyebb ſzabta.

Azért-is már nékünk a' bóltba bé-menni,
Nem vólt ſzabad, meg-ſzûnt a' mód lopást tenni.

Mi Præceptorunk-is ſoha ſem tágított,
Kit pánikák, keſztyük, ſem bor nem vakított.

De Caſtor, és Pollux nagyobb barátſágba
Nem vóltak nálunknál, hívebb pajtáſſágba.

Tsak aztat ſajnáltuk, hogy most nem lophatunk,
Mint tavaly, olly könnyen, pénzhez nem jutha-

Antal pajtásomnak ſebes vólt az eſze, (tunk.
Fejének-is nagy vólt fel-találó neſze.

Hirtelen így ſzóllott: már jól van a' dolog,
Leſz pénzünk! elmémbe egy ſzent dolog forog.

Tudod pajtás! hogy én az Atyám írását,
Úgy tudom követni, 's olly jól írni mássát,

Hogy az írásomat ſaját írásának
Ki-ki tarttya, és nem mondja párjának.

Digitized by Google

Szent Andréba lakik egy gazdag Rátz Tösér, *(a)*
Olly pénzes, hogy ezzel hét más Rátz fel nem ér.
Ez az én Atyámmal van nagy barátságba,
Kit-is segített ő gyakran egybe másba.
Ennek fogok írni az Atyám nevébe,
'S három száz forintot fel-veszek fejébe.
Tudom, ád pénzt, sőt még nagy szerentséjének
Tartja; hogy eleget tehet kerésének.
Majd azt írom, Atyám, hogy most Lipsiába
Portékákért küldött, mellyért kaszszájába
Kevés pénz maradott: e' tsekély summával,
Tartozik ollynak, ki gorombaságával,
Nem bír; éjjel nappal fut Atyám' nyakára,
Fösvény, kaján ember, rá únt sírására.
Kartabiánkát-is a' levéllel vészen,
Mellyen önnön neve, és petsétje lészen.
A' pénzt pedig ezen bíztos emberének,
A' ki-is vivője írott levelének,
Bátran a' kezébe adhattya, mert már ez,
Ezreket vitt tőle sok más emberekhez.
A' levél írással igen hamar kész vólt,
Jöszte pajtás, halgasd! jól vagyon-é? így szólt.
Olvasta; nem vólt itt hiba semmi pontban,
Egy Cancellista sem írta vólna jobban.
Szóltam: a' Szent Lélek szálta-meg eszedet,
És valamelly Angyal vezette kezedet.

De

(a) Némelly részén a' Magyar Hazának, a' szarvas marhákkal kereskedő embernek Tösér a' neve.

Digitized by Google

De ki leſz bíztosod, a' ki leveledet
El-viſzi hogy meg-ne tsaljon ő tégedet?

Egy kontár Gomb-kötő (*a*) a' városba lakott,
Melly a' mesterſégen már nem igen kapott;

Hanem tsalfaſsággal kereste kenyerét,
Ollykor mint varázsló nézte más tenyerét.

Ezen embert hívták Gyöngyvirág Jóskának,
Johban illett vólna ő büdös rózsának.

Præceptorunk egykor hogy nem vala itthon,
El-hivatá Antal ötet akkor titkon.

Szólt hozzá: halja ked! tud-é ked halgatni?
Titkot meg-tartani, 's azt el-takargatni?

Egy nagy dolgot bíznék ked emberſégére,
Es ha azt mint illik, úgy hajtja végére,

Ötven forint léſzen fáradſága' ára,
De a' titok' tartás leg-ſzükſégesbb árra.

Gyöngyvirág meg-halván ę' nagy ígéretet,
Kapott rajta, 's adott illyen feleletet:

Ha egyſzer egy dolgot én magamra veſzek,
'S hogy azt véghez viſzem, ígéretet teſzek,

Törik, ſzakad, annak még-is meg-kell lenni,
Meg-mutatom, ez-is hogy véghez fog menni.

Nintsen gyóntató Pap nálamnál halgatóbb,
Az igazſágot-is, ha ſzükſég, tagadóbb,

Gyanúſsággal azért felőlem ne éljen,
Meg-tartom a' titkot, engem' úgy-ſegéljen.

(*a*) Kontár mester-embernek neveztetik az, a' ki vagy Tzéhbe nints, vagy mesterſégét nem érti, és tsak alattomba dolgozik.

Digitized by Google

Sok súlyos probákon által mentem én már,
Mint a'kő halgattam, bár melly nagy vólt a' kár.
Szólt Antal: no tehát, ímé e' levéllel
Szent Andrére menjen ked nagy sietséggel.
Neve, kinek adja, borítékján vagyon,
De arra az egyre kérem kedet nagyon,
Azt mondja: hogy aztat az Atyám küldötte,
Szóval-is hogy kérné baráttyát felette,
Hogy a' pénzt csak kednek a' kezébe adná,
Aztat kinek adja, hogy immár ked tudná.
Három-száz forint leſz a' pénz öſzveséggel.
Járjon-el dolgomba, kérem serénységgel.
Ha kérdi, ki légyen azon nagy goromba?
Mondja ked: egy Polgár, 's lakik Eſztergomba.
Mert láttya ked, Atyám soha egy krajtzárt-is
Nem ád, sok Deák'nak vagyon arannyok-is;
Múlattyák magokat, én öket csak nézem,
De szívembe nem kis fájdalmimat érzem.
Szavait Antalnak meg-halván Gyöngyvirág.
Így szólt fej tsóválva: tudja azt a' Világ,
Hogy több fia nintsen kegyelmed Attyának,
És így succeſſora minden jószágának.
Valami Attyá-é, az kegyelmed-é-is,
A' mi kegyelmed-é, az az Attyáé-is.
Igaz; nem köteles, míg él, addig adni
Jószágot, de még-is kedre fog maradni
Mindene; és akkor ki-elégítheti
A' Rátzot, és eztet többször-is teheti.
Ez éppen nem vétek, nem lop, senkit nem tsal,
Az Attya már öreg, nem sokára meg-hal.

Nints

Nints oka addig-is hogy miért ſzenvedne,
És ſzükléget látni magának engedne.

Nints ſzája bé-kötve a' nyomtató lónak,
Keze ſints kötözve ſemmi Tiſzt-tartónak;

Ha Tiſzt-tartó tsíphet Ura' jóſzágából,
Ked igazán vehet önnön vagyonjából.

Lélek-esméretben, mint kezes, úgy állok,
Végyen azért, mint most, mindenkor ſzolgálok.

Immár én el-megyek követem útamat,
Hiddje, hogy én híven, 's jól végzem dolgomat.

Ezen ſzép gyönyörü Gyöngyvirág Jóskának
E' vólt morálissa a' díb dáb Selmának.

Tartotta-is Antal ſzavait helyesnek,
Mint Plátó' mondását ſzintén olly jelesnek.

Ó melly könnyü egy olly ifjat reá ſzedni.
Melly az ál-ſzavaknak tud hamar engedni.

Illy most a' Világnak Filozofiája,
Fullánkos lép-mézzel töltött Zofizmája.

Ha a' jó erkölts nints ſzívébe bé-óltva,
Illy ſzép *Syſtémáktól* lelke meg.van fojtva.

Javaslom én minden jó Atya fiának,
Ne hiddjen illy tündér Filozofiának.

Mellyet a' mostani Világ világosnak
Mondja: és a' régit nem tartja okosnak.

Ne hiddjen; mert ennek az ő tsalárd fénnye
Meg-vakítya, 's leſz ő ördögök' edénnye.

Gyöngyvirág tizedik napon meg-érkezett,
A' dologba el-járt, mindent jól végezett.

Mind új aranyokba a' pénzt ő el-hozta,
Hogy olly ſoká késett, az essö okozta.

Digitized by Google

Mond'ta, a' Rátz a' pénzt hogy mindjárt le-tette,
Mihent a' levelet a' kezéhez vette.

Tartott Antal tőle hogy azt el-ne költse,
Mert sok fortéllyal bírt, rosszz vólt az erköltse.

A' Præceptort éppen akkor hideg törte,
Paroxismussába a' hévség gyötörte.

Az alatt Antalnak a' pénzt által adta,
Az ötven forintját tőle ki-is kapta.

Köszönte, 's ígérte, hogy szolgálattyára
Éjjel nappal kész lesz, parantsolattyára.

Pajtásom a' pénznek nékem adta felét,
Így mutatta hozzám barátsága' jelét.

Barátok közt, úgy-mond: az egyenlő osztás
Ha meg-esik, nintsen köztök háborodás. (a)

Hogy egyszer pénzünk vólt, bé-tölt mi reményünk,
Örültünk, hogy meg-jött igaz keresményünk.

Véltük, már kezünkbe van nagy uradalom,
Tettzett, hegyen, völgyön vólna lakodalom.

Óhajtva vártuk mi mindég azon napot,
Mellyen Præceptorunk hideg-lelést kapott.

Mert akkor el-mentünk az oskola mellett,
Kávé-ház, és kotzka inkább mint könyv kellett.

Fel-gyógyúlván még-is egyszer Præceptorunk,
Nem tettzett, mivel vólt kínozó ostorunk.

Meg-tudta, hogy velünk egy Görög kotzkázott,
Azért mi kettőnket jól meg-rasikázott.

Faggatott mondjuk-meg a' pénzt hogy hol vettük,
Loptuk-é? avagy-is melly móddal szerzettük;

Mert

(a) Aequalis diviſio non conturbat fratres.

Digitized by Google

Mert ha meg-nem mondjuk néki ſzép ſzerivel,
Korbátsnak dolga leſz mint kettőnk bőrivel.

Már mi Gyöngyvirágnak meg-mondtuk előre,
Hogy ha mi vétetnénk, valahogy kérdőre;

Mondja, hat forintot adott nékünk költsön;
Róka bőrt magára mi érettünk öltsön.

Præceptor keményen fogta itt a' dolgot,
Két ágú korbáttsal körülöttünk forgott.

Hol vettétek a' pénzt? kérdé nagy mérgesen,
Mondjátok-meg; máskép'meg.váglak lelkesen.

Szóltunk: Gyöngyvirágtól mi hat forintokat
Költsön kértünk, 's az mind id' adá azokat,

Mindjárt kávé-házba kotzkázni el-mentünk,
Szerentsések vóltunk, pénzt ſokaktól nyertünk.

Mutassátok nékem az erſzényeteket,
Mennyi van, akarom látni pénzeteket.

Mi az aranyokat már régen el-tettük,
Ès egy odvas fába a' kertbe rejtettük.

A' mi erſzényünkbe tíz, tizen egy forint
Vala: meg-olvasván, így ſzólt hozzánk megint.

Kinek kinek három forinttyát el-veſzem,
Gyöngyvirágnak adom, 's így pénzét le-téſzem.

El-is ment házához, és őtet kérdette,
Költsön hat forintot hogy nékünk adott-é?

Felelt; egynek egynek három forintokat
Adtam, mert esmérem azoknak Attyokat.

Tudtam, az én pénzem hogy ſoha el-nem véſz,
Mindeniknek Attya fizetni léſzen kéſz.

Itt van a' ked pénze, ſzóllott a' Præceptor,
De tsak egy fillért-is ne adjon ked másſzor.

Nem

Nem jót teſz, hogy nékik pénzét költsönözi,
Mert ſok roſzra őket ezzel öſztönözi.

Jól járt itt Gyöngyvirág, mert viſzſza nem kértük.
Örültünk, a' dolgot, hogy éſzſzel fel-értük.

Præceptorunk ellen fort a' méreg bennünk,
El végzénk, hogy nékünk rajta tsínt kell tennünk

Nyár vólt; és az epret ő igen ſzerette,
De mindenkor titkon, nem elöttünk ette.

Bort öntött reája, és nád-mézet vakart,
Melly hogy el-olvadjon, arra más tál't takart.

Antal még jó reggel ment a' Patikába,
Illyen két ſpéciest meg-vett hamarjába.

Egy dózsis Tartarus Emeticusból (*a*) ált,
Vett Magiſterium Jalappát (*b*) fél kanált.

Epret ebéd előtt már el-kéſzítette,
Szobánkba egy póltzra aztat fel-is tette,

Ebéd után velem az udvarra ki-ment,
Antal a' ſzobába tsak maga marad't bent.

Frissen az eperbe porait kavarta,
A' tállal, a' mint vólt megint bé-takarta.

Szólt hozzám: hol Antal? híd-ki, laptázzatok,
Avagy a' mit tettzik, ti aztat jádzatok.

Ki hívtam:'s magunkat mi mindjárt múlattuk,(tuk
Egymásra vagdaltunk ſzemmel hogy meg-tsal-

Hogy jádzottunk, aztat ő nem másért tette,
Hanem addig ő a' maga eprét ette.

Hall-

(*a*) Tartarus Emeticus. Erős vomitivum, vagy-is hányásra kénſzerítő orvoſság.

(*b*) Magiſterium Jalappa. Ez-is hasonló erős laxativum, a' melly hamar, és ſokſzor operál,

Digitized by Google

Halljuk már tsengetnek, mentünk oskolába,
Velünk jött, mert ö-is vólt Retorikába.

Professor a' Trópust kezdé explikálni,
Mindjárt a' két dózsis, kezdett operálni.

Egy Trópus (a) másikát érte gatyájába,
Nem maradhatott-meg egy-is a' gyomrába;

Mert mind alól, felül, eperrel vegyesen
Szórta ö azokat fúrún, 's fertelmesen.

A' sok Deák orrát bé-dugta, nevette,
Professora, hogy ki-mennyen, öt' kergette.

Ki-ment; az útzán-is nadrágba folyása
Meg-nem szúnt, sem pedig eper okádása.

Haza ért; de itt-is nem ment a' szobába,
Hogy illat ne mennyen a' Gazda orrába.

Hanem a' ház meget hányt, és erölködött,
Ki-is ment a' Gazda, mivel igen nyögött.

Kérdezte, mi baja? tsak vállát vonítá,
Folyt a' büdös; allyát bár mikép' szorítá.

A' Doktort a' Gazda mindjárt el-hívatta,
Hogy beteg mért vólna, véle vizsgáltatta.

Ez pulzussához nyúlt, kérdezte mit evett? (lett.
Szóltt: hogy egy tál epret, a' mellytúl rosszúl

A' Doktor azt mondta; az epret meg-járta
Mérges bogár, azért a' néki meg-árta.

Frissen édes tejet egy meszszelyt hozatott,
A' mellyet-is véle itten meg-itatott.

Mihent

(a) Trópusok. A' Rhetórica, vagy ékesen szólló Tudományba olly Figúrák, mellyek az ékes szóllást ékesítik. Ezt et' szép Nemnek magyarázom.

Digitized by Google

Mihent azt le-nyelte, alíg vólt gyomrába,
Ez-is, mint az eper, bé-folyt nadrágába.

Adott oſztán néki más egyéb ſzereket,
De ſzint' úgy ki-adta, a' mint az epreket.

Végre a' tsűrbe ment, feküdött ſzalmára,
Gondolta, mindjárt jut élete fogytára.

De hogy gyomra, 's béle már ki-üresedett,
Hányás, folyás meg-ſzűnt, és lett-tsendesedett.

Gatyáját, nadrágát, éjjel a' Szinyvába (*a*)
Ki-mosta: öltözött reggel más ruhába.

Mivel pedig dolgát nagyon ſzégyenlette,
Testimoniumát mindjárt ki-is vette, (*b*)

Bútsút vett, Gyöngyösre, folytatni klassisát,
El-ment, tám nem nyert ott Jalappa dózsisát.

Mi ugyan ſzép móddal töle ſzabadúltunk, (tunk;
De olly roſz ért, mellybe már nem bóldogúl-

Mert ſzent János feje vétele napjára,
A' Gazdánk Pestre ment, ennek vásárára.

Szent Andrérúl a' Rátz-is oda érkezett,
A' Gazdánál lévén, arrúl értekezett,

Hogy ki vólna azon otsmány, 's embertelen
Ember; ki ötet felette ſzertelen

Három ſzáz forintért annyit búſította,
Tám hogy el-veſztené, aztat állította.

A'

(*a*) Szinyva kis folyó víz melly Miskóltz Városán foly kereſztűl.

(*b*) Testimonium, vagy-is Testimoniális a' Deákok ollyan bizonyſág levele, melly nélkűl másutt oskolába bé-nem-vétetnek. Ezt-is Dámák' tudáſáért.

Digitized by Google

A' Gazdánk a' Rátznak nézett tsak ſzemébe,
Gondolta, álmodoz' így ſzóltt hevenyébe.
Nem értem a' dolgot, kérem, világosan
Beſzéllyen kegyelmed, nem olly homályosan
A' Rátz a' levelet keblébül ki-vette,
Kartabiankát-is levél mellé tette;
Mind a' két darabot a' kezébe adta.
A' mint a' levelet Gazdánk el-olvasta,
Mindjárt meg-esmérte, hogy a' Fia írta;
Szörnyen haraguvék, mérgét alig bírta.
Szóltt-a' Rátzhoz: Uram! ez a' levél hamis,
Én meg-vagyok tsalva, ſzint'úgy kegyelmed-is.
Ezen egéſz dolgot a' Fiam költötte,
Tsak hogy pénzt kaphaſſon, ez írást küldötte.
A' kegyelmed pénze, ne gondollya, el-véſz,
De érte fiamnak ki-jut a' kutya réſz.
Mindjárt-is a' Rátznak pénzét ő le-tette,
Köſzönte felette, hogy meg-emberlette.
Gazdánk meg-érkezvén a' Pesti vásárrúl,
Aſzſzonyával ſzóllott, mit tett Fiok árrúl.
A' Profeſſorunkat mindjárt el-hívatták,
És az egéſz dolgot eleibe adták.
Antal írásának némelly vonásait,
Meg-esmérte, tenni ſzokott rántásait.
Mindjárt-is bennünket, kemény kérdésekre
Fogott: tagadáſſal feleltünk ezekre.
Végtére keménnyen, vizsgálta zsebünket,
Mind kettőnknek ki-is vette erſzényünket.
Mivel a' Præceptort már mi el-kergettük,
Aranyinkat bátran azokba bé-tettük.

Ki-

Digitized by Google

Ki-vévén ezeket, erősen faggatott,
Két Deákra, kiknél virgás vólt, mutatott.
Már itten el-állott a' víz mi malmunkon,
Mert már segíteni nem tudtunk magunkon.
Azért-is az egész dolgot meg-vallottuk, (tuk.
Gyöngy Virág járt pénzért, azt-is meg-mondot-
A' Tanátsnak Gazdánk mindjárt öt bé-adta,
Melly-is a' tömlötzbe ötet bé-dugatta;
Engemet pediglen más nap szekerére
Fel-ültetvén, küldött Atyámhoz estvére.
A' kotsis kezébe adott egy levelet,
Mellybe tudtam, hogy ő jól le-írtt engemet.
Antalnak mi baja lett, meg-nem tudhattam,
De szívből sajnáltam, hogy ötet el-hagytam.
E' szententzia jött Gyöngy Virág nyakára,
Pillingérnél ötvent vágjanak farára.
És hogy egy hólnapig seperje az útzát,
Vagy a' sárt hordja-ki, tolván a' targontzát.
Mivel Kálvinista vólt, azért tsuklyába,
Szégyen kövön állott, az Ekklézsiába.
De bezzeg rámára Atyám engem húzott, (zott.
Úgy meg-vert, azt véltem, hogy már meg-is nyú-
Nem vólt még az elég, hanem egyetembe,
Bé-vetett engemet egy puszta verembe.
Két hétig tartottam ott kontumáziát
Kenyéren, és vízen, míg nyertem grátziát.
Ki-húzván, akkor-is kaptam egy jó pofont,
Szóltt, ha jó nem leszek, porrá tör, öszve ront.

NEGYE-

NEGYEDIK TZIKKELY.

Rontó Pál kesereg Pajtás-társától való el-válá-ſán. Egerbe adatik Oskolába, el-beſzélli ot-tan esett történetit. Oskolából el-ſzökvén tsikós bujtárrá léſzen, ez élet alatt történt viſzontagſágait-is valóſággal elö adja, mind addig, míglen kátonává nem lett.

Szomorún töltöttem most vákátziómat,
Tsendes vóltam; ritkán hallhatták-is ſzómat.
Szülöim mint eddig, már úgy nem kedveztek,
Minden lépésimre vígyáztak, öriztek.
Hogy nékik ne vétsek, a' magányoſságot
Szerettem, 's kerültem minden barátſágot.
Hol a' ſzöllök alá, hol pedig erdöbe
Ki-ſétáltam, ollykor jártam a' mezöbe.
Titkon fohászkodtam, hol vagy Jonatásom!
Ó hol vagy Antalom! én meg-hitt pajtásom?
Tudom nálam nélkül élſz nagy gyötrelembe,
Tán mint én ſinlödtem, ſinlödöl verembe.
Majd meg-hasad ſzívem, ha jól meg-fontolom,
Hogy te én istápom valál, és gyámolom.
Az valál, melletted nem-is vóltam ſzegény,
Nem vólt lapos mint most, zsebembe az erſzény.

Digitized by Google

Bár édes Atyádat lasſanként foſztottad,
Szép Keresményedet velem fel-oſztottad,
Ebbe mint telhetett, én ſegíttettelek,
Mivel buzgó ſzívből mindég ſzerettelek.
Mostan a' bal Fátum meg-foſztott te tüled,
Nem élet, de halál, életem kívüled;
Mert míg e' világon én, én fogok lenni,
Minden lelkellętem érted fogom tenni.
Akkor-is, a' midőn Parkák a' síromba
Szállítnak: ſenyvedve leſzek már poromba,
Halaványárnyékom téged fog követni,
Mint éltébe testem kedvelt; fog ſzeretni.
Ès a' mikor egyſzer te-is élni meg-ſzűnſz,
Élők ſzáma közzül, mint a' füst, úgy el-tűnſz,
Lelkem a' bóldogok Eliziumába,
Míg tsak te lelkednek nem akad nyomába,
Mind addig keresni fog, és ha fel-talál,
Mivel akkor immár nem árthat az halál:
Nagy ſzeretetemnek ott ſem léſzen vége,
Úgy fog érted égni, mint e' földön ége.
Látván Anyám, hogy bús vagyok, 's tsak járkálok,
Ès mint a' magányos veréb, úgy búſkálok;
Kérdette, mi bajom? talán beteg vólnék,
Hogy ſzokásom felett ſenkivel ſem ſzóllnék?
Szóltt az Atyám, ne hidj néki, mint a' lónak,
Nints fel-metzve nyelve, jobban a' ſzajkónak.
Most azért nem beſzél, mert van boſzſzúſágba,
Mivel érték nem egy, de több latorſágba.
Antal pajtásától el-válását ſzánnya,
Hogy most-is nem lophat vele, aztat bánnya.

De

De hiſzen vétetem majd más régulára,
Kapitzánt vettetek ökeme orrára.

Nemzetſégembe még ſoha ſem vólt tolvaj,
De miatta hárúlt már fejemre ſok baj.

Szülöim erántam tanátsot tartottak,
Jó útra hozzanak, azon iparkodtak.

Azt végzék, hogy engem' meſzſzére adjanak,
És a' Jézsuiták' kezekre bízzanak,

Azért Egerbe ment Atyám, 's ſzállást ſzerzett,
Jézsuitákkal-is én felölem végzett.

A' Tsurgóba (*a*) lakott ſzállásom' gazdája,
Gazdag méſzáros vólt, ſok hízott marhája

A' városon kivül vólt egy nagy akolba,
Házánál mindég tíz vágó vólt az ólba.

Ö engemet ennek föképpen ajánlott,
Hogy ne kéméltesſen tölem korbáts ſem bot.

Kérte, ne engedje hogy én éjtſzakázzak,
Nappal-is tétova másokkal tzékázzak.

Mivel pedig maga otthon nem leſz gyakor,
Az Aſzſzonyát kérte, vígyázzon rám akkor.

Szóval; hogy Szülöim helyett ök légyenek,
Velem kedvek ſzerént bánjanak, tegyenek.

Meg-térvén, Szülöim jól ki-kéſzítettek,
Mert bár nem mutatták, de még-is ſzerettek.

Meg-indúltunk más nap, 's értünk éjtſzakára
Egerbe; Szent Imre Hertzegnek napjára.

(*a*) A' Tsurgó Eger Városának egy kis ſzeglet réſze, a' mellyben a' Párer Serviták laknak, ollyan híre vagyon ennek, mint Pozsonyba a' Tzukker-Mándlinak.

Digitized by Google

A' Profesſoromhoz más nap' reggel kíſért,
Vitt néki egyet mást, többeket-is ígért.

Ez magát mindenkép' mindjárt ajánlotta,
Hogy jó Præceptort-is fog adni, mondotta.

Adott-is egy réz-ſzín ábrázatú Rétort,
Rá-nézvén, már tudtam, hogy ſzereti a' bort.

Ezek meg-történvén, Atyám ſzép oktatást
Adott nékem, oſztán két aranyt, 's rám áldást.

El-bútsúzott, 's korán fel-ült ſzekerére,
Mivel otthon akart lenni ő estvére.

Más nap' oskolába mindnyájan el-mentünk,
Profeſſorainknak ſzép köſzöntést tettünk.

Poéta vóltam már, e' tudományt tudni
Kedvem vólt, mert úgy-is jól tudtam hazudni.

Nagyon igyekeztem mindenkép' tanúlni,
Társaimat hamar kezd'tem-is fel-múlni.

Profeſſorom látván tanúló kedvemet,
Mindenkép' éleſzté igyekezetemet.

Hamis Isteneknek az históriáját,
Jól tudtam, Helicon', 's Pindus' fabuláját,

Múzsáknak, Nymfáknak neveit nevezni
Rendről rendre tudtam, ha kezd'tem verſezni.

Virgiliusnak ſzép Páſztor énekeit,
Olvastam Názónak ſzerelmes verseit.

Ezeket idővel tettemmel követtem, (tem.
Mert mind tsikós páſztor vóltam, mind ſzeret-

Történtt; hogy egy kedden rekrátzió napján,
A' Præceptorommal ſétálni dél-után

Ki-

Digitized by Google

Ki-mentünk; 's ballagva értünk Tihamérig. (a)
Tsattogó hideg vólt, a' hó ért majd térdig.

Itt mi a' kortsmába mentünk melegedni,
Szólltam: hogy ha nékem meg-fogja engedni,

Egy kolbáſzt ſüttetek, bort-is hozattatok,
Ehez egy pár fejér zsemlyét adattatok.

Bízvást, úgy mond, a' bor minket meg-melegít,
A' hóban, hogy friſsen mehetünk, meg-ſegít.

Kortsmárosſal ſzóllván, mindeneket meg-tett,
Egy kis aſztalkára friſsen abroſzt vetett.

Gyors ember vólt, ſoká épén nem motozott,
Mindeneket hamar az aſztalra hozott.

A' kolbáſzból itten én egyedül ettem,
A' palatzk üres lett, azt éſzre ſem vettem.

A' kortsmárost újra én meg-ſzóllítottam,
Hogy töltse megint-meg, nékie mondottam

Meg-tölté, és ebből egy pohárral ittam,
De tsak hogy más-felé ſzemem' fordítottam,

Már a' Præceptorom ezt-is fel-hajtotta,
Meg-rázván a' fejét, be jó bor! mondotta.

Szólltam: *omne trinum*, hogy *perfectum* légyen,
Még egyet igyon-meg, mert inni nem ſzégyen.

Azért harmadſzor-is aztat meg-töltettem,
Bíztattam, tsak igyék, eleibe tettem.

Ebből is ittam én, de tsak egy pohárkát,
Többivel ő mosta torka' ſzáraz árkát.

Meg-fizetvén mindent, mentünk haza felé,
Az én Præceptorom hol hátra, hol elé

(a) Tihamer: ez tsak egy kortsma, a' melly Egrentől mintegy fél órányira az út mellett áll.

Digitized by Google

Tántorgott; ſzemembe engem' nagyon dítsért,
Valamit kívánok, tenni mindent ígért.

Mihent terméſzetét itten ki-tanúltam,
Mint virág harmattól, ſzint' úgy meg-újúltam,

Tudtam, hogy Mentora már én fogok lenni,
Tsak bort adok néki, mindent fogok tenni.

Mihent haza mentünk, az ágyára le-dült,
Hogy mi vatsoráltunk, az aſztalhoz nem ült.

Hol a' Præceptorom? a' gazda kérdezett,
A' feje fáj, mond'tam, már le-is vetkezett.

Verseimet más nap' a' mint ő vizsgálta,
Reſzketett a' keze, valamint a' nyár-fa.

Szóllott, hogy ha vólna tsak egy meſzſzely bora,
Jobb vólna, mint bár melly Doktornak a' pora.

Ezt hallván, a' meſzſzely borért el-futottam,
Hamar viſzſza-tértem, kezébe nyújtottam.

Nagy örömmel ő ezt kezemből ki-kapta,
Mig egy ſzem pillanthat, addig fel-is tsapta.

Hallván édes Atyám, hogy én jól tanúlok,
Az erköltsökben-is hogy nagyon jobbúlok.

Gyakran küldött nékem néhány forintokat,
Mind Præceptoromra költöttem azokat.

Mert rekrátziókra mi az egéſz télen
A' kortsmákat jártuk, úton és út félen.

Jobban ſzerette ő ezeknek az úttyát,
Mint Castáliusnak tsergedező kúttyát.

Húsvét innepekre el-jött Atyám hozzám,
Melly nagy öröme vólt, ki nem mondhatja ſzám.

Mert Profeſsoromtúl jó viseletemet
Hallotta, tanúlók köztt elsőſégemet.

Adott

Digitized by Google

Adott azért nékem ő hat aranyakat,
Kik egy eſztendőbe verettek, ollyakat.

Meg-térvén, Anyámnak felőlem hírt mondott,
Örültek, mondották, viselnek rám gondot,

A' tavaſz jelen vólt, az erdő már zödült,
Mezőre a' ſok nyáj gyenge fűre ţsödült.

Deákok falukra akkor ſzoktak menni,
Májusi jó tejet, 's édes téj-felt enni.

A' Præceptorommal mi-is ki-ſétáltunk,
De mi nem a' téjhez, hanem borhoz láttunk.

Leg-jobb, azt mondotta, Bachusnak a' teje,
Ettől élesedne az ész, 's ember' feje.

Kortsmákon muzsika vólt, és hegedültek,
Városból ſereggel lányok oda gyültek.

Szóltt hozzám, tántzolni hogy én mért nem me-
Mintegy erőltetett, hogy én vígan legyek. (gyek,

Tántz, úgy mond, nem egyéb, hanem komótzió,
Melly az egésſégnek haſznos, és igen jó.

Énnékem ſem kellett igen nagy bíztatás,
Valamint ő néki borhoz ſok hívatás.

Tántzoltam; a' tántznak vóltam olly mestere,
Hogy testemnek tetſzett minden ina 's ere

Srófon járni, és két ſarkantyúm úgy pengett,
Mint a' muzsikának a' taktuſa tsengett.

Azért a' leányok tántzolni ſzerettek
Én velem, és mindjárt meg-is-esmérkedtek.

Ezek majd mindnyájan laktak a' tsurgóba,
Tántzra jártak hol egy, hol más fogadóba.

Præceptoromat-is nem egy tántzra hítta,
Nem kellett az néki, ő tsak a' bort itta.

Digitized by Google

Szólltam: ideje van, mennyünk haza immár, (jár.
Féltem, mint minap járt, hogy majd most-is úgy
El-jött: ſenki ſem-is tudta-meg a' dolgot,
Ma nem-is tántorgott, és óldalt nem forgot.
Egy lánnyal annyira ment esméretſégem,
Hogy a' tanúlásba lankad'tt ſerényſégem.
Nem tetſzettek most már Parnaſſus' Múzsái,
Hanem tsak Tsurgónak az ő vad Nymfái.
Vasárnap', Innep nap', hová fognak menni,
És melly fogadóba fognak tántzon lenni,
Meg-mondották: 's mivel én már a' Præceptort
Mindenre rá vettem, ha adtam néki bort,
Mihent mi meg-ettük a' mi vatsoránkat,
Mindjárt által hágtuk hátrúl a' palánkot.
Oda mentünk; ezek immár reánk vártak,
Præceptorom ivott, velem tántzot jártak.
Eztet mi ſokáig mind így praktikáltuk,
De végét dolgunknak jól meg-nem vizsgáltuk.
Profeſſorunk tartott ſok deák kémeket,
Kik a' deákokra vetették ſzemeket,
Ha őket tántzolni a' lányokkal látták,
Nevek ſzerént őket nékie bé-adták.
Profeſſorom egyſzer magához hívatott,
Múlt éjjel hol vóltam, keményen fartatott.
Vettem éſzre, hogy ő már mindeneket tud,
Semmi haſzna nem leſz, ſzám bár mennyit hazud;
Azért mindenek néki meg-vallottam,
Kértem engedjen-meg, jó leſzek, mondottam
Lé-hordott, meg-intett, és most meg-engedett,
Szóltt: el ne-veſzíttsed magadat, 's lelkedet.

Illy

Illy gaz ſzemélyekkel hogy ha társalkodom,
Önként kárhozatra így: magamat adom.

Præceptort keménnyen meg-korbátsoltatta,
Mint tzégéres korhelyt ki-is tsapattatta.

Egy ideig magam', igen jól viseltem,
Hamar le-feküdtem, reggel korán keltem.

Tanúltam, és minden rekrátzió napjáa
Profeſſorral jártam, mind reggel, 's dél után.

De nem ſokká tartott ezen viseletem,
Mivel jobban tetſzett elébbi életem.

Fejemet aſztalrúl aſztal alá húztam,
Mert a' régi roſzba újra torkig úſztam,

El-nem hagyhattam én már a' vad Nimfákat,
Eggyik, másikától kaptam tzédulákat.

Sokſzor rejtek helyen velek beſzélgettem,
Templomba katsintva rájok nézegettem.

Falukra mentem ki, tántzolni ő velek;
Azt véltem, hogy ezek igen titkos helyek.

De kém deákoktúl ki vóltak tanúlva,
El-is vóltam már én mindenkép' árúlva.

Egy deák pajtásom nékem meg-mondotta,
Profeſſor ſzájából hogy aztat hallotta,

Hogy az oskolába más nap meg-virgáztatt,
Már a' Familiás vízbe veſzſzőt áſztatt.

Nagy gyalázat, ha egy Poëtát virgáznak, (nak.
Fel-tettem, hogy engem' így meg-nem-gyalá-

Mindjárt-is egy L'ánynak azt adtam tudtára,
Hogy jöjjön estvére tántzra Kiſs-tállyára. (a)

(a) Kis-tállya: az Egri káptalan falu'a, Egren alól egy órányira fekſzik.

Ki-jött még hárommal; én velek vígadtam,
Egy kis vatsorát-is ő nékiek adtam.

Reggel mindenike ment maga úttyára,
Én pedig el-ſzöktem Profeſſor trutztzára.

Az egéſz ruhámat magammal el-hoztam;
De őtet motskoltam, ſzidtam, és átkoztam;

Egy Szólnoki ſzekér még-is ſzerentsére
Itt vólt, meg-fizetvén, fel-ültem én erre.

Sót hozott Egerbe, most már vólt üresſen,
Jó négy ló vólt benne, tudtam hajt ſebesſen.

Már éppen a' midőn akartunk indúlni,
Kotsis ostorához a' mint akart nyúlni;

Itt termett egy deák, tudtam, ez-is hogy kém,
Szólltam hozzá: itt vagy! te hoſzſzú lábú Gém.

Meg-kaptam, elöſzör őt't jól meg-pofoztam,
E' kevés vólt, hanem meg-is tsákányoztam.

Szólltam: már el-mehetz, te ſpion, gaz ſelma,
Tudom Profeſſorral hogy te léſzel még ma.

Mond: hogy meg-lőtsözöm, érek ollyan napot;
Mivel löttsel ſzokták meg-verni a' Papot.

* * *

Sok iffiú juthatt veſzély örvényébe,
Ha éſzre nem veſzi magát hevenyébe,

Hogy már meg-van vetve, őtet fogó haló,
Mellynél-is a' ſátán, nem más, az őrt álló.

Szép ſzín alatt ez ád néki bátorſágot,
Ajtót nyitt, és mutatt alkalmatoſságot

A' roſzra; de aztat mind addig ſzépíti,
Míg a' vért ő benne jól meg-nem-heviti.

Eſzén

Eſzén túl van akkor, a' roſzba bé-merül,
És így a' meg-vetett hálóba bé-kerül,
Ó Iffiak! kérlek benneteket árra,
Vígyázzatok azon alkalmatoſságra:
Mellyben a' jó erkölts ſzámkivetést ſzenved,
De ott a' hívſágnak minden ember enged.
Kerüllyétek főkép' ti a' vad Nimfákat,
Mint meg annyi mérges, 's gyilkos viperákat.
Ezek ſzemetekbe bár ſzépen nevetnek,
De végtére még-is veſzélybe vezetnek.
Nem bírtok Salamon nagy böltseſſégével,
Nem bírtok Sámsonnak az ő erejével.
Ha meg-tudták még-is ezeket buktatni,
Hát tik; nékik ellent, mint fogtok álhatni?
Sas ſzemmel nézzétek; az alkalmatoſság
Ollyan-é, a' mellyben virtus 's ártatlanſág
Uralkodnak? mellyek tsak egyedül jóra
Vezetnek: nem tündér, 's hímes mulandóra.
Ezen névért, Vitéz; mennyit ſzenvedtétek?
Hogy a' ditsőſséggel ezt meg-nyertétek?
Itt a' ditsőſségre nagyobbak az okok,
Itt győzvén, úgy leſztek valódi Bajnokok.
Amott mulandóſág híreteket éri,
Örökké tartandó bóldogſág itt béri.

* * *

Meg-indúltunk hamar, Szóllnokon termettem,
Egerbe nem tudta ſenki, hová lettem.
En egéſz gunyámat itt mindjárt el-adtam.
De egy pár ſarkantyús tsizsmámat meg-hadtam.

Az

Az árán egy bundát vettem, 's egy katzagányt,
Kezembe viseltem egy jó fokos tsákányt.

Puladert húztam-fel, vóltam tsak gatyába,
Új tsákót tettem-fel, öltöztem bundába,

Szóllnokból ki-mentem Új Szászai puſztára;
Értem; Báró Ortzi Úrnak jószágára.

A' tsikós tanyára, a' mint ide értem,
Ennek a' gazdáját igen ſzépen kértem:

Maga bojtárjának engemet fogadjon,
Eggyik, avagy másik ményeshez hogy adjon.

Gyengéllett kevesſé, valék is én iffiú,
Szóltt: hallod-é! hová való vagy te fiú?

Feleltem: hogy Sajó Kereſztúri lennék,
Árva vagyok; azért ſzolgálnom kellenék.

Látta Virgantz vagyok, és hogy jól termettem,
Le-ültetett, 's vele ſokká beſzéllettem.

Meg-ſzeretett engem, végre bé-fogadott,
Azonnal a' tarka ményeshez-is adott.

Egy Kereſzt-fás nyerget, törött ſzí ſzerſzámmal,
Adott; ezek után ſzóllott ímmel, ámmal.

Mondván; hogy az ingem olly fejér, mint a' hó,
Bojtárhoz nem illik, nem-is vólna az jó.

Azért aztat zsírral végtúl végig kente,
A' kormos bográtsot oſztán hozzá fente.

Bundám külsö réſzit ſzint' így púderoztam,
Lábravalómat-is végig bé-zsíroztam.

Két üstököt hoſzſzú hajambúl kötöttem,
Mindent, mint kivánta magamra öltöttem.

Barna bonta tsikót adott ö én alám,
Ha meg-ereſztettem, úgy ment mint a' villám.

De

Digitized by Google

De egyſzer egy ſzilaj tsikónak hátára
Ültetett, és aztat botsájtá úttyára.

Keményen hányt, és ſok bárány ugrást-is tett,
De még-is hátárúl engem le-nem vetett.

Mert a' kerelzt-fához, mint kullants fogód'ztam,
A' kengyelt meg-nyomván jó merön tartód'ztam.

Tettzett a' gazdámnak; ſzólt fiam ember vagy!
Más bojtárom ezt nem téſzi, bár elég nagy.

Láttam én, hogy ezen tarka ményes között,
Néhány jó van, a' melly nagyon külömbözött.

Mert ki pej, ki ſzürke, ki pedig vólt fakó,
Más béllyeggel, nem a' tarkák közzé való.

Kérdém ezen lovak ide mint jöhettek?
Mi gondod rá, ſzóllott, ide tévelyedtek,

Más nap ſzör-kötelét a' kezébe vette,
Karikákra ſzépen aztat öſzve ſzedte,

Olálkodott, egyſzer a' ſzürke nyakára
Rá veté, hurkollott mindjárt a' torkára.

Ki-fogván kötötte a' lovam nyakához.
A' pejjel-is így bánt, ezt maga lovához

Vezette, és eztet melléje fel-fűzte,
És már ezek után tsak a' fakót üzte.

Igen vad vólt; mindég fent tartotta fejét,
Merre a' gazdám ment, fordíta elejét.

A' többi lovak közt, bukva addig jára,
Míglen ſzör-kötelét nem veté nyakára.

A' farára le-ült gazdám, 's ötet húzta,
Addig, míg kötélnek torkára lett tsúſzta,

Kötelét nyakárúl ennek le-ſem vette,
A' pejhez kötötte, 's mene ez melletſe.

A'

A' más bojtár hozott ide egy más barnát,
Kóborló vólt, szokszor ált' úszta a' Tarnát. (a)
Vettem jobb óldalom felé vezetékre,
Vad nem vólt, kötöttem tsak egy kötőfékre.
Mit akar a' Gazdám, nem tudtam elől ment;
Fakó, melly't vezetett, a' farát hányta fent.
Menésébe ez-is hamar meg-lassodott,
A' más három ló-is mind meg-tsillapodott.
Látván, hogy Pest-felé tarttya kantár szárát,
Tudtam, ott veszi-fel mind a' négynek árát,
Mert épen vásár vólt, 's a' mint oda érénk,
A' ló vásár felé, az útbúl ki-térénk.
Itten egy Örménynek a' hármát el-adta,
Hamar; mert árokat drágára nem szabta.
Véletlen hozzánk jött egy sáfrány hordozó,
Meg-látván meg-tettzett nékie a' fakó.
Itt Pesten meg-döglött hirtelen a' lova,
Mert nagy terhet hordott, járván ide 's tova.
Meg-alkudt Gazdámmal, hamar a' fakóra,
Mivel nagy szüksége vala most a' lóra.
Az úttúl foradt vólt, magát meg-nyergelni
Engedte; tsudáltam, a' hátát terhelni.
Egy abrakot adott néki, 's meg-itatta,
Ez meg-esvén velem fel-kantároztatta
Nyúgodt vólt már a' ló, fel-ült a' hátára,
A' szegény sáfrányos jutott itt tsatára.
Fejét lába közzé a' fakó szegezte,
Bárány ugrásait jobbra balra kezd'te.

A'

(a) A' Tarna vize nemes Heves Vármegyébe vagyon, sok rák vagyon benne.

Digitized by Google

A' Sáfrányos rétát (*a*) ſzüntelén kiáltott,
El-zödült, és tám már ſzemével ſem látott.

A' mint egyſzer a' ló farát fel-vetette,
Egyſzersmind ſzökését jobb oldalra tette,

A' Tótot láttam itt a' levegö-égbe,
Onnat le-zuhanni a' földröl egyvégbe.

A' ſok iskatulya retsegett ropogott,
Annál jobban ſzökött a' ló és hortyogott.

Minden-felé a' ſok tzitrom hempelyedett,
Fövénnyel a' ſáfrány, gyömbér egyveledett.

Vastag papirosra fel-vart németh gombok
Szóródtak, húllottak tétül a' dorombok.

A' ſok keſzkenyötül az úttza tarkállott,
Mivel mindent le-hányt, a' ló-is meg-állott.

Kárt nem vallott; a' nép mindenét fel-ſzedte,
Oda vitte néki, 's eleibe tette,

Tsak iskátulákat kellett néki venni,
Ezeknek kelletett pozdorjává lenni.

El-adta ezt mindjárt Barkó káplárjának
A' ki-is el-vitte eztet Rimondának.

Gazdám hat forintot nékem-is juttatott,
Többſzör-is ád ſerény, ha leſzek bíztatott.

Vásár után mentünk mi a' Bátskaſágra,
Akadtunk itt kies, ſok nagy puſztaſágra.

Itten egy ménesbül négy lovat fel-füzött,
Mentünk-is, mint olly ment, a' kit Tatár üzött.

Huſzon-négy óráig nem ittunk, 's nem ettünk,
De hogy ſzerentséssen a' tanyánkon lettünk.

Mind-

(*a*) A' Tótok, ha veſsedelembe ,vannak Retát kiáltanak, ezen ſzó ſzabadító óltalmat tészen.

Digitized by Google

Mindjárt a' négy lovat ménes közzé tsaptuk,
Tüzet raktunk, 's frissen a' bográtsot kaptuk.

A' hús vagdaláshoz bojtár Getzi fogott,
Mert míg oda jártunk, ő egy tinót lopott.

A' meg-tölt bográtsot itt a' ſzolga-fára
Akaſztottuk; veres hagymát böven árra

Aprított a' Gazdánk, ſót-is reá hintett;
Kevés idő múlva már énnékem intett.

Szólt: meg-főtt már a' hús a' bográts fenekén,
Pedig még mind nyers vólt, melly vólt a' tetején.

Bográttsal katzagány felett egy rázást tett,
A' melly hús alól vólt, egybe mind felül lett.

Hozzája-is láttunk nagy apetitussal,
Ettük mint frikaſzét, ſokkal jobb guſtussal.

Bojtár Getzi addig fel-ült a' lovára,
Nyargalt egy kulattsal a' ſzomſzéd tsárdára.

Borral meg-töltette, hamar-is viſzſza tért,
Ittuk mert jó bor vólt, mérték négy garasért.

Mivel Bátskaſágról jövén el-fáradtunk, (tunk.
Négy nap a' tanyánkon hevertünk, 's nyúgod-

Ötöd napon ſzóllott, fogjad köteledet,
Mutasd-meg már egyſzer te mesterſégedet.

Azon négy ló közzül fogd-ki az edgyikét,
Kedvedre hagyom azt, fogd-ki bár mellyikét.

Mint a' ki e' dolgot már régen próbálja,
Sok eſztendők által régen praktikálja.

Úgy tudtam, mert titkon én eztet próbáltam,
Midőn a' ménessel tsak magam-járkáltam.

Azért mind a' négyet hamar egymás után
Ki-fogtam, lovakhoz kötöztem ſzaporán.

Meg-

Digitized by Google

Meg-dítsért, mondotta, hogy a' másik bojtár
Ezt illy jól nem tudja, bár rég vagyon itt már.

Szólt tovább üljünk-fel, mennyünk Debretzenbe,
Szabadſág (*a*) léſzen ott, a' hol-is én ſzembe

Sok ló árosokkal, tudom, mindjárt leſzek,
A' lovak ifjak, értek jó pénzt veſzek.

El-mentünk; a' lovak Ura már ott vára,
Igazítva vólt ő ezeknek nyomára.

Egy Tiſzt-tartó vólt ez, kezünkön-is érte,
Tudtam; mind a' ketten, meg-lakozunk érte.

Meg-is fogtak, 's dugtak város tömlötzébe,
Én ſoha ſem vóltam még illy keleptzébe.

Vásár után mindjárt Törvény ſzolgáltatott,
És illy ſzententzia fejünkre hozatott:

Mivel-hogy a' lovak el-nem adattattak,
De még is a' Gazdám által lopattattak,

Azért-is másoknak intő példájára
Száz páltza veretik a' Gazdám farára.

Nékem, mivel nem olly nagy a' vétkezésem,
Harmintz korbáts tsapás léſzen büntetésem.

Más nap ki-is vittek város piatzára,
Gazdám elsö feküd't a' deres hátára.

El-verték a' ſzázat, tsak egy ſem vólt híjja,
E' vólt á' négy lopott lónak itt a' díjja.

Engem-is utánna helyére fektettek,
Meg-ſem mozdúlhattam, úgy bé-rekeſztettek.

Vág-

(*a*) A' Debretzeniek magok vásárokat ſzabadſágnak nevezik

Digitized by Google

Vágtak kegyetlenül, nehezen-is áltam,
Mert illy diſtraktziót ſoha ſem próbáltam.

Hogy fel-botsáttattam, eggyett ſem léphettem,
A' Gazdám vezetett, tsak alíg mehettem.

Pályinkával mostuk oſztán meg farunkat,
De végtére borral öblíténk gyomrunkat.

Éjtſzakára mentünk az Angyal puſztára,
Lovaink kötöttük jó füre pányvára.

Nehezen ſzenvedtük mi nagy fájdalmunkat,
Fel-tettük, hogy rajtok ki-tölttyük boſzſzúnkat.

Jól tudta a' Gazdám, a' Bíró két lova
Hogy e' puſztán legel, nem adja másova.

Hamar rájok talált, fogta kötelére,
A' mint már ezekkel gyorsan mene fére,

Láttuk a' négy ló-is békózva itt vagyon,
A' mellyekért minket meg-vertek olly nagyon.

Egy Suhantz őrzötte, melly most jól hortyogott,
De bezzeg a' Gazdám itten nem motyogott.

Békóit ezeknek tsendessen le-vette,
Frissen lovainknak nyakához kötötte.

Bár fájt alsó réſzünk, de még-is lódúltunk,
Hajnal hasadtakor, nyóltz mért földre vóltunk.

Erdélynek vettük mi mostani útunkat,
Örültünk, álhattyuk rajtok mi boſzſzúnkat.

Más nap jókor bé-is hajtottunk Zsibóra,
Akadtunk itt egy jó Liveráns Zsidóra.

Mind a' hat lovat ez mi tőlünk meg-vette,
Tsáſzár aranyokat olvasott érette.

Egy kis jó vatsorát frissen kéſzíttettünk,
Lovainkkal ſzénát abrakot étettünk.

Mond-

Digitized by Google

Mondtuk, nints mód benne, hogy ne keressenek,
Tarthattunk-is méltán, hogy itt ne lepjenek.

Azért-is fel-ültünk a' mi lovainkra,
Még a' nagy veréstől fájós inainkra.

Városbúl ki-menvén, mi útat veſztettűnk,
Hegyeken, völgyeken bár ſokat ügettünk.

Negyed nap pénteken késő éjtſzakára
El-értünk fáradtan még-is a' tanyára.

Ittunk, ettünk, 's aztat vígan beſzéllettük,
Bírót, 's a' Tiſzt-tartót, mi miként rá ízedtük.

Én hány ütést kaptam, annyi forintokat
Adott Gazdám; meg-is érdemlém azokat.

Ezekhez még egy négy eſztendős tsikót-is,
Meg-köſzöntem mind ezt, mind a' pénz adást-is.

Nem tetſzett énnékem már a' tsikós élet,
Nagyobbra vágyódás én bennem fel-éledt.

Féltem hogy meg-rontom ebbe egésſégem,
Utóllyára léſzen akaſztó-fa végem.

Meg-hallottam: hogy most lovas katonának,
Jáſz-Berénybe, Pesten-is verbuálnak.

Fel-tettem magamba, hogy közikbe álok,
Ott jobb ſzerentsére, mint itt, tám találok.

A' Palatinális híres, 's ſzép Regement (ment:
Vólt ez: mellybe mint raj, a' ſok ſzép legény

A' Gazdámnak Örsre kelletett el-mennі,
Lovak ſzám-adását kellett ott le-tenni.

Én lovamra ülvén, gyorsan el-léptettem,
Jáſz-Berénybe érvén, katonává lettem.

Digitized by Google

ÖTÖDIK TZIKKELY.

Rontó Pál Katona lévén egyszer, minden-némű dolgait, a' mellyek véle történtek mind addig, a' meddig Tseh Országból, Saxónia Országba ellenség' eleibe méne, elő-adja.

Mihent köteleztem magam' katonának,
Mindjárt egész mundírt én reám adának.
Az Angyal böröket (a) vállamra függeszték,
Oldalamra kardot tarsollyal kötözték.
Sarkantyús tsizmákat lábaimra vontam,
A' két üstökömből már most *tzopfot* fontam.
Káplár füleimnél két *huntzfutlikot* nyírt,
Kent azokra rózsa vízzel meg-kevert zsírt.
Mint a' kátsa farkát, úgy fel-görbítette,
Két villás tök közzé mind a' kettőt vette;
Az egész fejemet bé-is púderozta,
'S így a' tsikós bojtárt Úrfiságra hozta.
A' Kapitányhoz ő azután vezetett,
Ki-is engem' fötől talpig nézegetett.
Tetszettem ő néki, vállam' veregette,
Bátran szólltam, szemét rólam le-sem vette.
Kér-

(a) A' katonák a' Pantallért és Lódingot Angyal börnek szokták nevezni.

Digitized by Google

Kértem adattaſſon alám jó paripát,
Úgy gondját viselem, hogy nem talál hibát.

Szóllott a' Kapitány: láttam nékem örül,
Menj fiam! és válaſz' ſzáz rimondák közzül.

A' Káplárral mentem, közöttök járkáltam,
Egyſzer egy ſzárlábú vértsénél meg-álltam.

Káplár Uram! ſzólltam: én eztet válaſztom,
Tudom; hogy egy könnyen azt ki-nem-fáraztom

Négy tagba ſzakad't ló, Mokány leſz a' neve,
Esmérem bélyegét, tudom, hogy van heve.

Az Egri Káptalan ményéséből való,
Ritka vagyon abba melly roſzſz vólna, olly ló.

Káplár Reportumot tett a' Kapitánynak, (nak.
Hogy vértsét válaſztám, 's neveztem Mokány-

Bundámat, katzagánt jó pénzen el-adtam,
Lovamért tizen-két aranyakat kaptam.

Tsináltattam mindjárt ſzép hat gyólts ingeket,
Tsínosſan meg-varta egy aſzſzony ezeket.

Ezzel egy tsákót-is meg-pántlikáztattam,
Selyem vitéz-kötést erre munkáltattam.

Király ſzín anglia poſztót bóltba vettem,
Mellyből a' ſzabóval nadrágot mérettem.

Száz réf ſelyem ſújtást, mond'tam, fog rá varni,
A' tzifraſág térdig fogja bé-takárni.

Egy pár ſárga tsizsmát én ahoz varrattam,
Ónos ſárkantyúkkal meg-ſarkantyúztattam.

A' mint mind kéſzen vólt, Vasárnap tsínosan
Fel-öltöztem, minden állt rajtam módosan.

Tsörgött börgött kardom, hogy útſzán ſétáltam,
Hogy ſok ſzem néz reám, aztat-is jól láttam.

Digitized by Google

Nagy hetykén képzeltem, hogy enyim Jáſzberény,
És hogy másra nem ſüt, tsak reám a' nap-fény.

Hogy ha vagy piatzon, vagy másutt meg-álltam,
Kardomra támaſztva magamat tsudáltam.

Orrom allja éppen akkor mohosodott,
A' pihét pödröttem, mint egy okosodott.

Tiſztesſéges embert látván, vagy Lyánkákat,
Hajtottam frantziás reverentziákat.

A' Kapitány éppen a' Templomból menvén,
Merőn állottam-meg, ſzeme közzé nézvén.

Így ſzóltt a' Hadnagyhoz, ez ſzép tsínos legény,
Magyar ez: többet ér, mint ſok más jövevény.

Tántzos katonákhoz kell ennek el-menni,
A' Verbuállók köztt illik néki lenni.

E' parantsolatot mindjárt-is ki-adta,
Hogy én oda mennyek, a' Káplár meg-hadta.

Leg-ottan dél-után mi nagy muzsikával
Az útſzákon jártunk, zajjal, és lármával.

Mint a' Kapitánynak értünk Quártéllyához,
Vendégit vezette maga ablakához.

Elöl tizen-ketten tántzoltunk kerékbe,
Látta, hogy meg-rakom; a' mint ez ment végbe.

Hogy Sóló tántzoljak, aztat parantsolta,
A' nép hogy láthaſſon, magát nagyon tolta.

El-kezdvén tántzomat, minden tsudálkozott,
Szólltak: ugyan tudja járni az átkozott,

Tettem-is elöttök ollyan figurákat,
Hogy ſzemek meredett, tátottak rám ſzákat.

A' taktust ſarkantyúm' pengése követte,
Tzimbalmos ezeket úgy ki-nem-verhette.

Néz-

Digitized by Google

Nézték a' tántzomat itten Tóth Leányok,
Szepesből munkára jöttek-le nehányok.

Ezeket majd tsak nem a' hideg ki-törte,
Hogy nem tántzolhatnak velem, az gyötörte.

Mi bajok: Kapitány mindjárt éſzre-vette,
Rám intett, tudtam én ezt mire értette.

Mindjárt-is egyikét a' tántzba ragadtam,
Suttogott botskora, ötet úgy forgattam.

Ide jött az Annya, lyányát tántzba látta,
Hogy katonák között tántzol, azt ſajnállta.

Vastag lepedöbe fazekak hátára
Kötve vóltak; vetvén ſzemét leányára,

Mint Fúria mindjárt pofozni kezdette,
Es hajánál fogva kezemből ki-vette.

Ezt látván, ſzóllottam: no az illyen adta,
Ha velem tántzolni a' lányát nem hadta,

Jöjjön hát most maga, tántzoljon helyette;
Mindjárt-is az mint itt állottam mellette,

Mag-kaptam: derekát jól által kótsoltam;
De mivel otsmány vólt, öt meg-nem-tsókoltam;

Keményen forgattam, mint a' ſzél vitorlát,
El-nem-botsátottam, bár mondott ſok *Sztrelát*.

A' fazékak hátán retsegtek, ropogtak,
Tserepei tétúl nézökre húllottak.

Katzagott a' ſok nép, el-dült nevettébe,
Mert már a' vén aſzſzony füstölt nagy mérgébe.

Magam-is e' roſzſz gözt már nem ſzenvedhettem,
Bé-dugtam orromat, 's öt el-ereſztettem.

Szidott, motskolt, bottyát itt hozzám-is mérte,
Zaplaty! fazékaknak árrát tölem kérte.

Digitized by Google

De hogy ne szenvedje ő ezeknek kárát,
A' Kapitány duplán le tette az árát.

Az Uraktúl mi itt négy aranyat nyertünk,
A' Városházához ugrálva el-mentünk;

Tántzoltunk itten-is, legénység körül vett,
Virrattig közzülök katona negyven lett.

Száma rekrutáknak immár nyoltzvanból ált,
Velem eggyütt egy sem vala még *assentált.*

Kapitány hajtatott *forspont* szekereket,
A' mellyek Budára fel-vigyék ezeket.

Maga előre ment, olly rendelést tenni,
Hogy mihent mi Budán egyszer fogunk lenni;

Assentálást más nap mindjárt el-kezdhesse
A' Komissárius, 's hamar végezhesse.

Meg-indúltunk, értünk estvére Budára,
A' vízi Városnak száltunk uttzájára.

Más nap öszve gyültünk egy nagy kaszármába,
Bé-írták nevünket a' szent Bibliába. (*a*)

Bennünket azután kerekbe állítván,
Hadi törvényeket nékünk el-olvasván.

Az ég felé három újjunkat tartottuk,
A' *Crédót* (*b*) nagy buzgón mi itt el-mondottuk.

Már most vóltunk igaz hadi *Presbiterek*,
És már meg-ordinált katona emberek.

Mi az *Lajkusokra* néztünk tsak nevetve,
Szürösökre fökép' már éppen meg-vetve.

Ez

(*a*) Itt a' sz. Biblián értetődik azon Lajstrom, a' melly be az új katonáknak nevei írattatnak-bé.

(*b*) Crédón értetteti itt, az eskűvés, mikor az új katonák ő Felsége hívségére hitet tesznek-le.

Digitized by Google

Ez meg-esvén, ki ki mene quartéllyára,
Leg-főbb gondja vala éhező gyomrára.
En ebédem után el-mentem ſétálni,
Egy nagy ſzép bólt előtt meg-találtam állni.
ÓÓ be nagy tsuda vólt véletlen látásom,
Mivel Antal régi kenyeres pajtásom
A' bóltból ki-futván, a' nyakamba borúlt,
Ő-é ez? vagy árnyék, a' ſzívem lett ſzorúlt.
Szólt hozzám: ó Palyi! életemnek fele!
A' ſzívem hogy itt vagy, örömmel van tele,
De még-is hogy látlak katona ruhába,
Fájni bádjadni kezd ſzomorúſágába.
Feleltem: Antalom! én hív Achatesem,
Szívemet ſzívedhez tsattoló Magnesem.
Itt vagy: meg-engedték azt az egek érnem,
Hogy lehessen nékem ma te hozzád férnem.
Szerentsés nap! többet itt már nem ſzólhattam,
Tsak öröm könyvekkel ortzámat áſztattam.
Láttam övébül-is egymás után gördül,
Úgy van az; egymásnak, két hív ſzív, ha örül.
Ezek-után egymást mi el-botsátottuk,
Hogy jöttünk ma öſzve, aztat tsudállottuk.
Meg-fogta kezemet, egy Traktér házába
Vezetett; űltünk itt, egy kis ſzobátskába.
El-beſzéltem néki minden dolgaimat,
Egri, Debretzeni viſzſzontaglásimat.
Mivel háború van, most katona lettem,
És magamnak aztat mint egy tárgyúl tettem,
Hogy vagy karddal téſzem én eló-mentemet,
Avagy Mars' mezzején veſztem-el éltemet.

Digitized by Google

Hivatalom nem vólt soha-is Papságra,
Fejemet sem vetem nyügös parasztságra:
Hogy sem pedig lettem vólna én Prókátor.
Inkább harangozó vagy falusi Kántor.
Sem gulyás, sem tsikós, sem béres nem leszek,
Inkább háborúba ditsőséggel veszek.
Szólt Antal: helyesnek tartom fel-tettedet,
Isten erősítsen mindenkép' tégedet;
Bátoríttsa szíved' vezesse karodat,
Zöldellő borostyán, fedje homlokodat.
Kértem ő-is nékem, hogy elő-beszéllje,
El-válásunk után, melly Fátum' veszéllye
Érte őtet; Attya, bántotta-é? vagy nem?
Olly kegyetlen vólt é? mint Atyám ellenem.
Szóllott: engem ugyan nem vetett verembe,
De Pestről meg-jövén, 's lévén velem szembe.
Szidott, motskolt, bé-zárt egy puszta pintzébe,
Úgy vóltam ott, mint a' Róka, keleptzébe.
Jól meg-is korbátsolt engemet vagy kétszer,
Négy hét alatt böjtöt tartottam én kétszer.
Az Atyafiaknak sok 's nagy kérésére,
A' pintzébül ki-vett engemet végtére.
Kezét meg-tsókolván, akkor-is meg-tsapott,
Jól jártam, hogy még-is páltzához nem kapott.
Nem-is küldött többé már Retorikára,
Háznál taníttatott Aritmetikára.
Ezt jól meg-tanúlván, 's tudván átallyába,
Ezen nagy kalmárnak küldött a' bólttyába.
Most már, a' mint látod, itten legénykedem,
Mind a' jót, mind rosszat egyaránt szenvedem.

En

Digitized by Google

En ſoha ſem vóltam katonának való,
Tudod, gyenge vagyok, egéſſégem gyarló.
Valamelly életre kellett magam adni,
Senki ſem-is ſzokta másra magát hadni.
Azért adtam, íme, magam' kalmárſágra,
Mivel hogy ha jutok egyſzer árvaſágra,
Kalmár lévén Atyám, bóltya enyim léſzen,
Láttad pedig, abbúl melly jó haſznot véſzen.
Míglen fogok élni, abbúl tsak élhetek,
Rajtad-is idővel tám még ſegíthetek.
Dolgod jól intézted, ſzólltam; jó Pajtásom,
Az Isten áldjon-meg, ez a' kívánásom.
Traktérrel egy kis jó vatsorát adatott,
Somlyai, Budai, ó bort-is hozatott.
Míg ettünk, egymáſſal vígan nyájaskodtunk,
El-múlt dolgainkrúl nevetve ſzóllottunk.
Szóltt Antal: Héj Palyi! akkor vólt életünk,
Mikor GyöngyVirág vólt a' Rátzhoz követünk.
Hát mikor Jalappát a' Præceptorunknak
Adtuk: nem jó vége lett-é ſzándékunknak?
Minden jól ment, ſzólltam: de mikor deresen
Feküdtem: e' flöstök nem esett édesen,
Akkor-is, a' midőn Atyám kantsugázott,
Jó hogy a' nyavalya engem ki nem rázott.
Még most-is nevetem, hogy ha jut eſzembe,
Mint kusoltam, mint a' vizsla a' verembe.
Itten tányéromra a' könyvem ki-tsordúlt,
Látván eztet Antal, ſzóllott 's hozzám fordúlt.
Mi lelt, kedves Palyim! talám roſzſzúl lettél?
Látom ſzemeidbúl könyveket ejtettél.

Nem

Nem lettem; te hozzád való ſzeretetem
Préselte-ki könyvem, 's azért gyötrettetem.

Mivel már nem ſoká fogok veled lenni,
Hólnap igen korán mi el-fogunk menni.

Szavaimra mindjárt ő-is ſzint' úgy jára,
Mint zápor könyvei kúltak ortzájára.

De meg-bátorodtam, hozzája így ſzólltam,
Ne keseregj! most-is nálad nélkül vóltam.

A' ſzerentsés *Fatum*, lád-é, hozzád hozott,
Szívünkbe ez melly nagy örömöt okozott.

Nem mély völgy, magos hegy, erdő, vagy-is berek,
Jönnek öſzve, hanem jönnek az emberek.

Táplál-is erősen engem a' reményſég,
Hogy ha meg-maradok, 's nem öl-meg ellenſég.

Idővel tégedet még foglak ölelni,
Szint' illy nagy mértékbe, mint mostan kedvelni

Szólt Antal, az eget mindég fogom kérni,
Hogy engedje nékem azt a' napot érni,

A' mellyen tégedet megint láthassalak,
Magamhoz ſzorítván, meg-tsókolhassalak.

Kérlek, írjál gyakran, hogy ha nem átallod,
Mert hiddjed; hogy ſzívből ſzeret te Antalod.

Nézd jobb kezem Pajtás, a' mellyel én bírok,
Szakadjon-el még most, ha néked nem írok.

A' vatsora árrát Traktérnek meg-adta,
Menjünk már, ſzólt hozzám, 's ezeket mondotta:

Én még hajnal előtt jövök quártélyodra,
Jól aludj; ſzámot tarts te hív barátodra.

El-is jött, nálam vólt harmad-fél órakor,
Úttzákon nem-is járt valaki még akkor.

Mint

Digitized by Google

Mint nyúgodtál pajtás? tőlem azt kérdette,
Feleltem: épen úgy a' mint nyúgodtál te.

Jól tudom ſzemedet te bé-ſem-is tetted,
Az én álmomat-is ſzememről le-vetted.

Mivel mi egymásrúl mindég gondolkodtunk,
Azért-is mind ketten egyaránt nyúgodtunk.

Egy takarmányt hozott a' kaputtya alatt,
Gondoltam, hogy nád méz, vagy más édes falat;

Mert kék papirossal vala ez borítva,
Spárgával mindenkép jól öſzve ſzorítva.

Ennek a' két végit, le-is petsételte,
Ki-húzván ő eztet, én elömbe tette.

Szóllott: vedd kedvessen ezen tsekélyſéget,
De ne okozzon ez te benned kétſéget;

Hogy az, mit most adok, vólna olly gyüjtemény,
Mint Atyám bólttyába vala a' keresmény.

Jó fizetésem van, most ennyit vehetek,
Idővel több jót-is, még veled tehetek.

De kérlek tsak akkor ſzakaſzd te eztet fel,
Mikor Jáſz-Berénybe értek már egyſzer el.

Meg-köſzöntem, ſzóllván: ſzerelmes Antalom!
Barátom vagy, ſőt vagy gyámító Angyalom,

Szegény vagyok, tudod; én mást nem adhatok,
Tsak hogy Isten áldjon, így fohászkodhatok.

A' káplár bé-toppant, ſzólt: jöjjön ked immár,
Mert már a' Kapitány egyedül kedre vár.

Mentem, és engemet itt el-kísírt,
De mint meg-vert ember, ſzünet nélkül úgy sírt,

Szekerekhez érvén, meg-öleltük egymást,
Nem ſzólhattunk; mert nem hagyhattuk a' ſirást.

Meg-

Digitized by Google

Meg-indúltunk 's érvén estve Jáſz-Berénybe,
Azért a' takarmányt tettem egy ſzekrénybe.

Más nap reggel a' mint aztat fel-bontottam,
A' ſok ajándékot látván, álmélkodtam.

Ebbe huſzon négy réf gyólts vólt ingnek való,
Gyönyörü ſzép vékony, olly fejér mint a' hó;

Egy pár keſztyü-is vólt itten ſzarvas bőrbül,
Veres matéria, ſzőve teve ſzőrbül.

Hogy laiblira való, aztat éſzre vettem,
Mihent gombotskákra ſzemeim vetettem.

Vólt ezekhez téve egéſz egy karika,
Tzópfra való ſelyem fekete pántlika.

Egy kis zöld erſzénybe tett tíz tallérokat,
Ezek mellé még két ſzuferendórokat.

Újra itt könyveztem, látván mind ezeket,
Kiáltottam: Isten teremts több illyeket.

Más nap ki-oſztották, mind a' Rimondákat,
Pokrótzot, ſzerſzámot, abrak tariſznyákat,

Tzafrangot, takarót, füredi nyergeket,
Keféket, vakarót, futrás köteleket.

Ki ki már lovának leve Profeſſora,
De ha melly beteg vólt, kováts vólt Doktora.

Már itt maga lovát minden tanította,
Ette, itatta, és azt tiſztította.

Lovát ha valaki jól meg-nem vakarta,
Porbúl nem kefélte, és bé-nem takarta,

Meg-kefélte ennek hátát a' káplár bot,
Mert a' hol ez érte, nem maradott por ott.

Minthogy Mokányomat én nagyon ſzerettem,
Szép tiſztán tartottam, itattam, étettem,

Meg-

Meg-hízott, tüzes lett, ſima ſzőri fénylett, (lett.
Meg-nyőtt, három tzollal, a' mint vólt, nagyobb

Szép tsendesen ötet gyakran tanítgattam,
Hogy kantáros légyen, mindenkép forgattam.

Pistolynak töltöttem port ſerpenyőjére,
Fel-lobbantván aztat, még ſem ugrott féle.

Azután fél töltést beléje töltöttem,
A' jobb ſzeme mellett a' mint el-ſütöttem,

Prüſzögött, hortyogott, egyebet nem mívelt,
Illy jó paripámba mindenkép kedvem telt.

Hogy ha kiáltottam *hozz bort*! ágaskodott,
Rikkatván a' hátán, lejtőt járt, dobogott.

Zabláját meg-vonván kengyelemet verte
Patkójával; lábát olly, fennyen emelte.

Egy rántással tudta tzélját ſzándékomnak,
Több eſze vólt mint bár mellyik Seniornak.

De e' mellett meg-nem ſzüntünk verbuálni,
Minden ünnep napon piatzon ugrálni.

Száz nyóltzvan rekruta Regimentnek kellett,
De már most ezen ſzám egéſzſzen ki-tellett.

Azért ordert nyertünk, ki ki kéſzen légyen,
Mivel negyed napra a' Transport el-mégyen.

Az el-rendeltetett nap fel-is virradott,
Kapitány quartéllyán, trombita rivadott.

Másodſzor meg-ſújván eztet, vólt négy óra,
Mindjárt fel-is ültünk itt minnyájan lóra.

A' nép öſzve tsődült, vólt itten kajdázás,
Trója lomlásakor nem vólt illy lármázás.

Atyák fiaiknak nyakokba borúltak,
Fájdalmakkal anyák ſzívei ſzorúltak.

Fél

Digitized by Google

Fél hóltan a' földre estek, el-ájúltak,
A' ſok Nénék, Húgák, Angyók ſzint' így húltak.

Itten ſok bal Néne, 's bal Angyó pityergett,
Látván kedves vére ül mostan más nyerget.

Mindenfelé a' ſok vén Aſzſzony ſzortyogott,
E' zajtúl alattunk minden ló hortyogott.

Látván Kapitányunk, Mars! nagyot kiálta,
Ezt a' Trombitás-is mindjárt trombitálta.

Találtunk itt ſokkal mi több kíſérőre,
Mint mikor hallottat viſznek temetőre.

Nem egy hoſzſzú ruhás ſzíves jó Atyafi,
Jött titkon mi velünk, Magyar hazánkbúl ki.

Láttam oſztán nyírja hajokat a' Profúz,
Kit hegedűbe zárt, ſzomorú nótát húz.

Meg-is bánta nem egy ezen karaván nyát,
haza ment, el-hagyta Tsehek tartomány át.

Különös nem történt, míg mi masiroztunk,
Statiókon ſemmi kárt mi nem okoztunk.

Öt hétre bé-értünk Prága Várossába,
Tseh Orſzágnak az ő Metropolisába.

Pennámat leg-elől kezembe itt vettem,
Meg-írtam Atyámnak, hogy katona lettem.

Antalnak-is póſtán küldöttem levelet,
Írtam hogy érette oſtromlom az eget.

Tudtára adtam, hogy egéſléges vagyok,
Marsba ſtrapatziák hogy nem vóltak nagyok.

Tized napon jutánk Regiment Stábjához,
A' mint Obersternek értünk quártéllyához;

Kapitányunk itten háza nagy udvarán,
Három ſorba minket állított ſzaporán.

Pa-

Digitized by Google

Parantsolta, bátran Obester' ſzemébe
Nézzünk; mert másképen nem léſzünk kedvébe.
Minden Stabálissal, 's Fő-Tiſzttel így tegyünk,
Lovon egyenesen, és ne görbén üljünk.
Ki-jött az Obester, ſoraink közt ſétált,
Fejünktől talpunkig mindnyájunkat vizsgált.
Több Stabálisok-is, ſzámos Fő-Tiſztekkel
Vóltak Argussaink, néztek nagy ſzemekkel.
A' mint az Obester előmbe érkezett,
Meg állott, 's engemet ezekről kérdezett.
Honnan való vagy te, fiam, és mi neved?
Tudſz-é te olvasni, 's írni? van-é kedved
A' katonaſágra? vagy már aztat bánod,
Hogy te azzá lettél, 's a' hazádat ſzánod?
Méltóſágos Uram! a' nevem Rontó Pál,
Születésem' helye a' Sajó' partján áll,
Kereſztúr a' neve, Borsod Vármegyébe,
Világra ott jöttem a' Bábony (a) völgyébe.
Kedvem mindenkor vólt a' katonaſágra,
Mivel azt gondoltam: Isten e' Világra
Tsak azért teremtett, hogy én Királyomat
Szolgáljam, 's őrizzem karddal Orſzágomat.
Írni tudok, mert én Pësist végzettem,
Hogy *ſcribamus frater* nem leſzek, fel-tettem.
Azért

(a) Bábona falutól foly-le egy kis patakotska a' Sajóba, melly Bábon pataknak neveztetik: ettől némellyek azon völgyet Bábon völgyének-is nevezik.

Digitized by Google

Azért a' tanúlást én félbe-is hadtam,
Könyveimet-is már fojtásnak ſzaggattam.

Erre az Obester a' Stabálisokhoz
Fordúlt; de ált' láttam, rólam ſzólt azokhoz,

Mert reám mosolygott; abból éſzre vettem,
És hogy bátran ſzóltam, néki meg-tetſzettem.

Ki-oſztattunk más nap mi Compániákra,
Quártélyokra mentünk falu', 's városkákra.

Nagy hegyek közt feküd't az egéſz Regiment,
Saxónia ſzélin ki ki bár merre ment,

A' lova majd hasig a' nagy hóba úſzott,
Nem tapodott bátran, lába jégen tsúſzott.

Az én Kapitányom derék ember vala,
De lovát majd mindég ugratta, 's nyargala.

Fiatal vólt, tetſzett nékie e' Világ,
A' keskeny ösvény-is vala előtte tág.

Szólt egy reggel hozzám, nyergely lovat Palkó,
Majd Kadenbe (a) megyünk, tetſzik lágyúl a'hó.

Véghez vittem eztet parantsolattyára,
Ő-is mindjárt fel-ült vas deres lovára.

El-hagyván falunkat, azt mindjárt zaklatta,
Vágtatott, vagy nyargalt, avagy-is ugratta.

Nagy ſzél vólt, az havat hordta a' ſzemünkbe,
Sohol mi az útat nem láttuk mentünkbe,

Mert takarva bé-vólt ez nagy fúvásokkal,
Mindenütt mint dombok álltak rakásokkal.

Lehettünk falunktól két düllő földnyire,
Egyſzer Kapitányom mintegy két ölnyire

Egy

(a) Kaden: Németh Tseh Orſzágba, az Éger vize partján fekűvő ſzép város.

Digitized by Google

Egy árokba bé-dűlt Deressével együtt,
Lába ki-fitzamlott, lova rajta feküd't.

Felette kiáltott: húzd-ki a' lovamat,
Meg-fúlok! olly nagyon nyomja óldalamat.

A' ló itt lábára állni igyekezet,
Azért-is ő rajta nagyon vetzkendezett.

Ollykor lábára-is állott egy keveset,
Jégen nem tarthatván magát, viſzſza esett.

Illyenkor egy nagyot mindenkor nyeggentett,
Mint kiből lélek megy, olly formán köhentett.

Frissen egy fenyőhöz kötöttem lovamat,
Le-vetém pantallért, lódingot, kardomat,

Igyekeztem lova alól őt ki-húzni,
De nékem-is lábam meg-talált itt tsúſzni,

Én-is mint a' lova, ő reája estem,
Mikor megy-ki lelke, már tsak aztat lestem.

De még-is jajok közt e' ſzavát hallatta,
Mit tsinálſz? ki-nyomod lelkemet ebatta.

Hírtelen lábomra itten fel-állottam,
Lova kissé fel-ált, ötet el-rántottam,

Hol vólna alatsony, néztem, árok' partja,
Láttam, hogy egy helyen tsak egy gyökér tartja.

El-ſzakítván eztet, le-omlott a' földje,
A' kapitány mellett bé-tölt árok völgyje.

Vas deressén ezzel nagyon ſegítettem,
Mert már fel álhatván, a' partra vezettem.

Meg-kötöttem ötet itt egy fenyő fához,
Fel-tettem, hogy már most látok az Urához.

Le-is mentem hozzá, gondoltam, hátomra,
Fel-veſzem: 's ki-vivén, ültetem lovamra,

Digitized by Google

Paripáját pedig majd gyalog vezetem,
Es így quártélyára szépen el-vihetem.

De a' mint a' hóról akartam emelni,
Szörnyü félelemmel kezdettem bé-telni.

Kiáltott: botsáss-el, illyen teremtette.
Agyon lölek! lábam fáj igen felette.

Hogy el-tört a' lába, már itt aztat véltem,
Azért mind a' kettőt én itt meg-szemléltem.

Nem tört: hanem láttam, bal lába' bokája
Nints helyén, és dagad't ennek az ő tája.

Szólltam: más mód nintsen, hanem vagy hátamra
Fel-veszem az Urat, vagy pedig vállamra.

Fel-vettem vállamra, árok' partja felé
Emeltem; derekam ropogott-is belé.

Közel vóltam immár az árok' partjához,
Fogództam egy fenyő fátskának gallyához,

Gyenge vólt, el-szakad't, a' dombnak tövére
Mind a' ketten viszsza estünk nyakra főre.

Szidott, káromkodott, szaporodott a' baj;
Végre nem hallottam tőle más szót, tsak jaj.

Kértem, hogy ne üljön már most a' vállamra,
Hanem mint a' lóra, üljön derekamra.

Fel-ült; máztam vele négy kéz láb mint medve,
Fel-értem: de kínnal, lett-is egy kis kedve.

De már itt nem tudtam, vele mit tsinálok,
Mert hogy-ha sokáig a' hó hátán állok,

Lába jobban jobban majd meg-mérgesedik,
Fene éri, vagy meg-genyességesedik.

Paripáján pedig ő éppen nem mehet,
Gyalog még inkább nem, mert lépést sem tehet.

Fa-

Digitized by Google

Falunkbúl érkezett még-is ſzerentsére,
Egy ſzánnal két Aſzſzony, e' bajunk helyére.

Magoknak fát vinni ezek ſzándékoztak,
Kapitányt itt látván, nagyon tsudálkoztak.

Tsendesen rá tettem ötet e' ſzánkára,
Ezen vén két kantza húzta quártéllyára.

Lovamra fel-ültem, deresſét vezettem,
Örültem, hogy egyſzer qnártéllyán lehettem.

Az ágyába ötet itten le-fektettük,
Inasſát ſzaporán *Feldtsérért* küldöttük.

El-jött: a' bokáját ez helyre rántotta,
Keſzkenőket meleg borba bé-mártotta;

Ezeket rakta-fel a' daganattyára,
De eret-is vágott rajta utóllyára.

Kevés napok múlva ő ſzépen fel-épült,
Ábrázattyába-is, mint vólt, úgy meg-ſzépült.

Már velem-is kezdett gyakran enyelgeni,
Miként ült hátamon, arrúl beſzélleni.

A' mint velem tréfált el-múllott bajárúl,
Inasſa tsendesen hátam megé járúl,

Szóllott: mennyen ki ked, mert oda ki hívják,
Már majd fél-órája, hogy pitvarba várják.

A' két vén Aſzſzonyt, ki-menvén, meg-láttam,
Szány vonásért, hogy pénzt kérnek, ki-találtam.

Úgy-is vólt, mondottam; tsak várakozzanak,
Míg a' Kapitánnyal ſzóllok, itt állyanak.

Szólltam-is, no Uram! a'-pósta pénzt kérik,
És ſzolgálattyokat másſzor-is ígérik.

Azon vén Aſzſzonyok a' pitvarba álnak,
A' kik a' ſzányt vonták, fizetésre várnak.

Digitized by Google

Mosolygott; 's így kérdett, mond-meg hát mit ad-
Szégyenbe előttök hogy én ne maradjak. (jak?
Szólltam: tudja az Úr! hogy az bé-vett szokás
Az országba: 's ebbe nem lehet változás;
Hogy tizen öt garast minden posta ló ér,
E' két vén kantzákért jön tehát egy tallér.
Smir geltet-is fognak tíz krajtzárt ők kérni,
Egy forint ostor pénzt, 's így bé fogják érni.
Nevetett: és nékik egy aranyat vetett,
Ditsőséges vólt ő, és magáért ki-tett,
El-mentek: ő pedig a' maga Tiszttyeit
Ebédre hívatta, és történettyeit
Elő-beszéllette, magokat múlatták,
A' vén Aszszonyokat főképpen katzagták.
Míg ezek így folytak; postán két levelet
Vettem: vóltak ezek nem más, tsak felelet,
Prágából általam írott levelekre;
Meg-esmértem, nézvén itt a' petsétekre,
Antal hív barátom nékem aztat írja,
Hogy nints egésége, magát alig bírja,
Ha engem' láthatna, mindjárt meg-gyógyúlna,
Mint tavasz nap-fénytül, szintén úgy újúlna.
Kér, hogy gyakran írjak, mert ha szívét nyomja
Fájdalom: levelem, nem más, Balzsamomja.
Atyám levelének más vólt a' stylusa,
Gaz ember vólt, ki vólt Sekretáriusa.
Mert kezdete illy szép vala levelének,
Látom, akasztó fán még meg-nem-evének'
A' varjak: mivel írsz, látom, hogy te még élsz,
De úgy: ki embertül, sőtt Istentül sem félsz.

Tud-

Digitized by Google

Tudván már Miskóltzon tett ſok lopásodat,
Egerbe követett gaz latorſágodat,
Életem ezekkel meg-rövidítetted, (ted. (a)
Tudd; meg-hólt nagy Anyád; ſírba ött' te tet-
Profeſſorok előtt tudtad palástolni
Vétkeidet: ſzint' úgy előttem titkolni;
Hittem mint jó Atya ſzíneskedésednek,
Nem láthattam mérgét két ſzínűſégednek.
Pazarlottam reád, tudod, mindenemet,
Al-ortzáskodással meg-tsaltál engemet.
Feküdj hát ágyadon, a' mint azt vetetted.
Folytasd életedet, a' mint el-kezdetted.
Hogy katona lettél, azt igen ditsérem,
De magamnak még-is aztat nem ígérem.
Jót hogy te felőled valaha hallhaſſak,
Mellyért az Istennek hálákat adhaſſak.
Mert már gyökeret vert minden roſz ſzívedbe,
Nints jóra hajlandó egy tsep vér testedbe.
Én mindazonáltal áldásom rádj adom,
Merthogy Atyád vagyok, aztat nem tagadom.
De olly Atya, kinek ſzíve keseredett,
Te ſértetted azt meg, azért lett epedett.
Menj, repűly kedvedre, én többé nem írok,
Meg-térésed' míglen meg-nem-hallom, ſírok.
E' levél ſzívemet nagyon érdeklette,
Lelkem esmérete mivel jól érzette,
Hogy mind igaz, a' mit az Atyám íratott,
Azért minden ſzó itt ſzívemen ált' hatott.

(a) Ezen Rontó Pálnak nagy Annya, az ő édes Anyának Annya vólt, ki ötet nagyon ſzerette.

Digitized by Google

Újra írnék néki, de mi haſzna léſzen,
Attyai ſzívébül ki-vetett egéſzen,
Nem-is fog felelni, levelébe mondja,
Nintsen illy roſz fíra, mint én vagyok, gondja.
Nagy Anyám, utánnam való keservébe,
Hólt vólna-meg, írja ezen levelébe.
Meg.lehet; mert engem' felette ſzeretett,
Roſz hírem hallása halála lehetett.
Magamba ezeket a' mint meg-esmértem,
Istenem, el ne hadj! ötet erre kértem.
Erösítsd' lelkemet, 's ſzívemet a' jóba,
Ne töltsem ezentúl éltem' mulandóba.
Minden reményemet Istenbe vetettem,
Másolhatatlanúl aztat fel-is tettem;
Hogy már életemet egyſzer meg-jobbítom,
És akkor levéllel Atyámat búsítom.

HATO-

Digitized by Google

HATODIK TZIKKELY.

Rontó Pál leg-elöször száll táborba, és ellenség elibe, ezen táborozás alatt tett szerentséjét; de egyszersmind arra következett nagy szerentsétlenségeit-is elö-adja.

Mint Tengert habokkal a' szél háborittya,
Kék színét fövénnyel öszve zavarittya;
Szintén úgy Atyámnak levele szívemet
Fel-háborította, 's érzékenységemet.
Téli quártélyain' Pajtásim vígadtak,
Gyakorta tántzolván, kártyázván, múlattak.
Én nékem mind ezek mostan nem tetszettek,
Mert Atyám szavai meg-sebesítettek.
Nehezen vártam én az idö nyilását,
Hogy Máranak mezején, pályámnak futását
Kezdhessem, melly által Atyám jó híremet
Hallhassa: avagy-is az én el-estemet.
Más módot nem láttam, magamat kedvébe
Mint tegyem, hogy legyek régi kegyelmébe.
Tudtam a' vitéz hír szelek szárnyain jár,
Sebesebben repül, mint a' sólyom madár.
Ha egyszer meg-hallya vitézlö híremet,
Mellyet most szomorít, még azon szívemet,

Digitized by Google

Vídámſágra hozza, bé-veſz kegyelmébe,
Mert régi Atyai ſzív ver még mellyébe.

Fel-is tettem, hogy ha megyek ellenſégre,
Vagy hírt nevet ſzerzek, avagy pedig végre

Ennek éles töre, ſzívemet ált' hattya,
Hazám''s Királyomnak léſzek áldozattya.

El-érkezett egyſzer Fébus ſzekerével,
A' Saxoniai hegyeket fénnyével

Aranyozni kezdvén; el-olvadott a' jég,
Bé-álván a' Tavaſz, fel-tiſztúla az ég.

Bellona óltárán a' temjén füstölgött,
Véres áldozattya, dörgés köztt gőzölgött.

Nimfái borostyán koſzorút kötöttek,
Ditső ſzekerekre zöld pálmákat töſztek;

Ezeket kéſzíték ollyannak ſzámára,
Ki jól vitézkedik, teſzik homlokára.

Hogy így gondolkodtam, mind a' Regimentek,
Indúltak: trombiták, ſípok, dobok zengtek;

A' Záſzlók lobogtak, a' fegyver tsillámlott,
Prusſus táborába a' ſok tűz villámlott.

Mind ki-ſzálltak ezek Márſnak piattzára,
Regimentünk jutott Frajbergnek (*a*) tájára.

Ört alló Komandók 'oda ki-tétettek,
Generálisoktúl, hová ítéltettek.

Sok helyen tántzoltak, a' muzsika zengett,
Más helyen ágyúztak, ſzint' úgy a' föld rengett.

Még

(a) Frajberg, Saxonia Orſzágába fő Bánya város, az úgy ottan neveztetni ſzokott *Ertzgebirg* hegyei között fekſzik.

Még ellenſég előtt én ſoha ſe áltam,
Itten a' ſzép rendet, a' tábort tsudáltam.

A' Comandók mentek, patrolok vígyáztak,
Másutt köpönyegen katonák kotzkáztak.

Burkus Kurutzait mivel még nem láttam,
Hogy ſzembe álhaſlak velek, arra vágytam.

Ezen kívánſágom igen hamar bé-tőlt, (kőlt;
Mert más nap hajnalkor, még a' nap fel nem

Rá ütöttek ezek a' mi Poſztjainkra,
Egyſzersmind erdőbe álló Horvátinkra.

Az apró fegyver itt, ſürüen ropogott,
Kurutzſág kiáltott, a' ſok ló dobogott.

Horváthſág ordított: udri! udri! 's tüzelt,
Táborba gyalogſág kéſzült, lovas nyergelt.

Zaj lett: trombitások lármát trombitáltak,
Fő Tiſzttyeink lóra! lóra! kiabáltak.

Egy ſzempillantásba mi lovon-is vóltunk,
Az Ulánerekkel (*a*) ügetve indúltunk.

A' mint közelíténk a' tsata helyéhez,
Kardot rántánk, ki ki látott fegyveréhez.

Láttam egy katona más katonát vezet,
Feje nagyon vérzett, mert ez nyert már ſebet.

Más egy üres lovat vezetett itt nyomba,
A' kinek hátárúl Ura jött halomba.

Har-

(*a*) Ki ki tudja mostan, minémű Truppok legyenek az Ulánerek, még akkor ugyan ő Felſégének nem vóltak Ulánerei; 'a' mellyekrűl itten ſzó vagyon, azok Lengyel Ulánerek vóltak, kik vélünk ſzolgáltak.

Digitized by Google

Harmadik-is felénk sebesen vágtatott,
Ez egy halál fejes Kurutzot el-kapott.

Jöve egy Káplár-is, prüszkölt paripája,
Kleistnak (*a*) Kapitánnyá lett ennek prédája.

Kiáltottak: mars! mars! mentünk nyakra főre,
Sok öreg katona rugtatott előre,

Mintha tántzra menne, sok olly bátran mene,
Üzte a' Kurutzot, mint Tigris, melly fene.

Mivel illyen tántzot még soha se láttam,
Hol nagyon izzadtam, hol pediglen fáztam.

Mint Herkály orrával kopogtattya a' fát,
Keresvén férgeknek lakó helyét, odvát.

Két tsizsmám patkója szintén úgy kopogott,
Érvén kengyelemet; szívem meg dobogott.

Golyobisok a' mint körültem fütyültek,
Véltem, fülem mellett madarkák repültek.

Egy öreg katonát itt így szóllítottam,
Bátyám Uram! ugyan mi fütyül? mondottam.

Felelt: Ötsém! ez mind szent Iványi bogara,
Szép a' hangja, hanem mérges az agyara,

Az ellenség kezdett erősen ágyúzni,
Akartuk magunkat már itt viszsza-húzni.

Horváthság szaladott, tsak alig lehegett,
Veres köpönyegek hátokon lebegett.

De jókor érkezett magyar gyalogságunk,
Kiknek nyomába jött tizenkét pár ágyúnk.

Ellen-

(*a*) Kleist egy jeles Prussus Huszár Generális vólt, nagy portázó; békesség elein-himlőbe hólt-meg.

Digitized by Google

Ellenség ágyúit ezek le-gyalázták,
Kezdvén döröggeni, már demondirozták. (*a*)

Gyulai Ferentznek híres ezerede
Tüzelvén, a' Burkus futásnak erede.

Rajta! rajta! rajta! egybe kiáltottuk, (tuk.
Mint port hajt forgó szél, szintén úgy hajtot-

Vér szemet kaptam itt, Mokányom ereztém,
Kardomat Kurutzok véribe füröszt ém.

Látván több Pajtásim érvén Kurutzokat,
Nem vágják, hanem tsak fogdossák azokat.

Pénzektől meg-foztják, lovokat el-veszik,
Tiszteknek óráját, pixissét el-teszik.

Egy nyalka kurutzot én-is utól értem,
És már á' kardomat a' nyakához mértem;

De mivel pardont kért, néki meg-engedtem,
A' pénzét el-vévén, öt' hátra vezettem.

Egy öreg katona engem elö talált,
Igy szóllott én hozzám, hogy mellettem meg-ált,

Szerelmes szép ötsém! ember vagy, 's egy Vitéz,
Vitézség, bátorság, a' szemedböl ki-néz.

Meny viszsza, fogj' mást-is, bízd öket kezemre,
Fogadom én néked azt emberségemre,

Hogy a' tsata után én mind a' lovakat,
A' kezedre adom, 's el-adhadd azokat.

Hit-

(*a*) Ágyúkat demondírozni, annyit tészen, mint azokat hallgatásra hozni, az az: ha a' mi ágyúink úgy dolgoznak, hogy vagy az ellenség pattantyúsai agyon lövettetnek, vagy az ágyúi megrontatnak, 's nem lóhetnek, vagy a' más fél az ágyúk fokafágától fél, és hallgat, tudni illik nem bátorkodik lóni.

Digitized by Google

Hittem a' ſzavának, és viſzſza nyargaltam,
Hamar-is egy rongyos Dragonyost el-kaptam.

Ezt-is viſzſza vittem, a' kezére bíztam,
Hogy Vitéznek mondott; dítsért, ſzintén híztam.

Újra viſzſza mentem, hogy megint foghassak,
És így több lovakért, hogy több pénzt kaphassak

Az alatt az öreg katona hátra ment,
A' mi gyalogſágunk egy dombon állott fent.

Ezek vették által a' fogott rabokat;
Kiket fogtam, itten ált' adta azokat.

De a' két lovakkal ő tovább ballagott,
Tíz aranyat, a' mint hallám, értek kapott.

A' táborba más nap hogy őtet meg-láttam,
A' lovakat töle, én viſzſza kívántam.

Mitsoda lovakat? még aztat kérdette,
Káromkodni kezdett mindjárást felette.

Szólltam: a' mellyeket fogtam, és kezére
Adtam, fogadta-is azt emberſégére,

Hogy a' tsata után őket viſzſza adja,
És el-tévelyedni azokat nem hadja.

Soha ſe magadat, lovadat ſe láttam;
Hogy így hazud egy ősz ember, azt tsudáltam.

Ez még nem vólt elég, hanem kardot rántott,
De tsak ſzitkozódott, nem vágott, nem bántott.

Ezt látván, el-fogott engemet a' méreg,
Szólltam: vén Pöfeteg, te gaz öreg Kéreg!

Most mindjárt kereſztül járom a' lelkedet,
Kardot ránték, mondám: kutyák a' véredet

Mindjárt nyalni fogják, ha viſzſza kardodat
Nem téſzed, és tsak meg-mozdítod karodat.

Meg-

Digitized by Google

Meg-ſzeppent, és kardját hüvelyébe tette,
El-ment! de ſzájából jött ſok teremtette.

Dolgom nem lehetett fellyebb mozdítani,
Mivel meg-nem-tudtam azt bizonyítani.

Ártatlan fejemet motskolta, és ſzidta,
Tudtam, lovak árát, hogy már meg-is itta.

Ravaſzok, tsalárdok az öreg katonák,
Meg-tsalatnak tölök a' ſzegény Rekruták;

Így ſzokták azokat ezek reá venni,
Mindenbe ſzemesnek kell nékiek lenni.

De még-is felette én nem ſohajtottam,
Mert hogy ellenſégnek harmadſzor hajtottam;

Egy Fö Strázsa-mesternek vettem itt üzöbe,
Meg-bukkott a' lova, egy fenyves ſürőbe,

Kardomnak lapjával meg-tsaptam a' hátát;
Mindjárt-is hallottam itt' illyen kiáltát:

Pardon Krigſz Kamerád! nyujtotta erſzénnyét,
Óráját-is; hogy ez arany, láttam fénnyét.

Ezekkel el-vettem arany pixisſét-is,
Paripája ſzép vólt, babos mint a' Tigris,

Török pár pistolya vólt damaſztzírozott,
Lovának ſzerſzáma pedig zomántzozott.

A' pixisſét ſzántam kedves Antalomnak,
Pistollyait adtam a' Kapitányomnak.

Az Obesteremnek ajándékot tenni
Lovával akartam, de ingyen el-venni

Nem akarta; hanem tíz aranyat vetett
Érette; 's a' mellett ſzép köſzönetet tett.

Az erſzényt vizsgálván, ſzáz arany vólt benne,
Mondottam: Ó vajha több illy napom lenne!

A'

Digitized by Google

A' tsata meg-szűnvén, vóltunk tsendességgel,
Táborunkba vissza-mentünk ditsőséggel.

Markatányosoknak jó hasznot hajtottunk,
Mint Krimi Tatárok, bort, rozólist ittunk.

Ki mint viaskodott, ki ki beszéllette,
Kurutzot mint vágott, 's aztat mint kergette,

Sokaknak kardjától Burkus' feje hasadt,
De sokan hidegen ütötték a' vasat.

Ki valamitskét nyert, annál a' pénz tsörgött,
Kezébe bor pohár a' kotzkával zörgött.

Banko! kiáltott illy, két aranyat ki-tett,
De fejét vakarta, ha tsak nyóltzat vetett.

A' kávés sátorba a' Fő-Tisztek gyültek,
A' kerék asztalnál állottak, vagy ültek.

Fáró játék vólt itt, és egy *tallirozott*,
Ez ellen a' többi mind *poentirozott*.

Azoknak nagyobb vólt száma, kik vesztettek,
Mint azoké, a' kik nyertesek itt lettek.

Ha Horváth Tisztet vesztett, mérgesen majkázott,
Magyar teremtettét szórt, és ébattázott.

Némethnek szájából ment a' sok Szakrament,
Frantzia mordózott, ha üresen el-ment.

Mérgébe a' kártyát sok a' földhöz vágta,
Szemeimmel láttam, hogy azt egy meg-rágta.

De a' mellyike nyert, illy már fennyen fütyült,
Sampáner, Burgunder butellák között ült.

Valamije tsak vólt Traktérnek, mindent kértt,
A' muzsikusoknak aranyat hányt, 's tallért.

Eszembe jutott itt, hogy én néha napján,
Antallal Miskóltzon! sokat nyertem kotzkán;

A'

Digitized by Google

A' kotzkások közzé azért én-is áltam,
A' börös pohárból kotzkát hajigáltam.

Akadtam magamnál nagyobb mesterekre,
Kik hamisſan jádztak, ollyan emberekre.

Ezeknek kezekbe más kotzkák valának,
Frisſen a' pohárba tették, ha hajtának.

Mindég ezek közzül kettő fordúlt hatra,
Mellyekkel én jádztam, azon pedig vakra.

Bíztattam magamat, vagyon pénzed Palkó,
Majd mind viſzſza nyered, kiáltottam Bankó!

Ollykor egy kaſzſzátskát engedtek bé-húzni,
Nem akarták egybe börömet le-nyúzni.

Hogy tovább-is jádzam, ezzel ámítottak,
De a' játék végin mindég meg-rántottak.

Ás így egy aranykám a' másik után ment,
Fortúna mostohám leve, 's állott ellent.

Ezen egéſz nyáron folyt a' táborozás,
Minden-felé jártunk, ſok vólt a' tsatázás.

De nem vala még-is több olly aratásom,
Mint vólt midőn történt első tsatázásom.

A' kotzka játékot én igen meg-ſzoktam,
Éjjel táborunkból magamat ki-loptam, (hasſak,
Haupt Quartélyba(a) mentem, tsak hogy kotzkáz-
Hogy így az el-veſztett pénzemhez juthasſak.
Hogy

(a) *Haupt Quartély*: Fő Hadi-ſzállást téſzen, mivel itten lakik a' komandírozó Generális, itten vannak a' ſok Traktérek, Kávét-főzők, itt áll minden-féle játék, tántz, 's más mulatſágok.

Digitized by Google

Hogy éjjel kóborlok, Tiſztek éſzre vették,
Mogyoró fa zsírral faromat kenették.

A' deres Öſz el-múlt, fagyos Tél bé-állott,
Azért az Armáda helyſégekre ſzállott.

Quártélyokra estünk mi Saxóniába,
Bár tél vólt, de réſzünk ſok vólt a' tsatába.

Erſzényembe tsak hat aranyka maradott,
Heves nyár vólt, többi kotzkán el-olvadott.

Antalnak innét-is írtam, 's ditsekedtem,
Hogy múlt nyáron melly nagy nyereſéget tettem.

Egy ſzép arany pixist tartanék ſzámára,
Mivel emlékezem ſok adományjára.

Hólnapnak végével Ura adott válaſzt,
Szomorú pennával a' kalmár írta azt:

Hogy mindég ſinlödött, nem vólt egésſégbe,
Nem régen meg-is-hólt ſzáraz betegſégbe.

A' levél ki-esett, olvasván, kezemből,
Mint patak, könyveim úgy folytak ſzememből.

Méltán-is; mert ö vólt egy leg-főbb gyámolom;
Szíves barátſágát hogy ha meg-fontolom.

Sziklánál keményebb vólnék, ha nem ſzánnám,
Szánom-is, éltemmel hóltát fel-váltanám.

Mondtam: jámbor lelked, tudom, égnek zsóldja,
Nyúgodjál örömbe, ſzívemnek vólt hóldja.

Nékem a' pixisre nem vala ſzükſégem,
Enyhíthetem pénzzel, ha léſzen inſégem.

Azért egy Zsidónak aztat meg-mutattam,
És húſz aranyakért néki el-is-adtam.

Így huſzon-hat arany vólt megint zsebembe,
A' mellyek engemet tettek jó kedvembe.

Egy

Digitized by Google

Egy titkos ihlelés mindég noſzogatott,
Hogy újra kotzkázzak, majd nyerek, bíztatott.

El-mentem, a' bőrös poharat fel-kaptam,
A' Traktér aſztalát azzal kotzogtattam.

Előre vagy negyven aranyat már nyertem,
Vakmerőbben mindjárt az aſztalt-is vertem.

De itten ſzerentsém hírtelen meg-fordúlt,
Egy arany másikát érte, mind el-lódúlt.

Fillérem ſem maradt, órámat tettem fel,
De tsak kevés idő folyhata itten el,

Egy Németh el-nyerte, tsak a' pántlikáját
Nyújtotta: órámmal ki-tolta plundráját.

Se órám, ſe pénzem, és pixisem ſem vólt,
Keseredett ſzívvel úgy jártam mint fél hólt.

Mi több; Fő-Tiſztjeim immár nem kedveltek,
Ki reám vígyázzon, egy Káplárt rendeltek.

Mert tudták, kóborlok, és mindég kotzkázok,
Lovamra nints gondom, mivel éjtſzakázok.

Leg-kisſebb hibáért mindjárt le-kapattak
És huſzon-öt páltzát faromra vágattak.

Míg pénzem vólt, addig minden nap jól ettem,
A'mit ſzám meg-kívánt, azt mindjárt meg-vettem.

Többnyire ebédem vala most tsak krumpér,
Italom víz, mellytől nem melegſzik a' vér.

Mivel illy ebédhez én ſoha ſem ſzoktam,
Hogy jobbíthaſſam-meg, azon gondolkodtam,

Három olly nagy korhely vólt Kompániánknál,
Regementnél nagyobb hogy nem vólt azoknál.

Quártélyba ezekkel estem egy gazdához,
Egykor így ſzóllottam én mind a' hármához:

Digitized by Google

Pajtások! ha mindég mi így élni fogunk,
A' krumpliba ugyan ki-nem-törik fogunk,
De utóbb jártányi erönk sem fog lenni,
E' roszsznak kellene eleit hát venni.
A' leg-öregebbnek neve vólt Búszerzö,
Hamar meg-is-érzém, hogy nem vala más ö.
Szóllott: az biz' igaz, hogy mi roszszúl élünk,
De tsak azért, mivel nints kurázsénk, 's félünk.
Ide tsak fél óra Uraság' majorja,
A' mellybe sok ökre, juha vagyon, 's borja.
Menjünk holnap éjjel, egy ökröt az ólból
Hozzunk-el, avagy hat juhot az akolból.
Holnap úgy-is lészen Karátsony estvéje,
A' Plébánusnak lesz éj-félkor miséje;
A' majorból ki ki a' templomba lészen,
Akkor senki minket észre sem-is vészen.
Dallos, 's Gyúró Pista mindjárt reá álltak,
És hogy én mit mondok, már tsak arra vártak.
Szólltam: ha ökör lesz, ugyan hová teszszük?
Hol üttyük-le, annak vérit-is hol veszszük?
Felelt itt Búszerzö: a' falu' végin áll
Egy puszta ház, abba senki fel-nem-talál.
Ha meg-nyúzzuk, húsát majd haza emeljük,
Gazdánk' sok szalmája között helyét leljük.
Ez okos embernek rá álltunk szavára;
Jutván Karátsonynak szent éjtszakájára.
Az óra két fertályt ütött éj-fél után,
Kardunkat fel-kötvén, el-mentünk szaporán.
A' majorosgazda két legény szolgáját
Otthon hagyta, örzék ezek a' marháját.

Ész-

Észre vették ezek, hogy mi ólálkodunk,
És hogy az ól felé lassan lopakodunk.

Kardjaink' tsörgését a' mint ők meg-hallák,
Ki-tanúlták abból, hogy vólnánk katonák.

Ők tsak ketten lévén, nem mertek ránk ütni,
Féltek, ne talán tán pistolyt fognánk sütni.

Búszerző az ólba ment Dallos Miskával,
Én strázsán állottam kint Gyúró Pistával.

Az ólba ők soká éppen nem motoztak,
Egy meddő tehenet abból ők ki-hoztak.

Két futrás kötelet szarvára hurkoltunk,
Így osztán prédánkkal innét el-indúltunk.

Itt az egyik legény fel-üle lovára,
Más rövidebb úton nyaka szakadtára

A' faluba nyargalt: hol az Adjutánssal
Szemközt akad't, szóllott hozzá nagy sírással;

A' majorbúl hogy egy marhát négy katonák
El-loptak, és aztat erre felé hoznák.

Maga az Adjutáns itt négy katonával
Lóra ült, és el-ment ezzel a' szolgával.

A' mikor mi értünk a' falu' végére,
Adjutáns-is éppen akkor oda ére,

Holt! Berdó! kiáltott, 's minket körül fogott,
Rútúl meg-sijedtünk, a' szívünk dobogott.

Szolgának a' tehént mindjárt visszsza adta,
Addig-is míg több ér, hátunk jól meg-rakta.

Maga előtt hajtott ő mind a' négyünket,
A' Profúznál vasra tétetett bennünket.

Reggel Raportumát Obesternek tette,
A' ki-is fel-indúlt ellenünk felette.

Digitized by Google

Mivel egymás után most ſok ünnep vala,
Dolgunk fel-vétele továbbra halada.

Víz-kereſzt napjával ünnepek' vége lett,
Major Obestertől parantsolatot vett,

Hogy *Ferhért*, *Krigs Rechtet* (*a*) mi felettünk tar-
Es meg-vallásának a' dologgnak hajtson. (tson,

Tartott-is: a' lopást mi nem tagadhattuk,
Még jó vólt, a' tehént, hogy viſzſza adhattuk.

Mert már így könnyebb lett ſokkal ſzententziánk,
De a' Törvény még-is így hozta azt reánk:

Hogy ſzáz tíz ember közt farmatringot futunk,
Négyſzer fel, 's négyſzer le, oſztán haza jutunk.

Más nap ki-is rukkolt az Exekútzió,
Tudtam, keserves leſz a' mai portzió.

A' Profúz bennünket mint oda vezete,
Szólt a' Major, ma van a' fársáng' kezdete,

Búſzerző vetkezz-le! te mégy elsö tántzra,
Bánom nem adhattunk, roſzſz ember, a'ſántzra.

Le-is veté ingét, tántzát mint kezdette,
A' Major ló háton vágtatott mellette,

Hau tzú! üssed! üssed! mindég kiáltotta;
Adjutáns más felöl jól meg-tapintotta

Páltzájával aztat, ki ötet nem tsapta,
Avagy-is vál közbe döfését illy kapta.

El hiſzem többſzör-is ö eztet próbálta,
Mert ezen ſok tsapást jaj nélkül ki-álta.

Dallos vólt a' másik, ki utánna futott,
A' Kalupáda tántz ennek-is ki-jutott.

Há-

(*a*) Ferhér, Krigſz-Recht: Hadi ítélö ſzéket téſzen.

Digitized by Google

Három a' tántz, jöve itt Gyúró Pistára,
Valahánſzor tsapás esett a' hátára;

Mind annyiſzor böri ſzegénynek meg-repedt;
Gyenge, tsiklándos vólt, ſok ſzív rajta epedt.

Én utólsó vóltam, rajtam vólt már a' ſor,
Gondoltam, hátamat ha bé-lepte a' por,

Majd le-ſeprik a' ſok farmatring tsapások,
Néztem: hármok hátán mint vólt tsattogások.

Nagy ſzomorún én-is ingem le-vetettem,
Olly nagy ſebeſséggel futásom kezdettem,

Hogy eleint kevés tsapás ért engemet,
De harmadſzor futván, fullaſztás ſzívemet

El-fogta, és gyakran orromra hullottam,
A' Májor vágatott, míg fel-nem ugrottam.

Tántzomat végezvén, le-dültem, pihegtem,
Szív ſzorúlás miatt tsak alig lehegtem.

Aſzſzonyok meg-kenték hátam pályinkával,
Mellyet meg-vegyíték ſzappannak habjával.

Mond'tam: Debretzenbe farom jól ödzötték,
De itt a' hátamat jobban köpölyözték.

Más nap daganattya gyült matériával,
Fel-vágta a' Feltser aztat lántzétával.

E' Bált meg-köſzöntük mi az Obesternek,
Kúrholt minket, engem mondott roſz embernek.

A' Kapitányom-is, úgy le-pirongatott,
Hogy ſzívem gyökerén a' ſzava ált' hatott.

El-is ſzaggattatott egymástól hármunkat,
Mind külön gazdáknál, kaptuk quártélyunkat.

Több réſzit a' télnek nem töltöttük másba,
Tsak keserüſégbe, és nagy búsúlásba.

Digitized by Google

Furdalta szívemet lelkem esmérete,
Mert nálam a' jónak nem vólt már kellete.

A' gonoszságokban torkig el-merültem,
Egy veszedelemből a' másba kerültem.

Tudtam: magam vagyok mindennek az oka,
És hogy önként lettem a' gonosz bírtoka.

Fő 's all Tisztek előtt el-húnt szeretetem,
Ollykor nem érdemlém, még-is verettetem.

* * * *

Így jár sok ifjú, ki meg-nem gondollya
Dolgainak végit, jól meg nem fontollya.

Mindenbe kell lenni katonának szűznek,
Mert ő sok veszélynek mégyen, és sok tűznek.

Hogy ha a' jó erkölts ötet nem fedezi,
Hiddje, hogy az Isten nem-is védelmezi.

Főkép' míg ifjú, vigyázzon magára,
Hogy élte ne légyen lelke ártalmára.

Mert ha e' Felséget ő egyszer el-hadja,
Tudja-meg: áldását reá nem-is adja.

Ne tsudállya osztán, hogy elő nem mehet,
Mert Isten malasztja nélkül ez nem lehet.

Sött ha követi-is ötet már egy szép rang,
El-veszti azt; lészen belőle tsak bitang.

Sok illyen példákat ki ki látott, 's láthat,
Azért így ne járjon, magára vigyázhat.

Senki ötet azért nem fogja gyalázni,
Ha magát, mint lovát, úgy tudja zablázni.

Bár Mómus nevetne, így mutat rá: ez szent,
De vallyon ha egyszer a' veszélybe lesz bent;

Ki-

Digitized by Google

Ki-ſzabadíttya-é ebbűl a' tsúfoló?
Épen nem; ſőtt mondja: hogy így járt igen jó.

Katonának tsupán jó erkölts pántzéllya,
Ha ebbe öltözött, bizonyos már tzéllya.

Az óldala mellett ezer fog le-húlni,
Jobb óldala mellett tíz ezret fog dúlni.

Nem közelít hozzá a' ſzerentsétlenſég,
Mivel ſegedelme, és paisa Istenſég.

* * *

Meg-nyílt a' ſzép tavaſz, nap melegen ſütött,
Jövén az ellenſég, gyakran reánk ütött.

Hol néki, hol nékünk ſzolgált a' ſzerentse,
Bellona ſem tudta, hogy mellyik réſzt mentse.

A' tsatákba gyakran pajtásaim nyertek,
Ollykor a' Kurutzok, mert ők ſem hevertek.

Nékem nem lehetett valamihez jutni,
Bár kénſzerítettem ellenſéget futni.

Sőtt Marienbergnél, *(a)* lovamat alattam
El-lőtték: és viſzſza tsak gyalog ſzaladtam.

Meg-ſirattam az én kedves Mokányomat,
Egy jó lóért kértem a' Kapitányomat.

De mint eleinten, úgy most nem ſzeretett,
Egy vén ſárga lóra engemet ültetett.

Fájt a' ſzívem; tudtam: hogy ſok más katonák,
Személyemhez-képest vóltak tsak vén banyák.

Még-is jó lovakat nyertek magok alá,
A' tüzet kerülték, kóſzáltak fel, 's alá.

(a) Marienberg Saxóniai bánya város, az Értzgebirgbe, Tseh Orſzág ſzélin.

Digitized by Google

Bizonyos vóltam én, hogy ha ellenſégre
Megyek, ſzert nem teſzek, hátán nyereſégre;
Sőtt az elsö tűzbe engemet el-kapnak,
'S így gyalázatossan tétettetem rabnak.
A' ſok keserüſég epeſzté ſzívemet,
Azért el-ſzökésre rá ſzántam fejemet.
Harmad napra én ki-komandíroztattam,
Egy Záſzló-tartóval, kitül adattattam
Egy Káplár trupjába, melly vólt elö-járó,
A' hol meg-állottunk, vala ez ört álló.
Az ellenſég közzel vólt táborba hozzánk,
Vigyáztunk véletlen, hogy ne üssön reánk.
Éjjel után négyen el-mentünk patrolba,
Hallóttunk elöttünk tsörgést a' bokrokba.
Szóllottam: álljunk-meg, én elöre mégyek,
Hogy azon tsörgéstül bizonyſágot vegyek.
El-menvén, leg-ottan a' ſárgát meg-kaptam,
Hamar-is ellenſég postyára akadtam.
A' fiók estrázsa, *halt! berdó*! kiáltott,
Feleltem *Dezertör!* hárma körül állott.
Ezek el-vezettek magok Fő Tiſztjekhez,
Mihent-is ö vélek érkeztem ezekhez;
Melly erössek vólnánk, arrúl tudakoztak,
Több illy ſok más dolgot itten elő hoztak.
Reggel el-vezettek Kleist Generálishoz, (hoz.
Láttam: hogy egy All-Tiſzt, itt más Dezertört
A' Generálisnak nagyon meg-tetſzettem,
Zöld Kuruttzai közt ſzolgálatot veſtem.
Mindjárt egéſz mundirt énnékem adatott,
Mondtam: roſz a' lovam, azt-is mást hozatott.

Szür-

Digitized by Google

Szürke vólt a' ſzőri, de nagy túr vólt hátán,
Egy nagy farkas marás bal felöl a' farán.

Négy hétig a' hátát mindég orvoslottam,
Fekete nadállyal bé-is gyógyítottam.

Sok tsatákba vóltam én a' Labantzokkal, (*a*)
Közzel ſzembe ſzállni nem mertem azokkal.

Mert gondoltam, hogy ha el-fognak engemet,
Akaſztó fán veſztem-el az életemet.

Réſzünkről mostohán folya az egéſz nyár,
Vertek, és kergettek, egy kárt érte más kár.

Berlint Tsáſzár népe, Moſzquákkal meg-vette,
A' mundir magazint abba tengre tette.

Potzdámot, Szanſzuſzit (*b*) ſzint' így puſztította,
A' több Városokat a' Kozák foſztotta.

Torgaunál (*c*) Feldtmarsal Daun ármádiája
Állott: nagyon erős vólt tábora tája.

Királyunk kéntelen vólt itt hartznak állni,
Sléziától máskép meg-kelletett válni.

Alt' az hartz: itten-is ő meg-verettetett,
Már Magdeburg felé ármádánk ſietett.

Tsáſzáriaktúl egy hiba estve esett,
Tzítten Generális (*d*) erre várt, és lesett.

Tsá-

(*a*) A' Prusſus Huſzárjai ő Felſége magyar lovasſágát Labantznak nevezik.

(*b*) Potzdám, és Szanſzuſzi a' Prusſus Király mulató helyei.

(*c*) Torgau Saxaniai Város, közzel fekſzik Magdeburgiai Hertzegſéghez.

(*d*) Tzítten nagy és híres Generálisſa vólt Második Fridrik Prusſiai Királynak.

Digitized by Google

Tsáfzár népe más nap viſzſza takarodott,
Drezda (*a*) alá érvén, ott meg-állapodott.

Retirált a' Labantz, ſzaladott előttünk,
Puskáztunk hátokon, ágyúkkal-is löttünk.

Nagy ſzerentsétlenſég érte itt fejemet,
Mert Tsáfzár Huſzárok el-fogtak engemet.

Drezdánál által-vett tölök a' Regiment, (ment.
Rettegtem: mert tudtam, hogy most nem leſzek

A' föld zöldſégébül immár ki-vetkezett,
Mivel a' Zúzmarás tél bé-következett.

Az ármáda ſzállott téli quártélyokra,
Mert az ellenſég-is el-mene azokra.

Regementünk jutott Tsehek Orſzágába,
Mellybe két télen vólt, ſzált numerussába.

Hadi munkák után két hétig nyúgodott,
Ezek el-múltával mindjárt hozzá fogott

Az Obester, hibák helyre hozásához,
'S fogyatkozásoknak ki-pótolásához.

Egyſzersmind kíváuta, *Stokhauz* (*b*) üres légyen,
Mert egy Regimentnél a' ſok rab tsak ſzégyen.

Azért *Ferhér*, *Krigs recht*, itten rendeltetett,
Ki könyű rab vala páltzával büntetett.

Mind meg-ſzabadúltak, tsak magam maradtam,
A' Törvény ſzék előtt kérdésre vonattam.

Leg-főbb kérdés ez vólt, hogy én mért ſzöktem-el,
Magam' kötelezvén ſzolgálatra hittel;

Mond-

(*a*) Drezda, a' Saxoniai válaſztó Hertzegnek lak-városa.

(*b*) *Stokhauz*, Hadi nevezeten fog-házat, vagy-is tömlötzöt tészen.

Digitized by Google

Mondjam-meg okait bátran ſzökésemnek,
Enyhíthetem ſúllyát így büntetésemnek.

Szólltam: nagyon kértem a' Kapitányomat,
A' midőn el-lőtték alattam lovamat;

Adatna jó lovat; de ollyat adatott,
A' mellyen a' Kurutz mindjárt el-foghatott.

Tudtam; hogy ſokaknál jobb katona vagyok,
De előtte nem én, azok vóltak nagyok.

Véle eggyütt a' fő Tiſztek nem ſzerettek,
Fájt a' ſzívem, hogy illy nagyon meg-vetettek.

Kleint neveztek engem: fiam Palkó,
Most pedig roſz ember, kotzkás, és kóborló.

Minden leg-kisſebbért mindjárást verettek,
Ezek az okaim, mellyek el-ſzöktettek.

Szóltt a' Májior: Fiam! melly okokat mondaſz,
Gyarlók, igen gyengék, 's mindenike kopaſz;

Mert hogy ha a' Tiſztek veled roſzſzúl bántak,
Mint kotzkást, kóborlót verettek, nem ſzántak.

Talám te mind kotzkás, mind kóborló valál,
Es így a' verésre magad okot adál.

Az vóltál-é? mond-meg; ſzabad most ſzóllani,
Valami ſzíveden vagyon, ki-mondani.

Mi tagadás benne; én gyakran jádzottam,
De ſenkit nem tsaltam, másnak ſe ártottam.

Igaz; a' Káplár-is éjjel ha vizitált:
Ollykor quártéllyomon engemet nem talált.

De lovamat eléb itattam, étettem;
Úgy mentem-el oſztán, ha mindent meg-tettem.

Szóltt megint a' Major; lád-é, magad mondod,
Hogy játzdtál, kóſzáltál, arra vólt hát gondod.

Nem

Digitized by Google

Nem a' szolgálatra, sem pedig lovadra,
Mind ezen tett hibák, szállanak magadra.

Tudtad a' játékok nagyon tíltva vannak,
És hogy rosz dolga van, ki éjtszakáz, annak.

Mit tsudállod tehát, hogy sokat verettek
Téged fő Tiszttyeid, és nem-is szerettek.

Mondod; játékoddal senkit meg-nem-tsaltál,
És senkinek azzal te nem-is ártottál.

Magadat tsaltad-meg, mert pénzed veszteted,
Ártál pedig annak, a' kitül el-nyerted.

Kapitányod nem mert jó lovat rád bízni,
Mert a' kóborlással ló nem szokott hízni.

Nem-is elég, hogy azt itasad, étesed,
Azután Istálló rekeszét rá vesed;

Hát ha quártéllyodat tüz el-borítaná?
A' lovadat akkor ki-szabadítaná?

Ha ok nélkül bántak keményen te veled,
Te ártatlan léven, véltak ök ellened;

Stabálisaidnál véltál-é panaszon,
De tudtad, panaszod nem követné haszon,

Tudsz-é még valamit magad mentségére,
Melly lenne dolgodnak könnyebbítésére.

Senkitül se tartsál, mond-meg azt szabadon,
Gondolkodjál: tám még segíthetsz magadon.

Nem tudok, szóllottam, itt kegyelmet kértem,
Mert hogy vétkes vagyok, magam meg-esmértem.

Esedeztem, ezen mostani vétkemet
Ne tekíntsék, mivel sajnállom estemet.

Mint ember estem-meg, és olly melly iffiú,
Gondolat fejébe, a' kinek még hiú.

Fo-

Digitized by Google

Fogadtam: magamat, hogy én meg-jobbítom,
Életem ezentúl hogy jóra fordítom.

Könyveim ortzámra itten ki-tsordúltak,
Láttam Major-é-is azokba borúltak.

A' Törvény ſzobából Profúz ki-vezetett,
Kezemre, lábamra, megint vasat vetett.

Bent már az Auditor, hogy én mit vétettem,
Büntetésnek mellyik nemét érdemlettem,

Az hadi törvények ſzerint ki-mondotta,
Szavára ſok ſzem itt könyveit ontotta.

Ezek után ſzegény fejemre voksoltak,
Nem tudtam, dolgaim elöttök mint folytak.

De nem reménylettem jó ki-menetelét,
Tetſzett, hogy valami rágja ſzívem felét.

Egy Hadnagy ki-jött itt, 's vele egy Kapitány,
Petsétes levelet a' kezébe tartván,

Szententziám vólt ez, melly't a' törvény hozott:
Látása ſzívembe, újjabb kínt okozott.

Ezt az Obesternek kezébe nyújtotta,
A' ki-is ezt mindjárt fel-is ſzakította.

El-olvasván, nevét rá írta pennája,
Es még e' ſzavakat tette ö alája:

Placet; és most mindjárt publikáltataſſon,
Holnap után pedig exequáltataſſon.

Az Obester újra ezt bé-petsétlette,
Kapitánynak adván, fö-hajtását tette.

Ez viſzſza érkezvén a' Majornak adta,
Fel-ſzakítván, látta, Obester meg-hadta.

Hogy eztet ö mindjárt most publikáltaſſa;
Hogy pedig az egéſz világ azt hallhaſſa,

Há-

Háromſzor *Ruffot* (*a*) fújt, itten egy Trombitás,
Jött a' nép mi felénk, leve nagy ſzaladás.

Bíráim ki-jöttek, fél kerékbe áltak,
Szententziám hallyák az emberek, vártak.

A' kardját a' Major itten ki-rántotta,
Páltzáját Auditor pedig fel-tartotta.

A' Profúz engemet hozzájok vezetett,
És itten én rólam a' vas le-vétetett.

A' fél kerék végin kellett meg-állani,
Szententziád fogod, ſzóltt Májor, hallani.

Az Auditor eztet olly hanggal olvasta,
Hogy azt minden ember érthetve halhatta.

Kezdett nagyon fogyni testemnek ereje,
A' ſzententziámnak e' vala veleje.

Mivel hogy Rontó Pál, Istenét, Királlyát
Meg-tsalta, el-hagyta Záſzlójának allyát,

De mi több, meg-ſzegte hitét, mellyet le-tett,
Mellyért-is ő példás bűntetést érdemlett.

Azért-is rettentő mások példájára,
Meg-hal; és fog menni az akaſztó fára.

Itten az Auditor egy fátskát zsebébül
Ki-vévén, el-törte, 's ki-vetē kezébül.

Melly-is kis darabba esett a' lábamboz:
És ezen igéket mondotta magamhoz:

Isten kegyelmezzen te bűnös testednek,
Es légyen irgalmas te ſzegény lelkednek.

Ezt

(*a*) *Ruff*: Midőn a' Trombitás bizonyos darabot trombitál, mellyel a' katonaſág, vagy más nép öſzve hivattatik valamelly dolog ki-hírdetésére.

Digitized by Google

Ezt hallván, úgy tetſzett, hogy a' világ rám dûlt,
A' ſzívem dobogott, lettem ollyan rémült,
Hogy a' környûl álló nép tetſzett erdőnek,
A' mellybûl ellenem oroſzlyánok jönek.
Tagjaim hevültek, hol pediglen fáztak,
A' fejem ſzédelgett, ſzemeim kápráztak.
Meredve maradtak, és nem pillanthattam, (tam.
Nyelvem olly nehéz lett, hogy ſzót ſem ſzólhat-
A' füleim zúgtak, mint zúg a' ſzél malom,
Azt véltem, hogy mindjárt el-nyel a' ſír-halom.
Ezek után Profúz vetett lántzra, 's vasra,
Szóllott hozzám: mennyünk! de estem itt hasra.
Pajtásim a' földrûl ſzépen fel-emeltek,
Mert ſokan közzûlök engemet kedveltek.
Szólltak: ne fély Pajtás! jó az Isten, jót ád,
Könyörögj hozzája, lehet még grátziád.
El-is vezettek ők Profúznak házába,
Aſztal mellé ültem, érvén ſzobájába.
A' Strázsája ennek itt meg-dupláztatott,
Melly az Adjutánstúl komandíroztatott.
Egy Pajtásom állott kardal a' ſzobába,
Karabéllyal a' más, ennek pitvarába.
Bíztatott a' Prófúz, 's az ő Feleſége,
De nem vólt ſzívemnek ſemmi tsendeſſége.
Úgy reſzketett, véltem, óldalam ki-üti,
Fájt, mint mikor testet a' forró tűz ſüti.
A' Regement Páter hozzám hamar jöve,
Látása én belém mérges nyilat löve.
Tudtam, ő kéſzíti útam más világra,
Hogy lelkem juthaſſon örök bóldogſágra.

Digitized by Google

Az gyötrött, hogy illyen iffiú koromba,
Erőszak halállal szállok-bé siromba.

Ő-is eleintén mind azzal bíztatott,
Hogy bár az halálom meg-határoztatott,

Még-is életemhez lehet még reménység,
Mert a' Nagy Úr Isten kegyelmes egy Felség.

Obesterem szívét ő meg-lágyíthattya,
És ez grátziáját még nékem adhattya.

Mondtam: terméſzete, hogy felette kemény,
Engem nem-is táplál már leg-kisseb remény.

Soha még Desertort nem pardonírozott,
Még áll ſzententziám, mellyt a' törvény hozott.

Szóltt: Fiam! ha dolgod Isten akarattya,
Magam-is azt mondom, meg nem-változtattya;

Minden, a' mit ezen Isteni nagy Felség
Tselekſzik mi velünk, mind jóság böltsesség.

Akarja bünöktül el-távozásunkat,
Hogy így nyerhesſük-el mi bóldogságunkat.

Ki tudja, ha tovább e' világon élnél,
Tán bün tengerébe egéſzſzen merülnél.

És meg-átalkodva abba mindég úſznál,
Testestül, lelkestül, kárhozatra jutnál.

Hidjed: az Úr Isten téged Fiam ſzeret,
Mert Idvesſégedre rövid úton vezet.

Mostan egésſéges, és eſzeden-is vagy,
Oh! ezen Kegyelem felette igen nagy.

Eddig el-követett vétkeid ſzánhatod,
Hogy így Idvesſéged bizonyos, tarthatod.

A' test, és a' világ, hajlandó a' roſzra,
Nem-is vezett másra, hanem tsak gonoſzra.

Ollyan

Ollyan mint ſzép gyümölts, mellybe vagyon féreg,
Édes, tetſzik ſzájnak: eméſztése méreg.

Úlly torkig kintsek közt, mint valamelly tóba,
Réſzed még ſem léſzen, örökké e' jóba,

Mert tudod, e' földön kik élünk, meg-halunk,
Nints itt maradandó városunk, vagy falunk.

Tsak a' jó, a' mellyet lelkünknek ſzámára,
Gyüjtöttünk, az marad örökös haſznára.

Ezzel Isten ſzíne eleibe juthatſz,
És vele ollyan nagy örömbe vígadhatſz;

A' mellyet még ſoha ſemmi ſzem nem látott,
Sem ember ſzívébe nagyobb bé nem hatott.

Fül illyet nem hallott, vége pedig nem leſz,
Óh melly bóldog ember, a' ki ebbe réſzt veſz.

Hogy ebbe réſzes légy, Fiam imádkozzunk,
Ki kereſzt-fán meg-hólt, ahoz fohászkodjunk.

Itt a' feſzületet a' kezembe adta,
Tsókold-meg ezt Fiam: én nékem mondotta,

Szívemhez ſzorítván, örömmel ezt tettem,
Mert a' kit ez jelent, ötet képzellettem.

Páternek velem tett buzgó imádſága;
Sok ſzép bíztatása; ſzava igazſága;

Meg-vallom, Istenhez buzdítá ſzívemet,
Szent akarattyára bízám már ügyemet.

Az alatt grátziát ment két Záſzló-tartó
Kérni: fáradſágok vólt héjába való.

Szóltt Obester; hogy ők kötelesſégeket
Meg-tették, úttyokra botsátá ezeket.

Ment azután kérni ſok Úr, és ſok Dáma,
A' kis-Aſzſzonyoknak majd nem-is vólt ſzáma.

Digitized by Google

Ő tsak azt felelte, Istennél grátzia,
A' ſok kérés vége vólt reverentzia.

Követték ezeket néhány ſzerzetesek,
Ezek-is, mint Urak, vóltak olly nyertesek.

A' Bíró-is el-jött, egéſz tanátsával,
Esedezett értem, hathatós ſzavával.

De ez-is tsak falra hányta itt a' borsót,
Szóltt: jobb leſz, ha nékem tsináltat koporsót.

Jöttek Városiak, Iffiak, és Vének,
Könyörgöttek értem gazdagok, ſzegények.

Semmit ſem vihettek kérésekkel végbe,
Mondá, majd könyörgök érettek az égbe.

Az egéſz Ispitály oſztán következett,
Ez-is grátziámért, nagyon esedezett.

Ajánlották ezen Lázárok magokat,
Hogy Istenhez teſznek fohászkodásokat,

Obesternek az ő hoſzſzú életéért. (kéért.
Szóltt: jobb leſz, ezt tegyék, a' rabnak lel-

Utóllyára jöttek férfi gyermeketskék,
Ezekkel fejéren öltözött ſzüzetskék.

Koſzorúsak vóltak, bokréták kezekbe,
Ki ki bizodalmát vetette ezekbe;

Hogy az Obestertül, e' ſzelíd báránykák,
Grátziám ki-nyerik, mivel ártatlankák.

Minnyájan három, négy eſztendősek vóltak,
Szobájába menvén; lábához borúltak.

Szólltak: kis Jézuska, drága ſzerelmére,
A' ki Bethlehembe fekſzik, Szent vérére,

Kérjük Nagyſágodat, légyen engedelmes,
Grátzia! grátzia! óh légyen Kegyelmes!

Sok

Digitized by Google

Sok öſzve tette itt két kis kezetskéjét,
Soknak könyv áztatta gyenge ſzemetskéjét,
Sok térdein tsúſzott, lábát ált' kótsolta,
Kiáltott: *ich bitt! bitt!* grátzia! tsókolta.
Ezeknek ſem haſznált gyenge ſzavatskájok,
Bár mint rózsa nyílik, úgy nyílt ſzájatskájok.
Mondá nékik: jobb leſz, hogy ha haza mennek,
Holnap után nézzék mi baja leſz ennek.
Es ő róla példát magoknak vegyenek,
Ha fel-nönek, hogy ök roſzſzat ne tégyenek,
Mint ez; ne jöjjenek az akaſztó fára,
Szülöiknek esne ez nagy fájdalmára.
Mindenik grátzia! még-is kiáltotta,
Ö pediglen, mars! mars! ſzólván ki-hajtotta.
Míg ezek így folytak, fel-üle lovára,
Az én Záſzló-tartóm, nyaka ſzakadtára;
Brixbe,(a) hol Fö Vezér Gróf Hadik vólt, el ment,
Mivel nyargált, hamar e' városba lett bent.
Itt Kis-Aſzſzonyának mély térd hajtást teve,
Lubomirska Hertzeg Aſzſzony most a' neve.
Dolgomot elötte mind el-beſzéllette,
Mért jött vólna hozzá, azt-is jelentette.
Kérte, méltóztasson lenni én párt-fogóm,
Obesterem elött hathatós ſzóſzóllóm.
Tudja: ha levelet nékie fog írni,
Keményſéget fogja e' levél meg-bírni.
De kérte, Ordonántz táskájába tegye;
Hogy itt vólt, Obester azt éſzre ne vegye.

(a) Brix, Németh Tseh Orſzági rendes város, közel Szaxóniának határához.

Digitized by Google

E' kegyes Méltóság örömmel ezt tette,
Mindjárt-is kezébe pennáját fel-vette,
Olly szív meg-lágyító levelet néki írt,
Hogy maga-is, míg azt írta, piszegett, 's sírt.
Önnön maga tette eztet a' táskába,
Ordonántznak nyomott egy aranyt markába.
Kérte, hogy mindenütt ő nyargalva mennyen,
Néki-is jutalma lesz mind földön, 's mennyen.
Mint szél ment, lova-is igen serény vala,
Dél után itt termett, végződvén asztala.
A' Zászló-tartó-is hamar el-érkezett,
A' Gróf Kis-asszannyal, hogy ő mit végezett,
Meg-mond'ta: köszöntem; nagy Kereszténységét,
De dolgom, nem éri, szóltam, kívánt végét.
Az Obester küldött maga konyhájából
Ebédet, innom-is a' maga borából.
Ettem a' mint ettem, mert testem táplálni
Már szükségem nem volt, tsak lelkemhez látni.
Meg-látván leg-elől a' Pátert, rémültem,
Mivel halálomhoz már mostan készültem.
Hogy mindég mellettem vólna, azt kívántam,
De el-jött: a' szívem örvendett, hogy láttam.
Az egész dél után velem könyörgéssel
Töltötte, és sok szép más elmélkedéssel.
Kristus mi érettünk hogy mennyit szenvedett,
Míglen Attya előtt értünk eleget tett,
Mint kegyelmezett-meg tsak egy kérésére,
A' latornak; 's mint ment ez idvességére,
Péter meg-tagadta, de vétkét siratta,
Színe látására eztet-is jutatta.

Szólt

Szólt tovább: gyermekem! Atyánk ő, 's Istenünk,
Jót kíván ö tenni mindenkor mi velünk.

Nagyobb öröme van egy bünös térésén,
Mint sok igazaknak mennyégbe menésén.

Óh te-is idvezülsz, tsak vétkeid bánnyad,
Meg-gyónván; lelkedről e' terhet le-hánnyad.

Mondottam: ez vólna minden kívánásom,
Nem bánom, e' földön ha már maradásom

Nem-is lesz, mert a' föld veszedelmek helye,
Minden rosznak, és a' bünöknek mühelye.

Töredelmes szívvel megyek az halálra,
Reménylem, hogy jutok örök bóldogságra.

Jó éjtszakát mondott, mert vala már éjfél,
Reggel jókor el-jön, mert majd korán fel-kél.

El-ment; Istenemhez mindég fohászkodtam,
És a' Feszületet kezembe tartottam.

Szemem előtt vala mindenkor halálom,
De hajnalkor még-is el-nyomott az álom.

Álmomba egy szép szűz hozott egy kalitkát,
A' mellybe bé-zárva tartott egy madarkát,

Ki-nyitván ajtaját, madara el-repült,
Mellyen e' szűz leány nem búsúlt, de örült.

Fel-ébredvén, ezen álmom' nem fejthettem,
De magamba még-is illy sóhajtást tettem:

Rab vóltál, nem vagy már, te ékes kis madár,
Óh hozzád hasonló lehetnék én is bár.

Más nap el-is jöve a' Páter idején,
Nem vólt a' kalapja fel-téve a' fején,

Mert Urunk szent Testét el-hozta magával,
Szolgája vele jött két viasz gyertyával.

Digitized by Google

Szóllott: édes fiam: no miként nyúgodtál?
Jól-é, avagy roſzſzúl? mond meg mit álmodtál?
Meg-mondván álmomat, így fejté ő ezt itt,
A' ſzűz lány nem más vólt, hanem az igaz hit.
A' kalyitka pedig ábrázlá a' testet,
Abba zárt madarka jelenté a' lelket.
Mert a' test tömlötze az ember lelkének,
De ha egyſzer vége van test életének;
Mivel halhatatlan a' lélek, ki-repül,
És ha igazán hitt, Kristusba idvezül.
Tudom, Fiam, hiſzel ő ſzent Felſégébe,
Reményſéged veted ő nagy érdemébe.
Jól van ez, de még-is, mind több kell még ehez,
Hogy juthass Istennek az ő kegyelméhez.
Maga mondja: a' kieſzent testét nem eſzi,
Szent vérét nem iſzſza, ezt nem tselekeſzi;
Nem juthat az illyen ſzíne látására,
Erdeme ſem válik illyennek haſznára,
Azért-is hogy juthass Isten kegyelmébe,
Mindjárt réſzesítlek az ő ſzent Testébe,
Mint egy fél óráig velem imátkozott,
Azután engemet a' gyónásra hozott.
Meg-is gyóntam néki egéſz életemrűl,
Minden nehézſéget le-tettem lelkemrűl.
Bűneimtűl engem mihent fel-óldozott,
Egy valami, olly nagy örömöt okozott
Bennem; hogy ſzívemrűl minden ſzomorúſág
Tágúlt, el-fogta azt egy titkos vígaſság,
Itten gyakorlását, hitnek, reményſégnek,
El-mondotta velem, és a' ſzeretetnek,

El-

El-végezvén azt is, ſzóllítá ſzolgáját,
Meg-gyújtatá vele mind a' két gyertyáját.

Egyházi ruháját, Stólát fel-öltötte,
Oltári Szentſéget a' kezébe vette.

A' ſzokott ígéket nagy ajtatosſággal
El-mondván, felém jött illő buzgóſsággal.

Térdepelvén, földig magam' meg-hajtottam,
Mint ſzarvas friss vizet, Uram, óhajtottam.

Magamhoz-is vettem itten Istenemet,
Kértem, hogy ſzent vére gyógyítsa lelkemet.

Mintegy fél óráig megint könyörgöttünk,
E' nagy ſzent titokról oſztán beſzélgettünk.

Én ki nem mondhatom melly nagy könnyebbſéget
Érezett a' ſzívem, 's lelkem tsendesſéget.

Bátorodott lettem, haláltól nem féltem,
Világot útáltam, mellybe eddig éltem.

Már nehezen vártam, hogy tsak meg-halhassak,
Istenemnek ſzíne elibe juthassak.

A' Páter én tőlem el-ment ebédelni,
El-jön, ha aſztaltól, mondá, fel-fog kelni.

Ma-is Obesterem küldött nékem enni,
Meg-köſzöntem, hogy ezt méltóztatta tenni.

Mivel most erővel alkalmassal bírtam,
Ezen két levelet Szülőimnek írtam.

Rontó Pálnak édes Attyához írott levele.

Kedves édes Atyám!

Reſzketnek kezeim halál félelmétől,
De jobban remegek ſzíved' ſérelmétől.

Digitized by Google

Mert tudom; azt pennám úgy meg-ſebesíti,
Hogy nintsen orvoſság, melly azt meg-enyhíti.

Síromnak halmáról küldöm levelemet,
Tudjad: holnap reggel végzem életemet.

Nem jutok már többé ſzíned' látására,
Mert hóhér húz holnap az akaſztó fára.

Tudom, ezen ſzavak tégedet rémítnek,
Tán meg-is halſz, hogy ha Egek nem ſegítnek.

Légy bátor, óh Atyám! halált érdemlettem,
Istenem, Királyom ellen én vétettem.

Meg-ſzegtem hitemet, ſzöktem ellenſéghez,
Az előtt-is már ſok roſzſzat vittem véghez.

Magam féle nyája el-fogott engemet,
Így bünteti Isten hitetlenſégemet.

Vajha! a' te ſok ſzép oktatásaidnak,
Mindég jóra intő okos ſzavaidnak

Hittem vólna: most illy erőſzakos halált
Nem ſzenvednék; a' melly tégedet-is talált.

Talált: őſz fejedre hoztam gyalázatot,
Atyai ſzívedre keserves bánatot.

Hogy ha merem magam' mondani fiadnak,
Mivel engem' holnap az halálnak adnak,

Engedj-meg óh Atyám! mert meg-bántottalak;
Emlékezem, ſokſzor háborítottalak.

Az Istenre kérlek, engedd-meg vétkemet,
Hogy el-ne veſzítsem én ſzegény lelkemet.

Mivel már esetem meg-változhatatlan,
Kérlek édes Atyám ne légy irgalmatlan.

Köſzönöm atyai gondviselésedet,
Melly't nem érdemlettem, nagy ſzeretetedet.

Vedd

Digitized by Google

Vedd bünös lelkemet emlékezetedbe,
Könyörögj érette, tsak azt vedd ſzívedbe.
Kéri ez te tőled, az, ki sír-halmán áll,
Méltatlan roſzſz fiad: a' nevem *Rontó Pál.*

Az Annyához írott levele.

Szerelmes édes Anyám!

Majd ki-esik pennám meg-bádjadt kezemből,
Könyveim mint patak, úgy folynak ſzememből,
Midőn hozzád ezen levelemet írom,
Mert már ki-van ásva én halálos ſírom.
Meg-ne rettenj, kérlek, ſzíved' bátoríttsad,
Isten végzésére ſzemeid' fordíttsad.
Ő ſzent rendelése, hogy holnap ki-múljak,
És az akaſztó fán kötél által fúljak.
E' napnak virradta azon gyáſzos napom,
A' mellyen érdemlett büntetésem kapom.
Érdemlett: mivel meg-tsaltam Istenemet,
Vele Királyomat, földi Felſégemet.
Mind kéttőhöz le-tett hitemet meg-ſzegtem,
Sok roſzſzakat tévén, ellenſéghez ſzöktem.
Tsáſzár Huſzárjai egy meg-ütközésbe
El-fogtak: és azok adtak engem' kézbe.
Hadi Törvény hozá rám e' ſzententziát,
Tudom, Obesterem, hogy nem ád grátziát.
Óh ſzerelmes Anyám! képzellem, mint iudúlſz
Ajúlásnak, többé tán meg-ſem-is vídúlſz.
Esmérem te gyenge Anyai ſzívedet,
Esmérem aſzſzonyi erőtlenſégedet.

Azt

Digitized by Google

Azt fogod ſajnálni, engem' mint neveltél,
Emlőddel tápláltál, ſzéltől-is őrzöttél.

Azon test, méhedbe a' melly formáltatott,
Szíved alatt kilentz hólnapig hordatott.

Mostan erőſzakos halálra fog menni,
Tudom: ez ſzívedbe hegyes tör fog lenni.

Édes drága Anyám, ne epeſzd magadat,
Botsáss Isten' ſzíne elibe fiadat.

Hidd-el: oda jutok, mert bűneim' bánom,
Nagy vétekbe estem, halálom' nem ſzánom.

Isten fizeſſe-meg ſok fáradtſágodat,
És én mellettem tett dajkálkodásodat.

Ha meg-bántottalak, Kristus' ſebeire
Kérlek: botsáſſál-meg, az ő ſzent vérére.

Isten' ſzéke előtt érted imádkozni,
Hiddjed, meg-nem-ſzünök, ſzívből foháſzkodni.

Hogy ſzegény lelkemről te-is gondolkodjál,
Esedezik ezért, vólt Fiad,

Rontó Pál.

* * *

Könyvekkel áſztattam e' két levelemet;
Zokogtam, reájok nyomván petsétemet.

Mert ſzemem előtt vólt, engem mint kedvelltek
Szülőim; és melly nagy költſéggel neveltek.

Kevés idő múlva a' Páter érkezett,
Szememen esmérvén, mért ſírtam, kérdezett.

Szólltam: Szülőimnek dolgomat meg-írtam,
Estemen ſzomorúk leſznek, azon ſírtam.

Kértem: hóltom után hogy adná póſtára,
Itt a' nyóltz krajtzár-is, a' két levél' árra.

Fo-

Fogadta: kétſégem hogy ne légyen benne,
Örvendetesbb dolgot még-is inkább tenne.

Ekkor egy Ordonántz jöve ſerényſéggel,
Izzadt vólt a' lova, mert jött ſietſéggel.

A' Profúznak köté eztet udvarába,
Egy iskátulával bé-jött a' ſzobába,

Köſzönt, 's azt elömbe az aſztalra tette,
Gróf Hadik Kis-Aſzſzony, ſzóltt, eztet küldötte.

Vegye Pajtás Uram kedvesſen ezt töle,
A' mi benne vagyon, vegye-ki belöle.

Páter maga eztet mindjárt fel-nyitotta,
Ajándékát velem együtt tsudállotta.

Ing vólt ez, ſzép fejér vékony gyótsból varva,
Viaſzkos váſzonnyal vólt ez bé-takarva,

Szegve vólt fekete ſelyem pántlikával,
Ez vólt az ajándék, egy ſzép bokrétával.

Ordonántznak viſza-adtam a' skátulyát, (tyát.
Köſzönöm, mondja-meg, kegyes's nagy malaſzt-

Istent fogom kérni, ſzámos eſztendökre,
Áldáſſal terjeſzſze éltét ſok idökre.

El-ment; én ezeket mondtam a' Páternek:
Tudjuk, Gróf Kis-Aſzſzony írtt az Obesternek,

Látom, haſzna nem vólt kérö levelének,
Tartom ajándékát halálom' jelének.

Légyen az Istennek ö ſzent akarattya,
Reménylem, lelkemet magához juttattya.

Magam kértem már most, kezdjen imádkozni,
Vagy más ſzent példákat nékem elö-hozni.

A' ſzent Mártyrokról mindjárt-is beſzéllett,
Beſzédjéböl lelkem nagy vígaſztalást vett.

Mert

Digitized by Google

Mert hallottam, azok hogy mennyit ſzenvedtek,
Melly ſzörnyű, 's iſzonyú halállal ölettek.

Még-is vígan várták a' vadak tsatáját,
Tsak Martyrſomſágnak nyerhesſék pálmáját.

Dávidot-is nékem itten elő-hozta,
Vétkéért az Isten miként ostorozta.

Vétkeit ſiratván, ő rajta könyörült,
Bár ő nagy vétkes vólt, de még-is idvezült.

Szólltam: tudom, Istent én-is meg-bántottam,
A' mellyel én önnön lelkemnek ártottam.

De hogy bűneimet meg-ſzántam, örülök,
Most-is ſzívből bánom; úgy-é idvezülök?

Szóltt a' Páter, ennél bizonyosabb nintsen,
Örvendeſzhetz ezen, leg-drágább nagy kintsen.

Azután könyörgött majd nem Virrattáig,
Le-dültünk azután, alig egy óráig

Nyugodtunk, az hajnal tsak hamar hasadott,
A' nap következett, hogy ez el-haladott.

E' nap vólt, melly nékem vólt leg-irtóztatóbb,
És úgymint embernek, leg-inkább borzaſztóbb.

Mert ezen kelletett éltemtül meg-válni,
Istennek ítélő ſzéke előtt állni.

Szólltt a' Páter hozzám, hogy ha még ſzívemen
Valamelly nehézſég vólna, vagy lelkemen,

Gyónnám-meg, mert még most időm vólna árra,
Még minek előtte jutnék az halálra.

Mondtam, vagyok tsendes lelki esmérettel,
Nints lelkem terhelve leg-kisſebb vétekkel.

Itten ſzépen magam fel-tsínosítottam,
Hajam puderoztam, fel-fodorítottam.

Dol-

Digitized by Google

Dolmányomra vettem halálos ingemet,
Mellyel Gróf Kis-Aſzſzony meg-tiſztelt engemet.
Feſzületet a' ſzép bokrétára tettem,
Kézbe tartván, gyakran tsókokkal illettem.
A' Páter könyörgött velem, és bíztatott,
Egy kevesſé ſzívem meg-bátoríttatott.
Hallván egyſzer, hogy a' Profúz háza körül
A' lovak dobognak, a' ſok fegyver zördül.
Az exekutzió, tudtam, hogy érkezett,
Páterrel féltembe fogtam itten kezet.
Szív ſzorongatásim ekkor lettek nagyok,
Ki-tetſzett, hogy nem kö hanem ember vagyok:
Szóltt a' Páter: fiam! talám meg-ſíjedtél,
Látom ábrázatba hogy halovány lettél,
Ne fély! Istenedbe vesſed reményſéged,
Sött örvendj; mivel ö magához hí téged.
Bé-jövén a' Profúz, ſzóllott: Fiam! ne fély,
Még lehet grátziád, e' reményſégbe ély.
Hanem nékem már most mást nem lehet tenni;
Azért mennyünk, mivel már kelletik menni.
Páter imádkozva mene én mellettem,
Mint a' pitvar ajtó előtt vele lettem;
Adjután a' *Srankba*, (*a*) Páterrel vezetett,
Ezen négy ſzeglettel körül-is vétetett.

Erre

(*a*) Srank nem egyebet téſzen, hanem tizen hat ember egy kis Quarét, az az: négy ſzegletet formál, minden ſzeg áll négy emberbül, kik karabéllyokat, meddig a' kezek le-nyúl, le-ereſztik, és azoknak végeit tarttyák, ebbe négy ſzegbe mégyen a' Delinquens a' Páterrel, vezeti pedig ezteť egy Strázsa-mester.

Digitized by Google

Erre itt a' Major, mars! komandírozott,
Lábrúl lábra, lasſan ki ki masírozott.

Úgy tetſzett, elöttem mindenütt van árok,
És hogy egéſz térdig én fövénybe járok.

Frajter (*a*) két katona Hóhért körül vette,
Katonaſág után ött' hátrúl vezette.

A' nép ſzáma nagy vólt, a' melly engem kisírt,
De ritka vólt, a' ki ezek közzül nem sírt.

A' mind már el-hagytuk egyſzer a' helyſéget,
Úgy tetſzett, hogy engem' a' forró tüz éget.

Mert láttam oſzlopom immár fejérleni,
A' mellyen most mindjárt testem fog függeni.

Még éltem: a' testem már-is merevedett,
Mivel minden tsep vér, bennem hidegedett.

Az halál félelme engemet borzaztott,
Hól jéggé váltatott, hol pedig izzaſztott.

Az imádſágba-is már ſzám most hebegett,
A' nyelvem nehéz lett, ez-is tsak rebegett.

El-érvén már egyſzer veſztésem helyére,
Tetſzett, hogy vastag köd ſzállott e' megyére.

Már ſzemem ſemmit ſem külömböztethetett,
Hálál árnyékával mert körül vétetett.

A' Major egy nagy négy ſzegletet itt formált,
A' mellybe az én kis ſzegletem-is bent ált.

A' Profúz én rólam a' vasat le-vette,
Páter ſzünet nélkül bíztatását tette.

Kevesſé elöbre kellett itt állanom,
És ſzententziámat még egyſzer hallanom.

Az

(*a*) Frajter Vitze-káplárt téſzen.

Digitized by Google

Az Auditor aztat fenn ſzóval olvasta,
Nagy tsendesſég lett itt, azt minden halhatta.
Mihent olvasását Auditor végzette,
Profúz lépéseit Májior felé tette.
Kiáltott: grátziát, kérek én ſzegénynek!
Szóltt a' Májior: meg-nem-lehet esni ennek.
Másodſzor-is kérem, légyen grátziája;
Istennél grátzia; most így ſzóltt reája.
Harmadſzor-is kérem Kristus ſzent nevére,
Hogy ſzállyon grátzia ſzegénynek fejére.
Itt véletlen a' nép leve nagy mozgásba,
Grátzia! grátzia! esett kiáltásba.
Mert látta nyargalva jön egy Záſzló-tartó,
Lebegtett keſzkenőjét, melly fejér mint a' hó.
Szüntelen grátzia! grátzia! kiáltott,
Szomorú ſzíveket örömre ő váltott.
A' Májorhoz érvén, magát meg-hajtotta,
Hogy meg grátziázott, Obester mondotta.
Óh melly nagy öröm lett mindjárt a' nép között,
Eggyik rózsa vízzel, más mással öntözött.
Látták, hogy ſzívemre nagy meg-bágyadtſág ſzált,
Azért-is örömest mindenike ſzolgált.
A' Páter meg-ölelt, magához ſzorított,
Lásd az Isten be jó, ſzóllott, bátorított.
Érzékenyſég nélkül vóltam én még itten,
Pajtásaim közzül fére vittek ketten.
Feltsert kiáltották, egybe ez itten vólt,
Eret fog ked vágni, Páter hozzá így ſzóltt.
Halálos ingemet én rólam le-vette,
Hóna alá ſzépen öſzve hajtva tette.

Digitized by Google

Pajtásim le-húzták rólam dolmányomat,
Ingemet fel-gyürvén, tarták bal karomat.

Feltser szerentsésen meg vágta eremet,
Ítélete szerént botsájtá véremet.

Erre mindjárt igen nagyon meg-könynyültem,
Itt' magamhoz térvén, hogy élek, el-hültem.

Mind eddig mi történt én velem, nem tudtam,
Tetszett, hogy az Urban én már el-aludtam.

A' Komandót Májor itt haza vezette,
Obesternek illö raportumát tette.

Iffiú, vagy öreg, minden nem örvendett,
Ellyen az Obester! minden szájba zengett.

Mi több, az Hóhér-is felette itt örült,
Hogy nyakam tsigája kezére nem került.

A' keresztet Páter kezembül ki-vette,
De szép bokrétámat tsákóm mellé tette.

Velem jött, vezetett maga Quártéllyára,
Nyúgodjak kevesié, fektetett ágyára.

Frisen főzettetett én nékem bor levest,
Kért, igyak belöle én bár tsak egy kevest.

Ittam: meleget is okozott gyomromba,
Nagyon erösített minden más tagomba.

Minden bajom meg-szünt, beszéltem, nevettem,
Jó lelki Atyámtúl ezeket kérdettem:

Atyám! hogy történt az hogy én meg-nem hóltam?
Mert úgy tetszik, hogy már más világon vóltam.

Éj vólt-é, vagy nappal? a' midön vezettek,
Vak lettem, nem tudom, én velem mit tettek.

Szóltt: Fiam! Istennek hatalmát tsudállyad,
Veled tett dolgait fontold-meg, 's vizsgállyad.

A'

Digitized by Google

A' mi veled történt, ő ſzent rendelése
Vala: és egyſzersmind Atyai intése.

Hogy te meg-jobbíttsad ezentúl éltedet,
Kerüllyed a' vétket, ſzeresd Istenedet.

Nappal vólt hogy mentünk veſztésed helyére,
A' Félſz homályt hozott ſzemeid fénnyére.

Ott lévén; te önnön *Záſzló*-tartód futott,
Grátziát kiabált, ezzel hozzánk jutott.

Ne véld, Obestered önként azt r'ád hozta,
Avagy más valaki ő nála okozta.

Maga az Úr Isten néked kegyelmezett,
Jele, hogy még rólad el-nem-felejtkezett.

Tsak eſzközök vóltak Obester, és mások,
Mondták akarattyát ezek, mint talmátsok.

Azért el-ne-felejtsd te jó Istenedet,
Szemed előtt tartsad ezen esetedet.

Mert bár ő kegyelmes, és ſokſzor kegyes-is,
De ha gyakran vétünk, ő igaz bíró-is.

Szólltam; Atyám Uram! az én Teremtőmet
Soha el-nem hagyom, jóra vezetőmet.

Míg lélek bennem leſz, néki fogok élni,
Önnön példám vagyok, roſzſzat fogom félni.

Obesterhez menvén a' Páter ebédre,
Jutott mindjárt vele ő illyen beſzédre:

No mit beſzél Rontó? ſzereti-é, hogy él?
Magához tért-é már? avagy még most-is fél.

Már nem fél; ſzóltt Páter; de olly meg-ijedt vólt,
Maga vallya, vélte, hogy immár ő meg-hólt.

Mondja-meg ő néki, vígyázzon magára,
Gróf Hadik Kis-aſzſzony ſem léſzen haſznára.

Digitized by Google

Szép legény, meg-vallom, de kár, hogy tsintalan,
Ezen fenyítése, tám nem leſz haſztalan.
Méltóſágos Uram; kezes vagyok érte,
Mert ezen fenyítés elevenit érte.
A' Jágere ma-is néhány ſzép étkeket
Hozott, mondá: küldi Obester ezeket,
Tokai bort küldött, egy karafinával,
Köſzöntem, hogy hozzám van illy grátziával.
Ez a' magyar ſzívet ébreſztő orvoſság,
Az arany tinktúra ehez tsak bolondſág.
Az életnek ez az igaz balzsamoma,
Sebesſedett ſzívnek gyógyító ſlastroma.
Mihent meg-ittam ezt, úgy helyre állított,
Hogy félelem, 's halál, többé nem vakított.
A' Páter, mihelyest az aſztaltúl fel-kélt,
Haza jött, meg-mondá, Obester mit beſzélt.
Ki-tanúltam; hogy vólt Gróff Hadik Kis-Aſzſzony,
A' melly grátziát nyert, azon Isten Aſzſzony.
Óh Atyám, ſzóllottam: ihol van az álom,
Mostan meg-fejtését könnyen ki-találom.
Ő kegyes ſzeméllyét, a' ſzűz jelentette,
A' melly a' madarkát ſzabad lábra tette.
Morfeus, az álom Isten, értésemre
Adta: hogy e' ſzűznek gondja van éltemre.
Madarát ſzabadon a' mint ereſztette,
Életem haláltúl ſzint' úgy meg-mentette.
Fel-kiáltottam itt: óh Dámák ſzépſége,
Az Aſzſzonyi nemnek díſzſze, ékeſſége,
Eleven tüköre a' könyörületnek,
Istápja, gyámola veſzendő ügyeknek.

Ezen-

Ezentûl nagy neved bélyege ſzívemnek
Léſzen, és míg kedvez Istenem éltemnek,
Hoſzſzú életedért, én tsak akkor ſzünök
Könyörgeni, mikor mint árnyék el tünök.
Az ümög petséttye irgalmaſságodnak,
Jele nagy lelkednek, nagy méltóſságodnak.
E' leſz életemnek leg-drágább záloga,
A' mellynek te vóltál hathatós gyámola.
Akkor pedig, midőn világtúl meg-válok,
Menyegzö ruhám leſz, ha ſíromba ſzállok.
Ezek után mentem a' Záſzló-tartómhoz,
Ki értem fáradott, azon pártfogómhoz,
Örült munkállása, hogy kívánt véget ért,
Jóra intett, roſzrúl tegyek-le, arra kért.
Töle Kapitánynak mentem quártéllyára,
Fiatal vólt, gondja vólt tsak a' tréfára.
Meg-látván, így ſzóllott: hozott Isten Palkó!
Mi hír meny-orſzágba, van ott árok, és hó?
Feleltem: nem lehet aztat meg-mondanom,
Mert világ küſzöbén meg kellett állanom,
Tudom itt a' földön Kapitány Uramat
Ki-húztam, mert tettem lovának magamat.
Én ugyan árokba ſzörnyübe ejtettem,
Kapitány Uramtúl még ſem ſegíttettem.
Tudtam, nem leſz bajod, a' roſz fü nem veſz-el,
Te-is mikor menykö meg-üt akkor veſzel.
Jó légy, mert ezután majd nem ſegítenek,
El-ne ſzökj: mert hidjed, hogy fel-felejtenek.
Soha míg én élek, nem teſzek illy hibát,
Tsak kérem, hogy alám adjon jó paripát.

Digitized by Google

Páter ſok makaſzttyát ſzépen meg-köſzöntem,
Meg-tsókolván kezét, quártélyomra mentem.

A' két leveleket adja viſzſa, kértem;
Örültem, ſzülőim' hogy már meg nem ſértem.

Más nap ſzép tsinossan egéſz mundíromat
Fel-öltöttem, és fel-kötöttem kardomat.

Az Obesteremnek mentem quártéllyára,
Reá akadtam itt az Adjutánsára.

Ez mindjárt engemet néki bé-jelentett,
Hogy küldjön bé, töle parantsolatot vett.

Térdre esvén, a' két lábát ált' kótsoltam,
Könyveim hullottak, azokat tsókoltam.

Kely-fel fiam! kely-fel! ſzóllott: e' tiſztelet
Nem én nékem való, hanem Istent illett.

Fel-áltam: ekkor-is könyveim hullattam, (tam.
Nagyſágod kegyelmét — többet nem ſzóllhat-

Nézett: meg-esmérte töredelmeſſégem,
Tartott, meg-romolhat tán még egéſſégem;

Azért-is beſzédjét imígyen kezdette:
Épületemre vólt, míg tsak nem végzette.

Fiam! meg-esméred, reménylem, vétkedet,
Istennek, Királynak, le-tetted hitedet,

Meg-ſzegted azt, és még ellenſéghez ſzöktél,
Egéſz Regimentnél botránkozást tettél.

Nem én, de a' törvény, ítélt a' halálra,
Nem-is más, tsak magad, adtál okot arra.

Azt ſe köſzönd nékem, hogy vagyon grátziád,
Mert ez Isten dolga, a' ki minden jót ád.

Tehát a' ki égbe lakik, köſzönd annak,
Utánna hálálld Gróf Hadik Kis-aſzſzonynak.

De

Digitized by Google

De intlek, kérlek-is, hogy hadd-el a' roſzſzat,
Mert hogy ha jót tehetſz, mért téſzel gonoſzſzat.

Még te mind Istennek 's Királynak ſzolgálhatſz
És Hazádért ſzembe ellenſéggel ſzállhatſz.

Hogy jó katona vagy, mondom azt ſzemedbe,
De azért kevélyſég ne légyen ſzívedbe.

Én mind el-felejtem eddig tett vétkedet,
Tsak magad jól viseld, ſegítlek tégedet.

Most azt parantsolom, holnap Brixbe mennyél,
A' Gróf Kis-aſzſzonynak köſzönetet tegyél.

Méltóſágos Uram! ſzóltam: én míg élek,
Míg karjaim bírom, és bennem leſz lélek,

A' roſz társaſágot, játékot kerülni
Fogom: Isten nem hágy roſzba bé-merülni.

Köſzönöm Nagyſágod kegyes grátziáját,
Hogy új él'tet adott, 's meg-tartá ſzolgáját.

Istennek áldása úgy ſzállyon fejére,
Mint a' nyári harmat húll a' föld ſzínére.

A' Stabálissaim mind itten valának,
Minnyájan ſzép intést énnékem adának.

Végtére Obester meg-üté vállamat,
Melly után ki-jöttem, meg hajtván magamat.

Kapitányhoz menvén, jó paripát adott,
Tatár faj lehetett, orra vólt hasadott.

Almás kék vólt ſzöri, két bélyeggel ſütve,
Egy vólt pofájára, más farára ütve.

Meg-mondám hogy holnap Brixbe fogok menni,
A' Gróf Kis-aſzſzonynak köſzönetet tenni.

Kapitányom megint, mint ſzokta, enyelgett,
Hogy köſzönöd-meg azt? Palkó! engem kérdett.

Digitized by Google

Lábához borúlok, hogy ha meg-engedi,
Meg-tsókolom aztat, talám meg-szenvedi.

Meg-köszönöm, hogy nagy kegyelmét mutatta,
Új életre szegény fejemet juttatta.

Láb tsókot hejetted magam véghez viszem,
Mert hét vármegyébe szebb vólna, nem hiszem.

Előbb azt az Úrnak meg-kell érdemleni,
Melly tántzot én jártam, azon tántzra menni.

De lántz atta arra nem adom magamat,
Hogy illy tántzba kötél tsiklándja nyakamat.

Meg-követtem itten a' Kapitányomat,
Hogy roszra ne vegye e' tréfálásomat.

Más nap el-is mentem, 's tizenkét órára,
Az ordonántzoknak értem quártéllyára.

Új veres sujtásos nadrágot magamra
Vontam, és szép sárga tsizmákat lábamra.

Az hajam, mint szoktuk, úgy vólt fodorítva,
Bé-vala porozva, 's szépen tsínosítva.

Többi mundérom-is tiszta vólt, és mind jó,
Pantallér, lódingom, olly fehér, mint a' hó.

Egy Lokajt kértem én: a' Gróf Kis-aszszonynál
Jelentsen-bé, láttam a' Palotába áll.

Bé-ment, és leg-ottan az ajtót nyitotta,
Németül: *Herr Huszár! kommen zi*, mondotta.

Bé-menvén mindjárást borúltam lábához,
Meg-tsókolván aztat, így szóltam magához:

Kegyességgel terhelt Grófi nagy Méltóság,
Kit nagy lélek élesztt, fökép' irgalmasság.

Isten fizesse-meg Nagyságod kegyelmét,
Hogy nékem szegénynek nyújtá segedelmét,

Ma-

Digitized by Google

Malaſztja húzott-ki a' Hóhér markából,
És ki-ſzabadított halál árnyékából.

Édes Anyám ugyan engem világra ſzült,
De világon létem oda vólt már, 's el-dült.

Hogy most újra élek, Nagyſágod munkája,
Mivel járúlt hozzám kegyes grátziája.

Nagyobb életem ez, mint az elsö vala,
Mert érzékenyſégem abba már meg-hala.

Nagyſágod irgalma azt fel-éleſztette,
Szívembe el-aludt vérem ébreſztette.

A' mennyeknek Urát mindég fogom kérni,
Míglen más halálom el-nem fogom érni,

Hogy terjeſzſze böven maga ſzent áldását
Nagyſágodra: Világ mert nem látta mássát,

Mivel ſzegényekre gyámja, ſegedelme
Áradással omlik, mint özön, kegyelme.

Kegyeſſégét újra ſzívemböl hálálom,
Malaſztjaba mindég életem ajánlom.

Szóllott: én ſzívessen mindeneket tettem,
Örülök, dolgába hogy ſzesentsés lettem.

Mert Desertorokra az Obester kemény,
De másképpen jó Ur, ſzolgálatba ſerény.

Kérem kedet, többé ezt ne tselekedje,
Hadi élet ſúllyát békével ſzenvedje.

Mert ſzenvedik eztet mások ſok ezerek,
Hertzegek és Grófok, több más nagy emberek.

Hogy ha még ked egyſzer illy nagy vétket téſzen,
Hiddje, az Obester kegyelmes nem léſzen.

Gyáſz pántlika nélkül az inget viselje,
Kívánom, hogy öröm, 's ne gyáſz ſzívét telje.

Digitized by Google

Kegyelmes Kis-Aſzſzony! inkább a' föld nyeljen,
Mint ſem többé nékem az el-ſzökés kelljen.

Az ing minden kintsem, leg-főbb drágaſágom,
Tükröm, mellybe látom tett ſok roſzſzaſágom.

Addig míg én élek, ſoha ſe veſzem-fel,
De egyſzer meg-halván, abba temetnek-el.

A' Generális-is intett engem jóra,
Mostani életem' végyem gondolóra.

Ő-is köz ember vólt, és már most Feld-Marsal,
A' ki híven ſzólgál, ſgy megy elö halkal.

Vólt itten ſok Dáma, és ſok Generális,
Németh, Horváth, Saxo, több Tiſzt, mind Stabális.

Fejemtöl talpamig engemet ſzemléltek,
De Frantzia nyelven mindnyájan beſzéltek.

Tudtam, hogy nem másról, csak rólam ſzóllanak,
De meg nem érthettem, hogy miket mondanak.

Gyakran *Zsoli Garzon*; e' két ſzót hallottam,
Nem ſok vólt, fejembe könnyen meg-tartottam.

Gróf Kis-Aſzſzony hozzám ſgy ſzólla végtére:
Kívánok ſzerentsét én kednek fejére.

Meg-hajtván magamat, tsókoltam a' köténYt,
Akkor a' markomba nyomott egy ſzuverént.

Ki-menvén, fel-ültem mindjárt a' lovamra,
Estve nyóltz órakor értem Quártélyomra.

Igy ſzabadúltam-meg, ſgy esett grátziám,
Illy keserves vala végzett Tragédiám.

Mostani ſzázadnak hatvanadikába
Történt ezen dolgom Tsehek Orſzágába.

A' háború tartott még két eſztendeig,
Sok jeles emberek húlltak ez ideig.

Mint

Digitized by Google

Miñt folya, nem tárgyom annak le-írása,
Tsupán életemnek az ő folytatása.

E' két eſztendőbe én bajt nem okoztam
Senkinek, ſem magam fejére nem hoztam.

Kerültem játékot, a' roſzſz társaſágot,
És a' korhelyekkel való pajtáſſágot.

Az én Istenemet ſegítſégül hívtam,
Jó erköltsöt lassan már magamba ſzívtam.

Meg-is áldott bátor ſzívvel, 's vitézſséggel,
Valahányſzor ſzálltam ſzembe ellenſséggel,

A' ſerentse ſzolgált énnékem mindenkép',
Nyereſégem vala mindenkor igen ſzép.

Arany órám megint vólt, 's több drágaſágom,
Jutalommal esett minden fáradſágom.

Sok ſzép aranyakat és új tallérokat,
Gyűjtvén, a' Páternek adtam mind azokat

El-tenni; mert ő vólt az én *Kaſzſzirerem*,
Mivel e' világon nem vólt jobb emberem.

A' Monárchák közt itt békeſség kötődött,
Látván, haſzontalan már ſok vér öntődött.

Ezen ſzáznak hatvan és harmadikába
Tették ezt mindnyájan Hubertsburg Várába. (*a*)

Ma-

(*a*) Hubertsburg a' Saxóniai Válaſztó Hertzegnek mú-
lató vára vadáſzat alkalmatoſſágával.

Digitized by Google

MÁSODIK RÉSZ.

RONTÓ PÁL' ÉLETÉNEK FOLYTATASA, 'S EGYSZERSMIND GRÓF BENYOVSZKI MÓRITZ ÚRNAK ÉLETE.

ELSÖ TZIKKELY.

Rontónak történettyei, míglen Gróf Benyovſzki Móritzhoz jutott.

Mihent Mársnak meg-ſzűnt véres áldozattya,
Nem vólt már kezünkbe kardunk' markolattya;
Nem álltunk piattzán, nem futtuk ostromát,
Jánus-is bé-zárta maga ſzent Templomát.
Zödült békeſſégnek ſzagos olaj fája,
Apolló kezébe virított pálmája.
Parnaſſus hegyének járatos lett úttya,
Új forással buzgott Castalius kúttya.
Diánna erdökön kedvére vadáſzott,
A' vizek öblébe Neptúnus haláſzott.
Pán bátran ekéjét a' földnek vetette,
Tzéres búza magvát ebbe el-hintette.

Ti-

Titirus ki-hajtá maga gödölyéit,
Tsipdelték a' fáknak ezek tsemetéit.
Virágak köztt Flóra Nymfáival ſétált,
Pomóna gyümöltsöt fáiról rázdogált.
Útazó bátran ment, a' latroktól nem félt,
Orſzágok' föld népe ſzép tsendeſſégbe élt.
Bellóna nyugvásra ſzállítá fiait,
Mert hét eſztendeig fáraſztá karjait.
Felſéges Urunknak nagy az Armádája,
De ſok Orſzágból-is áll Monárchiája.
Parantsolatot vett itt minden Regiment,
Hová rendeltetett, azon Orſzágba ment.
Regimentünk jutott mi édes Hazánkba,
Ezen parantsolat lépes méz vólt ſzánkba.
Túl a' Tiſzán estünk mi négy Vármegyékbe,
Szathmár, Bereg, Ugots, Marmaros megyékbe.
Kompániánkat ſors veté Marmarosba,
Bár nem bővölködik ez búzába, rozsba,
De még-is Quártélyunk itten roſzſz nem vala,
Mert vadja ſok vagyon, túrója, és hala.
Kenyerünknek pedig ki kelletett járni,
Az havi pénzünkre ſem vólt ſzükſég várni.
A' hús két krajtzár vólt, itt ſót ki nem adna,
Mivel itt ásatik a' ſok ſzép ſó Akna. *(a)*
A' téjbe, téjfelbe akár förödhettünk,
A' *Pekoráréknál* (*b*) Zsenditzét ehettünk.

Sa-

(*a*) Akna annyit téſzen, mint Bánya; és így ſó Akna, ſó Bányát téſzen.

(*b*) Marmarosba a' juháſzt Pekorárénak nevezik; ez máskénd Oláh ſzó.

Digitized by Google

Savanyú vizekhez vitt minden-felé út,
De még-is leg-jobb vólt Szaplontzai bor kút.(*a*)
Estem én Quártélyba a' Verchovinára, (*b*)
Lengyel Országának éppen határára.
Oroszok, Oláhok ezen Vármegyének
Leg-inkább lakosi; 's hogy ha el-menének
Szigetre, vagy Husztra, (*c*) onnat bort hozattunk
Tsobolyókkal; osztán egymás közt vígadtunk.
Itten az Oroszok ollyan mint a' váz,
Jó Quártély vólt nálok, bár füstös minden ház.
Pánye Tsászni vala elöttök a' nevem, (*d*)
Mint földes Urokkal, úgy bántak én velem.
Ezen nép nagyon hisz a' bü-bájosságnak,
Egészlen adva van a' babonaságnak.
A' Gazdám özvegy vólt, ö vólt a' ház' feje,
Bár házas fia vólt, mellette egy veje.

Ju-

(*a*) Ugyan ott a' savanyú vizet, vagy-is Tsevitzét Bor-kútnak nevezik; a' Szaplontzai víz bizonnyal jobb mind a' Spái, Szeltzeri, mind a' Rojtsi savanyú vizeknél, de nem esméretes messzeségе miatt a' Világba.

(*b*) Verchovina a' Tátrának azon része, melly ezen Vármegyét el-határozza Lengyel Országtól.

(*c*) Marmaros Vármegyének nagyobb része Kamara jószágból áll, és ezen jószágba öt mezö-városok vagynak, ugymint: Sziget, Hosszú-mezö, Tétsö, Huszt, és Visk, eztet Szászok lakják, és szép lent termesztenek.

(*d*) Pánye Tsászni annyit tészen, mint nagy Úr, vagy leg-alább tekintetes Uram.

Digitized by Google

Juhaihoz ki-járt, 's hogy ha meg-érkezett,
Urdát, (*a*) vajat hozott, mi kell még? kérdezett.

Szóltam hozzá, hogy tán teheneket-is fej,
Mert kamarájába ſok a' túró, és tej.

Felelt: édes Uram! négy tehenem vagyon,
De Vompir (*b*) kínozza öket igen nagyon.

Tavaly egy vén Aſzſzony meg-hólt ſzomſzédom.
Alig hogy bé-tettük öt a' ſír halomba; (ba,

Vompir lett belőle, mindjárt a' más éjjel
Meg-rontá azokat, ſéjtár véres téjjel

Lett tele, hogy Menyem azokat meg-fejte,
Engem' illy nagy kárba az átkozott ejte.

Szóllottam: ne búsúly, majd teſzek én róla,
Meg-lásd, hogy fel-ülök reá, mint a' lóra.

És ha hátán leſzek úgy meg-ſarkantyúzom,
Hogy két óldalárúl a' bőrit le-nyúzom.

Uram! így én nékem, ſzólt: nem fogſz jót tenni,
Mert házamtúl egyſzer tsak el-fogſz te menni.

Ha így bánnál véle, majd azt viſzſza adná,
Engem 's tselédemet mind öſzve rontaná.

De hogy ha engemet más móddal ſegítel,
Hat ſzép kost nyájambúl fogjál-ki, és vidd-el.

Helybe hagyom gazda magam-is ſzavadat,
Ne törödj, meg-mentem tseléded', 's magadat.

Szer-

(*a*) Urda, lágy tehén, vagy juh édes túrót téſzen.

(*b*) Vompir, a' balgatag nép között: néminémű kisírtetet, vagy-is boſzorkányos lelket téſzen, a' melly ſokat árt, főképpen a' tehenek tejét ronttya-meg, ſokan aztat tarttyák, hogy feje nélkül iár.

Digitized by Google

Szerda napon éjjel veſzem ött letzkére,
Bé-tzitálom ötet ſzobád közepére.

Vagyon egy ſzent könyvem, majd abbúl olvasok,
Négy lelkek ordítva, valamint Farkasok

Fognak elöl jönni, utánnok az Vompir,
Nem ordít, félni fog, majd tsak reſzket és ſír.

A' négy lelkek előtt, hitet kell le-tenni
Néki, hogy házadhoz ſoha ſem fog menni.

Már eztet nem bánom; hogy ha így bánſz vele,
Mert miatta vagyok félelemmel tele.

Kéz alatt meg-tudtam, minémű ruhába
Feküdt a' vén Aſzſzony a' koporsójába,

Egy rekruta éppen illyet költsönözött,
Mellybe ſzerdán estve, ő fel-is öltözött.

Meg-mondtam, takarja jól bé az ortzáját,
Hogy ki ne vehesſék képének formáját.

Más négy katonát-is én meg-ſzóllítottam,
Fejérbe e' napon legyenek, mondottam.

Két itze pályinkát a' kortsmán meg-vetem,
Új két tserép tálat ehez kéſzítettem,

Halál fejet fejér agyagbúl formáltam,
Fábúl egy kereſztet reája tsináltam.

Szurokkal ló trágyát, fenyő magot gyúrtam,
Egy új begrét néhány lyukakkal ált-fúrtam.

Az öſzve gyúrt ſzurkot e' begrébe tettem,
Erejét Gazdámnak én így jelentettem.

Vompir ennek füstyét el-nem ſzenvedheti,
Boſzorkányokat is ez mind el-kergeti.

Ha varontzos kékát, kígyót, meg-füstölöm,
Egy ſzempillantásba azokat meg-ölöm.

El-

Digitized by Google

El-jött a' ſzerda nap, mindjárt estve felé
Gazdát, 's háza népét ſzóllítottam elé.

Szoba ablakait velek bé-dugattam,
Ennek közepére az aſztalt vonattam.

Körülötte öt fa ſzékeket tétettem,
Itt a' halál fejet a' kezembe vettem.

Helyheztettem eztet aſztal közepére,
A' két tserép tálat pedig két végére.

Té túl nagy betüket ſzénnel írtam falra,
Végre nagy könyvemet tettem az aſztalra.

E' Kompániánknak vólt Protokuluma,
Strázsa-mester küldé, hogy írjam bé még ma,

Hadi Tanátstúl jött Intimátumokat,
Brigáda, 's Regiment parantsolatokat.

Két üveg lámpásba gyertyákat gyújtattam,
De a' *kandallóba* (*a*) tüzet el-óltattam.

Vettem rám fekete, rongyos köpönyeget,
Papirosbúl munkált két ſzarvú ſüveget

Tettem a' fejemre; olly vóltam mint Áron,
Jutottam ezekhez igen könnyü áron.

Meg-gyújtottam már itt begrébe a' ſzurkot,
A' kezembe pedig vettem egy nagy murkot.

Szobába a' füstel fel 's alá járkáltam,
Murkomba mérgessen ollykor harapdáltam.

Gazdát, 's háza népét én itt meg-füstöltem,
Eztet el-végezvén, egy ſzékre le-ültem.

Mon-

(*a*) Kandalló olaſz kementze forma tüzelló helyet téſzen.

Digitized by Google

Mondám: áldást fog most ki ki tőlem kapni,
Murkomba-is be fog mindenik harapni.

Könyvemet meg-nyitván, tettem a' fejekre,
Egy Intimátumot olvastam ezekre.

Könyvemmel fejekre egygyet koppantottam,
Murkombúl haraptak, hogy aztat nyújtottam.

Innét tehén ólba velek el-ballagtam,
A' ſzoba ajtaját pedig nyitva hagytam.

Már éjtſzaka vala, kézbe lámpást vettem,
De az ól ajtaját én bé-rekeſztettem.

A' katonák frissen el-rendelt ruhába,
Meg-lévén tanítva, mentek a' ſzobába,

A' négy teheneket, 's ólat meg-füstöltem,
Mind a' négynek orrát, murkommal dörgöltem.

Parantsoltam nékik, tsendessen légyenek,
Míg értek nem jövök, ők ki ne jöjjenek.

Magam a' ſzobába innét viſzſza tértem,
Hogy ne nevessenek, Pajtásimat kértem.

A' négy lelkek haját fűsültem vállokra,
Haj port hintettem rá, és a' bajúſzokra.'

Ki hoſzſzú ingbe vólt, ki meg lepedőbe,
Vompir úgy vólt, a' mint vitték temetőbe.

Elő vettem itten a' Protokulumot,
Nagy hanggal olvastam egy Intimátumot.

Ők az ólba vélték, hogy ſzent énekeket
Énéklek, 's tzitálom immár a' lelkeket.

Az egygyik katona órdított-is mindjárt,
Egy lántzot tsörgetett, az aſztal körül járt.

Második utánna mint vad bika bömbölt, (mölt.
Harmadik páltzával egy deſzkát vert, 's mör-

Mint

Digitized by Google

Mint a' marha bögött végre az utólsó,
De ittak-is, tele vólt borral egy korsó.

Szólltam itt, no már most tsendessen legyetek,
És az aſztal körül ſzékekre üllyetek.

Kaptam a' Pályinkát, felét eggyik tálba
Öntöttem, más felét pediglen a' másba.

Az erös ígéket újra ſzent könyvembül,
Ordítottam, le ſem tettem azt kezembül.

Mert most már tzitáltam én itten a' Vompírt,
El-is jött visított, ollykor mint matska sírt.

Itt megint hallgattam, hozzájok így ſzólltam,
Mivel én a' Fö Pap ö közöttök vóltam;

Most az ólba megyek, majd ide vezetem
Öket: 's a' pitvarba rendel helyheztetem.

Ti négyen tegyetek más más figurákat,
Mereſztett ſzemeket, vagy táttsatok ſzákat.

Tsendessen üllyetek, te Vompír mindenkor
Reſzkess, nagyon ſohajts, piſzegjél-is ollykor.

Száját eggyik mindjárt mint ſárkány tátotta,
Két ſzeme piléjét más ki-fordította,

Harmadik ſzüntelen fogával tsikorgott,
Negyedik fejébe ſzeme rútúl forgott.

Tálakba pályinkát itten meg-gyújtottam,
Gyertyát lámpásokba pedig el-óltottam.

Lángnál mindeniknek az ö ábrázattya,
Melly fertelmes vala, ſzám ki nem mondhattya.

Az ólba hozzájok erre bé-futottam,
Meg-füstöltem öket, jöjjetek, mondottam.

Ne féllyetek ſemmit, hatalmomba vagynak,
Éppen nem árthatnak, 's néktek békét hagynak.

Digitized by Google

Jöttek, mint nyár levél, minnyájan reſzkettek,
A' Menye, 's Leánya, főkép dederektek.

Sorba a' pitvarba őket állítottam,
Semmit ſe féllyenek, itten-is mondottam.

Bé-mentem: 's fő ſzékbe aſztal mellett űltem,
Tettem magam, hogy én nagyon meg-hevültem.

Törlöttem homlokom; könyvemet nyitottam,
Még egy Rescriptumot danolva mondottam.

A' Vompír reſzketett, és véknyan nyihogott.
Rázódott a' teste, nyögött, és zokogott.

Fel-állítottam ött' végtére egy köre,
Jobb keze két újját húztam halál före.

Szent könyvembe állott a' hit' formulája,
Abbúl olvastam ki, e' vólt a' ſummája:

Tóth Jankó ki-kapta ugyan a' nadrágját,
De mivel kompetál, kéri a' tsizsmáját.

Nagy Ferentz *Rajt hózent*, és fejér ruhát kér,
Kitlit-is, mert ez-is rongyos, ſemmit ſem ér.

Kis Pálnak lova nints, mondja, hogy ne éllyen,
Ha nem kap, el-ſzökik, ötet úgy ſegéllyen.

Ezen kemény hitet, Vompír, mint mondotta,
Magát a' négy lélek mind el-ordította.

Frissen füstölőmet a' kezembe vettem,
Meg-füstölvén őket, le-tsendesítettem.

Egy futrás kötelet Vompírnak nyakára
Kötözött egy lélek, más meg derekára.

Harmadik hurkolta azt a' jobb kezére,
Negyedik ſzintén így ennek bal réſzére.

Pitvar ajtó megett meg-láttam egy kapát,
E' mellé támaſztva vólt egy ſzóró lapát.

Mind

Digitized by Google

Mind a' két darabot a' kezembe vettem,
És a' bal vállamra azokat fel-tettem,
A' Gazdának ſúgtam, hogy háza népével
Udvarára mennyen, légyen ott békével,
Ott állyon mind addig, míg viſzſza nem jövök,
Mert hogy ha meg-térek, én majd ſót füstölök.
A' négy lelkek fogják most Vompírt vezetni
Temetőre; kiket én fogok követni.
Ottan én a' nyakát el-vágom kapával,
Sírba hasra teſzem, fel felé hátával;
A' feje pediglen lába között léſzen,
Fogadom, hogy ſoha kárt többé nem téſzen.
Ott állván már gazdám, könyvem ki-nyitottam,
Vompírt, 's a' négy lelket, én meg-indítottam.
Mentek: én nyomokba zúgtam, énekeltem,
Kapát, és lapátot vállamon emeltem.
Éjjel vólt, falun állt' tsendessen mehettünk,
Azt egyſzer el-hagyván, minnyájan nevettünk.
Pajtásom mindenik mene quártéllyára,
En meg viſzſza-tértem Gazdám udvarára.
Minnyáját bé-hívtam már most a' ſzobába,
Szólltam: el-fáradtam, Gazda! ked dolgába.
De Vompírnak többé még hírét ſem hallya,
És általa kárát ſoha ſem-is vallya.
Már most egy nagy darab ſót tégyen aſztalra,
Új ákom bákomat írtam itt a' falra.
Reá olvastam itt könyvemből a' ſóra,
Nagyon ſohajtoztak ezek minden ſzóra.
Füstölőmet kaptam, körül-is füstöltem,
Enyim már a' hat kos, e' ſzókat mörmöltem.

Digitized by Google

Vigyék-ki már, ſzólltam : teheneknek adják,
Meddig nékik tetſzik, had ők addig nyallyák.

Reggel meg-ne-fejjék, hajtsák ki legelni,
Estvére ígérem, ſok Sejtár fog telni.

Mennyetek feküdni, és jól aludjatok,
A' Vompírrúl többé ne gondolkodjatok.

El-mentek : és én-is ágyamra le-dültem,
Hogy jó Exortzismust végzettem, örültem.

Strázsa-mesteremhez én korán el-vittem
A' Protokulumot, mert haza ſiettem.

Még azon nap meg-is érkeztem estvére,
Minnyájoknak esett meg-tértem kedvére.

Panye tsáſzni ſzólltak, múlt már eſztendeje,
Hogy a' négy tehénnek nem vólt annyi teje,

Mint most van, nem véres, már téjfel áll rajta,
Köſzönte a' Gazdám, 's nékem térdet hajta.

Más nap kövér hat kost hajta udvarára,
Szóllott : Uram itt van fáradſágod ára.

Meg-köſzöntem, mondván, én egyſzerre hat kost
Meg-nem-eſzem, hanem egyet tartok-meg most,

A' többibül mikor nékem fog tetſzeni,
Akkor fogok mindég eggyet le-metſzeni.

El-futott felőlem a' környékbe az hír,
Hogy meg-rontattatott általam a' Vompír,

És ha ſzentelt ſómbúl adok teheneknek,
Majd edényt ſem lelnek akkor a' tejeknek.

Jöttek-is minden nagy Leányok, Aſzſzonyok ;
Vólt köztök, kik ſzentnek tartottak, ollyanok.

Ki ki hogy köſzöntsön, azt tartá eſzébe,
De ajándék-is vólt mindenik kezébe.

Eggyik

Digitized by Google

Egyik tojásokat, liſztet, vagy ſzalonnát,
Másik pályinkával hozott tele tonnát.

Harmadik kapannal, lúddal kedveskedett,
Malatz vólt negyedik ſzőr ſzukmánya megett.(*a*)

Szurkomból mindenik egy darabkát kapott,
Egy kis falatotskát murkomból harapott.

Ha darab ſót hoztak, aztat meg-ſzenteltem,
Előttök egy morzsát magam-is le-nyeltem.

Kezemet mindenik nyomta homlokához, (*b*)
Jobban tartott hozzám, mint maga Papjához.

Tudományom tette e' jó fundátziót,
Tartottam-is gyakran én nagy Traktátziót.

Mert ſokſzor ebédre hívtam Pajtásimat,
És velek költöttem ſok ajándékimat.

Egykor a' faluba a' mint én ſétáltam,
Háza előtt egy vén Oroſznak meg-álltam.

Szóllott hozzám: Uram! egy helyen ſok pénz ég,
Tudom, hogy ked érti melly azon mesterſég,

A' mellyel azon pénzt fel-lehetne-venni,
Magának leg-inkább jót fogna ám tenni.

Feleltem: jó Apa! egéſz Verchovinát
Bé-jártam, és mi több, egéſz Bukovinát;

Jól tudom, hol fekſzik azon pénz, és nagy kints,
De hogy ahoz férjek mód abba éppen nints;

(*a*) Azon barna ſzőr kankót, vagy ſzőr dolmányt, mellyet viselnek Mármarosba az Oroſzok és Oláhok, ſzukmánynak nevezik.

(*b*) A' Marmarosi Oroſzok és Oláhok leg-nagyobb tiſzteletnek tartják, ha kinek kezét magok homlokaihoz ſzoríthattyák.

Digitized by Google

Mivel aztat őrzi egy ármáda Tündér,
Mellyel az emberi erő ſoha ſem ér.

Idővel a' Napból, Hóldból vér fog húlni,
Akkor egy Szeretsen Király fogja dúlni.

E' Király a' midőn Moldva felé menni
A' kintsel kívánna; majd eleit venni

Fogja Tündéreknek más erősbb Királyja,
Tzigányok síralmán (*a*) az úttyát el-állja,

Magát, katonáit ott ſemmivé teſzi,
A' ſok pénzt, nagy kintset magáévá teſzi.

A' vén Oroſz ezen Prófétálásomat
El-hitte, 's mondotta, nem látta mássomat.

Pánye Tsáſzni! ſzóllott: annyi a' Prókátor
Nálunk, hogy Erdélybe ſints több tzigány ſátor.

De közöttök egy ſints ki ezt így meg-fejti,
Bár mindenik pénzért lépéseit ejti.

Verchovinán vóltam én két eſztendeig,
Igen jó dolgom vólt ez egéſz ideig.

Innét más Quártélyba, Huſztra tétettettem,
Strázsa-mesteremet mivel ſegítettem

Írásba; mert ezek nagy ſzámmal valának,
Uj Regulamentum mások íratának.

De jobb Quártélyom vólt énnékem Hukliva,
Bár falu, és mint Huſzt nem ollyan ragyiva.

Az

(*a*) A' mint Szigetről Mármarosba a' felső járásba megyen az út, a' hegyek között vagyon egy ſzűk út, melly Tzigányok' ſíralmának neveztetik azért, mivel itt valamelly Forgáts ſok rebellis és rabló Tzigányokat le-vagatott vólna.

Digitized by Google

Az Oroſzok engem' itt-is fel-találtak,
Néha hárman, négyen ajtóm előtt álltak,
De ſoha egyike ſem jött üres kézzel,
Vagy tyúkkal, tojással, vajjal, vagy jött mézzel.
Két eſztendőt itt-is töltvén, én jól éltem,
De olly dolog történtt velem, mellyt nem véltem.
Mármarosba vannak a' ſó hivatalnál
Sok Tiſztek, a' kik-is ſzükſégesek annál.
Közttök transport Tiſztnek nyóltzan neveztetnek,
Szolgálattyok pedig ebből áll ezeknek:
A' midőn a' ſóval terheltetnek tsajkák,
Vagy ſzálak, mellyeket kórmányosok hajttyák,
Minden transportumhoz egy illy Tiſzt adatik,
Ez oka, hogy Transport Tiſztnek hívattatik.
A' Tiſzán le-úſznak Tokaig, Szólnokig,
Ha ſzükſég úgy hozza, egéſzſzen Zimonyig.
Hogyha több illy transport egymás után mégyen,
Kevesebb költſéggel meg-térések légyen,
Egy ſzekeret hárman, négyen-is fogadnak,
Mert ſóval a' tsajkák, 's Bokrok ott maradnak. (a)
Ezen jönnek viſzſza kevesebb költſéggel,
Dítsértetnek-is, ha járnak ſietſéggel.
Történtt; illy négy Tiſztek, a' mint meg-térének,
Vendég-fogadóba Huſzton bé-menének.
Estve vólt, ők négyen együtt vatsoráltak,
El-fáradva lévén, jól-is idogáltak.
Quártélyba itt lévén, én oda ſétáltam,
Az ivó ſzobába az ajtóhoz álltam.

a) Mármarosba a' ſzálakat Bokroknak-is nevezik, de ezen Synonimumot honnét nyerték, nem tudható.

Digitized by Google

Tsak kittlibe mentem, tsákó vólt fejemen,
És egy dohány zatskó függött a' kezemen.

Fegyver nélkül vóltam, egy kis aſztalkához
Le-ültem; bort adna, ſzólltam a' Gazdához.

Egy ittzés palatzkba azt előmbe tette,
Itt az árra ſzólltam, ő azt el-is-vette.

Pípámra rá gyújtván, én dohányozgattam,
Boromat e' mellett lassan idogattam.

A' négy Transport Tiſztek ültek egy aſztalnál,
Jó távol én tőlem, áltt ez az ablaknál.

Fel-öntött mindenik már jól a' garadra,
Láttam, hogy vólnának gerjedve haragra.

Okát nem tudhattam, de rám mindég néztek,
Szavok' ſem érthettem, németül beſzélltek,

Jött egyik hírtelen, 's tsákómat fejemről
Le-ütvén, ki-tsapta pípámat kezemből.

Ked *mórest* tanúljon; ſzóllott nagy mérgessen,
Mert májd meg-tanítjuk mi kedet lelkessen.

Mint Tsáſzár' Tiſzjeit minket reſpectáljon,
Hol mi vagyunk, ottan ne üljön, de álljon.

Hogy meri tsákóját előttünk fel-tenni,
És még dohányozni, 's illy goromba lenni?

Ked mint egy köz ember tiſzteljen bennünket,
Köteles meg-adni mi betsületünket.

El-fogott a' méreg, egy ſzót ſem mondhattam,
Hanem Quártélyomba ſebessen ſzaladtam.

Lovamat az ólba mindjárt fel-nyergeltem,
Minden bágázsiám hátára fel-tettem.

Frissen meg-töltöttem a' karabélyomat
Golyóbissal, ſzint' úgy a' két pistolyomat.

Egéſz

Digitized by Google

Egész mundíromat magamra öltöttem,
Oldalomra kardom, mint illik, kötöttem.

Szólltam: két pistolyom, vévén a' kezembe,
Most a' Tiſzt Urakkal mindjárt leſzek ſzembe.

El-mentem, és érvén fogadó párkánnyát,
Fel-vontam mind a' két pistolyom ſárkányát.

Még mindenik tette felőlem katzaját,
Hallgattam: bé rúgtam a' ſzoba ajtaját.

Kiáltám; Tiſzt Urak! illyen teremtették,
Itt vagyon a' *mores*, atta, ſzedte, vették.

Fogadós ezt látván, a' gyertyát aſztalrúl
Le-ütötte, és egy lámpást-is a' falrúl.

Egyſzersmint közikbe én itt durrantottam
A' két pistolyt: 's erre kardomat rántottam.

Setét lévén, én csak lábrúl lábra hágtam,
És mint egy meg-örült, minden felé vágtam.

Gondoltam, meg-öltem már a' négy Tiſzteket,
Mivel egy ſem jajgat, ki-adták lelkeket.

Azért ſietſéggel mentem Quártélyomra,
Mindjárt-is fel-ültem itten a' lovamra.

Innét Kápláromnak mentem ablakához,
Agyába feküdt már, így ſzólltam magához:

Káplár Uram, ſzököm! éllyen egésſégbe,
Szököm! négy ſós Tiſztet küldöttem az égbe.

Ezzel paripámat két felöl meg-kaptam,
Lengyel Orſzág felé ügettem, vágtattam.

A' mint meg-indúltam, mindjárt nagy lárma lett,
Fogadós Káplárhoz futván, nagy sírást tett.

Szóllott: Káplár Uram! a' Feleſégemet
Agyon lötte Rontó, egyetlen eggyemet.

Úgy-

Digitized by Google

Ugy-is vólt; mivel a' Gazda feleſége,
Hátok megett állott, nem lévén kétſége,
Hogy rajtok kívánnám boſzſzúm így tölteni,
Azért életét ſem tudhatta félteni.
Ültek ök; lövésem fent ment, 's el-hibázta,
Az Aſzſzonyt úgy érte, hogy tsak lábát rázta.
A' lövésem után, ki az ágy alá bújt,
Ki hordóba máſzott, és abba alig fújt.
Eggyike egy ruha lugzóba bé-tsúſzott,
És már fényes nap vólt, hogy abbúl ki-kúſzott.
Azért kardommal-is öket nem vághattam,
Hogy így el-rejteztek, mivel nem tudhattam.
A' nyavalya még-is egygyikét gyötörte,
A' mást eſztendeig hideg mindég törte.
Hittel egy Pajtásom ezt bizonyította,
Hogy haza kerültem, akkoron mondótta.
Káplár futva menvén vendégfogadóba,
Látta, hogy a' dolog úgy vólna valóba.
A' Strázsa-mesternek mindjárt jelentette,
Az alatt lovát-is, ö fel-nyergeltette.
Ötöd magával ö, utánnam ſietett,
De immár késö vólt, el ſem-is érhetett.
Mert míg meg-indúltak, addig jót haladtam,
A' dolog börömbe állott, nem mulattam.
Dolhai passuson vóltam igen jókor,
Nyár vólt; ſzállást adott nékem minden bokor.
Által menvén Lengyel Orſzág határára
Akadtam egy Lengyel Urnak juháſzſzára.

Kér-

Digitized by Google

Kérdem Pulavskinak (*a*) az ő Huſzárjai,
Melly meſzſze vólnának, avagy Kozákjai?
Felelt: azt nem tudja; de tudja valóba,
Hogy Konfederátok (*b*) vannak Bolechóba.
E' város még ide négy mért földre vagyon,
De ma még ott lehet, ha nem megy-is nagyon.
Még egy jó mért földet itten hátra tettem,
A' merre mutatott, útam' arra vettem.
Egy Dobrovka nevü falut a' mint értem,
A' bíróhoz menvén, ſzállást tőle kértem.
Adott: a' lovamnak ſzénát, abrakot-is,
Hozott vajat, liſztet, nékem hat tojást-is.
De itt-is ſokáig épen nem motoztam,
El-mentem: keveset mert már falatoztam.
Mentembe az égre fordítám ſzememet,
Törlöttem ortzámra le-tsordúlt könyvemet.
Fohaſzkodtam: Uram! teremtő Istenem!
Szünnyön-meg már egyſzer haragod ellenem.
Erősíts-meg engem', hogy roſz ſzándékimat
Meg-zabolázhassam, és indúlatimat.
Óltsd-el én ſzívembe a' nagy hevesſéget,
Melly vérem gyúllaſztya, egéſz testbe éget.

Ez

(*a*) Pulavski Casimirus, egy vólt a' Konfederátusoknak Vezérjei közzül, jeles vitéz fiatal ember vólt, kár hogy valamelly nagy Monárcha ſzolgálattyába nem vólt, mert nagy Vezér vált vólna belőle, a' Lengyel háborúnak vége lévén, az Amerikánusokhoz ment, és ott az Ánglusok agyon lőtték.

(*b*) A' Konfederátusokat a' Lengyel paraſztok konfederátnak, a' Mosquák pedig Conrádnak nevezték.

Digitized by Google

Ez öſztönöz engem minden gonoſzſágra,
Ez vitte kezemet most-is gyilkoſſágra.
Mind Kain a' vadon erdőkön futkoſott,
Én-is úgy tévelygek, a' mint ő bújdoſott.
Óh Uram! jó útra egyſzer mikor hozol,
Örömest ſzenvedem bár rég oſtorozol.
Kérlek, ſtéletbe. ne ſzály te ſzolgáddal,
Mert terhelve lelkem van ſzámtalan váddal.
Ha az igaz-is nehezen bóldogúl,
Hát én hova leſzek, fejem ebbe bódúl.
De légyen mindenbe te ſzent akaratod,
Reménylem lelkemet magadhoz juttatod.
Meg-nem-ſzünt ſzívemnek tovább-is fájdalma,
Nyomta azt kínoknak ſok keserves halma.
Mert véltem, hazámtúl vég-képpen meg-válok,
Fejemnek nyugovó helyet nem találok.
Kedves Pajtáſimat én felette ſzántam,
Hogy el-kellett hagyni Regimentem, bántam.
Átkozott ſzerentse, gyakran kiáltoztam,
Szünnyél-meg te gyilkos üldözni, átkoztam.
Mi haſznod van az én egéſz el-estemen,
Bár varjak hízzanak én gyarló testemen.
Azzal meg-nem hízik te hitvány tetemed,
Soha fel ſem nyílik azért két vak ſzemed.
Orſzág határárúl a' Káplár viſzſza tért,
Későn indúlt, mellyért engemet el ſem ért.
Keserves bánatim között én útamat
Követtem, el-ſzántam mindenre magamat.
Délen állott a' nap, értem Bolechóba,
Bé-ſzállottam én egy Zsidó fogadóba.

Itt

Itt nehány Magyarok mindjárt körül vettek,
Hozott Isten Földi! engem' köfzöntöttek.

Ők-is valamint én, vóltak Desertorok,
Korhelyek, zsiványok, föld népén ostorok.

Ettek, ittak, ki ki látta ebbe kárát,
Mivel a' nagy harang fizette-meg árát.

Szóllottam: reménylem, katonák vólnának,
Kértem mondanák-meg, ők kit fzolgálnának?

Feleltek nagy hegykén: Konfederátusok
Vagyunk: Nagy Szultánnal mi Aliátusok.

Fő-vezérünk nékünk, Gróf Móritz Benyovfzki,
Kapitányunk itt van, a' neve Vojkovfzki.

Bé-vezettek mindjárt engemet hozzája,
Sem Magyar, fem Lengyel, vala a' ruhája.

Másként pafzománnyal vólt rajta fok hányás,
De még-is maskara vala ez, és nem más.

E' vidékre jött ő tsupán tsak portára;
Hogy ha akadhatna jó kövér prédára.

Kérdezett, hogy hívnak, 's tudok-é Lengyelül?
Mert magyarúl nem tud, fem pedig németül.

Hallván ezt, én néki deákúl feleltem,
És ezzel elötte nagy kedvet-is leltem.

Sokat befzélt velem, egymást elő hozott,
Állok-é közikbe, végre tudakozott.

Mit-is tudtam tenni, mondottam: bé-állok,
Fájt fzívem; egy fem vólt derék ember nálok.

Kompániájához engemet adatott,
Mundúrrúl, fegyverrül, és lórúl hallgatott.

A' Kompániánál fok vólt a' fzökevény,
Tsak magyar közöttök vólt vagy hatvan legény.

Eze-

Digitized by Google

Ezeket kérdeztem, itt miként fizetnek,
Es hány font kenyeret ök egy napra veſznek,
Mundúrt, fegyvert, lovat, több mást kitül kapnak,
Vagy tán ki lovat hoz, azért itt pénzt adnak.
Feleltek: jó Pajtás! itten híre ſintsen
Mundúrnak, fegyvernek, lónak; *lénung* nintsen.
De még ſints jobb élet ezen a' világon,
Olly ſzabadok vagyunk, mint madár az ágon.
A' paraſztot nyúzzuk, a' *Zsidókat* foſzttyuk,
Ki mit lop, vagy rabol, azt mással nem oſzttyuk.
Gondoltam, lettem most, én-is Haramia,
Mint ezek, ſzint' ollyan bestekarafia.
Szóllottak tovább-is: mi az ellenſégtül
Sokat nyerünk, és a' pártos nemesſégtül. (*a*)
Kozákokat öllyük, vágjuk a' Moſzkákat,
Úgymint a' kápoſztát, vagy-is a' répákat.
Hírtelen lárma lett, itt jön a' Kozákſág!
Úgy-is vólt: mert láttam, ſzalad a' paraſztſág.
Ezen nagy Vitézek alig kaptak lóra,
Dolgokat mindjárt-is vették ſzaladóra.
Kozákſág mint ſárkány, Koli (*b*) kiáltotta,
Mint forgó ſzél a' port, öket úgy hajtotta.
Én magam egyedül mit tudtam tsinálni,
Kéntelenittettem vélek elébb álni.

Lát-

(*a*) A' Konfederátzió alkalmatosſágával nagyobb réſze a' Nemesſégnek a' Konfederátusokkal tartottak, valami kevesen a' Királlyal-is, és ezeket kell itten Pártosoknak érteni.

(*b*) A' Kozákok ellenſéget úzvén Koli kiáltanak, az az: ſzúrjad, mivel tsidájok vagyon.

Digitized by Google

Láttam a' Kapitányt most mindjárt el-éri
Egy Kozák, tsidáját hogy már hozzá méri;
Melléje ugrattam, fel-ütém tsidáját,
Erre úgy még tsaptam a' nyaka tsigáját,
Hogy feje a' földön mint teke bakázott,
Örültem, hogy karom itten nem hibázott.
Jechalgo dal mu lep! (a) egy Lengyel kiáltott,
Mert a' mint el-ütém a' fejét, ez látott.
Könnyü ezt mondani, ſzóllottam, *dal mu lep*,
Hát tik mért nem vágtok, titeket a' félſz lep.
Tartottak engemet ők ſzenteltt vitéznek,
Láttam mint tsudálnak, engemet mint néznek.
De mindazonáltal futottunk, ſzaladtunk,
Míglen Drohobitsba mi bé-nem-jutottunk.
Ezen városkába vettünk lélekzetet,
Mivel a' Kozákſág keményen kergetett.
Kapitány meg-hagyta, hogy együnk, 's étessünk,
Hogy így erőt kapván, még tovább mehessünk,
A' Lengyelek előtt a' Kapitány díſsért,
Hat aranyat adott, promótziót ígért.
Égig magaſztalt ő előttök engemet,
Szóllt: ez menté ma meg haláltól éltemet.
A' Lengyelek azért engemet tiſzteltek,
Moscsi dobrocseju, máskép' nem neveztek.
Én-is betsülettel ő hozzájok vóltam,
Moſz panye Collega, mondottam, ha ſzólltam.

Jól

(a) Ha a' Lengyel így ſzóll, annyit téſzen, mint ha mondaná: Ennye, ugyan poſon tsapta; vagy-is: Óh be meg-ütötte, vagy le-ütötte a' fejét.

Digitized by Google

Jól lakván, és ki-is-pihenvén magunkat,
Hegyeken, völgyeken követtük marsunkat.

Hatod' napra értünk mi az ármádához,
A' melly közel feküd't Krakó városához.

Faluba vólt mi Fő-Vezérünk Mahóltzba,
Jött ő ide ezer hét száz hatvan-nyóltzba.

Gróf Benyovszki vólt ez, kinek raportumát
Tette Kapitányunk, mélyen hajtván magát.

Engemet elötte felette magasztalt,
Hogy én érdemlenék Fő-Tiszti hívatalt.

Mind el-beszéllette, hol jöttem hozzája,
Tett vitézségemnek leg-első próbája,

Melly nagy légyen, 's mit nem lehet reménylen?
Felölem; 's miket még nem fogok végzeni.

Hatvan Magyar vagyon, szóltt, Kompániámnál,
De illy vitéz egy sints, mint ez; még-is annál.

Hallván, Magyar vólnék, azt a' Generális,
Hadd jöjjön-bé, szóllott, had lássam magam-is,

Bé-mentem, tsínossan fel vóltam öltözve,
Mint a'többin nem vólt ringy rongy rám kötözve.

A' Generálisom mindenről kérdezett,
Honnan való vólnék, 's többről értekezett.

Születésem' földjét meg-mondám, nevemet,
Aztat-is, szökésre mi hozott engemet.

Fel-is indíthatott, szóllott, e' tégedet,
Jele, hogy szereted a' betsületedet.

Mert a' katonának inkább az élete
Fogyjon-el, mint sem ne légyen betsülete.

Fel 's alá sétálván mindég engem' vizsgált,
És így szóllott hozzám, hogy elöttem meg-áltt:

Fi-

Digitized by Google

Fiam! hogy ha tetſzik, magam mellé veſzlek,
Tsak hív, és igaz légy, Fő-Tiſztnek-is teſzlek.

Minden ütközetbe velem fogſz te menni,
Rád bízom mindenem, gazdám-is fogſz lenni.

Egy holnapra néked négy aranyod léſzen,
És úgy mint gazdámnak aſztalod leſz kéſzen.

Két próba eſztendőt hogy ha ki-ſzolgálod,
Fő-Hadnagyſágodat nálam fel-találod.

Szóllottam: köſzönöm Nagyság' grátziáját,
Hogy már-is úgy tekint engem' mint ſzolgáját.

Míg élek, mindenkor hív kívánok lenni,
Hogy ha hív nem lennék, életem' el-venni

Szabad léſzen, úgy mint Generálisomnak.
Örvendek, mondhatom Nagyſádot Uramnak.

Mindjárt-is el jöttem parantsolattyára,
Többi ſzolgáinak ſzálltam Quártéllyára.

Digitized by Google

MÁSODIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovszki Móritznak vitéz tselekedetei elő-adattatnak, mind addig, miglen ő harmadszor a' Moszkáktúl el-nem-fogattatott, egyszersmind Rontó Pálnak-is néhány történetei elő adattatnak.

Múzsám Gróf Benyovszki Móritznak életét
Itt kezdi le-írni, sok jó 's bal esetét.
A' szerentse soha sem szolgál egy aránt,
Eggyet ha fel-emel, már mást székrűl le-ránt.
Kit ma meg-gazdagít, kattsint-is szemébe,
Hólnap szegénységnek veti szemetébe.
Gróf Benyovszkinak-is bár gyakran kedvezett,
De ingó hajóján mind addig evezett,
Míglen hazájába veszélybe nem merült,
A' sok bú, és bánat, fejére nem terült.
Egy nagy szív, nagy elme, nagyra vágyakodik,
Főkép a' nemes vér buzog, iparkodik.
Hogy ő e' világba, olly nagy dolgot tégyen,
A' melly minden előtt, újság 's tsuda légyen.
Bírván ő sok és nagy tulajdonságokkal,
Küszködött elméje mindég nagy dolgokkal.
Mivel hazájába véghez nem vihette,
Hogy aztat el-hadja, magába fel-tette.

Nints-

Digitized by Google

Nints-is jó Próféta maga hazájába,
Mert bár illy mit hírdet, nem hiſzik héjába.

Márs Lengyel Orſzágba ki-ütvén Záſzlóját,
Bellona jobb kézbe tartá koſzoróját;

Igérte, hogy eztet jutalomúl veſzi,
Olly nagy fő, melly dolgát ditsőſséggel teſzi:

Illyen nagy öſztöntül fel-ingereltetett,
Mert a' nemes vértül mindég éleſztetett.

Azért-is bé-mene Lengyel Orſzágába,
A' melly-is már vala akkor nagy lármába.

Itt leg-nagyobb réſze a' fő Nemesſégnek,
Király ellen vallá magát ellenſégnek.

Mert úgymond, ſzabadon ő nem válaſztatott,
Hanem a' Tzárnétúl nékiek adatott.

Igen kevés Nemes tartott-is ő vele,
Az Orſzág Moſzkákkal vala immár tele.

A' Nagyok gyűjtöttek hadi ſeregeket,
Confederátzió: nevezték ezeket.

Három vólt illyen fő Confederátzió,
De tsak kezdetek ſem vala ezeknek jó,

Mivel mindenike vólt gyakorolatlan,
Hadi *Tactik*ákba felette tudatlan.

Krakói, és Bári, meg Litvániai,
Vólt nevek ezeknek, 's az ő fő tagjai,

Vóltak Gróf Pototzki, az öreg Pulavſzki,
Hertzeg Szapiéha, Kaminſzki, Tsarnyetzki.

Hatalmasnak látván Moſzka Potentziát,
Nagy Szultánnal tettek ők alientziát.

Az Alla kiáltás, Romantzov Feldmarsalt
Meg-nem-ſjeſztette, merre tetſzett, nyargalt.

Digitized by Google

Hamar-is el-nyerte, ő egész Krimiát,
Cherzonba énekelt Moſzka Alleluját.

A' fent írtt Urakhoz jöttek jövevények,
Igaz, majd minnyájan valának ſzegények.

Ezek mind ſzerentsét kívántak itt tenni,
Pénzt gyüjteni, vagy-is Fő-Tiſztekké lenni.

De vóltak néhányan, a' kik betsületért
Szolgáltak közöttök, jó hírért, 's nagy névért.

Az illyenek vóltak, Sitz, és Gróf Benyovſzki,
A' Lengyelek közzül Kazimir Pulavſzki.

A' midőn Rontó Pál érkezett hozzája,
Már vólt akkor hat ſzáz lovas katonája.

Igaz; hogy mind ezek vóltak Desertorok,
Többnyire mind véres ſzájú nagy Magyarok.

Szerették a' Grófot, mert ſzépen bánt velek,
Vólt mindenkor pénzek, kenyerek, 's ételek.

Tartotta e' mellett őket jó zablába,
Zsákmányozni ki nem mentek ſzabadába.

Krakónak kapui bé-vóltak már téve,
Mivel a' Moſzkáktúl körül vala véve.

Maresal Tsarnyetzki olly parantsolatot,
Adjutánsa által, a' Grófnak adatott;

Hogy egy Regimentet vezessen Krakóba,
Eztet véghez-viſni nehéz vólt valóba.

De véghez mit nem viſz emberi ſebes ész,
És egy olly bátor ſzív, melly mindent tenni kész.

Egy kém Aſzſzonyt küldött Moſzkák táborába,
Kinek egy tzédulát nyomott a' markába.

Hol vólna Tsernitsev, tsak aztat kérdené,
Mondja néki, hogy ött' egy *Slachtetz* küldené.

Az

Digitized by Google

Az Aſzſzony véghez vitt mindeneket böltsen,
E' Moſzka Fő-vezér meg-ijedt erösen.

Frantzia nyelven a' tzédula íratott,
Két ſorral nékie tudtára adatott:

Hogy huſzon öt ezer Federátus ſereg
Siett, és kezekbe kard, 's buzogány pereg.

Tanátsossabb vólna, ha retirálnának,
Mivel tsak hat ezren, többen nem vólnának:

Mindjárt ſátoraìt ő fel-is ſzedette,
És Bilgorai felé maga marsát vette.

Az alatt ő vele bé-ment a' Regiment,
Ki ki tapsolt azzal, a' midőn meg-jelent.

A' Generálisſág dolgát nagyra vette,
Generál Inſpector hívatalba tette.

Itten Gróf Benyovſzki javaslott egy dolgot,
Mivel illyenekbe többſzör-is már forgott.

Korona Regiment feküdt Lantzkronába,
Nem vólt benne több nép, tsak ez vólt magába.

El-lehet ezt fogni, úgymond: könyü ſzerrel,
Mindjárt erössebbek leſznek egy ezerrel.

Épen Lubomirſzki Hertzeg-is érkezett,
Két ezer katonát hozott, kiket ſzerzett.

Lantzkrón iránt való végzést mint hallotta,
A' ditsöſég őtet arra buzdìtotta;

Hogy népével maga fog ő oda menni,
És igy a' ditsöſég magáé fog lenni.

El-ment: Gróf Benyovſzki nem tudta a' dolgot,
Meg-tudván, ſzívébe felette háborgott.

Kémjei meg-tudták, hogy útban vólnának
A' Moſzkák, kik Krakó felé indúlának.

Digitized by Google

Tudta a' Hertzeget, hogy meg-verik ezek,
Mivel erössebbek, ſzámba négy ezerek.

Marsallyához menvén, néki meg-mondotta
A' dolgot: 's e' mellett magát ajánlotta;

Hogy ö a' Hertzegnek el-megy védelmére,
Hogy hą ezer négy ſzáz lovast bíz kezére.

Válaſzſzával Marsal ſokáig nyámogott,
Végre hogy el-mehett, engedelmet adott.

Míg engedelmet nyert, két nap addig el-múlt,
Sietſéggel még-is ugyan tsak meg-indúlt.

Hat óra vólt közi, hogy ö késö jára,
A' Marsal vólt oka, mivel ſokká vára.

Krementánál meg-vólt már a' Hertzeg verve,
Találta ſok népét vérébe keverve.

Meg-mutatta a' Gróf itt-is, hogy nagy Vitéz,
Az egéſz vidéken ſzemével körül néz.

Láttya: hogy a' Moſzkák állanak rendetlen,
Mint ölyv tsirkék közzé, rajtok ütt véletlen.

Meg-is korbátsolta öket olly helyessen,
Hogy tsak aztat nézték, ki merre mehessen.

Két ſzáz katonákat, kiket a' Hertzegtül
El-fogtak, 's már vitték, el-vette ezektül.

Trupjával, 's ezekkel Landtzkrón alá el-ment,
Mellybe állott azon Korona Regiment.

Fel-kérvén a' várost; ez magát meg-adta,
Hogy népe ne dúllya, keményen meg-hadta.

Korona Regiment az hitet le-tette,
Confederátzió ſzolgálatba vette.

Hertzeg katonái jöttek húllongóba,
Kik a' Moſzkák elött vóltak ſzaladóba;

Mi

Digitized by Google

Mi Magyar Hazánkba a' Hertzeg bé-futott,
A' Gróf kurírt küldött, 's mint ez hozzá jutott;
Általa a' dolog tudtára adatott,
Commandóját által-venni hívattatott.
De még Rontó Pál-is, ki-tett Krementánál,
Mutatta nem roſzſzabb vitéz Knisi Pálnal;
Mert a' Kozákokat ugyan rántzba ſzedte,
Mint Herkules, hétnek itten fejét vette.
Tsak most látta a' Gróf első vitézſégét,
Vetette már benne minden reményſégét.
Ő mint egy Méſzáros, ollyan véres vala,
Mivel keze által ſok Kozák meg-hala.
A' Lengyelek előtt reá így mutatott,
Ez én Hanibalom, mást nem-is mondhatott.
Szemmel látták ezek, hogy ő vitéz ember,
Mondatták-is: *ten jezd opjentani Venger.* (a)
Kozákok mindenütt ſokat zsákmányoztak,
De pénzt nem magoknak, Rontó Pálnak hoztak.
Úgy meg-is rakodott Rubli tallérokkal,
Holandiába vert ſok ſzép aranyokkal;
Hogy mint áll Dudának fel-fúvott tömlője,
Olly feſzesen állott az által vetője.
Confederátusok között vólt egy Brontes,
Magos, erős Lengyel, mint akármelly hentes.
Ha óldala mellé ennek Rontó álla,
A' feje tetejét érte annak válla.
Az ő dítséretét nagyon irígylette,
Gyalázta, és nevét rút ſzókkal illette.

(a) Ezen két Lengyel ſzó annyit téſzen, mint átkozott, vagy-is ördöngös Magyar.

Digitized by Google

*Hultaj*nak, és mi több, *Kep*nek-is mondotta, (*a*)
Ezt maga Rontó-is ſzájából hallotta,
Mellyért fel-is indúlt, el-mene Grófjához
Méltóſágos Uram! így ſzóllott magához.
Egy Lengyel vagyon itt, olly nagy mint Óriás,
Rútúl motskol engem', bár betsül minden más
Engedje-meg, egy ſzál kardra ki-híhassam:
Emberſégre ezen Gigást taníthassam.
Szólltt a'Gróf: nem bánom, mutasd-meg Magyar
Meg-ne-íjedj tőle, bár erős, 's ollyan nagy. (vagy,
Nem kellett több néki, bé-mene Krakóba,
Tudta ebédre jár a' Sas fogadóba.
Fel-is találta ott, 's így ſzóllott hozzája,
Mert a' nagy méregtől ſzintúgy habzott ſzája.
Moſz panye ti ſzi kep! illyen teremtette,
Poty na duel, kezét kardjára vetette.
A' nagy Lengyel kéſz vólt, dúlt fúlt haragjába,
Sietve ki-mentek a' város árkába.
Rontó kardot rántott, el-veté hüvelyét,
Szemei ſzikráztak, alig lelte helyét.
A' Lengyel mint vad kan fogát tsikorgatta,
*Poſiturá*ba ált, kardját villogtatta.
Mint tsattog a' ſzarva két ſzilaj bikának,
Ugy tsattogott kardjok, hogy öſzve tsapának.
Hol egy, hol a' másik egymás előtt hátrált, (ált.
Tüz ſzikrát ſzórt kardjok; a' ſok nép körül
Várta, hogy mellyiké leſz a' diadalom,
Egy fertályig állott már a' viadalom.

Sze-

(*a*) *Hultaj* korhely dib dáb embert téſzen; kep németh etceterát téſzen lengyel nyelven.

Digitized by Google

Szelet hajtott kardjok, mint az ég villámlott,
A' tüz ſzikra e' közt mint menykö tsillámlott.

Rontó a' Lengyelhez egy közzel ugrást tett,
A' viadalnak-is itt mindjárt vége lett.

Közzel lévén; Lengyel hozzá nem vághatott,
Hátra ugrottóba egy jó tsapást kapott,

Úgy bé-vágott Rontó jobbik pofájába,
Hogy három záp fogát ki-köpé markába.

Hogy ö az ortzáját ſgy meg-bélyegzette,
Jól esett, mert igaz, *Slachtecznek* ſgy tette.

Mihent vágást kapott, kiáltotta *Zgoda!* (*a*)
Rontó vélte, mondja: hogy ö vólna oda.

De látván a' Lengyel, hogy ött' már öleli,
Által látta, ezért, hogy nagy baj nem leli.

Meg-tsókolván egymást, ök öſzve békéltek,
Ezen naptúl fogva barátſágba éltek.

Kezét öſzve tsapta a' nép, 's itt kiáltott,
Kis Dávid meg-győzte imé Goliátot.

Betsülték azután ötet a' Lengyelek;
Féltek, mint ezzel bánt, úgy ne bánnyon velek.

A' Gróf ſzólltt hozzája, mutatván nagy kedvét,
Ember vagy! fel-tartád nemzetünknek nevét.

E' történet után két napok mint múltak,
Nem meſzſze falukon már a' Moſzkák dúltak.

Moſzka Generális Apraxin ſietett,
Krakó felé ſebes lépéseket-is tett.

Gróf Móritz Benyovſzki közel Vilitskánál,
Gazdag ſó bányárúl híres Városkánál.

Egy

(*a*) *Zgoda*, alkút vagy-is eggyezést téſzen Lengyel nyelven.

Digitized by Google

Egy Moſzka Comandót akkor nagyon meg-vert,
Kilentz ſzáz, és nyóltzvan ezer forintot nyert.

Nem Németh, hanem tsak vólt mind Lengyel fo-
De jó; a' ſzerentse ha kire így tekint. (rint,

Keménnyen ki-is írt a' Belzi megyére,
Mert nagyon ſietett Krakó védelmére.

Hogy ſzarvas marhákkal tégyen ſegítſéget,
Búzából, és rozsból adjon eleſéget.

A' megye meg-terhelt nyóltzvan ſzekereket
Gabonával: 's adott hat ſzáz tíz ökröket.

Krakóba bé-mene illy nagy nyereſséggel,
Sok pénzel, vágókkal, ſzámos eleſséggel.

A' Generálisſág nagyon örvendezett,
Mert hólt hírét hallván, *Vivat!* zengedezett.

Confederátusok ſzáma itt már nagy vólt,
Generálisſághoz azért ő itt így ſzóltt,

Hogy jobb vólna Krakó előtt tábort ütni,
Mint bent annyi ezer népnek makkot ſütni.

Mert a' katonaſág kint jobban dolgozhat,
Mivel ſok, ide bent majd nem-is mozoghat.

És hogy ha meg-láttyák az ő nagy ſzámokat,
Majd ſokan tsatollyák hozzájok magokat.

De bé nem-vették ők ezen bölts tanátsát,
Sőtt parantsolták a' Kapuk bé-zárását.

Apraxin Krakóhoz a' mint közelgetett,
Majorokat rablott, falukat égetett.

Mellyért-is Krakóba a' nép olly inſégbe
Vala: hogy már esett majd tsak nem kétſégbe.

Mellyet a' Gróf hozott, már azon eleſég
El-fogyott, mellyért-is következett éhſég.

Lát-

Digitized by Google

Látván ő ezen nagy és ſzörnyü ínſéget,
A' népet meg-ſzánta, hogy ſzenved éhſéget.

Szóllott: ki-megy ő két ezer katonával,
És viſzſza fog jönni ſzámos gabonával.

Moſzkák általl minden út el-vala-zárva,
Krakóba éhſégtől sírt ſok ſzegény árva;

De még-is népével Viſzlán által-úſzott,
Es így ſzerentsésen Moſzkák köztt ált-tsúſzott.

Mihent el-érhette egyſzer a' térſéget,
Fel-lázzaſztotta az egéſz Nemesſéget.

Három ezren mindjárt melléje állottak,
Hoztak ſok gabonát, ökröket hajtottak.

De már itten vala az ám a' mesterſég,
Hogy Krakóba miként megy-bé az eleſég.

Mert Viſzla vizét-is Moſzkák már őrzötték,
És ők-állóikat mindenütt ki-tették.

Fel-találja magát mindég egy nagy elme,
És egy olly méréſz ſzív, mellynek nints félelme.

Oberster Klusevskit magához hívatta,
Illy parantsolattyát néki ki-is-adta:

Én, úgy mond, népemmel a' Moſzkákra tsapok,
Nem több, tsak egy helyen, én beléjek kapok.

Majd reám fordítják egéſz erejeket,
Nem fogják őrzeni a' többi helyeket.

Más felöl menjen-bé minden eleſéggel,
Tudom, ſemmi dolga ſem leſz ellenſéggel.

Szerentsésſen ezen dolog meg-is-esett,
Moſzka verekedvén más-felé nem lesett.

Igaz; ezer hat ſzáz katonát el-veſztett,
De ſokkal több éhes lelket fel-éleſztett.

Itt

Digitized by Google

Itt kevés népével öt üzöbe vették
A' Moſzkák, kik ſokan valának, kergették,
Gróf' lovát ált lövén, már nem ſzaladhatott,
És két ſebet nyervén, el-is-fogattatott.
Kozák vólt, a' ki itt öt' leg-elsö érte;
Szóltt hozzá: botsáss-el, meg-fizetek értte.
Két ſzáz aranyakkal magát meg-váltotta,
Ott hagyta a' Kozák, ſöt ötet áldotta.
Krakóba Feltserek ötet gyógyították,
Könnyü ſebek vóltak, helyre állították.
Rontót hátra hagyta, nem vólt itt mellette,
Hogy dolgát hallotta, kezét lábát ette.
Tartattatott itten Hadi-tanátskozás,
Mert ártalmas vala minden várakozás.
Mivel Apraxin jött igen nagy erövel,
Ök pedig vóltak csak néhány ezer fövel.
Gróf Benyovſzki itten aztat javaslotta,
Mivel Krakót már el-veſztettnek tartotta,
Hogy e' helyett olly helyt ök válaſztanának,
Hol bátrabban mint itt meg-maradhatnának.
Lublin várát ſzükſég meg-venni, mondotta,
Mivel Orſzág' ſzélin áll, jónak tartotta.
Magyar Orſzágba bé lehet abból menni,
A' hová a' Moſzka lépést ſem mer tenni.
Egéſz Hadi-tanáts ſzavára rá állott,
Hogy maga vegye-meg, a' voks reá ſzállott.
Hét ſzáz lovasokat mindjárt rendelének,
Kik mint Test örzöi mellette lennének.
Bé-ment Georgenburgba, csak közel Lublinhez,
Honnan gyakran bé-járt Lublinbe a' Tiſzthez,

Ki

Digitized by Google

Ki Komendáns vólt ott, a' Gróftól ez nem félt,
Hogy e' helyt kívánná, gyanúſsággal nem élt.
Vár-őrzőknek felét már titkon kezére
Hódította; hitet tettek-le réſzére.
Tsak Krakóból jövő egy Komandóra vártt,
A' mellyel már könnyen majd meg-veſzi a'Várt.
Azomba az egéſz dolgot ki-fetsegte
Azon Tiſzt, a' melly a' Komandót vezette.
Még el-ſem érkezett, már Lublinba tudták
A' Gróf mit akarna, mindjárt el-is fogták.
Apraxinhoz őtet Krakóba el-vitték,
Vele ének ſzóval Rontót-is vezették.
Mert Krakót Apraxin az alatt meg-vette,
Minden gyalogſágát belé-is vetette.
A' mint már a' Gróffal az útba valának,
Két ſzáz Federátust elő-találának.
Rá esmért a' Grófra ezek' Komendánsa,
Mindjárt-is villogott a' ſok kard és lántsa.
Mint a' Grófot 's Rontót kezekből ki-vették,
Szerentsésen őket ſzabad lábra tették.

* * *

Azon könyv, melly írja e' Grófnak életét,
E'képpen teſzi-ki ezen történetét.
De hogy Nagyſzombatba Párisból érkezett,
Itt a' Koronánál magának ſzállást vett;
Történtt, éppen akkor én-is oda ſzálltam,
Mint jó barátomhoz, ſzobájába jártam.
Örömmel hallgattam beſzéllvén életét,
Viſzontagſágait, ſok jó 's bal esetét.

Ma-

Digitized by Google

Magamnak-is ezen dolgot így mondotta,
Hogy már rab vólt, egy Tiszt meg-szabadította.

De hogy kilentzvenbe valék a' Diétán,
Másképpen hallottam e' dolgot én Budán.

Rontó Pál-is Pestre akkor el-érkezett,
A' Koronátziót látni igyekezett.

Meg-tudta, hogy én-is le jöttem Budára,
Szállásomra jöve nyaka szakattára,

Stabálissa vóltam, öt mindég szerettem,
Bár akasztó-fához mint Major vezettem.

Nyóltz napokig ötet el-sem-ereztettem,
Mert tsak, mint most mondám, én ötet szerettem.

Mind Gróf Benyovszkinak, mind maga életét,
Földön, tengereken esett történetét,

Setét tomlötzökbe töltött rabságokat,
Kamtsatkából (*a*) való szabadúlásokat,

Vóltaképpen nékem mind el-beszéllette,
Szép színekkel aztat éppen nem festette.

Mondá, hogy Lublinnál ök el-fogattattak,
Moszkáknak Krakóba által-is-addattak.

De innét ök ketten tsak hamar ki-szöktek,
Federátusokhoz Spitzkibe bé-jöttek.

Söt aztat mondotta, a' Grófot kötélen,
A' Város' árkában le-ereszté mélyen.

Sze-

(*a*) Kamtsatka egy szigeth, mellyet 1706-ba a' Moszkák magokévá tették, ez Sibériával öszve-kaptsolódik, Japántól pedig egy 20 mért-földnyi szélességü vízi tsatorna által választatik-el, egy tüzet okádó hegy-is vagyon benne, Szopka a' neve.

Digitized by Google

Szerentsésen a' Gróf itt abba le-is ment,
Mivel kötél végit, tartotta oda fent.

Ki ezt vele tegye, nem vala ſenki itt,
Egy köhöz kötötte a' kötélnek végit.

Mint tsúſzott, a' kötél, körül le-tsiſzámlott,
A' két óldalárúl böri-is le-hámlott;

Mert le-esett itten a' város árkába,
Vélte, tüzes menykö ütött derekába.

Fájt a' kereſzt tsonttya, tsak alig pihegett,
Es hogy el-ne-fogják, a' Gróf-is piſzegett.

De bár a' ſetétbe gyakran arra húltak,
Még-is ſzerentsésen ök ki-ſzabadúltak.

Igazaknak látſzik a' Rontó mondása,
Sem mint azon könyvbe vagyon le-írása.

* * *

Spitzkibe érkezvén, Federátusokra
Akadott: a' vólt kár, hogy nem igen ſokra.

Azért minden felé Manifestumokat
Küldött-ki, bíztatta a' nemes tagokat.

Hogy üllyenek lóra, és véle tartsanak,
Avagy katonákat magok állíttsanak.

Kik itt körúl belöl vóltak, öſzve ſzedte,
Comandója alá mind ezeket vette.

Meg-indúlt ezekkel, Chelenig meg ſem ált,
Mert egy Federátus réſz oda retirált.

Hallá, egy Moſzka Test fogna arra menni,
A' melly-is akarja rabbá öket tenni.

E' Test állott nyóltz ſzáz Dunſzki Kozákſágbúl,
Batalion gyalog, 's négy ſzáz Huſzárſágbúl.

Digitized by Google

El-is lepték ezek már a' külső várost,
Zsákmányozni kezdték a' sok Zsidó árost.

Hírtelen reájok Gróf Benyovszki ütött,
Nagy lárma lett; mivel ki ki pistolyt sütött.

Szánt szándékkal futni kezdett ő, 's szaladott.
Egy órányi földet a' mint már haladott,

Meg-fordúlt hírtelen a' maga népével,
Vágták a' Moszkákat kardjoknak élével.

Rendjeik egészlen, mivel meg-bomlottak,
Kozákok, Huszárok, mind kévék omlottak.

Szükség-is hogy Truppok rendet ne bontsanak,
Ha akarják, hogy sok vért ők ne ontsanak.

Innét Krasznozslvabba ditsőséggel ére,
Hol három száz lovast talált örömére.

Kiket Szendomiri megye Nemessége
Küldött; lévén ennek velek eggyessége.

Ezekkel vólt immár két ezred magával,
Tsak a' baja vólt; hogy vólt ágyúk héjával.

De fogyatkozása hogy ebbe se légyen,
Fel-tette magába Zámosty alá mégyen;

És ennek a' várát majd hamar meg-veszi,
Mindent, mi benne van, magáévá teszi.

El-ment Seregével, addig meg-sem állott,
Ennek Hóstáttyába míglen bé-nem szállott.

Itt a' Comendánstúl fel-kérte a' várat,
Máskép öszve töri bástyát, kaput, zárat.

Vagy adjon négy ágyút, ehez munitziót,
Négy ezer aranyat mint Contribútziót.

Infantériának való fegyvereket,
Mind ezeken felül, kívánt két ezreket.

Mi-

Digitized by Google

Mivel a' Comendáns a' Várat féltette,
Minden kéréseit bé-tellyesítette.

Mind ezekkel el-ment Gródek Városába,
Jól fel-is ſzedett itt ennek lakossába.

Mert ſzáz negyven hármat ő lóra ültetett,
És ſzáz nyóltzvan Oroſzt, gyalognak tétetett.

Ezekkel Belz felé a' mint masírozott,
Patrollya, egy Lengyel Tiſztet fogva hozott.

Gróf Vid, ki Comendáns Kamenek Várába,
Melly a' Dnïster partyán áll Podoliába,

Eztet levelekkel maga Királlyához
Küldötte: de nem ért Varsó városához.

Meg-ſjedett a' Tiſzt, és mindent meg-vallott,
Vid Generálistúl valamit tsak hallott.

Vallá; hogy nagy Moſzka Sereg útba vagyon,
Gróf Benyovſzki ellen ſiet igen nagyon.

És hogy ennek légyen olly parantsolattya,
Egy lábig a' népét hogy ha le-vághattya.

A' Trup' Comendánsa Generális léſzen,
Ki magát el-fogja, ezer aranyt véſzen.

A' Gróf mind ezeket e' Tiſzttúl meg-tudván,
A' leveleket-is mind által olvasván;

Szándékát mindjárást itt meg-változtatta,
Belznek már kantára ſzárát nem tartotta.

Suhalſzki Obestert oda hat ſzáz lóval
Küldte; tudván, ſemmit ſem teſz ott ſzép ſzóval.

Azért-is ő néki aztat parantsollya,
Hogy a' Várost pénzbe ő jól meg-ſartzollya.

Maga közel Belzhez Szokalba maradott,
E' Városba-is ſok Rekrutát fogadott.

Digitized by Google

A' mint két kémjei ide bé-jutának,
Illyen bizonyos hírt nékie hozának.

Hogy egy Moſzka test, 's egy Királyi Regiment,
Egy faluba közel Belzhez vólnának bent.

E' Városra ütni ők ſzándékoznának,
Vélvén, a' Gróf, 's népe hogy ottan vólnának.

Szuhalſzki Obester olly parantsolatot
Nyert töle: ki Belzbe, mint mondám, maradott.

Hogy mindjárt rá üssön ő az ellenſégre,
Retirállyon pedig Szokali térſégre.

Azon mint egy víznek jutni fog partyára,
Svenkollyon, esni fog, ellenſég hátára.

A' Gróf gyalogſágát erdőbe rejtette,
A' négy ágyúit-is oda helyheztette,

Orſzág úttya mellett vala ezen erdő,
És tsak közel ehez, vólt egy ſzép domb tető.

Maga e' domb meget ált lovasſágával,
Úzik már Szulavſzkit a' Comandójával,

Közöttök ſzaladott, ſzintúgy az ellenſég,
Még itt rá nem ütött bár ſarkalta hévſég;

De mint az ellenſég az erdő előtt ment,
Kemény tüzet adván gyalogſág, melly vólt bent,

Az ágyúk közikbe kartátsot okádtak,
A' Gróf 's lovassai közikbe bé-vágtak.

Akkor fordúla-meg Szuhalſzki Obester,
Viselé-is magát, mint egy Vitéz ember.

De hamar vége lett itt ezen tsatának,
Mivel ők többnyire le-vágattatának.

Négy ſzázan maradtak, nem többen életbe,
Mivel ők bé bújtak egy ſürü berekbe.

Ki-

Digitized by Google

Király' ezredéből vóltak, mind rabbá lett,
Mind a' négy ſzáz más nap ſzolgálatot-is vett.

Ezen tsatába-is nagy bajnok vólt Rontó,
A' Moſzkák' ſorait ő vólt elsö bontó.

Elöl ment, úgy tsapott ezeknek ſorába,
Mint a' veſzett farkas egy marha tsordába.

Egy Moſzka Hadnagy itt könyökig gyürközött,
Rontó mellé ugrott, és vele ütközött.

Igen kantáros vólt ennek ſzürke lova,
Ugrott jobbra 's balra, forgott ide 's tova.

Rontó vállán 's mejjén már ſebeket kapott,
Ugyan azért ſzája hányt már vércs habot.

El-fáradván, alig vett már lélekzetet,
De magyar ſzívétöl még-is éleſztetett.

Sarkantyúja közzé a' lovát ſzorítá,
Hadnagyhoz ugratván, magát el-ordítá.

Fel-állott nyergébe, vágásától feje
Két-felé vált, földre lottsant a' veleje.

Látta a' nagy Lengyel, ki véle duellált,
Ha, tento jezd zsolnyir! (*a*) tsudálva kiabált.

A' Moſzkák köztt ezen Hadnagy nagy vitéz vólt,
Romanczov-is ſzánta, hallván hogy ő meg-hólt.

Sebeiből Rontó tsak hamar fel-gyógyúlt,
Két kezei által Kozákſág meginț húlt.

Ezen ditsöſéges ütközettye után,
A' Gróf nagy víg kedvvel meg-indúlt ſzaporán,

Federátusokhoz kívánt menni Bárba,
De Kurír érkezett, hogy estek nagy kárba.

(*a*) Azon lengyel ſzavak magyarúl eztet téſzik: Ennye! ez ám az igaz katona.

Digitized by Google

Mert már az ellenség a' várost meg-vette,
Confederátziót ott széjjel kergette.

Azért meg-fordúla Dniszter vize felé,
Zavalovba érvén, találá itt elé

Egy trup Federátust, a' kik jelentették,
Szavokat előtte hittel petsételték,

Hogy tsak e' napokba nagyon meg-rontatott
Gróf Potoczki, 's népe tétúl szalasztatott.

Hat ezeren vóltak vele Podhajczébe, *(a)*
Vén Pulavszki esett itt Moszkák' kezébe.

De a' mi leg-inkább a' szívét sértette,
A' vólt, mivel tölök azt-is meg-értette,

Hogy mind a' két fia el-kívánna menni,
Többé Federátus egy sem akar lenni.

Azért-is sietve Zsvanyeczbe indúla,
Öket itt találván, szívébe újúla.

Fogadták-is ezek ötet tisztelettel,
Mert egymáshoz vóltak rég' már szeretettel.

Kazimir Pulavszki a' Fő-Vezérséget
Alt-adta, 's tett ezzel néki tisztességet.

Fe-

(*a*) Magam-is vóltam Podhajczébe, a' hol a' Konfederátusok' vesztedelme vala, meg-mutattattam magamnak a' helyt. Egy régi várba állott Veismon Moszka Oberst-Laidinant (ki azután mint Generális Silistria alatt el-esett,) 200 Kozákokkal, és annyi Draganyosokkal, ezekkel ütött ebéd alatt a' Lengyelekre, kik 6000-ren valának, és azt mondották, hogy nem kardjokkal, hanem tsak sipkájokkal fogják a' Moszkákat ölni, de ök verettetek-meg, mindeneket el-vesztették. Gróf Potoczkinak minden ezüstjét el-nyerték a' Moszkák.

Digitized by Google

Federátusoknak még mind eddig ſzolgált
A' ſzerentse, de már most mellőlök el-ált.

Leg-nagyobb Vezérek, Potoczki, Krasinski,
Törökökhöz mentek, fogva vólt Pulavski.

Mind ezért közöttök lett nagy zavarodás,
Fő nélkül tagok köztt vau-is háborodás.

De ezer nyóltz ſzázon még-is tsak valának
Konfederátusok, a' kik helyt állának.

Ezeknek a' felét, Gróf ſok kérésére,
Ált-vette Pulavſzki a' maga kezére.

El-menvén, ezeket Okopiba hozta,
Más felét Zsvanyeczbe Gróf komandírozta.

Ezen két Vezérek, hogy tsak fent-tarthassák
A' Federátziót, 's meg-vígaſztalhassák;

Három ezer Lipski nevű lovaſſágot
Zsóldba vettek. Hallván Moſzkák ez újſágot,

Tsudálkoztak, és nem vala nagy kedvekre,
Fel-húzza nadrágát, ki rá ütt ezekre.

Ezen nemzetſégnek ollyan a' formája,
Mint a' Törököknek Cavallériája,

Nem egéſzlen, hanem mindnyája fél Pogány,
Schismaticus, olly vad, valamint oroſzlány.

A' Gróf, Pulaſzkival itt ollyan hírt vettek,
Hogy Konstantinovba Moſzkák telepedtek.

Izmailov vólna ezeknek Vezére,
Kardján végig gyakran folytt ellenſég' vére.

Kretsetnyikov ütött Lembergnél más tábort,
Ez-is ſokſzor ſzagolt immárom puska-port.

A' Gróf, és Pulavſzki végzék egy más között,
Kiket a' ditsőſég nagyon öſztönözött;

Digitized by Google

Izmailov ellen, hogy a' Gróf fog menni,
Kretsetnikov ellen Pulavski fog lenni.

A' Gróf masírozott leg-ottan Lampólig,
Hol tsak meg-étetvén, el-méne Csaszlóvig.

Itt kilentz száz, 's hetven-kilentz gyalogsággal
Meg-erősíttetett, kikkel hamarsággal

Latzkovi erdőbe mene; itt meg-állott,
Egy kémjétől itt illy bizonyos hírt hallott:

Hogy még Izmailov nintsen a' truppoknál,
Egy Fő-Strázsa-mester vólna tsak azoknál.

És ez vólna gyalog hat Kompániával, (val.
Négy száz Huszár, 's négy száz Kozákok számá-

Agyúja nem vólna több, hanem tsak egy pár,
Kiktől nem eshetik, mivel aprók, nagy kár.

A' Gróf egész éjjel gyorsan masírozott,
Reggel öt órakor már attaquírozott.

Meg-verte; nem tartott igen soká hartzot,
Várost-is meg-vévén, vett benne nagy sartzot.

Kevés napok múlva meg-vette Medzibort,
Kapott itt nyóltz ágyút, sok hordó puska-port.

Nem többet, hanem nyóltz Moszkát fogott abba,
De nyeresség nagy vólt búzába, és zabba.

Rontó víg vólt, mondá: jobb vólna ha borral
E' sok hordó tele vólna, mint sem porral.

Szóltt a' Gróf: ennyire nintsen ugyan szükség,
Részit majd el-viszem, többit az ellenség

Hogy ne használhassa, a' vízbe hányatom,
A' hordókat pedig öszve-hasgattatom.

Kár vólna, szóltt Rontó, majd Pattantyús leszek,
Hiddje: Nagyságodnak múlatságot teszek.

A'

Digitized by Google

A' fogott Moſzkákat, mint ülnek a' lóra,
Ültetem hátával úgy egy egy hordóra.

Mint mozsarat minden hordót majd el-ſütöm,
De magamat akkor a' földre le-ütöm.

Majd meg-látja Nagyság, 'melly világoſságba,
Tüz,'s láng köztt, mint Illyés,ſzálnak Menny-or-
Nékik pedig ebbe a' kedvek bé-telik; (ſzágba.
Mert magokat hamar Szent Miklósnál lelik.

Soha ſem akadnak jobb Pósta-mesterre,
Velek ki ezt tegye, ollyan jó emberre.

Mind kettönkért fognak imádkozni égbe,
Ha illy hamar jönnek örök ditsöſségbe.

Pulavſzki nem vólt olly ſzerentsés Lembergnél,
Mert Moſzkákra ütvén, meg-ſzalaſzták ennél.

Mihent dolga esett a' Grófnak hírével,
Sietett hozzája minden erejével.

Gródekbe magokat öſzve-is kaptsolták,
Pulavſzkit el-fogják, a' Moſzkák gondolták.

Grófot Izmailov minden-felé leste,
Fel-nem-találhatta, bár ſokat kereste.

Hogy ſokat fáradott, azon nagyon búsúlt,
Pulavſzkit el-tsípni Gródek felé indúlt.

Tudta, hogy több népe nints három ezernél,
Erössebb vala ö háromſzor-is ennél.

El-hült, közel lévén, 's róla értekeze,
Hogy Gróf Benyovſzki-is hozzája érkeze.

Négy ezer három ſzáz nép vala alatta,
Izmailov magát tsak meg-ſem-mutatta.

De más nap mind ketten lettek nagy lármába,
Mert tíz ezer Moſzka jött két Kolonába.

Digitized by Google

A' Gróf, Pulavſzkival a' mezőre ſzálltak,
És ütközés rendbe a' Moſzkákra vártak.

Mindjárt-is a' Moſzkák a' jobbik ſzárnyára
Pulavskinak tsaptak leg-erősbb hadára.

Kezdettek-is ezek már hátra mozgani,
Látván a' Gróf ezen ſzárnyat így ingani,

Segítſégre oda gyalogſágot küldött,
Moſzkák' jobb ſzárnyára pedig maga ütött.

Kavalériája azt úgy meg-bontotta,
Hogy vérit mint patak a' Moſzka ontotta.

A' tsata piatzon tizen-két ſzáz maradt,
Ritka vólt ſeb nélkül az-is a' ki ſzaladt,

Konfederátus itt kilentz ſzáz veſzett el,
Sebbe hat ſzáz esett, három derék Tiſzttel.

A' platzot ugyan tsak meg-tartották ezek,
Gőzölgött a' vértől mind kardjok, mind kezek.

A' népet azután két-felé oſztották,
Zsvanyecz 's Okopiba bé-masíroztatták.

Nagy Hadi-tanáts itt Zsvanyeczbe tartatott,
Ebbe minden nagy Úr el-is-hívattatott.

Itt vólt Gróf Potoczki, itt vala Kraſzinski,
Grocholski, és Laurent, vele Radzsiminski,

Itt vólt Slabusevski, Noviczi, Krusevski,
A' Gróf Pulavskival, 's Hertzeg Lubomirski.

Első Gróf Benyovſzki Pulavskival vóltak,
A' kik a' tanátsba fel-állván, így ſzólltak:

Hogy jobb vólna mélyen az Orſzágba menni,
Mint ſem Török Orſzág' határ ſzélin lenni.

Mert így a' Nemzetnek jobb kedvet adnának,
És több Vojvodſágok hozzájok állnának.

Bent

Bent lévén a' Moſzkák, tőlök minden tart, 's fél,
Azért-is ſok Megye mellettünk fel nem kél.

Itt Rekrutákat-is mi nem fogadhatunk,
Magunknak, 's lovaknak élést nem kaphatunk.

Ezen jó tanátsot ők mind meg-vetették,
El-kerülhetetlen ſzükſégnek fel-tették:

Hogy Zsvanyetz, Okopi, meg-tartatassanak,
Utólsó emberig óltalmaztassanak.

Pototzki, Kraſzinſzki, Stambulba (*a*) mennyenek,
Pénzt, és ſegitſéget Szultántúl kérjenek.

Pulavſzkit ki-küldék egynehány Truppokkal,
Hogy az ellenſéget vígyázza azokkal;

Hadi-tanáts hogy így békeſſégbe légyen,
Valami tsint rajta Kozákſág ne tégyen.

De már negyed napon nékünk hírül hozták,
Hogy ötet Ustsénél jól meg-ſzalaſztották.

A' Moſzkák ellene meg újra kéſzülnek,
Naprúl napra mindég többen ölzve gyülnek.

A' Gróf ſietſéggel ment ſegitſégére,
Tsatának vége vólt, hogy ő oda ére.

Szerentsére még-is itten Pulavſzki nyert, (vert.
Tizen négy ſzáz Moſzkát négy ſzázzal jól meg-

Az el-fogott Moſzkák itt azt beſzéllették,
A' Grófot, Pulavſzkit bizonyossa tették,

Hogy jön Izmailov tizenkét ezrekkel,
A' két várat víni fogja ő ezekkel.

Erre a' Tanátsnak a' Gróf javaslotta,
Hadjuk-el Okopit, mert gyenge, mondotta.

De

(*a*) Stambúl török ſzó, Konſtantzinápolyt teſzi.

De tellyességgel nem állottak szavára,
Mert szükséges vólna Zsvanyetz 's Okop vára.

Izmailov mind a' két várak ellen ment,
El-osztván seregét, itt maga meg-jelent.

Bezzeg el-is szelelt, 's szaladott a' Tanáts,
Izmailov vala aztat üzö Korbáts.

Dnisteren ált' mentek, futottak Moldvába,
Visszsza néztek, midön vóltak Szutsavába.

Az Urak el-menvén, a' Gróf értelmére
Bízták mindeneket, szállt-is gond fejére.

Nyóltz fontos ágyúkat mindjárt meg-töltetett,
De tsak harmad részs port azokba tétetett.

Mint a' várhoz közel a' Moszkák jutának,
Ezen ágyúk rájok tüzeket adának.

De a' golyóbisok fél tzélt alig érték,
Hogy nem vólna porok, a' Moszkák azt vélték.

Azért-is nagy bátran igen közel jöttek,
Sántzokat fel-hányván, ök azokból löttek.

A' vár nagy ágyúkkal jól meg-vala rakva;
Estve olly rendelés a' Gróftúl vólt adva,

Hogy Vár Comendánsa, mihent fog virradni,
Tüzeket szün nélkül Moszkákra fog adni.

De tsak akkor kezdi ö el a' tüzelést,
Midön Rakétával ád a' Gróf jelentést.

Moszka tábort maga meg-kerülte éjjel,
Fel-ment a' Rakéta, mellyel adatott jel

Vár Comendánsának, hogy kezdjen ágyúzni,
Az alatt közelébb fogja magát húzni.

A' jelre mindjárt-is az ágyúk dürögtek,
Moszkák közt kárt tettek, mellyért-is fürögtek.

Akkor

Akkor lovaſſággal a' Gróf a' hátokra
Ütvén; nem kis veſzély jöve itt nyakokra.

Jutottak felette nagy rendetlenſégbe,
Nagy méſzárlást vitt itt a' Gróf népe végbe.

Izmailovt Rontó akarta el-fogni,
A' nagy Sátorok köztt látták ötet forogni,

Sok Tiſzteket fogván, a' Grófhoz hordotta,
Egy tsak Izmailov léſzen, azt mondotta.

Hallotta másoktúl, hogy vólna Sas orrú,
Idejére nézve, öſzbe vegyült korú.

Nyargalódzván illyen ábrázatút fogott,
A' Grófhoz ſzóllott, hozom most Izmailovot.

Ennek ollyan görbe orra, mint a' tsákány,
De védelmezte-is magát mint a' ſárkány.

Maga kérdé a' Gróf, mondja-meg ki légyen,
Felelt: hogy el-fogni ötet vólna ſzégyen.

Mert ö Hóhér vólna, a' Grand Profúz mellet,
Néki a' táborba itten lenni kellet.

Hallván aztat Rontó, morgott, káromkodott,
Majd más embert fogok, el-ment boſzſzonkodott.

Hamar egy Kornétot fogott Standárjával,
Ezt-is Grófhoz hozta, ſzép paripájával.

Szóllott: ez-is itt van, ez már tán nem hóhér,
De akár ki légyen, a' lova ſokat ér.

Tizen egy ſzáz Moſzka itt meg-ölettetett,
De ſebbe ezeknél ſokkal több ejtetett.

Három ſzázan 's húſzan el-fogadtatattak,
Es tizen nyóltz ágyúk el-raboltattattak.

Gyalog Záſzlót kettöt, 's három lovas Standárt
Nyertek: az ellenſég ſzenvedett itt nagy kárt.

Gró-

Gródeknek tartottak Moſzkák kantár ſzárat,
Üzésbe el-fogták, valaki el-fáradt.

Látta jól Pulavſzki, hogy meg-nem-tarthattya,
Jobb leſz Vulkánusnak ha leſz áldozattya

Okopi: azért-is porrá égettette,
Így már a' Moſzka-is haſznát nem vehette.

Dnisteren által ment Trupjával Móldvába,
El-ſietett innét Zámbor Városába.

A' honnan a' Grófot kérte levelébe,
Jönne hozzá, ha van ez tehetſégébe.

Tetſzett-is a' Grófnak ezen javallása,
Hogy bátrabb, és könnyebb légyen útazása.

Chotyinba két Tiſztet küldött a' Basához,
Hogy ez ſegítſéggel légyen a' Trupjához.

A' Basa mindenre magát ajánlotta,
Minden bátorſágba maradnak, mondotta.

A' Gróf épen hídat verni a' Dniſzteren
Akarván, érkezett egy Török hírtelen.

Basa üzenetét ez néki mondotta,
Hogy a' dolgot ő jól tsak mostan fontolta,

Néki a' Szultánnak jelentést kell tenni,
Konstantinápolybúl ha válaſzt fog venni.

A' mint parantsolni fogja a' Nagy Szultán,
Mindeneket meg-teſz a' ſzerint az után.

Ált' jönni a' vizen most ne méréſzellyen,
Hogy a' dolog kardra közöttök ne kellyen.

E' posta a' Grófnak dolgát háborgatta,
Mivel Zsvanyetzet-is ő immár el-hadta.

Hogy azt védelmeze, nem főtt abba feje,
Tudta ſokkal nagyobb a' Moſzkák ereje.

Bé-is

Digitized by Google

Bé-is ſzáltak már ök, az el-hagyott várba,
Tartott a' Gróf, hogy itt majd marad a' ſárba.

Mert négy ezer Moſzkák, érkeztek Brahához,
Közel telepedtek a' Gróf két Sántzához.

Moſzka Comendánsnak látta tett hibáját,
Mert elöl vezette Cavalleriáját.

Ágyúkkal a' Sántzból ezt öſzve rontotta,
A' gyalogſága-is magát viſzſza vonta.

Nem kivánta többſzör ezen vendégeket,
Bé-várni: mert tudta az ö erejeket.

Azért a' Basának akarattya ellen,
Dniſzteren hídat vert, által ment a' mellyen.

És közel Chotyinhez ſzállott a' ſátorba,
Natoliából-is a' Basa táborba

Itt állott: örzötte népe az határ ſzélt,
Ez a' Chotinyival barátſágba nem élt.

Mihelyest népével ö le-telepedett,
Mindjárást Chotyinból illy üzenetet vett.

Hogy ha el nem lódúl, mindjárt meg-fogattya,
Avagy magát, 's népét, mind kardra hányattya.

A' Natoliai Basánál panaſzt tett
A' Gróf: a' kitül-is, illyen tanátsot vett.

Hogy Stambulba töle Kurir küldetessen,
Melly által ellene panaſz tétetessen.

Még azon nap el-is küldötte a' Kurirt,
A' Török Tsáſzárnak a' Gróf levelet írt.

Más nap e' Basához, a' Chotinyi Basa
Agát küldött, hogy a' Grófot meg-fogassa,

És küldje Chotyinba, jó örizet alatt,
Hadd esmérje ott meg az árestom falat.

A'

Digitized by Google

A' Natoliai Basa néki üzent,
Hogy a'Nagy Szultánhoz a' Gróftúl Kurir ment;
Kinek akarattyát szükséges bé-várni,
Es addig a' Grófat be sem lehet zárni.
Még-is e' jó lelkű Basa tanátsolotta,
Jobb lesz, ha el-mégyen, nékie mondotta.
Al-szin alatt ötet fogságba teheti,
A' Szultán elött-is nagy bajba ejtheti.
A' Gróf reá állott az ő tanátsára,
Meg-is indúlt más nap, korán a' szavára.
Ezer Spáhit adott el-kisírésére,
Kik-is vele mentek az Ország szélére.
Kezdett itt már a' Gróf Zámborba készülni,
Mert ott Pulavszkival akart eggyesülni.
De népe köztt nem vólt soha állandóság,
Maradt ezer négy száz vele katonaság.
A' többi el-szélyedt világ négy részére,
Nints gyülevész népnek semmi-is kedvére.
Ezen kevés néppel Drohobitsba jutott,
Hova Pulavszkirúl bizonyos hír futott.
Hogy Magyar Országba magát retirálta,
Es Brinken Obester már Zámbort meg-szálta.
Tudta ez, hogy a' Gróf ide kíván jönni,
Készült, hogy ágyúkkal, fog néki köszönni.
Nem tudott mit tenni, illy viszontagságba,
Kívánt ő-is menni már Magyar Országba:
A' hol Pulavszkira reá fog akadni,
Nem is sokká fognak itten ők maradni.
Szándékát ebbè-is véghez nem vihette,
Az akadály szívét nagyon epeszttette.

Ka-

Digitized by Google

Katonái vóltak többnyire Magyarok,
Tsáſzár ármádátúl ſzökött Desertorok.

Ezek meg-esküdtek, hogy itt maradnának,
Mert kötél fojtástúl nagyon tartanának.

Rontó a' Gróf előtt magát meg-hajtotta,
Nagy ſopánkodással ezeket mondotta:

Nagyſágodat híven mind eddig ſzolgáltam,
A' ſárat-is, a' hol kelletett, meg-áltam.

De Magyar Orſzágra nintsen menni időm,
Azért ma telik ki Nagyſádnál eſztendőm.

Én mind gyilkos, és mind Desertor-is vagyok;
E' két qualitások, úgy tetſzik, jó nagyok,

Senkitűl ezekért nem adathatik bér,
Tsak János mestertűl, ki Szathmárba Hóhér.

Már pedig egy illyen engem' Tseh Orſzágba
Meg-ijeſztett, úgy hogy, immár e' világba

Nem vóltam; hanem tsak ſűrű ſetétſégbe,
Örülök; nem estem, még akkor kétſégbe.

Ítéllye-el Nagyſád, most mit tsinálnának
Velem; hogy ha kézre kaparítanának.

Töltenének kolbázt, 's hurkát a' testembűl,
Váz a' Dinnye földön lenne a' fejembűl,

Hogy hazámba mennyek, arra ſenki ſem hoz,
János Mester engem ſoha ſem trantséroz.

Méltóſágos Uram, ha bé mégyen Nagyſád,
Én itten maradok, az Isten bár mit ád.

A' hol meg-ſűll, ottan el-fogom azt vágni,
A' Zsidók nyakára fogok ſokſzor hágni.

Mint a' Farkas ſzokott, majd óldalt kullyogok,
Talám hol itt, hol ott, egy Kozákot fogok.

Őket a' mint lehet, majd jól meg-zsebezem,
Avval óldalt állok, erdőbe rejtezem.

Én Moſzka Huſzár-is fogok ollykor lenni,
Lengyel Nemest ſzemre ha találok venni,

Rá fogom, hogy Conrád, majd jól fel-ruházom
Tehetſégem ſzerint, pénzébül ki-rázom.

De hogy ha itt marad, kéſz vagyok meg-halni,
Nagyságért: ſoha mást nem fogok uralni.

A' Grófnak ſzemei meg-töltek könyvekkel;
Kiálta, Fiaim! meg-halok ketekkel.

Mindjárt Zsidatsovi ſivatag erdőbe,
Vonta magát velek, egy Sziklás ſürőbe.

De Brinken Obester, itt-is meg-támadta,
A' Gróf katonáit ſzűntelen bíztatta:

Hogy tsak addig, míg az ágyúk érkeznének,
Mint igaz Magyarok, úgy vitézkednének.

El-érkezvén, mihent azokkal tüzeltek,
Moſzkák minden felé mindjárt el-ſzeleltek.

De mit haſznált, ámbár itten nyertes vala;
Mert két ſzáz, hatvan nyóltz, embere meg-hala.

Három ſzázan pedig estek kemény ſebbe,
Kiket nem lehetett bé-tenni a' zsebbe.

Minden felöl körül vette az ellenſég,
Kevés katonáit nyomorítá éhſég.

Magának ſem vólt már egyéb reményſége,
Vagy meg-öli, vagy el-fogja ellenſége.

Fáradott népével, Skutzébe retirált,
Hogy azt meg-nyugtassa, azért is ott meg-ált.

Tsak hamar itten-is egy nagy Kozák ſereg,
Ki ott-is, hol nem kell, láb alatt fentereg,

Meg-

Digitized by Google

Meg-jelent: és eztet gyalogság követte,
Mellynek ágyúja vólt, 's ötet körül vette.

Itt-is kevés népe, bár vala fáradott,
Mint annyi Achilles, bátran viaskodott.

De a' nagy erőnek kintetett engedni,
Itt kevés népének el-kellett széllyedni.

Rontónak lágyéka kereſztül lövetett,
A' Gróf Quártéllyára el-is vitettetett.

Maga két kard vágást a' karjain kapott,
A' Farán egy kartáts golyobis ált hatott.

Esett a' Moſzkáknak vígaſztalásokra,
Hogy a' Gróf harmadſzor jutott rabſágokra.

Szólltt hozzájok: Rontó, hogy vólna ſzolgája,
Federátusoknak ö nem katonája;

És tsak attúl esett, hogy ſebbe ejtetett,
Mivel háta meget, ö lovat vezetett.

Kérte öket: ötet hogy melette hadják,
Ezen egy kérését hogy meg-ne-tagadják.

A' Moſzkák mindjárt ezt néki meg-ígérték,
Rontót egy ſzekéren vele el-is vitték.

Digitized by Google

HARMADIK TZIKKELY.

A mellyben Gróf Benyovszki Móritznak sok keserves szenvedései, hasonló útazásai, tömlötzözései, végtére Siberiába ítéltetett számkivetése, némelly Kontó Pálnak történeteivel elö adattatnak, mind addig, miglen Siberiának Tobolsk nevü fö városába érték.

Hogy ha maga nemét vad állat rongállya,
Mivel fene, aztat senki sem tsudállya,
De hogy ha egy ember más embert ok nélkül
Kínoz: tarthattya ezt néki minden vétkül.
Gróf Benyovszki Móritz hogy el-fogattatott,
Fö Vezér elibe mindjárt hozzattatott.
Verseimbe ennek nevét ki nem teszem,
Fene szívét még-is, pennámra fel-veszem.
Ez leg ottan ötet vasra verettette,
Kenyérrel és vízzel itatta, 's étette.
Mi több, meg-intette minden Feltséreit,
Hogy ne mérészszellyék bé-kötni sebeit:
Valaki hozzá nyúl, meg-batoskáztattya, (a)
Illy szörnyü kegyetlen vólt parantsolattya.
Min-

(a) Batoskázni: Ez a' Moszkáknál bûntetésnek neme. Két rövid kis újnyi vastagságú páltzákat, vesz egy

Minnyáját így küldé Kiovnak (a) Várába,
Már menvén úttyokba, értek Polonnába.

Ide a' szegény Gróf fél-hóltan érkezett,
Mivel köttetlen vólt, és el-is éhezett.

Fájtak a' sebei, és matériáztak,
Ezekbe a' nyüvek már fel, 's alá máztak.

Éppen így vólt dolga szegény Rontónak-is,
Koplalt kegyetlenül, fájt a' lágyéka-is.

Ö maga személlyét még-is úgy nem szánta,
Mint Grófján keservgett, 's az ö sorsát bánta.

Szóllt: én mindég kérem az én Istenemet,
Hogy szabaddá tegye Nagyságát, 's engemet,

Engedje el-fogni nékem e' Feldmarsalt,
Ki minket így lántzol, és ád illy jó asztalt,

Meg-köfzönöm néki velünk tett kegyelmét,
Majd én-is traktálom akkor ö kegyelmét.

Téslába veretem mind a' két lábait,
Tsereptsikba fogom két keze újjait.

Sebeit óltatlan mészszel bé-kötözöm,
Az után választó vízzel meg-öntözöm.

egy dobos, vagy más-is a' két kezébe, a' bünös hanyat fordíttatik, és mint mikor a' szakáts két vagdaló késsel valamit vagdal, úgy verik eztet-is; a' torkánál kezdvén, a' hasát sem kimélvén, lába fejéig, így forgattyák mind a' négy réfzire testének, kap öt, hat száz ütést-is, sőt némellyike ezeret-is.

(a) Kiov a' Dnipper víz partyán épült város, Ukrainához tartozandó vólt, de 1689-be a' Moszkák elvették a' Lengyelektül, most a' Tzárné bírja.

Digitized by Google

Héring, és ſós víz leſz ebéd, 's vatsorája,
Paprikával hintett torma uzsonnája.

Confectre fog nyerni harmintz bika tsököt,
Verembe záratom 's vele hat Hörtsököt.

Így kell tanítani illy vadat, és fenét,
Hogy meg-esmérhesse Magyarok Istenét.

Polonnán Comendáns vólt Sirkos Obester,
Kereſztény ſzívvel bírt, vala derék ember.

Meg-látván a' Grófot, ő rajta könyörült,
Mellyért-is inſége nem kevessé enyhült.

Ez, mindjárt jó ſzállást nékie adatott,
Le-vétette róla a' békot, 's lakatot.

Blanchard nevü Feltsért hozzája küldötte,
Ki mindennap kétſzer ſebeit kötötte.

Mind a' Grófot, 's Rontót, ki-is gyógyította,
És húſz napok alatt lábra állította.

Ajándékba küldött ötven rubli tallért,
Étkekkel tartatta, ezért ſemmit ſem kért.

Vala itt egy Hadnagy, Vittnek hívattatott,
Kúrlandiai fi, vett itt ſzolgálatot.

Ennek-is a' ſzíve a' Grófon meg-esett,
Pénzt küldött; és fejér ruhát-is feleset.

De tsak hamar dolga meg kínra változott,
Egy ſzörnyüſég után Fátum mást okozott.

A' Feltmarsal küldé Bannier Brigadírt;
Ki-is olly mint maga, kegyetlen ſzívvel bírt.

Hogy Sirkov Obestert ez mindjárt fel-váltsa,
A' rabokat ne mind vendégeket tartsa.

Mindjárt-is a' Grófra zártak' békót, 's tsintsért,
Mellyek kékre feſték ereibe a' vért.

Tar-

Digitized by Google

Tartása megint tsak prófont vala, és víz,
Rontó ſzájába ſem vólt pástétom 's bor íz.

Egy ſetét tömlötzbe más nyóltzvan rabokkal
Záratta, a' hol-is, ſorvadott azokkal;

Penéſzes, nedves vólt, le ſem-is fekhettek,
Még lélegzetet-is tsak alig vehettek.

Itt békák máſzkáltak, Denevérek ſzálltak,
Egerek tzintzogtak, Patkányok ugráltak.

Bent kellett végzeni terméſzet ſzükſégét,
Tatár ſem tarttya így maga ellenſégét.

Harmintz ött ſebesek, kik ebbe meg-hóltak,
Minden más büzöknél dohossabbak vóltak.

Huſzonkét napokat e' ſetét mélyſégbe
Töltöttek, hóltak közt' ſzörnyü büdösſégbe.

Huſzon harmadik nap öket ki-vezették;
Mint kopókat lántzra párosan vetették.

A' Grófot Rontóval hurkolták egy lántzra,
Szólltt Rontó: most megyünk eggyütt Kozák (tántzra.
Istenem ſzabadíts! ad kezemre öket,
Majd járatok velek én magyar lejtöket.

Az én Nótáimon ök majd úgy ugranak,
Hogy minden taktusra orrokra húllanak;

De én öket megint talpra állíttatom,
Hogy verik a' tzigányt, nálunk meg-mutatom.

Mikor e' ſzót *viſzkots!* fogom kiáltani,
Lelkeiknek tsupán fogom ezt mondani.

És arra taktusom olly erös fog lenni,
Hogy mindenik lelke pokolba fog menni.

Egy Compániával egy Tiſzt velek indúlt;
Hat ſzáz negyven két rab, az úton meg-is fúlt.

Digitized by Google

Proserpína ezen Tiſztet-is fajzotta,
Mivel öket mint a' barmokat hajtotta.
Melly helyſégbe kellett vólna bé-ſzállani,
Ott pénzel paraſztnak Quártélyt meg-váltani
Kelletett: 's minnyáját, mind nappal, mind éjjel,
Mezőre ſzállítá, ſok meg-hólt ott éhel;
Mert kenyereket-is ez pénzen el-adta,
A' melly kenyeret kért, meg-kantsugáztatta.
Nem többen Kiovba, tsak ſzáz negyven ketten
Jöttek: holott vóltak hét ſzáz nyóltzvan heten.
Nem tsuda, hogy a' Gróf itt le-betegedett,
Mivel nagy hűſéget, 's éhſéget ſzenvedett.
Meg-esett a' ſzíve a' Gubernátornak
Rajta: 's menni kellett hozzá egy Doktornak.
Betsületes ſzállást néki mutattatott,
Naponként két rublit élésre adatott.
Rontó-is mellette maradt', úgy mint ſzolga,
Ő néki-is jobbúlt nem kevessé dolga.
Egy estve Gróf elött egy nagyot ſóhajtott,
Szólltt hozzá: mi bajod? erre fejet hajtott.
Szóllott: Méltóſágos Uram! Krakó várát
Bár ne láttuk vólna! fizettyük most árát. (a)

Mi-

(a) Hogy ki ki meg-érthesse, a' midőn Rontó Pál ezeket ſzóllotta, ő itten nem mást értett, hanem értésére kivánta a' Grófnak adni, hogy mind ezen kemény rabſágnak, ſanyarú életnek, egyedűl a' Krakói Várbúl való ki-ſzökés vólna oka, mert a' mint a' második tzikkelybe ki ki fel-találllya, a' Grófot Lublinba el-fogták, és Feltmarsal Apraxinhoz Krakóba hozták, a' honnan-is ki-ſzökött:

már

Mihelyest a' Doktor ött fel-gyógyította,
Gubernátor útnak mindjárt indította.

Minnyájan a' rabok menvén Kázán felé, (*a*)
Nizimbe a' Grófot a' hideg ki-lelé.

Újra megint esett itt forró hagymázba,
Az hátán vitte bé Rontó egy all házba.

E' Városba vólt egy Németh kereskedő,
Levner vólt a' neve, ſzíve nem vala kő.

Látván, hogy betegen ő ide érkezett,
Érete a' Tiſztnél nagyon esedezett.

Hogy míg ő fel-gyógyúl, nála maradhasson,
Szerekkel egy Doktort melléje adhasson.

A' Tiſzt bár nehezen, még-is meg-engedte,
Mindjárt-is házához a' Grófot vitette.

Ez olly ſzorgalommal körülötte ſzolgált,
Hogy, tökélletesen meg-gyógyúlt, 's lábra ált.

E' felett illendő ſzép két ruházatot,
Két ſzáz rubli tallért úttyára-is adott.

már pedig egy Fő-Tiſztnek, annyival inkább egy Generálisnak illyet tselekedni nem ſzabad; mert illyenek Reversálist adnak magokrúl, azért-is el-fogattatván harmadſzor a' Moſzkáktúl, reá esmértek, és nem-is bánták azután úgy véle, mint egy Generálissal, hanem tsak mint egy ollyan alá való emberrel, a' melly illy alá való dolgot tészen, könyű-is vólt nékiek, reája esmérni, mivel nagyon ſánta vólt.

(*a*) Kázán nagy tartomány, a' mellyet a' Moſzkák 1552-be foglalták-el. Kázán Várossa Metropolissa, a' melly épitve vagyon, a' hol az Kazána vize bé-foly a' Volga vizébe, bőrökkel nagy kereskedő város ez.

Digitized by Google

Mert rabokbúl álló más egy felekezet,
Kikkel a' Gróf el-ment, ide bé-érkezett.

Ezeket egy Volkov nevü Tiſzt vezette,
Lelke esmérete roſz vala felette.

A' Gróf kérte ötet, pénzét hogy el-tegye,
Hogy valahogy töle más ezt el ne vegye.

A' Tiſzt ezt meg-tenni magát ajánlotta,
Nála jó helyen leſz, nékie mondotta.

Pénz egyſzer a' Grófnak, a' mint kivántatott,
Kérte a' rublikbúl adjon néki hatot.

A' Tiſzt itt ellene haragra fel-indúlt,
Mitsoda pénzt kér ked, ſzóllott, és tsak dúlt fúlt.

Ebnek adott ked pénzt, eb-is tette azt el,
Ki kezébe adta, attúl vegye azt fel.

Mi több, annyira ment e' Tiſzt' gonoſzſága,
Hogy majd nehezedett a' Grófnak rabſága.

Mert a' mint érkeztek Kázán városába,
A' Gubernátornak el mene házába;

A' Grófot elötte egy nyúghatatlannak
Párt ütönek mondá, 's nagy alkalmatlannak.

Azért mint Kiovba, majd itten-is úgy járt,
Egy poroſzló már várt, ki reá vessen zárt.

Hanem itt vólt fogva az öreg Pulavſzki,
Maresal Tsarnyetzki, és ezzel Suhalſzki.

A' Gubernátornak ezek meg-beſzélték,
Ki légyen, és ötet meg-is engeſztelték.

A' Tiſzt vólt pénzének Thesauráriussa,
De ehez már nem vólt ſoha többé jussa.

Tudván ezt jól Rontó, fogát tsikorgatta,
Mint búsúlt Oroſzlány, ſzemeit forgatta.

Szólltt

Digitized by Google

Szólltt a' Grófnak: ezen tsúnya zsivány embert,
Mivel ő Nagyságdal illy gazúl bánni mert,
Majd a' Magyaroknak Cathekizmussára
Meg-tanítom: így meg-kerül Nagyság kára.
Nem fogja fizetni ugyan azt pénzével,
Hanem Moſzka testbül ki-üzött lelkével.
Szokott estve felé minden nap nagy nyalkán
Sétálni, az itten folyó Volga parttyán,
Majd én-is ki-megyek arra andalogva,
Mivel most nem vagyok békóba bé-fogva.
Bé-taſzítom abba, 's hogy könnyebben tsúſzon,
És hogy abbúl többé ſoha ki ſe úſzon,
Tsákánnyal legygyentek egy jót tarkójára,
Hamar el-is jut így Cháron hajójára.
Jó tselekedetet fogok ezzel tenni,
Mert ſok jámbor ember mentt fog töle lenni.
Ezt ne tselekedje, a' Gróf meg-intette,
Mert gyilkoſság lenne Isten előtt tette.
Míg a' Gróf Kázánnak lakott városába,
Vitéz híre, 's neve Nemesek házába
El-terjedett: ki ki kívánta esmérni,
És barátſágához, minden akart férni.
Mert a' Moſzka igát itten a' Nemeſség
El-únta, 's kéz alatt vólt köztök ſzövetſég.
Ők aztat le-vetni kivánták nyakokrúl,
Gondolkodtak mindég ſzabadúlásokrúl,
Azért Respublikát kivántak építni,
Vélvén, hogy magokon így fognak ſegítni.
A' Grófot-is kérték, a' ſzámos rabokkal,
Mivel töltve vala már a' Város ſokkal,

Hogy

Digitized by Google

Hogy társaſágokhoz ő magát kaptsollya,
Melly haſznos dolgot téſz, azt-is meg-fontollya.

Mert így mind magokkal, mind velek jól téſzen,
Mivel mind a' két réſz ſzabadſágba léſzen.

Aztat-is mondották, hogy már a' Nemesſég
Fegyvert fogott, 's vele ſok városi közſég.

Szintúgy a' megyébe lakozó Tatárok,
Mert a' Birodalom türhetetlen károk.

Szólltt a' Gróf, hogy nintsen nékiek fegyverek,
Rabok erötlenek, mivel nints kenyerek.

De hogy ha a' várost ők ſzabaddá teſzik,
Segítſégeket-is mindjárt tőlök veſzik.

Tsarnyetzki Marsalna a' Gróf jelentette
A' dolgot: a' ki-is tsudálta felette.

Mindjárt ſzállására magához hívatta
A' rabok Nagygyait, 's nékiek meg-hagyta.

Ne állyanak-fel a' Birodalom ellen,
De Nemesſégnek-is, hogy kedve bé-tellyen;

Mondják-meg, ha egyſzer a' várost el-nyerik,
Mindjárást truppokra ők magokat verik.

Ès hogy akkor leſznek ők ſegítſégekre,
Mert fegyvert-is akkor kaphatnak kezekre.

Dolgát a' Nemesſég igen nagyra vitte,
Hogy jó vége léſzen, bizonyossan hitte;

Mert a' Vornitzai, 's Belgrádi megyébe, (a)
Szintúgy a' Kiovi, Moskau Vármegyébe,

Egéſz

(a) Ezen a' néven Belgrád, nem Belegrádot, az az Nándor fejér várat kell érteni, hanem egy illy nevezetű megyét, a' melly a' Moſzka Birodalomba

Egéſz Nemesſégnek, melly lakik ezekbe,
A' magok ſzándékát bé-ólták ſzívekbe.

De egy nemes Moſzka a' Pártosok között
Vala: ez rókának böribe öltözött,

Ö a' maga hitét, mellyt le-tett, meg-ſzegte,
Gubernátor előtt a' titkot fel-fedte.

Sok hazugſágokkal a' dolgot tóldotta,
A' Grófrúl nékie ezeket mondotta:

Hogy ſzabaddá magát ö akarja tenni,
'S a' Gubernátornak életét el-venni.

Ez mindjárt egy Tiſztet, és húſz katonákat,
Kik vasat viseltek, és Halapárdákat,

Küldött; hogy mennyenek a' Gróf ſzállására,
'S hozzák árestomba a' fö Estrázsára.

Már aludott, a' Tiſzt hogy ajtaján zörgött,
Mindjárt fel-is ébredt, mert ez nagyon dörgött.

Gyertyát gyújtott, és a' garáditson le-ment,
Kérdé a' Tiſzt, a' Gróf vólná-é oda fent?

Felelt: hogy igen-is, fent van ſzobájába,
Rontóval el-ſzaladt innét hamarjába,

Mert a' Tiſzt a' gyertyát kezéből ki-kapta,
Nem esmérvén ötet, oda alatt hadta.

Leg meg-hitt baráttya vala Major Vintplat,
Kivel ſok rabſágot ſzenvedett föld alatt.

Hozzá ment, mi történt, mind el-beſzéllette,
Hogy Kázánt el-hadják, arra is rá yette.

---

ha vagyon, hasonló-képpen ezen ſzón Moskau, nem értetödik az egéſz Orſzág, hanem csak egy illy nevezetü megye, a' mellybe Moskau Városa vagyon, annak előtte ez vólt az egéſz Birodalom főVárosa, már ma Pétersburg, vagy-is Pétervára.

Digitized by Google

A' városbúl mindjárt ők ki-is menének,
'S a' mint a' leg-első faluba érének,
Itt paraſzt lovakat frissen fogadának,
Szebuskárba minden baj nélkül jutának.
Találtak itt néhány nemes Pártosokra,
Kik velek tartottak; ſzámos lakosokra.
Segítették ezek pénzzel, *podruzsnával*, (*a*)
És mivel hideg vólt, ſok téli gúnyával.
Mert féltek, a' Grófot, ha talán el-kapnák,
Még kínzásokkal-is ötet majd vallatnák.
Dolgokat jól tudván; hogy ha ki-mondaná,
Az egéſz Nemesſég nagy kárát vallaná,
Novogródba jöttek ſzerentsésen postán,
A' Gubernátorhoz fel-öltözvén tsínnyán
Mentek: és mondották, ők Tiſztek lennének,
Pétersburgba ſzámos levéllel mennének.
Gubernátor őket, mint illik, tiſztelte,
Maga aſztalánál meg-is vendégelte.
Szóllott: Pétersburga lakik Volodomír,
Vojvoda ez: 's ennek ő egy levelet ír.
Kérte, hogy azt adják magának kezébe,
És köſzöntsék ſzépen, öt' az ő nevébe.
Tizen-kilentzedik Novembernek napján
Pétersburgba értek, ſebessen hajtatván.
Vendég-fogadóba, Gróf ſzobát fogadott,
Szolgájának mondta itt Major Vintplatot.

Más

(*a*) *Podruzsna* téſzen posta Assignátziót, melly nélkül Moſzka Orſzágba ſenki posta lovakat nem kap. Én eztet helyes rendelésnek tartom.

Digitized by Google

Más nap a' mint ſétált, a' Gróf a' rév partyán,
Szemeibe akad't egy Hajós Kapitány.
Ez Holandus vala, Hágba viſzſza kéſzült, (a)
Mindjárást-is ezzel alkudván, egyesült;
Hogy két ſzolgájával veſzi hajójára,
Két ſzáz arany léſzen tartásokkal ára.
Szóllott a' Kapitány, ők úgy kéſzüllyenek,
Hogy a' Néva hídján éjfélkor légyenek.
Ott vóltak; reája ſokká várakoztak,
Egyſzer el-érkezvén, nagyon tsudálkoztak.
Mert húſz katonákkal jött; kik fegyveresen
Vóltak, 's mind hármokat vitték egyenesen
Gróf Tsetserin nevü Gavalér házához,
Politzajnál lévő Tzárné Hadnagyához.

* * *

Ezen Gróf Tsetserin mindjárt nyóltz kérdésekre vette itten Gróf Benyovſzkit, a' mellyeket versekbe könyü lett vólna ugyan venni, de mivel több verses könyvekbe láttam, hogy az illyen kérdések köttetlen beſzédbe vóltak ki-téve, azért én-is több illy írókat követem, és azon kérdéseket in Prósa így teſzem-ki.

K.) Mitsoda Nemzetſégbül, melly Orſzágbúl, melly idős, és melly vallású ked?

F.) Én mind Magyar, mind Lengyel Orſzági Mágnás-is vagyok, Magyar Orſzágba ſzületettem, 's Kereſztény vagyok.

K.)

(a) Hága; Holandiának Amſterodam fő Városa után elsó Városa, itt vannak minden Táblák, és a' Tartomanyt kormányozó Hertzeg-is itten lakik.

Digitized by Google

K.) Melly hatalmasság alatt szolgált, minek előtte a' Confederátzióhoz jött?

F.) A' Római Tsászárné, 's Magyar Országh Királynéjának ármádájánál, a' Prussusok Királlya második Friderikus ellen.

K.) Ki vette arra, hogy a' Confederátió Aktái alá magát írja?

F.) Mint Starostának kötelességébe állott, a' közönséges Lengyel Társasággal tartani, és az idegen jármot nyakáról le-rázni segíteni.

K.) Nem tudja-é? ha a' Frantzia Király a' Confederátziónak nem küldött-é pénzt?

F.) Errül semmit sem tudok.

K.) Ki az, ki ötet fel-bíztatta, hogy a' többi rabokat fel-indítsa, és mitsoda fel-tételek vólt, ha meg-történt vólna Kázán városának meg-vétele?

F.) Ő soha sem akarta a' rabokat fel-indítani, de mivel el-tűrhetetlen sanyarúságot fogságba szenvedett, igyekezett magát meg-szabadítani, de Kázán városának meg-vétele soha eszébe sem vólt.

K.) Nintsenek é más Confederátusok azon szövetségbe, vagy-is Moszkák, és mi nevek azoknak? és melly móddal állott-fel ezen szövettség?

F.) Mivel ő rab vólt, azokra gondja nem vólt, mellyért-is ezen kérdésre nem felelhet.

K.) Minek utánna ő Kázánból el-szökött, mi okra való nézve akart ő Pétersburgba jönni, és hol vett ő annyi pénzt, hogy olly hoszszú úton a' postákat ki-fizethette, és mivel ő tsak

egy

Digitized by Google

egy ſzolgával érkezett Kázánba, mért vallotta azon mást-is, a' ki véle vagyon, ſzolgájának?

F.) Azért jött Pétersburgba, mivel gondolta, hogy innét valamelly idegen hajón leg-hamarébb ki-mehet ezen Birodalomból, és Major Vintplatot azért mondotta ſzolgájának, hogy kevesebb költſéggel járhassanak, mi pedig a' költſéget illeti, néki mindég vólt pénze, mivel az Úr Isten ſzép értékkel meg-áldotta.

K.) Mért akart egyenessen Hollandiába menni?

F.) Azért, mivel ő itten egy Holandus Kapitányra talált, a' ki ötet magával el-akarta vinni, és ő akármelly Orſzágba kéſz vólt menni, hogy tsak innét ſzabadúlhasson.

Valaki elö-járó beſzédemet figyelmezve fogja olvasni, által fogja látni némelly itt adott feleleteknek való, vagy-is valótalanſágát.

* * *

Ezek így történvén, ötet el-vezették
Katonák: 's mint mentek, mindég ſjeſztették,
Hogy roſzſzúl leſz dolga, mert ki nem vallotta
A' párt-ütést, ſőt azt ſzínnel palástolta.
A' nyomorúſágnak estek özönébe,
Mert a' Politzajnak vitték börtönébe.
Itt ſem látott a' Gróf ſem éjjelt, ſem napot,
Kevés kenyért 's vizet tsak harmad nap kapott.
Szólltt Rontó: Nagy Isten! ugyan mit vétettünk,
Hogy mi Harpiákkal így körül vétettünk.

Digitized by Google

Azoknál-is ezek ſokkal gonoſzſzabbak,
Mert életünk halál, azért gyilkossabbak.

Ezeket Medúzsa, nem más Anya, ſzülte,
Darázsok féſzkébe tojássait ülte.

Mert nintsen ezekbe irgalom, kegyelem,
Nintsen emberi ſzív, nintsen engedelem.

Ha nem ſzünik kínunk, tovább-is így élünk,
Óldal bordáinkhoz ſzárad a' mi bélünk.

Melly helyen van a' ſzám, már el-felejtettem,
Mivel haſznát annak én régen nem vettem.

A' gyomrom ellene ſzüntelenül morog,
Mert abból beléje ſem nem húl, ſem tsorog;

Fogam ugyan ſima, mint az Elefánt tsont,
Pallérozta öket kemény, 's ſzáraz prófont.

A' Torkom tserepes, nagy az hevesſége,
Mert azt nem áſztattya Bachus' nedvesſége.

Adj Istenem érni nékem olly idöket,
Mellyekbe kezemre keríthessem öket.

Ha ök nékünk ſinggel mérik a' portékat,
Réffel fogom mérni tetézve a' vékát.

De megemlegetik kalmárkodásomat,
Sírva fogják inni az áldomásomat.

Szóllott a' Gróf: Rontó! tsendesítsd ſzívedet,
Hiddjed, Isten ſzeret engemet, 's tégedet.

Bár ostoroz Atyánk, tsak próbál bennünket,
Bízz' benne, még jóra fordíttya ügyünket.

Más nap az egéſz fö, titkos Tanáts bé-gyűlt,
Gróf Panin, mint Prézes, ennél fö helyen ült.

A' Gróf a' tömlötzből, elibe hozatott;
Kire torván nézvén, töle ez mondatott:

Gróf

Gróf Tsetserin elött, a' melly vallást ö tett,
Knotit (*a*) nyér, ha arra nem téſzen-le hitet,
A' Gróf tsendes ſzívvel a' hitet le-tette,
Látván ezt Gróf Pánin, fel-indúlt felette.
Parantsolta, hogy ö hitét viſzſza vonnya,
Mert meg-kínoztattya,'s gálya leſz a' honnya.
Illy beſzéd az embert nagyon ſzomoríttya,
Még az ártatlant-is, ez meg-tántoríttya.
De nemes ſzív elött nints építve gátor,
Maga áll mint kö-ſzál, meg-nem rezzen, bátor.
A' Gróf-is méréſzen ezeket mondotta,
Eſzét, bátorſágát, minden tsudállotta.
Szükſéges leg-elöl meg-bizonyítani,
Hogy én hamis hitet tettem-le, mutatni.

(*a*) Knoti, a' Moſzkáknál egy rettenetes neme büntetéseik között, de ez két féle, ſzáraz, és nedves; kinek ez az utólsó adatik, annak meg-kell halni, ezeket nem más adja, hanem a' Hóhér ſerhája, és ebbül állanak. Az Knoti egy három újnyi ſzélesſegü ſzíj, melly hoſzſzú, és egy oſtor nyélre vagyon kötve, a' ſzáraz Knotinak végin kemény ſzíj tsomók vannak, a' nedvesen pedig igen éles, és hegyes vas horgok. A' bünös félig mezítelen testtel egy oſzlophoz köttetik, a' melyik ſzárazat nyér, annyi tsapást kap, a' mennyire ítéltetett, de minden tsapásra meg-hasad a' bőre. A' ki nedves Knotit kap, ha egy tsapásra kell néki meg-halni, mindjárt ki-vágja az agya velejét; ha kettőre, elöl a' bélit, úgy velejét; ha háromra, elöl óldalát vágja-ki; azután a' bélit, utóllyára az agya velejét.

Digitized by Google

Oſztán lehet engem' venni tortúrára,
Sütögetni, vagy-is húzni lajtorjára.

Semmi tolvaj addig fel nem akaſztatik,
Míg nyilván, hogy lopott, meg-nem-mutattatik.

Egy-másra néztek itt nehány Ministerek,
A' kiknek Kereſztény vérrel buzgott erek.

Mondották: mi dolgát perduelliónak
Nem tarttyuk, ſem magát haza-árúlónak.

Nints, láttyuk, más vétke, tsak hogy ſzökni akart,
De az Haza alá ő ſoha ſem vakart.

Erre a' tömlötzbe meg bé-rekeſztetett,
Más nap ezen helyre megint vezettetett.

A' Moſzka Nemessel most confrontáltatott,
A' mellytűl Kázánba ő el-árúltatott.

Ez, hogy a' párt-ütést jól tudta, mondotta,
És a' nemeſséget meg-bátorította.

Söt hogy a' rabokkal fogja ſegíteni,
Mihent a' dologhoz fognak ők kezdeni.

Felelt a' Gróf: igaz, hogy én mulatſágba
Nemeſséggel vóltam, gyakran társaſágba

Hallottam-is, hogy a' Gubernátor ellen
Beſzélltek; hogy vólna ő igen kegyetlen,

Kértek-is engemet ſokſzor ſzép ſzavakkal,
Hogy állyak melléjek az el-fogattakkal,

De eztet fejemről én le-hárítottam,
Beſzédemet mindjárt másra fordítottam.

A' párt-ütés nékem nem haſznál, mint rabnak,
Én akartam magam' tenni tsak ſzabadnak.

Meg-vallom; mondottam, ha ſzabaddá teſznek,
Hogy ſegítſégekre, rabok velem leſznek.

Szólltt

Digitized by Google

Szólltt a' Moſzka Nemes, igaz e' vallása,
Mert ſzájának mindég ez vala mondása.

A' ſzegény Gróf újra tömlötzbe záratott,
Más nap már harmadſzor megint fel-hozatott.

Gróf Pánin így ſzólla: ked ellen van ſok vád,
De ha Reversálist magárúl írva ád;

Hogy ellenünk ſoha ſem fog ked ſzolgálni,
Míg él, a' pártosok közzé ſem fog állni,

És az Orſzágbúl-is, hogy mindjárt ki-mégyen;
Hogy keddel több bajunk mi nékünk ne légyen.

Eztet tselekedvén, ſzabad fog ked lenni,
Merre fog tetſzeni, arra lehet menni.

Nagy örömmel a' Gróf ezeket meg-tette,
Reversálist adott, le-is petsétlette.

Vélte-is, hogy most lett inſégének vége,
Belsö öröm miatt ſzíve ſzint'-úgy ége.

Bé-vitetett még-is, innét árestomba,
Étkeket utánna küldtek mindjárt nyomba.

Rontóra tekíntett víg kedvvel, 's mosolygott,
Á' tömlötzbe néki meg-mondá a' dolgot.

Fel-ugrott, a' tántzot mint az örült, járta,
Mert ſzabadúlását más nap ö-is várta.

A' vén Simeonnak, az ö Solosmáját
Végig énekelte, jól tudta nótáját.

Most ereſzted, Uram! el a' te ſzolgádat; *Luk.* 2*do.*
De hánnyad pokolba a' te ſok Muſzkádat.

Szánd-meg! mert ök itten hideget ſzenvednek,
Ha pokolba leſznek, majd meg-melegednek.

Digitized by Google

Jól tudod a' *Lazsnyét*, minnyájan ſzeretik, (*a*)
Réſzek leſz ott abba, Stixbe förözdhetik.

A' bik-fa mert kemény, igen jól ég tűzön;
Azért ſemmi ſzakáts nem-is kap a' fűzön.

Keményebbek ezek ſokkal a' bik-fánál,
Nagy kedvet lelnének Plutó ſzakátsánál.

Uram adjad őket az ő konyhájára,
Mert ſzükſége most van igen nagy a' fára,

Ezek nem taplósak, kemény tűzök léſzen,
Így ſzenvedésünk-is ezzel véget véſzen.

A' tömlötzbe öt nap még ſanyargattattak,
Tsudálkoztak; hogy ők ki nem hozattattak.

Hatodik éjtſzaka, már éjfél lehetett,
Egy Tiſzt, hét katona, hozzájok küldetett.

Ez mindjárt a' békót rólok le-vétette,
Gyapjas júh gúnyába őket öltöztette.

De mindjárt meg vasra verette azután,
Ajtó előtt állott egy bé-fogatott ſzán.

Üllyenek bé, mondá, mindjárt bé-is ültek,
Sebeſen hajtatott, hogy ſzintén repültek.

A' Gróf örült, mert vólt ollyan reményſégbe,
Hogy Lengyel Orſzágba viſzik: hol inſégbe

Nem

(*a*) *Lazsnye* a' Moſzkáknál ſzáraz förödöt téſzen, bé-ſzoktak ők fűtetni keménnyen egy nagy ſzobát, bé-dugattyák az ablakokat, fetét-is vagyon abba, padokon ſzűz anya mezítelen izzadnak, és mikor már eleget izzadtak, tsak egy hoſzſzú ümögbe, ki-futnak télbe a' jég alá, nyárba a' leg-hidegebb ví be förödni. Próbállya eztet más nemzet.

Digitized by Google

Nem léſzen: ſetét vólt, úttyát nem esmérte,
A' Tiſzt ſem mondá-meg, bár öt' fokat kérte.

Oda lett reménnye, mihent fel-virradott,
Kemény tél vólt, még-is homloka izzadott.

Látta mellybe esett, igen mély azon kút,
Siberiába vitt, mellyen mentek az út,

Tsak a' vólt egyetlen egy vígaſztalása,
Hogy Vintplat-is itt vólt, régi jó Pajtása.

Elöl Volodomir Városába értek,
Hol-is pénzt a' Tiſzttúl élelmekre kértek.

Adott: négy ſzán ide utánnok érkezett,
Mindeniken üle egy egy ſzámkivetett.

Vaſzili Vaſzilits Pánov vólt az elsö,
Test örzök Hadnagyja vólt, és ember belsö,

Hipolit Stefanov, ült a' más ſzánkába,
Ez Kapitány vala Infantériába.

Asaph Baturin vólt harmadiknak neve,
Pattantyús Kapitány ez tsak tavaly leve.

Negyedik Fö Tanáts Iró deákja vólt,
Iván Salmanov ez, úgy fázott majd meg-hólt.

Innét már minnyájan eggyütt indítattak,
Mellékek negyven hat katonák adattak.

Státziójok vala Kutzemodenjatzkó,
Roſzſz úttyok vólt, esvén éjjel nappal az hó.

Katonák Strázsája itt meg-duppláztatott,
Már itten ſzáz ötven mellékek adatott.

Mivel mellyen mentek, vólt Kázányi megye,
Mellynek ſok erdeje vagyon, és ſok hegye,

És miólta a' Gróf már abból ki-ſzökött,
A' Pártosok' tüze mindenütt ki-lökött.

Digitized by Google

Tartottak ne talán meg-ſzabadúllyanak,
És a' Pártosokkal egyaránt dúllyanak.

Sok fáradſágaik, ſzenvedések után,
Januáriusnak lett huſzadik napján,

Tobolsk városába az ő érkezések,
De ki-írhatatlan vala ſzenvedések.

Mivel Eólusnak kemény vólt a' ſzele,
Irtóztató fagyos, 's komor vala tele.

Valamiként dürög ágyú pattanása,
Szint-úgy a' fáknak-is dörgött hasadása.

Még a' tüz lángja-is nehezen lebegett,
Úgy meg-tőlte fagya a' levegő eget.

Minden folyót, 's kútat ő jégre fordított,
Hegyeken völgyeken, tsak Farkas ordított.

A' zúzmara fáknak gallyát földig húzta,
A' nagy hó górékat, Zanótzot le-zúzta.

Levegőbül húltak a' fagyos madarak,
Rókát üzvén hóba, buktak az agarak,

A' ſzarvasok, őzek, nyúlak, nyargalóztak,
Sok a' fúvásokba meg-fagyván, nyujtóztak.

Ezer hét ſzáz hetven eſztendő íratott,
Azólta illyen tél hogy vólt, nem hallatott.

Ezen tartományba, Tobolsk a' fő város,
Lakja eztet ſok nép, és ſok gazdag áros.

Itt a' Gubernátor vala jobb Kereſztény,
Mint Pánin, Tsetserin, nem olly ördög edény.

Le-vétette rólok mindjárt a' vasakat,
Rendelt Quártélyoknak ſzép tsínos házakat.

Egy házba ſzállott a' két pajtás egymással,
Képzeltem Dávidot lenni Jonatással.

A'

Digitized by Google

A' Gubernátornak tette kegyesſége,
Hogy a' Grófnak meg-tért régi egésſége.

Mert meleg ſzobába itten már nyughatott,
Kedves Vintplattyával kedvére ſzóllhatott.

Egy estve ő vele, mint a' Gróf vatsorált,
Rontó udvarolván, az háta megett állt.

Izgott, mozgott mindég, így ſóhajtott: ó! ó!
Észre vette a' Gróf, kérdé mi lelt Rontó?

Szólltt: Nagyſágos Uram! az Isten bennünket
Nem ſzeret, mivel nem ſegíti ügyünket.

Pétersburgba ugyan nagyon meg-vídúltunk,
Mert véltük, Moſzkáktúl hogy meg-ſzabadúl-(tunk.
A' tömlötzbe el-is jártam én a' tántzot,
Mit haſznált! ránk veték tsak ugyan a' lántzot.

El-is énekeltem ott a' ſzent Solosmát,
De mihent fejünkre tették a' júh Kutsmát,

Mindjárt tudtam; ſzénánk nem jó renden vagyon,
Vagy fel-akaſztanak, vagy Knotiznak agyon.

És mint fel-ültettek minket a' ſzánkára,
Bizonyosan nittem, viſznek három fára.

Kezdett-is aludni már testembe a' vér,
Mert kotsisunk olly vólt, mint vólt azon hóhér;

A' mellyet el-fogtam Zsvanyetzi tsatába,
Tsákány orrú, ſzáraz, 's olly magos magába,

Mint a' farkas ſzalad, ha bárányt ragadott,
Ő-is nem másképpen mi velünk ſzaladott.

Szomjúhozza, véltem, nagyon mi vérünket,
Azért olly ſebesen viſzen ő bennünket.

Áldasson az Isten! tsak hogy még mi élünk,
De mondja-meg Nagyſád, ugyan még mit érünk.

Digitized by Google

Átkozott egy Ország, ez a' Sibéria,
Inkább hívom eztet én Luciféria.

De igaz! nem lehet eztet így nevezni,
Mert Cháron sem mér itt hajóján evezni.

Mert Stix vizének-is bé kéne itt fagyni,
Hajózást kéntelen lenne félbe hagyni.

Itt az embereket farkas fel-falhattya,
De a' Sátán őket éppen nem bánthattya,

Maga Lucifer-is ezeknek békét hagy,
Fél, ha ide jönne, hogy ő mindjárt meg-fagy.

A' fák itt katonák, tsak azok puskáznak,
Kiket szirony, mara, 's jég-tsapok ruháznak.

A' farkasok pedig, leg-főbb muzsikusok,
A' vadak tántzosok, de sebes taktusok.

Farkasnak Romulus, 's Rémus vólt tsak fattya,(*a*)
De itt a' Mosztkáknak valóságos Attya;

Mert mint a' Farkasok ők-is ragadoznak,
Még örülnek embert hogy ha ők kínoznak.

Hozzánk-is éppen olly könyörületesek;
Mint az egerekhez a' matskák kegyesek.

Ez országʼ hegyei, mellyek itt tornyoznak,
Gelboe hegyei, mert nem harmatoznak.

Terméketlen egész Sibéria tája,
Bő már az esztendő ha van Afonyája. (*b*)

Eze-

(*a*) Tudva vagyon azon Traditio Romulus és Rémusrúl, hogy őket egy nyostyén farkas szoptatta, azért-is őket nem valóságos farkas fiainak, tsak fattyának tettem itt ki.

(*b*) Afonya valóságos Magyar neve azon havasi gyümöltsnek, melly ollyan, mint a' még meg-nem-her-

Ezeket madarkák, 's fák rügyét tsipdelik,
Füveknek magvait-keresik, nem lelik.

Moſzkáknak gyümöltsbe el-nem-kopik innye,
Nintsen itt vér bélű, ſem tser-hajú dinnye,

Nints tseresnye, baratzk, ſzöllő, ſzilva, alma,
Ne-is légyen ſoha, jó nékik zab-ſzalma.

A' terméſzet tőlök meg-vonta jóſágát,
Közlötte ő velek tsupán tsak vadſágát.

Méltóſágos Uram, ez ám nem Kanahán,
Nem foly itt téjjel méz, nem-is terem dohány.

Tám már nem-is fogok többé dohányozni,
Nagy böjt az én nékem, 's nagy bút fog okozni.

Nem hogy bor vólna itt, de még kökény víz ſints,
A' Magyarnál pedig ennél drágább kints nints.

Óh Egekbek Ura! így mért ostorozol?
Mért foſztaſz e' jóktúl minket, mért kínozol?

E' fagyos pokolbúl vígy-ki, esedezem,
Máskép jég verem leſz gyomrom, már érezem,

Meg-ſzünök kevessé itten imádkozni,
Egy dolgot a' Gróftúl fogok tudakozni.

Méltóſágos Uram! Nagysád fogja tudni,
Igaz-é? vagy mások ſzokták azt hazudni:

Hogy kit ide egyſzer küldenek rabſágra,
Itt hal-meg; ki-nem megy ſoha más orſzágra.

És hogy minnyájának nyuſztokat kell fogni,
Ki nem fog, batoska alatt kell forogni.

Én

---

hervadott fenyű mag, ollyan forma apró fátskán terem, mint a' pukzpám. A' Tothoknál Tsitsurithi a' neve, kedves gyümoltsök-is, más nintsen, valamint a' Moſzkáknak.

Én Jáger nem vagyok, ſoha ſem vadáztam,
Illyen fagyos fákra éltembe nem máztam.
Gyakran fogtam ugyan Kozákot, Kurutzot,
De ſoha ſem vidrát, ſem pedig párdutzot.
Sok Szerentsétlenſég érte már fejemet,
Sok bú, baj fájlalta nem egyſzer ſzívemet,
Miólta el-hagytam hazámat, és Huſztot,
De még ſem fogatott ſenki velem nyuſztot.
Imé Nagysád elött esküſzöm az égre,
Hogy én fel nem máſzok ſem fára, ſem jégre,
Én kopó nem vagyok, hogy öket bűzöllyem,
Sem Jáger, ſem Petzér, hogy azokat öllyem.
Nyuſzt fogás nem dolga éppen katonának,
Fogjon Muſzka Uram, ha tetſzik magának.
Hallottam, hogy drága a' nyuſztoknak bőri,
Mivel keverve van ezüst ſzállal ſzőri.
Fogjon hát magának, a' ki azt ſzereti,
Vegye bőri haſznát, 's hússát meg-eheti.
Azt-is meg-mutatom, hogy Siberiából,
Ki-mégyek, vadaknak hideg barlangjából.
Töltve leſz pistolyom, és a' karabélyom,
Rajtam leſz lóndigom, kardom, pantallérom.
Meg-látom ki fogja gátolni útamat, (mat.
Tíz, huſz, harmintz Moſzka nem fog-meg maga-
Hogy ha ſokan léſznek, akkor meg-ölhetnek,
De a' nyuſzt fogásra így-is nem vehetnek.
Tapaſztalni fogják, vitéz vóltam, 's vagyok,
Fegyver által halok, nem hidegtül fagyok.
De a' míg meg-ölnek, ſok Moſzka fej, és fog,
Hó halomra, vagy-is a' jégre húlni fog.

Szól-

Digitized by Google

Szóllott hozzá a' Gróf; hallod fiam Rontó,
Nékem sem lesz Sírom Sibériai hó.

Hogy most így van dolgunk, ne essél kétségbe,
Égyiptom-is vala egykor setétségbe,

Vastag ködit Isten megint el-oszlatta,
A' nap súgárival magát meg-mutatta.

Tengeren-is hajót, soká hánnya szélvész,
Még-is rév parthoz jut, öblébe bé nem vész.

Ulissest-is soká bal szerentse üzte,
Borosztyánnyát végre homlokára füzte.

Tudja az Úr Isten mi velünk mit mivel,
Szent akarattyát ő nem közli senkivel.

A' ki benne bízik, soha meg-nem romol,
Erejétül békó, tömlötz, vas zár omol.

Egész reményemet vetem én-is benne,
Meg-segít, nints-is más, a' ki illy jót tenne.

Ha fordúlt-is mostan a' mi kotzkánk vakra,
Lesz még ollyan idő, mellybe mutat hatra.

Hogy ha én szenvedek, szenvedj velem te-is,
Lám szenved Vintplat-is, szenved még több
A' Mindenhatónak bízok hatalmaba, (más-is.
Hogy meg-nem-őszülök én Siberiába.

Szólltt Rontó: Nagyságod már sokszor hallotta,
Mivel sok ízbe szám nem egyszer mondotta,

Hogy Méltóságodért magam fel-áldozom,
Arrúl hogy el-hadjam, nem-is álmodozom.

Kész vagyok, a' dolog akár mire kéllyen,
De nyusztot nem fogok, engem úgy segéllyen,

Hogy én nyuszt, vagy Geriny, avagy Héjuz fogó
Legyek,'s nyakam törjem,nem vagyok olly bohó.

Va-

Digitized by Google

Valamerre Nagysád járni fog, és kélni,
Soha el-nem-hagyom, míglen fogok élni.
Óh vajha juthatnánk még ollyan tsatákra,
Hogy kardot ránthatnánk e' gyilkos Muſzkákra.
Hiddje Nagysád, akkor a' ſzurkot meg-ennék,
Fognék bezzeg nyuſztot, bár fára nem mennék.
És bár ſzüts nem vagyok, ki tudnám tsáválni
Bőröket, 's azokrúl a' húst le-kaſzálni.
Bölts Nagyſágod, azért minden jót végezzen,
Tsak ſzabadúlhassunk, azon igyekezzen.

NEGYEDIK TZIKKELY.

A' mellybe Gróf Benyovſzki Móritznak Tobolskból Siberiának fő Városából Jakutzba, onnét Ohotzba, végtére Kamtsátkába való jövetele; az úton, úgy a' Tengeren keserves ſzenvedése, veſzedelme, ſok dolgoknak végbe vitelei, némelly Rontó Pálnak mulatſágos történeteivel elő-adattatnak.

Az irígyſég nem hágy ſenkit-is nyúgodni,
Mert ő az haraggal kezet ſzokott fogni.
A' Grófra ki-önté mérgét mint ſzokása,
Itten Tobolskba-is nem vólt maradása.
Februáriusnak negyedik napjára,
Fel-ültették őket tizenhat ſzánkára.

Egy

Egy *Szotnik (a)* huſzonnégy Kozákkal kisérte,
Hogy jó dolgok léſzen, bíztatta, ígérte.

Jó dolgok-is vala meddig ez vezette,
Mivel Gubernátor' rendelését vette,

Hogy mint többi tartá, őket úgy ne tartsa,
És mint a' barmokat az úton ne hajtsa.

Szállította mindég maga ſzállására,
Ebédnél tartotta, hívta vatsorára.

De mindenütt tőle ez ki nem telhetett,
Erdők, hegyek között falut nem lelhetett.

Azért-is felette ők ſokat ſzenvedtek,
Gyakran vízbe mártott nyírfa hajat ettek.

Ha ló-húst ehettek, 's ló tejet ihattak,
Úriásan akkor már ők traktáltattak. (*b*)

Kegyetlen hideg vólt, az hó esett ſzéllel,
Sok helyt lábok alatt a' jég állott éllel.

És a' nagy hegyeken gyalog kellett menni,
Így ſok mért földeket kellett hátra tenni.

A' hol esett hóbúl, barlangot találtak,
Abba mint gunyhóba éjtſzaka meg-háltak.

Tsak falut érjenek, gyákran Istent kérték,
Meg-hallgatta őket, Tomsk városát érték.

Ez

(*a*) *Szotnik* egy ollyan Tiſzt, ki a' Kozákokra gondot visel, de koránt ſem tartatik ollyan tiſzteletbe, mint egy hadi Tiſzt.

(*b*) Bizonyos az, hogy a' Tatároknak leg-kedvesebb ételek a' ló-hús, és italok a' Kantzák' teje, és ha valaki Murſzához mégyen, első tiſzteletet mindjárt portzelán, vagy ezüst tséſzébe illyen téjjel téſzen, és nem kávéval.

Digitized by Google

Ez tizenhetedik Aprilisnek napján,
Történt ſzombat napon, nap nyúgotta után.
Itten Villenöv Úr, vala Gubernátor,
Párisi fi, hol-is ſoká vólt Prókátor.
Fogadta ez öket minden emberſéggel,
Kereſztényhez illö ſzívvel, kegyeſséggel.
E' várost többnyire mind Tatárok lakták,
Ezek-is hozzájok kedveket mutatták.
Mert tudták, hogy ök a' Török Ármádával
Egyesülve vóltak, hartzoltak Muſzkával.
Hogy rabſágba estek, rajtok ſzánakoztak,
Ló tejet, és ló húst, gyakran enni hoztak.
Rontónak nem tetſzett a' kantzáknak teje,
Sem pedig tormával a' lovaknak feje.
Tegnap a' Moſzkákat, ma a' Tatárokat,
Káromlotta, ſzidta, valamint bokrokat,
De az éhſég öt-is rá kénſzerítette,
Hogy mind kantza tejét, mind húsát meg-ette.
Itten egy Murſzától (*a*) enni ſzalonnát kért,
De fel-is zavarta ezzel benne a' vért.
Mert ök Mahometnek tarttyák a' vallását,
Utállyak a' difznó hús' elö-hozását.
Azért-is Nógai (*b*) korbátsát fel-kapta,
Rontót derekassan néhányſzor meg-tsapta.
Néki nem kellett több, a' kardjához kapott,
Murſza-is nyert töle jó néhány kard-lapot.

Lett

(*a*) Murſza: Tatár Urat, vagy-is fö nemest téſzen.

(*b*) Nógai: Tatár Orſzágnak eggyik tartománnya, a' mellyben leg-jobb, és leg-ſzebb Tatár kantsugák, vagy-is korbátsok munkáltatnak.

Digitized by Google

Lett itten nagy lárma, lett felette nagy tüz,
Látván a' Gróf: ki ki magára puzdrát füz,
Sokan már tegzeknek ſzját-is fel-vonták,
Hogy nyilak' tárgyává teſzik Rontót, mondták,
A' Gubernátorhoz nem ment, hanem futott,
Meg-mondá a' dolgot, a' mint hozzá jutott.
Szóltt ez: én a' tüzet, ha lehet, el-ójtom,
De nem hiſzem hogy azt egéſzlen meg-fojtom;
Hanem, hogy ha térden Murſzát meg-követni
Fogja: mivel nagy Úr, nem lehet meg-vetni.
Így majd vége léſzen a' dolognak vetve,
Ó-is nyílazásra nem leſz ki-tétetve.
Szóltt a' Gróf: mindjárt ád ezért elég-tételt,
Úgy-is már Rontóra dolgáért neheztelt.
Menj! ſiess! ſzóltt hozzá; néked parantsolom,
Mint Urad! ſzavamat fogadod, gondolom.
A' Murſzát kövesd-meg, pedig térden álkva,
Ha meg-nem-tselekſzed, el-leſzünk mi válva.
El-ment; 's a' Murſzának lábaihoz borúlt,
De hogy nem rághatta, ſzíve fájt, 's lett ſzorúlt.
Ez magyarúl beſzéllt, amaz nem értette,
Egéſz követését e'képpen ejtette:
Követem ló húson meg-hízott lelkedet,
Vájja-ki a' holló két apró ſzemedet. (a)
Meg-botsáss, hogy jobban meg-nem-rakhattalak,
És Mahomet után nem taſzíthattalak.

Szól-

(a) Valamennyen vagynak Tatárok e' Világon, mindnyájának apró és kis ſzeme vagyon, ellenbe a' pofájok felett való tsontok kinn állanak, erősek, és mintegy dombokat formálnak.

Digitized by Google

Szóllott a' Murszához itt a' Gubernátor,
Olly authoritással, mint egy nagy Orátor:
Ímé Mahometre kér, 's a' nagy Allára,
Hogy botsásd-meg vétkét,'s ne légy ártalmára.
Mindjárt-is a' földröl maga fel-emelte,
Kezet fogott vele, és meg-is-ölelte,
Kedveskedett néki egy ló' zsoldarával,
Kantza sajttal, téjjel, egy Tatár gubával.
Így járt itten Rontó a' Tatár Murszával,
De hidegbe használt néki a' gubával.
E' Városba vólt egy nyuszttal kereskedő,
Chinai nagy áros, sok pénzzel-is bírt ő.
Ez a' Grófba igen nagyon bé-szeretett,
Tám Sympathiája ő vele lehetett.
Kérte ez: szökjen-el ő vele Chinába,
Pénzt ád néki, onnat mehet hazájába.
De nem lehetett ezt semmiképpen tenni,
Mert nyóltzvan mért-földet kéne gyalog menni.
A' Grófnak tele vólt teste sok sebekkel,
Szóltt: nem mehet gyalog olly meszsze ezekkel.
Ezt a' kereskedő maga meg-esmérte,
Már tsak ajándékit meg-ne-vesse, kérte.
Adott-is elég pénzt, sok bört, sok nyusztokat,
Egy tevét-is, a' melly hordotta azokat.
Tizen-egyedikbe Május holnapjának,
Vólt azon nap, mellyen ők el-indúlának,
Erdőkön útaztak, nagy hegyeket másztak,
Szenvedtek éhséget, szomjút, sokat fáztak.
Huszadik Augustus' napja el-érkezett,
Hogy ezen nagy Transport Jakuczba férkezett.

Hol

Digitized by Google

Hol egy ember vala, Hofmann nevezetű,
Tanúlt, egy bölts ember, igen ſebes eſzű.

Mint Feltser úgy ſzolgált Pétersburg Várába,
Számkivetésre ment ő-is Kámtsatkába,

Mivel ſzép és jó vólt az ő Charactere,
Azért-is a' Grófnak lett meg-hitt embere.

Ez a' *Landkártyákat* igen jól értette,
Mellyért-is a' Grófot bizonyossá tette,

Hogy ők Kámtsatkából könnyen ki-ſzökhetnek,
És a' tengereken bízvást el-mehetnek.

A' mint fog tetſzeni vagy Japóniába,
Avagy-is mehetnek bíztossan Chínába.

De ezen dolognak végbe-vitelére,
Igyekezni kell egy hajó' nyerésére.

Ehez ſzükſégesek még ollyan emberek,
Kik a' hajózásban gyakorlott mesterek.

A' Gróf ki-tanúlván ő egyenes ſzívét,
Úgy tartotta ötet mint már maga hívét.

Szépen ſzóllott hozzá: kedves jó barátom!
Emberſéges 's igaz ember-is vagy, látom,

A' ſzabadúlásnak módja a' fejemet
Már régen fáraſztja 's gyúllaſztja ſzívemet.

Minden mesterſégét én a' hajózásnak
Úgy értem, hogy aztat nem engedem másnak.

Mert a' tengereken én ſokat próbáltam,
Ütköztem, és hajó-törést-is ki-álltam.

Magam kívánok hát én Admirál (*a*) lenni,
Bízom az Istenbe, dolgunk jól fog menni.

(*a*) Admirál a' flottának, vagy hadi hajóknak Fő-Vezére, Feld-Marsalja.

Digitized by Google

Vannak még énnékem több hív baráttyaim,
Kik igaz emberek, kedves Pajtásaim.

Meg-kell ezeknek-is a' dolgot mondani,
Tudom szándékunkra rá fognak állani.

Mert valamint nékünk, nékik-is a' rabság
Keserves, kedvesebb lészen a' szabadság.

Ha tsak ketten lészünk, keveset tehetünk,
Sok kézzel és észszel többekre mehetünk.

Mindjárt-is állított itt egy társaságot,
Könnyű vólt ezt tenni, mert a' szabadságot

Ki ki óhajtotta, vólt ehez nagy kedvek,
Kik vóltak, íme itt vagyon az ö nevek.

Hoffman, Major Vintplat, Kapitány Stefanov,
Obester Baturin, és Kapitány Panov.

Secretáriussa a' titkos Tanátsnak,
Sopronov: ki itt-is nem tétetett másnak.

Ezek a' raboknak valának eleje,
Minnyájoknak még-is a' Gróf vala feje.

Hogy dolgoknak végét hamarébb érhessék,
Hamar-is magokat szabadnak tehessék;

Gubernátort kérték, ki ott mindent tehet,
Hogy küldje el öket mennél elébb lehet

Ohotzkba, a' hol-is hajókra ülhetnek,
Kámtsatkába könnyen, nem gyalog mehetnek.

Kevés napok múlva, meg-nyerték ezt tüle,
Hófman el-maradott, mert meg-betegüle.

Szánnyaikba Taránd szarvasok *(a)* fogattak;
Sokkal sebessebben, mint lovak szaladtak.

(a) Taránd szarvasnak tészem itt ki egy állatnak nevét, a' melly Németh nyelven *Rennthier* nevezteték.

Digitized by Google

Jakutzbúl egy Kozák utánnok küldetett,
Ez hozta; hogy Hófman már el-temettetett.

tik. Sok Lexikonokba, az az: Dictionariumokba kerestem ezen állatnak Magyar nevezetét, de sohol, még Calepinusba sem találhattam-fel. Mólnár Albert ugyan deák nevét így tészi ki: Rangifer, tsudálkoztam, hogy ezen másképpen jó Author, magyarúl mi légyen az, ki nem tette, hanem tsak Németűl *Rennthier*, holott ő Magyar Lexikont inkább írni igyekezett, mint más nyelven valót. Nem tehettem már itt mást, hanem Linneust, és Hübner Jánosnak természetrűl írattatott jeles Lexikonnyait forgattam-fel, ezen két nevezetes Authorok a' Rennthiert nevezik Cervellus Tarandusnak, azért én-is ezen Epitetumot Tarandus meg-hagytam, és Tarandnak tészem, ezen szót pedig Cervellus szarvasnak írom. Szolgálattyára fog kötelezni engemet azon hazafi, ki valóságossabb nevét értésemre fogja adni, mert ősz hajjal sem szégyenlem a' tanúlást, ő pedig dítséretet méltán fog érdemleni tsak azért leg-inkább, hogy anyai nyelvünknek érdemes ki-pallérozójává fogja magát tenni. Nagyon fog az hibázni, a' ki ezen állatot Bolény vadnak ki fogja tenni, megvallom, én-is ezen szóval akartam élni, de nagyon külömbözik a' Bolény vad ettűl, németűl a' Bolény *Elendthier*, deákul pedig Alces. Ez sokkal nagyobb a' szarvasnál, amaz pedig kissebb ennél, szarva, szöri, bőri, hússa, mindenkép külömbözók. A' Németek-is jól nevezik, mert *rennen*: Németűl aztat tészi, *futni*, és így mivel azon állat nagyon futó, szaladó, mert a' mellyek meg-jamboríttatnak, egy nap harmintz Németh mért földeket-is hátra teszsznek, azért nevezik őket *Rennthier*nek, sokat lehetne nékem ezekrűl írnom,

kik

Hozott ez magával számos írásokat,
Hófmannénak lenni mondotta azokat.
Maga vezérjének kezébe nyújtotta,
Szóval pedig Grófnak ezeket mondotta.
Hogy ha velek bé-ér Ohotzk városába,
A' Gubernátornak menvén a' házába;
Adja ott kezébe ezen írásokat,
Foglalnak magokba ezek igen sokat.
Többi között a' Grófnak a' Kozák mondotta,
Hogy már Kamtsátkába nem mennek, hallotta.
Mind ezekért a' Gróf nyughatatlankodott,
És mi történhetett, azon gondolkodott.
Vélte, tám akadtak Hófman Plánumára,
Mellyet társaságnak formált ő számára.
Jakutzba a' dolog tám már világos-is,
Meg-tudja Ohotzba a' Gubernátor-is.
Azért a' Gróf mindjárt erővel el-venni
Akarta az írást, bár mit fog szenvedni.
Egy eset a' dolgot meg-könnyebbítette,
Melyért-is szándékát nem tellyesítette.
Mert

---

kik azoknak természetét, tulajdonságait kívánnyák véltek képpen tudni, utasítom azokat a' fent említett Authorokra. De még-is ki-tészem aztat itt, hogy ezen állatok a' világnak éjszaki részen leginkább, úgymint Norvégiába, Lapponiába, Kámtsatkába teremnek, a' hol-is a' lakosok nagy haszonokat vesznek, mert bőrőgjek szánba, tejét, húsát eszik, bőrit viselik, szőrit fonnyák, inaibúl kötelet, még vesznő-is munkálnak, mindenek felett pedig, hogy tartások könnyű, mert fa mohot esznek.

Digitized by Google

Mert Aldán vizéhez a' mint érkezének,
Hajókra ültettek, 's ált úgy evezének.

Azon hajó; mellybe az ő Vezérjek ült,
Fel-fordúlt, 's a' Vezér a' vízbe belé dült.

Ezen tsínt ő rajta két Kozákja tette,
Kiket két nap előtt nagyon meg-verette.

Itt a' Gróf akaſztott tsáklyát kabáttyára,
Mellyel ki-rántotta a' víznek parttyára.

Révéſzek házába itten bé-vezette,
Vizes köntösébül le-is-vetkeztette.

Vólt a' Grófnak tele tsobány Pályinkája,
Ide hozta aztat Rontó a' ſzolgája.

Vezér, 's két Kozákja annyit hörpentettek
Abból: nem álhattak, úgy meg-réſzegettek.

Padokra le-dültek, azokon aludtak,
De a' Gróf Vintpláttal épen nem mulattak.

Hanem meg-vizsgálták azon írásokat,
De nem találtak ők abba-ollyasokat,

Mellyek ártalmokra nékik lehetnének,
Fel-tett ſzándékokba gátlást tehetnének.

A' Gubernátornak látván a' levelét,
Mibül állna, tudni kivánták velejét.

Fel-törték ők aztat, ez vala értelme;
De a' ki azt írta nem vala nagy elme.

* * *

Digitized by Google

* * *

Ezen levelet-is könnyű lett vólna versekre általtenni, de mivel a' levelek ritkán írattatnak kötött-szavakkal, maga valóságába hagytam.

A' Jakutzi Gubernátornak, az Ohotzki Gubernátorhoz írott Levele.

Ezen két Szotnikok Kolosov, és Roſztarguev, kísérnek hat ſzám-kivetetteket a' fő Tanáts parantsolattyából Kámtsatkába; ezeket az Úr leg-ottan tömlötzbe tétetesse, és tovább való parantsolatig abba tartsa, és jól őriztesse, mert az én ſzabadſágommal, meg-engedvén nékiek a' városba való ſzabad járást, viſzſza éltek, és a' többi ſzámkivetetteket fel-akarták indítani. Különössen egy Móritz Augustinovits nevezetű (itt értette Gróf Móritz Benyovſzkit) leg-álnokabb közöttök, mivel ő Hófman Doktort-is maga réſzire tudta vonni, és Kámtsatkába érvén, egy hajón akartak el-ſzökni: én eztet egy ſzámkivetettül tudtam-meg, a' kinek Hófman halála előtt a' dolgot meg-mondotta, halála után akadtam én írásaira, mellyekbe talán az ő roſz ſzándékjok ki leſznek téve; de mivel azok Németh nyelven vannak írva, és én ahoz nem értek, az Úrnak által küldöm a' meg-vizsgálásra, én most tsak hamar a' belső titkos Tanátsnak mindenekrül írni fogok, de míg válaſzt veſzek, ſzükſégesnek ítélem lenni, hogy az Úr a' rabokat keményen tartsa. Én vagyok 's a' t.

A'

Digitized by Google

A' Gróf e' levelet, mindjárást el-nyomta,
Majd jobbat írok én, Vintplatnak azt mondta,
Ezen levél nékünk lett vólna kárunkra,
De mellyet én írok, tudom, leſz haſznunkra.

A' Gróf által költött Levél, az Ohotzki Gubernátorhoz.

Ezen két Szotnikok, Kolosov, és Roſztarguev, kísérnek hat ſzámkivetetteket, a' fő Tanáts parantsolattyából Kámtsatkába, az azokkal való közelebbrül való meg-esmérkedés annyira bé-vett engemet, hogy én hozzájok hajlandó vóltam, különössen a' két elsőhöz, a' kiket úgy-is, tsak mint hadi-foglyokat úgy vegye az Ur, barátſágában-is ajánlom azokat, és bizonyossá téſzem, hogy ka ezeknek a' városba ſzabad járást-is fog engedni, ſoha ſem fognak azzal viſzſza-élni. A' Doktor, a' mellynek velek kelletett vólna menni, hírtelen meghólt, mást nem adhattam melléjek, de úgy tartom, eggyike azon két elsők közzül, érteni fogja ezen Mesterſéget, a' kiket nem-is leſz káros a' Gubernátornak ajánlani. A' papirosok a' meg-hólt Doktoré, azért küldöm azokat, hogy ott valaki nyelvünkre által tegye, és azokbúl úgy tetſzik én nékem, ki fog tetſzeni, hogy ő-is a' hadi-foglyok közzé tartozandó vólt. Én vagyok 's a' t.

Mivel azon levél így fel-tétettetett,
A' Gróf társaival nem igen félhetett,
Az írásokat-is úgy öſzſze kötették,
Hogy fel-bontva vóltak, éſzre nem vehették,

Digitized by Google

A' Szotnik, 's Kozákok, bár aztat vizsgálták,
De mint elébb vóltak, most-is úgy találták.

És így sok hideget, éhséget szenvedvén,
Tizenhatod napját Octóbernek érvén,

Ohotzkba jutottak minden békességgel,
Gubernátor látta őket szívességgel;

Mert már a' levelet akkor el-olvasta,
A' Szotnik már el-ment, ki kezébe adta.

Vagyonos gazdákhoz őket szállítatta,
Kik által étellel, itallal tartatta.

Jól lehet minnyájan itten ők jól éltek,
Még-is csak tartottak, és a' bajtúl féltek.

A' Gubernátorhoz mentek öszveséggel,
Kérték; hogy küldje-el őket békességgel

Egyszer Kámtsatkába, hogy már juthassanak
Hová ítéltettek, ott maradhassanak.

Ki-is kísértettek a' tenger parttyára,
Szállottak szent Péter, szent Pál hajójára.

Még-is ereszteték mindjárt a' vitorlák,
És bé-szedettettek a' kötél lajtorják.

Már mentek: hírtelen támadott nagy szél-vész;
Véltek; hogy a' hajó velek eggyütt el-vész.

Le-tört a' hajónak az ő árbotz fája,
Jézust! kiáltott itt mindeniknek szája.

Kereszt fák el-törtek, vitorlák szakadtak,
Egy habrúl a' másra keményen hányattak.

A' tengerbe esett Kozákoknak hárma,
Mellyre nagy kiáltás leve, és nagy lárma.

Erre

Erre Kajuttyábúl a' hajós Kapitány (*a*) (vány.
Ki-bújt; olly réſzek vólt, mint egy korhely Zsi-

El-esett: ketteden ketté tört a' karja,
Nem egy iſzos jár így, ámbár nem akarja.

A' Matroſzſzai-is (*b*) réſzegek valának,
Dolgaikhoz azért nem-is láthatának.

Látván a' Kapitány hogy lett tehetetlen,
Hogy valamit tégyen, vala lehetetlen.

A' Grófot kérte ő, hogy vegye magára
Az ő hivatallyát, lehet ez haſznára.

Jobban-is értett ő ezen Mesterſéghez
Tengereken vitt már nagy próbákat véghez.

Az hajó bár nagyon meg vala rongálva,
Es réſzei majd nem egymástúl el-válva.

De a' Gróf nagy eſze, 's az ő bátorſága,
Annyira hozta azt ſzorgalmatosſága,

Hogy mihent a' Kórmányt vette a' kezébe,
Bé-vitte a' hajót a' Bolsa vizébe.

Kámtsatkánál ki-is ſzállottak parttyára,
December havának harmadik napjára.

Rontó tsak itt jutott magához, 's eſzére,
Hogy már földet tapod, lett nagy örömére.

De még itten-is nyúlt izzadt homlokához,
Törülgetvén aztat, így ſzóllott Grófjához.

Mél-

(*a*) Kajutok: az hajós Tiſztreknek ſzobái, mellyek az hajó hátrúlsó réſzin vannak, ezek minden-féle ſzínű ſelyem kitákkal vannak ki-kárpitozva.

(*b*) Matrózok: az hadi hajókon ſzolgáló Legényeknek nevei.

Digitized by Google

Méltóſágos Uram! én többet tengerre
Nem megyek, nem viſzen ſenki engem' erre;
Mert látom nints annak ſemmi rokontzája,
Hátán az hajónak törik árbotz fája.
Ennek mérges habja hajóstúl bé-zárna,
Könnyen meg-ehetne, fenekén a' Márna.
Nem akartam lenni Tubolskba én vadáſz,
Még inkább nem leſzek tengereken haláſz.
Nem bánom öblébe Tzet-hal bár mint úſzkál,
Én Jónás nem léſzek, maradok Rontó Pál.
Még inkább erdökön a' nyuſztot kergetném,
Mint ſem hogy az hálót habok közzé vetném.
Az erdökön a' fák tsak meg ſem mozdúlnak,
De tenger' habjai, hajókra zúdúlnak.
Midön olly magosra, mint hegyek tornyoztak,
És minket hajónkkal tetejekre hoztak,
Azt gondoltam: mindjárt Mennyorſzágot érem,
De bezzeg meg-posdúlt testembe a' vérem,
Midön mint mély völgybe velünk hengergettek,
Itt tetſzett; hogy közel pokolhoz vetettek.
Hogy ezen mélyſégbül bennünket ki-kaptak,
Jó, hogy kö-ſziklához hajótól nem tsaptak.
Mert arrúl a' vízbe kellett vólna tsúſzni,
Én pedig mint fejſze, tsak úgy tudok úſzni.
Többet ért a' Nagyság' babos paripája,
Mint az egéſz Anglus Nemzet ármádája.
Nem törték-el nyergét ſem ſzelek, ſem habok;
Egéſz testén éppen maradtak az babok.
Én földön akarok járni tsak paripán,
Nem pedig tengernek az ö zajos habján.

Azért-

Digitized by Google

Azért-is ſem Matróſz, ſem madrátz nem leſzek,
Senkinek kedvéért tengerbe nem veſzek.

Stokfisok úſzkálnak tsak a' tengerekbe,
Nem kívánnok állni ezeknek tzéhekbe.

Fenekére gyöngyért bukjon akár ki bár,
Én ugyan nem bukkom, nem vagyok én búvár.

Eleget bukdostam a' hajón orromra,
Nem állhattam a' nagy hányástúl lábomra.

Itt a' földön testem ha úgy tántorgana,
Minden, a' ki látna, réſzegnek mondana.

Még a' Syréneknek ſzép éneklése-is,
Tengerre nem viſzen, maga Neptunus-is.

Felelt erre a' Gróf, hallod fiam Rontó!
Véltem katona vagy, még pedig igen jó.

Mért félſz a' tengernek zúgó ſok habjától,
Ha meg-nem-rettentél egéſz ármádától,

A' habok tsak ſzennyét mossák-le testednek,
Golyobisok végit vetik életednek.

Kinek akaſztó fán kelletik meg-fúlni,
Az nem hal a' vízbe, belé nem fog húlni.

Tenger fenekére te ſem fogſz le-menni,
De ſzabadſágodat azon fogod venni.

Velem eggyütt még te ſokat ülſz hajóra,
A' tenger fordíttya, nem más, ügyünk' jóra.

A' vízen egy fő Tiſzt jött tíz Kozákokkal,
Hajójára vette Grófot a' rabokkal.

Által adta ennek Hófmann írásait,
A' hajóra költött pénz' ſzám adásait.

E' Tiſztnek meg-tetſzett a' Gróf mindenképen,
Járkált körülötte, beſzélt vele ſzépen.

Nyá-

Nyájaſſággal töle, ki légyen, kérdette,
Kinek illy katonás feleletét tette:

Én katona vagyok, 's vóltam Generális,
Mostan ſclávus vagyok, tán roſzſzab annál-is.

Meg-tetſzett a' Tiſztnek ezen felelete,
Mellyel nevekedett hozzá ſzeretete.

Bolsoretzko Ostrog felé mint eveztek,
Több hajók úttyokba hozzájok érkeztek.

Nem mást hoztak, hanem ſzámkivettetteket,
Tsínossan ruházott derék embereket.

Beſzélték ezek-is, melly ſanyarúſágot
Mind eddig ſzenvedtek, és nyomorúſágot.

Hamar barátſágot ezekkel vetettek, (tek.
Alább majd meg-láttyuk, eggyütt hogy mit tet-

A' Gubernátorhoz vezettettek más nap,
Nem vólt nála ſenki, hanem egy Moſzka Pap.

Ez-is rab vólt, mivel eggyet úgy absolvált,
Fejſze vágásától, hogy ſzenvedett halált.

Nílov Úr vala ez, a' ſzékjérül fel-kélt,
Föképpen a' Gróffal igen ſokat beſzélt.

A' hajós Kapitány mert már meg-mondotta,
A' Szél-véſz a' hajót midön meg-rontotta,

A' Gróf az: ki öket haláltúl mentette,
Mivel ſzolgálattyát a' többivel tette.

Secretáriuſsát elö hívattatta,
Ez által ezeket nékik ki-adatta:

Hogy más nap minnyájan ök ſzabadok leſznek,
És három napokra éledelmet veſznek.

De azután ki ki maga igyekezzen
Élelmet ſzerezni, hogy ö ne éhezzen.

Can-

Digitized by Google

Cancelláriustúl ki ki kap egy flintát,
Egy font port, négy font ónt, és egy éles lántsát.

Egy fejfzét, fúrókat, fok féle késeket,
Átsnak, Afztalosnak illő több fzereket.

Hogy minden magának házat építhessen,
A' mellybe lakhasson, 's ha lefz mit, ehessen.

Első efztendőbe ezen fzerfzámokért,
Vadaknak börit kell bé adni, úgy mint bért.

De fzükfég fzáz rublit hogy ezek érjenek,
Ne találtán annyi ütleket nyerjenek.

A' várostúl lefznek ők egy mért-földnyire,
Fundust kap, fzükfége kinek lefz mennyire.

Egy nap minden héten mennek Úr dolgára,
A' Gubernátornak parantsolattyára.

Hufzon négy óránál a' ki tovább kint lefz
Házától: az illyen kemény büntetést vefz.

Cancelláriához minden efztendőbe,
Ezen vadak böri, ennyi fzámmal jő-be.

Hat nyufztnak, és ötven tarka Petymegeknek,
Két Rókának, hufzon négy Harmelineknek.

A' Secretárius itt el-botsájtotta,
Strázsájokat mindjárt ő ki-is oftotta.

Azon fzerfzámokat, mellyek meg-mondottak,
Kilentz font fzáraz halt, három napra kaptak.

Innét ők el-menvén, húfz fzámkivettettek,
Ollyan barátfágot mindjárt velek tettek,

Hogy leg-ottan jöttek frissen nem kullyogva,
Szánakkal; mellyekbe kutyák vóltak fogva.(*a*)

(*a*) Bizonyos dolognak tefzem itt, hogy az világnak éjtfzaki réfzén, foképpen az fagyos Tenger táján, Nor-

Digitized by Google

Mindent a' mit kaptak, azokra fel-tették,
Magok házaihoz velek eggyütt vitték.

Kérték-is, másoknak jó szót se adjanak,
Míg házok kész nem lesz nálok maradjanak.

Meg-is tartóztatták minnyáját ebédre,
Asztal felett jöttek sok féle beszédre.

Leg-inkább szóllottak mostani sorsokrúl,
Kik erre ítéltek, azoknak voksokrúl.

Számkivetteteknek kemény itt törvénnyek,
Mert természet felett szenvednek szegények.

Végtére egymással olly barátok lettek,
Hogy meg-nem-másollyák, arra hitet tettek.

Itt a' szabadságnak a' Gróf Plánumárúl,
Nem szólltt: halasztotta holnapra ezt márúl.

Tartott; ne talántán közttök ollyan légyen,
El-árúlván őket, maga hasznot végyen.

Jól-is esett, mert mint fel-költek ebédtűl,
Házokhoz vitettek, ki amattúl, ettűl.

Egy Krustyiev nevű vitte szállására,
A' Grófot: vált-is az minnyájok hasznára.

Mert egy bölts ember vólt, és testébe olly szív
Lakott, melly erős vólt, 's mint Achates, olly hív.

Szóllott ehez a' Gróf; én meg-nem-foghatom,
Sem okát én annak ki nem gondolhatom,

Hogy az Urak eddig valamelly Plánumot
Nem tsináltak, melly a' kínos fátumot,

Igye-

Norvegiába Laplandiába-is, a' kutyák bé-fogattatnak szánakba, kettő, négy, sőt hat-is, és éppen akkor enni nem adnak nékik, hanem az út el-végzése után, hogy restek ne legyenek.

Digitized by Google

Igyekeztek vólna magokrúl le-vetni, (hetni.
Mellyt mint hoſzſzas halált, máskép' nem nézSzólltt Krustiev: illyen dolgot tenni féltő,
Mert bár ſok kő fénylik, még ſem mint gyémánt
Senkinek ſem lehet bé-nézni ſzívébe, (kő,
Sem aztat ki-venni, mi lakik lelkébe.

Itten az árúló nagy ſzerentsét téſzen,
Szabad leſz, még felül jutalmat-is véſzen.

Az el-árúltattak úgy meg vannak vetve,
Hogy bár élnek, még-is el-vannak temetve.

De látván jó ſzívét, Gróf maga Plánumát
Közlötte ő vele, ki-is adta magát,

Sőt Társaſágokba kérte, hogy bé-állyon,
Bízzon bennek, 's velek ſzerentsét próbállyon.

Ő ezen ajánlást örömest bé-vette,
Térden álva hitét mindjárt-is le-tette.

Igérte: még huſzat társaſágokba hoz,
Kikkel tudja, hogy kárt nékiek nem okoz.

E' ſzavait a' Gróf örömmel hallotta,
Es ajánlására ezeket mondotta:

Salak emberekbűl eggyet ſe végyünk-bé,
Igy teſaſzük magunkat ſokkal erősebbé.

Mert ki díb dáb, az olly mindég erköltstelen,
Pénzért, ajánlásért változik hírtelen.

Tsak ő bóldogúllyon, más alá vermet ás,
Meg nem tér mint Saul, hanem marad Júdás.

Illyen minnyájunkat könnyen el-árúlna,
Virradni kívánó napunk bé-borúlna.

A' társaſág akkor nem állt még többekbűl,
Hanem tsak, kiket itt ki teſzek, ezekbűl.

Digitized by Google

A' Gróf vólt, Baturin, Panov, és Stefanov,
Krustyiev, Vintplattal, Vasili, (*a*) Salmanov,

Szólltt a' Gróf hozzájok, fejünknek kell lenni,
Szükség minnyájunknak ennek hitet tenni.

Hogy valamit kíván, mi mindent meg-teszünk,
Életünk fogytáig hozzá hívek leszünk.

Szint úgy egymástúl-is soha el-nem válunk,
Hogy ha történne-is minékünk halálunk.

Szabadság dolgába, testével, lelkével,
Igyekszik munkálni, tellyes erejével.

Titkunkat meg-tartsa ki ki, 's ne jelentse:
A' ki ki-fetsegi, életét veszejtse.

Valaki közzülünk, ha el-árúltatna,
A' Birodalomtúl fogságra adatna,

Minden tehetségünk mi arra fordíttyuk,
Nem nyugszunk, míg ötet ki nem szabadíttyuk.

Hogy ha tellyességgel ez meg-nem-eshetne,
A' Társaság ebbe semmit sem tehetne,

Az ollyannak méreg kéz alatt küldessen,
Általa a' titok hogy ki ne jöhessen,

Tartozzon leg-ottan ő aztat bé-venni,
Mint sem hogy ki-mondja, inkább meg-gebedni.

Ki ki a' Gróf szavát itt szentnek tartotta,
Tsak a' válaszláshoz fogjunk, kiáltotta.

Minnyájának voksa szállt a' Gróf fejére,
Maga pedig voksolt a' Krustyievére.

Mind

(*a*) Rontó pált adta itt bé a' Gróf mint régi szolgáját Vasilinek a' többi pártosok előtt, de okát által nem látom, mért.

Digitized by Google

Mind le-térdeplettek, el-mondták a' hitet;
De maga a' Gróf-is itten eképpen tett.

A' kik vele jöttek, más nap el-menének,
A' Gubernátornak köſzöntést tevének.

Hallotta, hogy a' Gróf beſzéll több nyelveket,
Szólltt, gyermekeinek tudni kell ezeket.

Mellékek-is adta ötet tanítónak,
Ez vala kezdete, nem más, minden jónak.

Ezzen minden terhtül fel-ſzabadíttatott,
És mint katonáji, ſzintén úgy tartatott.

Cancelláriusnak látogatására,
Mentek ettül, értek hozzá olly órára,

Mikor Kozákoknak az ő Hetmánnyával,
Schakot (*a*) jádzott: mene éppen egy Tornyával.

Két ſzáz rubli vala egy Parthia díjja,
Roſzſzúl ált játékja, ſok vólt annak híjja.

Észre vette a' Gróf, tudván e' játékot,
Ötven rublit ígért, úgymint ajándékot.

Ha meg-fogja nyerni ő ezen Parthiát,
Mivel által-látta, tett abba ſok hibát.

Az Hetmány ſem vala ennek ellenére,
Nem vélte, játékja mehetne veſztére.

Azomba tsak hamar aztat el-veſztette,
A' Cancellárius nevetett felette.

(*a*) Rontó Pált kérdeztem, hogy igaz vólna-é? hogy ezen játékkal olly ſokat nyert vólna a' Gróf, erre az vala felelete, hogy aztat nem látta, de pénze mindég lett vólna, de mivel a' Németh fordításba így vagyon ki-téve, én-is aztat követtem.

Digitized by Google

Kénszerítette még két Parthi jádzásra,
Vígyázott az Hetmány itt minden vonásra.

A' szerentse most sem állott ő mellette,
Mivel mind a' kettőt hamar el-veszténe.

Nyert tehát tsak hamar ezer öt száz Rublit,
Ebbül száz ötvenet adott nékie itt.

Az Hetmány reája ezért nem neheztelt,
Sőt meg-határozott egy illyen fel-tételt.

Némelly Kalmárokkal hogy jádzon helyette,
Mivel már ezekkel sok pénzét veszténe.

Hogy ha nyér, az övé lészen az ötöd részs,
Másokban-is vele, ha tsak lehet, jót tész.

A' Gróf tiszta szívvel magát ajánlotta,
Meg-is láttyuk tovább, kárát nem vallotta.

Meg-örült ő ezen, hívta ebédjére,
Mindeneket tenni kívánt már kedvére.

Rizskását, égett-bort, raktak húst szánkára,
Dél után ezekkel küld'te szállására.

A' Gróf több társai mind ezeket látván,
A' száz ötven rublit nékik meg-mutatván,

Szívekbül minnyájan azon örvendettek,
Már arany várakat rajta építettek.

A' Gubernátornak más nap magzattyait,
Olly szépeket, mint az égnek harmattyait,

Egy külön szobába asztalhoz ültette,
Nyelvek' tanúlását velek el-kezdette.

Egy Leánya vala tizen-hét esztendős,
Eszébe olly érett, bár akár mint melly nős.

Szép

Szép erköltsü, neve vólt Afanásia, (a)
Ékesbben nem ſzóllott ennél Aspásia.

Ennek el-beſzéllte ſzerentsétlenſégét,
Könyveket hullaſztott, úgy bánta inſégét.

Az Attyok hozzájok ide bé-érkezett,
Gróf tanítására maga figyelmezett.

Ő azzal egéſzlen meg vólt elégedve,
Mellyért-is nöttön nött hozzája a' kedve.

Meg-ajándékozta ötet egy ſzánkával,
Melly bé vala fogva egy pár friss kutyával.

Egy Kámtsatkabéli ſcláv Leányt-is ehez,
Ki ötet ſzolgállya, és lásson mindenhez.

Illy equipázséval hogy haza ſzánkázott,
Társai ſzívekbe az öröm tsirázott.

Tsak Pánov Úrnak vólt ő benne kétſége,
Láita hozzája kezd hülni ſzívesſége.

Vélte ez, hogy maga réſzire dolgozna,
Mellyel a' többinek majd nagy kárt okozna.

Eztet látván a' Gróf, újra kemény hitet
Tett-le, ſzólíván; eddig valamiket ő tett,

Mind a' Tarsaſágnak tette a' haſznára,
Ne éllyen; ha kíván lenni ő kárára.

Térdre esett Pánov, mivel magába tért,
Sírva botsánatot itten a' Gróftúl kért.

Azon nap az Hetmány, 's a' két kereskedő,
Kereskedők között, elsö mind a' kettő;

Eggyiknek a' neve, vala Roſzkurakov,
A' másikat pedig hívták Kazarinov.

(a) Afanásia moſzka nyelven vagyon mondva, annyit ; téſzen mint Anastasia.

Digitized by Google

Grófnak mind az hárman aztat jelentették,
És hogy már magokba szentül-is fel-tették,

Hogy ők nyilván való Oskolát rendelni,
Kívánnak; a' költség, ki fog tőlök telni.

Abba a' számodás, 's földnek le-írása
Tanítasson, és a' nyelveknek tudása.

Az Oskola házat ők fel-építtetnék,
Számára mindennel fel-is készíttetnék.

És minden gyermektől, öt rublit fog venni
Hólnaponként; ez fog fizetése lenni.

Fel-válalta a' Gróf: mindjárt-is az Hetmány,
Vele Roszkurakov, itt lévén már egy szány,

Kazarinov Úrnak el-mentek házába,
Alig mind az hárman vóltak szobájába,

Cancellárius-is utánnok érkezett,
Ki-is a' Hetmánnyal itt arrúl végezett,

Hogy ötven Parthia Sachot jádzanának,
Egyért, egyért három száz rublit adnának.

De a' Gróffot kérték jádzana helyettek,
Kazarínov ellen, kitül meg-nyerettek

Már sokszor: és most-is attúl tartanának,
Ne talám nagy Vámot nékie adnának.

Estvére bált adott, szép vólt palotája,
Ékesítette ezt sok égő gyertyája.

Mint tsillag ragyogtak tükörök, lámpások,
Szemeket sértették a' sok villámlások.

A' Gubernátor-is és Familiája
El-jött, tzifra vala Afanásiája.

Ékes vólt a' tántza, forgott mint karika,
Igaz: hogy szép, 's jó-is vala a' muzsika.

Ha

Digitized by Google

Ha nem tántzolt, mindég a' Gróffal beſzéllett,
És tsak akkor, mikor vele vólt, lett éllett.

Az Annya esmérte ſzép tulajdonſágát,
Látván hozzá való nagy hajlandóſágát,

Súgva ſzóltt hozzája, az Úr Tanítvánnya,
Szívének-is, a' mint látom, már Kórmánnya.

Más nap a' tanítást a' mint el-végzette,
Egy külön ſzobába az Aſzſzony vezette.

Így ſzólltt: Oberster vólt Atyám Svétziába,
Háborúba esett Moſzkák fogſágába,

Nem tudom az okát, mért lett ſzámkivetett,
És Siberiába ide mért küldetett.

Hamar meg-is hala; Anyám-is utánna,
Gondoltam nem-is leſz ki engem meg-ſzánna.

Nílov egy látásra én belém ſzeretett,
Igen gyenge vóltam, hogy hitvesének vett.

Most már Gubernátor, és ö egy jó ember,
Engemet jól-is tart, 's mint itt ſzokás, nem ver;

Tsak kár, hogy italnak gyakran adja magát,
Réſzeg, mihent érzi a' bornak tsak ſzagát.

Két katona Tiſzthez, két idősbb lyánimat
Férjhez adta, ſzánom ezen magzatimat;

Mivel mind a' ketten tzégéres korhelyek,
Ütik, verik, nintsen maradandó helyek.

Afanásiát-is, illy Tiſztnek, 's iſzosnak,
Akarja od' adni, még pedig korosnak.

Tudom: hogy az Urat Uram ſzenvedheti,
Vigye véghez nála, kérem ha viheti,

Kedves Leányomat, hogy ennek ne adja,
Jobbat teſz, ha hóltig pártájába hadja.

Digitized by Google

Szólltt a' Gróf: az Aſzſzony légyen békeſségbe,
Ne éllyek, a' dolgot, ha nem viſzem végbe.

Nem lehet ártatlant rabſágra vettetni,
Még életbe lévén, már-is el-temetni.

A' Grófhoz érkezett Krustyiev Úr más nap,
'S egy jámborſágába meg-öſzült Proto-pap.

Még velek tizen-öt ſzámkivetettettek,
Nem Salakok ; Nemes vérbül ſzülettettek.

Kérték : fogadja-bé öket társaſágba,
Igérték: nem éri ſemmi tsalardſágba.

Bé-vette: ezeknek a' Templomba menni
Kelletett: ott fogják a' hitet le-tenni.

A' Proto-pop fel-is vette a' Stólájját,
Es fel-adta elébb az Úr' vatsoráját

Ó hit' módja ſzerint: 's mihent ezt fel-vették,
Proto-pappal eggyüt a' hitet le-tették.

A' Társaſág estve tartott vígaſságot,
Nem-is láttak még ott illyen mulatſágot.

Mert itt mind tántz vala, mind tüzi mesterſég,
Mellyen tsudálkozott az egéſz Nemesſég.

Gubernátor Tzímje ſok ſzínü lángokkal,
Égett: és két Syren küſzködött azokkal.

Tüzes habok között Neptúnus evezett,
Szigonnyal Tzet-halat ſziklához ſzegezett.

Húllottak Jupiter' tüzes menykövei,
Szórtak Cyclopseknek ſzikrát pöröllyei.

Afanásia név zöld láng ſzínnel égett,
Minnyájan tsudálták e' ſok ékeſséget.

Szabadſágnak tsak most kezdödött munkája,
Valóſággal annak ez vólt Epóchája.

Mert

Digitized by Google

Mert a' Gubernátor, itt nagyon ittas lett,
A' Gréfnak minnyájok előtt nagy hitet tett,
Hogy ſzámkivetteknek öt fejévé teſzi,
Nagy böltseſſégének jutalmát így veſzi.
Miniſtériumnak fog írni mellette,
Vegye ſzolgálatba, mert meg-érdemlette,
A' Cancellárius, 's Hetmány, hogy ezt tegye,
Akarták: érdeme bérit hogy ö vegye.
Leg-jobb vólt, hogy tölök hét ezer rublákat
Azon éjjel Schachon nyere, mind duplákat.
Auróra a' ſetét éjtſzakát már üzte,
Vállán függö haját rózsákkal bé-füzte;
Aztat ſzekerével fére taſzította,
Hogy jöjjön nyomába, Fébust ſzóllította.
Szavát-is fogadta ezen kedvesének,
Látſzatta aranyos Súgárit fénnyének.
Azért ki-ki mene maga ſzállására,
A' Gróf-is le-düllött nyúgödni ágyára.
Alig várta Rontó, Gróf' fel-ébredését,
Láb hegyeken tette körülte lépését.
Fel-ébredvén, kéſz vólt-már Tsokoládája,
Bé-vitte, 's míg itta, így ſzóllott hozzája.
Méltóſágos Uram! most jól foly a' munkánk,
Van pénzünk,'s két ebbel bé-fogatott ſzánkánk.
Úgy vagyon: ſzólltt a'Gróf,tsak viseld gondjokat,
Mert veſzſzük azoknak, hidd-el, ſok haſznokat,
De ártana nékik, ha ſoká állnának,
Mivel a' lábaik majd meg-dagadnának.
Minden harmadik nap meny velek ſzánkázni,
A' ſzán mind a' hajó úgy meg-nem-fog rázni,

Digitized by Google

Rontó eztet hallván, felette nevetett,
A' Grófnak-is rajta nevetni kelletett.

Szóllott: tudja menykő, hogy fogom-bé őket,
Fülökre, farkokra vessek-é gyeplőket.

Zabolát ſzájokba, ha teſzek, meg-marnak,
Üssem-é? indúlni hogy ha nem akarnak.

Hát akkor ezekkel mit fogok én tenni,
Ha jobbra, vagy balra ſzükſég léſzen menni?

Úgyé? mint a' béres, tsá, vagy Hejſz, ſzólliſtsam,
Vagy mint Postilion, Hi! hotra fordíttsam.

Nem tudom, hegyről le tudnak-é tartani?
Miként kell, nyeregből, bakról-é hajtani?

Meg-állyak-é velek, hogy ha vizellenek? (nek.
Hogy mint lovak oſztán könnyebben mennye-

Idegen ſzánt látván, talám majd ugatnak,
A' kik azon űlnek, útból ki-álhatnak.

De ha azoknak-is kutya lovok léſzen,
Ki nem térnek, ſőt még meg-álnak méréſzen.

Majd marakodásra jön akkor a' dolog,
Vagy enyim, vagy az ő ſzánkájok fel-forog.

Az leg-ſzebb, hogy nem-is tudom a' neveket,
Bodrinak, Sajónak, hívják-é ezeket.

Leg-jobb az; ezeket hogy nem kell vakarni,
Sem pedig pokrótzal őket bé-takarni,

Kováts ſem kell, a' melly ezeket patkóllya,
Nem-is igen hídlott ezeknek az óllya.

Gondom leſz reájok, meg-híznak, gondolom,
Ha a' falu végin döggel abrakolom.

Mi-

Mikor mi Hazánkba Slitádat tartanak;
Tsörgöket lovakra ſokat akaſztanak;
Majd kötözök én-is ezeknek farkára,
Ha lóra illenek, mért nem a' kutyára.
Még az Urak itten majd módiba veſzik,
Kiknek kutya lovok vagyon ſzint' ezt teſzik.
Képzellem magamba, mint fogok ſzánkázni,
Hányſzor fordúlok-fel, 's mint fogok bakázni.
De mindenek felett tsak aztat tudhatnám,
Még jobban ſzeretném, ha ſzemmel láthatnám.
Minő e' Nemzetnek az ő ármádája,
Talám kutyákon ül Cavalleriája.
Mert ha nyargalódzni tudnak rajtok ſzánkán,
Katona-is ülhet bízvást ezek' hátán.
Vasasok ülhetnek a' ſzelindekeken,
Dragonyosok kopón, avagy más ebeken,
Agarokon pedig Svólezsér, 's Huſzárok,
Könnyük ezek; ſzöknek, légyen tér, hegy, árok.
Söt haſznát vehetik más faj kutyáknak-is,
Pudliknak, Vizsláknak, a' Pumedliknek-is.
Mert mért nem lehetne a' pudli Pontonír (*a*)
A' vizsla pediglen mezei Inzsinír;
Tudjuk a'.fát pudli a' vízbül ki-hozza,
Illö a' hajót-is, hogy ő kórmányozza.
Inzsinír mezöket, hegyeket rajzollya,
Vizsla; ha revírez, ő-is azt ſzagollya.
Pumi ſzekér elött tzihol fürög, forog,
Ha bagázsián ül, már mindenre morog.

Sze-

(*a*) Pontonír a' hajóknál, és hídaknál lévő katónáknak neve.

Szekér Mester ez-is hát mért ne lehetne
Fúrvézennél? (a) a' hol nagy haſznot tehetne.
Látom nagy eſzek van itt az embereknek,
Több haſznokat veſzik, mint mi az ebeknek.
Szólltt a' Gróf hozzája, ne bolondoskodjál,
Holnap mint ſzánkázol, arrúl gondolkodjál.
Itt vagyon Demetri *(b)* esméred már ötet,
Reggel majd a' ſzánba fogja néked öket.
Meg-mutattya hogy kell azokat hajtani,
Miként kell forgani, 's a' gyeplöt tartani.
Bé-is fogta más nap, a' helyſég végére
Ki-mentek: a' mint már Rontó oda ére,
Látván Demetritül öket mint hajtotta,
Hogy ő-is már tudja, azt hitte, tartotta.
Szóllott itt hozzája, te már haza mehetſz,
Tűzhöz a' kutyáknak enni való tehetſz.
Ez el-ment: Rontó-is, még tovább ſzánkázott,
Örült, hogy mint kotsis eddig nem hibázott.
Rá talált ő vágni a' nyerges kutyára,
Ez mindjárt ſikojtott, le-feküdt hátára.
Gondolta: a' rúdas, majd ha aztat húzza,
Fel-ugrik, másképpen, a' bőrit le-nyúzza.
De ez ſem akart már egy tapot-is menni,
Baja lett, nem tudván, mit fog velek tenni.

Hoz-

(a) Fúrvézen téſzi, a' midőn ſzámos hadi Tár, és bagázsiás ſzekerek eggyütt vannak: mellyeknek Comendánsa a' fő ſzekér-mester.

(b) Demetri Kamtsátkai paraſzt ſclávus vólt, a' ki a' Gróf' Konyhájába ſzolgált.

Digitized by Google

Hozzá ment: akarta ötet ſimogatni,
De látta, hogy kezdi fogát vigyorgatni,

Haragudott, ſzidta, még jobban meg-tsapta,
Fel-ugrott, de egybe a' lábát meg-kapta.

A' vólt ſzerentséje, hogy tsizsma vólt lábán,
Máskép ſebet ejtett vólna annak ſzárán.

Erre a' két kutya immár egymást marta,
Védelmezni öket mindenkép akarta.

De mihent tsak közel mene ő hozzájok,
Kapkodtak fogakkal, tátva vala ſzájok.

A' kutyák itt egymást miod addig rángatták,
Míglen hámjaikat öſzſze nem ſzaggatták.

Mihent éſzre vették, hogy a' hámtúl mentek,
Rontót itten hadták, haza futva mentek.

Nem tudta, a' ſzánnal itten már mit tégyen,
Látta, ſzükſég, hogy ő kotsis, ló-is légyen.

Bé-is fogta magát, húzta haza felé,
Izzadott homloka, háta görnyett belé.

Szél támadt, a' havat ſzemébe hordotta,
Mire jutottam én, magába mondotta.

Ímé kutya lóvá én emberbül váltam,
Soha életembe még így én nem jártam.

Hallottam bikává Jupiter változott,
De engemet Vénus ſoha ſem kínozott.

Acteont ſzarvassá Diána hogy teve,
Tudjuk, de kutya ló eggyike ſem leve.

A' kutyák tsak hamar a' házhoz jutottak,
Mivel egéſz addig ſebessen futottak,

Eggyiknek nyakárúl gyeplő darab függött,
Másiknak hátárúl, ſok ſzakadt ſzíj tsüggött.

A'

Digitized by Google

A' Gróf a' kutyákat látván, ſzólltt: baja lett
Rontónak: nem tudom, ö ezekkel mit tett.

Meny Demetri frissen! ha lehet, mindég fuss
Igyekezzél! hozzá, hogy mennél elébb juss.

Még meſzſzérül hogy jön, meg-látta öt Rontó,
Kiáltott: jojj-el jojj! legy te-is kutya ló.

Mihelyes Demetri hozzája érkezett,
Mint bánt a' kutyákkal, arrúl értekezett.

Talám ugyan öket ostorral meg-tsaptad,
Vagy igen rövidre a' gyeplö ſzárt kaptad,

Ha velek így bánnak, mindjárt le-fekſzenek,
Tovább már nem mennek, inkább meg-döglenek.

Ha máſzſzor meg-ütik, felette mérgesek,
Marják egymást, mintha vólnának dühösek.

Tsak nyelvet kell adni, halld! azoknak, így Perr!
Vagy még keményebben, ezt kiáltani Berr!

Akkor két mért-földet hamar ált futhatnak,
Tovább egy húzomba, ök nem-is hajtatnak.

Szólltt: tudta az ördög lovatok' ſzokását, (sát.
Vagy-is nyelveteknek, Perr! Berr! ſzép hangzá-

Meg-tsaptam a' nyergest, ez le-is fekiüdött,
Rúdast marta oſztán, és vele küſzködött.

Demetri itt a' ſzánt húzta, Rontó tolta,
Föld népét, ſzokását rútúl káromolta.

A' mint haza értek, 's a' ſzány körül forgott,
Ötet kutyák látván, mind a' kettö morgott.

Káromkodott rútúl, végtére nevetett,
Szólltt: ugyan nagy bolond, 's ostóba lehetett,

A' ki ki-gondolta, hogy kutya ló légyen,
Diſznó-is a' lehet, mert négy lábon mégyen.

A'

A' Gróf őt meg-látván, nevetett felette,
Nó! miként ſzánkáztál? ő töle kérdette.

Szólltt: Nagyſágod tudja, hogy fogadást tettem,
Tengerre nem megyek; majd éltem veſztettem.

Nyuſztokat-is ſoha hogy nem megyek fogni,
Esküſzöm kutyák ſem fognak rám morogni.

A' kutya, tsak kutya, nem leſz belöle ló,
Nem másnak, tsak kutya embereknek való.

Én ő rajtok többé ſoha ſem ſzánkázom,
Ezen ſzolgálatot fejemrül le-rázom.

Nyargalt az ördög-is inkább maga Annyán,
Mint ſem Cerberussal bé-fogatott ſzánkán.

Nagyſádnak kedvére mindeneket teſzek,
Postilion ugyan kutyáknál nem leſzek.

Szólltt a' Gróf: ezeken fogſz velem ſzánkázni,
Eggyütt fogunk nyuſztot,'s medvéket vadázni.

Jövendölöm még a' Tengereken-is járſz
Velem: Magnes tőnél a' hajó orrán álſz. (*a*)

Nyugodjál; én nékem most dolgaim vagynak,
Mellyek tréfálódni te veled nem hagynak.

ÖTÖ-

(*a*) Minden tengeri hajónak az orrán vagyon Mágnestő, melly Compaſznak-is neveztetik, ennek mutatása által tudják az hajón lévők, melly réſzin vannak e' világnak, és merre kell menni.

Digitized by Google

ÖTÖDIK TZIKKELY.

A' mellyben Gróf Benyovski Móritznak két kereskedővel történtt dolga, Schach Játékába tett nyereségei, Bolscheretzbe történtt minden féle dolgai, itten véghez ment véres tsatái, végtére a' várnak meg-vétele, a' Gubernátornak meg-ölettetése, Szent Péter, és Pál hajójának el-vétele, némelly mulatságos esetei Rontó Pálnak elő-adattatnak, mind addig, míglen minnyájan meg-szabadúlván, Kámtsatkából azon hajón el-mentek.

Már a' kereskedők, meszet, követ, és fát
Mind el-készítették, mellyel az Oskolát
Építeni kellett: 's kevés idő múla,
Kész-is lett, mert ehez igen sok kéz nyúla.
Gróf tizen negyedik December napjára
Szabta tanítását, ült katédrájára.
Krustiev' 's Panovot, vette segítségül,
Látván tanítványi száma naponként gyűl.
Jeles embereknek vóltak Gyermekei,
Afanásia-is, 's az ő testvérei.
Egy reggel Sibaev, társaságnak tagja,
Hozzá jött, úgy tetszett, hogy vólna haragja.
Mert

Mert mindég komor vólt az ő ábrázattya,
De nem, sőt szépen szólltt, 's ez vólt akarattya;
Hogy gyülést tartana jövő éjtszakára;
Minnyájoknak adna nagy dolgot tudtára.
Ez meg-esett: nékik aztat jelentette,
Hogy azon nép, mellyet hajójára vette,
Fel-zendült, mert kemény hozzájok mint Tatár,
Ochotzk Városbéli Tsuloznikov Kalmár.
Annak hajójával el-szökni akarnak,
Sok szép portékákat már arra takarnak.
De okos Vezérek hogy lenne, szeretnék,
Ezt a' Gróf magára venné-fel, azt kérnék.
Látszatott jó víznek lenni ez malmokra,
Hogy ha tekíntettek magok Plánumokra.
Az egész társaság a' Grófnak eszére
Bízta ezen dolgot, bölts ítéletére.
Reá-is állottak az ő tanátsára,
Sibaevhez így szólltt, fülök' hallottára:
Mennyen! és mondja-meg a' fel-lázzadt népnek,
Hogy én nem tétetem magam' írott képnek.
Önként a' fejemre én veszélyt nem veszek,
És így Vezérjek-is nékiek nem leszek.
Árúló közöttök könnyen találkozna,
Ki-is a' fejemre tsak bút, és bajt hozna;
De az Úr kéz alatt reménységet adhat
Nékiek; és mint egy magától így szóllhat.
Talán fel-válallya ő a' Vezérséget,
Hogy ha bennetek lát jó szívet, hűséget.
Engedelmesek-is hogy ha hozzá lesztek,
Minnyájan ezen két pontra hitet tesztek.

Közzülök a' Grófhoz más nap el-jött kettő,
Tartatott közöttök böltsnek ezen két fő.

Térdre estek ezek többiek képébe,
Esedeztek, kérték, minnyájok nevébe,

Hogy a' Vezérséget venné-fel magára,
Mindeneket téſznek parantsolattyára.

Nyújtott-is ezeknek egy kis reménységet,
Hogy ha mindenekbe engedelmeséget

Mutatnak, és erre hitet fognak tenni,
Így tám a' dologbúl valami fog lenni.

Harmad nap a' Grófhoz jött nagy ſietséggel,
Tsuloznikov Kalmár, mintegy ſiedséggel.

A' ſzemére hányta, hogy fel-indította
Népét, és magához öket hódította.

A' Gubernátorhoz, ſzólltt, ő mindjárt mégyen,
Hogy ha meg-nem-mondja népe közttki-légyen

A' fő pártos, a' ki elsö jött hozzája,
És maga-is mért lett azok orgazdája.

Így felelt itt a' Gróf néki nagy méréſzen,
Mert fel-gyulladva vólt testében egéſzen.

Hát engemet tart ked egy ollyan kábának,
Hogy én vólnék oka népe' lármájának,

Olly tsötselék közzé magamat keverném,
A' jó Gubernátort meg-bántani merném?

Tudja ked! hogy hozzá megyek mostan mindjárt,
Mert betsületembe akar ked tenni kárt;

És kivánok töle kedrül elég-tételt,
Nem ſzoktam el-nyelni én az illyen mételyt.

Hogy ked Tiranussa népének, meg-mondom,
Jól lehet mind eddig nem vólt arra gondom.

Lég-

Leg-ottan el-is-ment a' Gubernátorhoz,
Tartván, illyen dolog ollykor ſok roſzſzat hoz.

A' Kalmárt elötte nagyon bé-vádolta,
Egéſz dolog ſúllyát a' nyakára tolta.

Nagyon meg-feddette öt' a' Gubernátor,
Arestomba mégyen, ha ezt teſzi máſzor.

Népével ne bánnyon ollyan kegyetlenül,
Mert más kép vele-is bánat illetlenül.

Jobb leſz el-ereſzti öket, hadd mennyenek,
Szolgálatot, a' hol tetſzik, ott vegyenek.

Szegény Tsuloſznyikov nem ſzólltt, tsak hallga-
De ſzívén a' méreg egéſzen ált-hatott. (tott,

A' Grófnak az úttyát ötsével el-állta,
Botokkal, késekkel e' kettő már várta.

A' mint jött, mind ketten mindjárt meg-támadták,
Vakmerőſégeknek árrát meg-is adták.

Mert a' Gróf a' hátát egy háznak vetette,
Fortélyosan magát mind addig mentette;

Míg egyſzer Öttsének fejét úgy meg-tsapta
Páltzájával, hogy ez a' lelkét ki-adta.

Mihent látta, hogy ez már a' földön el-nyúlt,
Tsuloſznyikovot-is meg-ütvén, földre húlt.

Nem verte páltzával, már itt tsak öklözte,
És a' földön ötet úgy meg-dögönyözte,

Hogy mind orrán, ſzáján, túrt és okádott vért,
Tsak hogy meg-ne-öllye, a' Gróftúl pardont kért.

De a' Gróf-is kapott ſok karmolásokat,
És a' bottyaiktúl olly nagy tsapásokat,

Hogy e' Batalia ágyába fektette,
Tsak tíz napok múlva magát fel-vehette.

Digitized by Google

Hogy a' Gubernátor meg-hallotta e' hírt,
Tsuloſznikov ellen mérgével már nem bírt.

Hat holnapra ſántzra dolgozni adatta,
Az egéſz vagyonnát Fiscus el-ragadta.

Most folyó ſzázadnak hetven-eggyedike,
Vólt más fátumának hasonló egyike.

Sok jó barátjait új eſztendő napján,
Hívta ebédjére, mulatni akarván.

Kazarinov néhány Nád-méz ſüvegeket
Küldött, de méreggel meg-rontá ezeket.

A' Gróf ajándékát, barátſág jelének
Tartotta: nem vélte öt' ellenſégének.

Itt bor nints, ebédnél iſznak tsak herba-thét,
Ebéd után pontsot, vagy fekete kávét,

Jó apetitussal mivel ettek immár,
Thével mindeniknek töltetett egy pohár.

Ettek, ittak, és ſzép nyájasan mulattak,
Kevés idő múlva, minnyájan jajgattak.

Mivel ki kolyikát, ki bél-rágást kapott,
Ki hányt, ki kínnyába fába-is harapott.

Iſzre vette a' Gróf, hogy ők mérget ettek,
Vagy ittak: és azért illy betegek lettek.

Mindjárt velek eggyütt, egy jó dózsist bé-vett
Tengeri hal zsírbúl, azonnal jobban lett

Minnyája: áldották a' Grófot, 's ezen zsírt,
Mert már most nevetett az-is, ki elébb sírt.

Szólltt a' Gróf: egyre van ſzívembe gyanúſág,
Mindjárt-is ki-tetſzik, Urak! az igazſág.

Kutyával, matskával próbát fogok tenni,
Nád-mézet ezeknek majd adatok enni.

Hogy

Hogy lássák az Urak igaz gyanúſágom,
És hogy oſztán légyen ki ki bizonyſágom.

A' Nád-mézet a' Gróf húsra vakartatta,
Két külön tányéron nékiek adatta.

Mind kutya, mind matska, a' húsbúl jól ettek,
Más-fél óra múlva ők meg-is gebedtek.

Tüstént el-ment a' Gróf a' Gubernátorhoz,
Tsudálta az ötet, látván hogy tzúkrot hoz.

Kazarínov ellen panaſzſzát le-tette,
Vendégivel mint járt, elö-beſzéllette.

A' Gróf ſzavaiba vólt elöl kétſége,
Kazarinovnak nagy, úgy mond, emberſége.

Ez már a' megyémbe régi kereskedö,
Mindenkor jó lelkü ember vala még ö.

Gubernátor Uram! ſzólltt a' Gróf hozzája,
E' dolognak mindjárt lehet illy próbája.

Méltóztassa ötet magához hivatni,
Egy tséſze Herba-thét nékie adatni,

De ſzükſég leſz, elöl azt adni tudtára,
Hogy a' Nád-méz, mellyet teſznek a' tátzára,

Abbúl való légyen, a' mellyet én hoztam,
'S hogy Uraſágodnak azt ajándékoztam.

Méltóztassa nékem még most azt el-hinni,
Hogy ö azon Thébül ſoha ſem fog inni.

Mindjárt egy ſzolgáját Cancellárіusért,
A' másikát pedig küld'te az Hetmányért.

Kazarinovot-is magához hívatta,
Tréfált elöl velek, és öket mulatta.

Az alatt bé-hozták ſzólgák a' Herbathét,
Adtak kinek kinek egy portzelán tséſzét.

Digitized by Google

Egy ezüst tátzán vólt a' fel-vagdalt Nád-méz,
A' Gubernátor itt Kazarinovra néz.

Szóllott: eztet nékem egy ſzámkivettetett
Hozta ajándékba, el-vennem kelletett.

Mindjárt Kazarínov változtatta ſzínét,
Mivel gonoſz tette mardosta a' ſzívét.

Itt a' Gubernátor maga egy Tséſzébe,
Herba-thébûl töltött, adá azt kezébe.

A' Nád-mézbûl ebbe két darabot vetett,
Tessék inni! ſzépen ſzólltt, a' mint illetett.

Kazarínov magát mindenkép' mentette,
Aſztalra a' tséſzét tsendessen le-tette,

Szólltt a' Gubernátor, már most parantsolom,
Mindjárt mind igya-meg, én aztat akarom.

Észre-vette ebbûl, a' dolgot, hogy tudja,
És elötte magát már ki nem hazudja.

Lábaihoz borúlt, nagyon meg-ſjedett,
És minnyájok elött, ő illyen vallást tett.

Meg-vallom, a' tzukrot meg-mérgesítettem,
En eztet jó végbûl, és nem roſzbúl tettem.

A' Grófot akartam azzal meg-étetni,
Artalmas ember ő, a' kitûl félhetni.

Szólltt; egy Piatsinin nevü ſzámkivetett,
Mondotta én nékem, mellyre hitet-is tett,

Hogy egy Társaſágot ő már fel-állított,
Mellyel ſok rabokat magához hódított.

Ezekkel el-ſzökni, és tovább állani
Akar ő, hajóra fognának ſzállani.

De a' Gubernátor fel vólt már indúlva
Ellene felette: egy kis idö múlva,

Can-

Digitized by Google

Cancelláriusnak keménnyen meg-hadta,
Mivel még illy dolog nem történtt alatta,
Hogy ötet leg-mélyebb tömlötzbe tétesse,
És minden jószágát tőle el-vétesse,
És mint egy világos méreg keverőre,
Szententzia hozás ne mennyen későre.
A' Gubernátortúl a' Gróf el-sietett,
Mihent haza ére, ő gyülést hírdetett.
Az egész Társaság hamar-is öszsze-gyült,
Piatsinin mit tett, azon minden el-hűlt.
Nyavalyás már dolgát maga sem tagadta,
Én árúló lettem, magát így ki-adta.
Erre egy pistollyal ötet agyon lötték,
És így más világra a' jámbort küldötték.
De a' Gubernátor még sem nyugodhatott,
Kazarínov mit szólltt, ő ahoz láttatott.
Itt a' Grófnak igen nagy vólt szerentséje,
Máskép porba esett vólna petsenyéje.
Más Piatsinin-is itten találtatott,
Ki Kozák vólt; mindjárt elő hívattatott,
Ez semmit sem tudott, nem-is felelhetett
Kérdésekre; azért el-is ereszttetett.
Nagyon örvendezett ezen a' Társaság,
Hogy ki nem tudódott, az egész tsalárdság.
Söt jobb hitelt adtak már most minnyájoknak,
Kik ellenek szólltak, nem hittek azoknak.
El-ment a' Gróf, 's kérte itt a' Gubernátort,
Némellyeknek adna ónot, és puska port,
Kik menni akarnak Nyisnei Osztrogba
Vadászni; 's a' telet tölteni dologba.

Digitized by Google

Ezzel a' Társaság dolgát el-titkolta,
Fel-tett szándékjokat nagyon palástolta.

Mindenekre reá ált a' Gubernátor,
Adattatott nékik elég ón, 's elég por.

Meg-hagyta azoknak, a' kik el-menének,
Hogy ők Áprilisbe mind viszsza térnének;

Mert a' tenger révbe akkor az egész jég
Fel-olvad, és ködös nem-is lészen az ég.

Akkor Plánumoknak tárgyához juthatnak,
Innét ének szóval már el-illanthatnak.

Gubernátort a' Gróf magáévá tette,
Naprúl napra jobban öt kedvébe vette;

Afanásia is mellette Attyához
Így szólltt: térdre esvén, 's borúlván lábához.

Vajha mint szabadott, ötet úgy láthatnám!
Magam szerentséjét hogy vele oszthatnám.

Homályos beszédjét Attya jól értette,
De szándékát még-is kedvesen nem vette,

Cancelláriusnak, 's Hetmánynak szavára,
Ugyan csak juttatta öt szabadságára.

Első Péter Tzártúl ki-adott törvényhez, (*a*)
Szabta a' Gróf dolgát, mint sinór mértékhez.

Vélte a' Gróf, ha ezt Társaság meg-hallya,
Örvendni fog ennek, mind eleje, 's allya.

De haza érkezvén, látta, hogy minnyájan
Haragudnak, fegyvert fogtak egynéhányan.

(*a*) Péter Tzár több helyes törvénnyei szerént, minden szám̃kivetett, a' ki méreg keverést, vagy-is Párt ütöt bé-mond, szabaddá tétettetik.

Digitized by Google

Pánov árúlónak már ki-kiáltotta,
A' gyülést-is maga ſzálásán tartotta.

Kívánta: hogy a' Gróf melly törvényeket tett,
A' ſzerént tegyenek reá ítéletet.

Bé-is hívattatott ő ezen gyülésbe,
Egyike ſem vette itt dolgát kérdésbe.

Egy méreggel meg-tölt pohár ált aſztalon,
Fekete poſztóbúl kárpit vólt a' falon.

Kettő ki-vontt karddal az aſztal mellett ált,
De minek elötte mondjanak rá halált;

Kérte: engedjék-meg néki, hogy ſzóllhasson,
Hogy így valóſágot dolgárúl mondhasson.

Az Igazſág ſoha ſem veſz-el mirígytül,
Bár oſtromoltatik ſok ezer irígytül.

A' Gróf itten ſzóllván mint egy Demosthenes,
Meg-esmérték, ſzíve igaz, és egyenes.

Mindjárt-is haragok örömre változott,
Látván Pánov, hogy melly nagy roſzſzat oko-
Lábaihoz borúlt, sírva őt követte, (zott.
E' vélekedésbül, mondotta, ezt tette,

Mivel Péter Tzárnak, törvénnye ſzabaddá
Tette ötet, vélte, hogy őket ki-adá,

Itt a' mérges pohár a' földhöz tsapatott,
A' fekete kárpit falrúl ſzaggattatott.

A' rántzos homlokok mind ſimává lettek,
Haraggal meg-töltött ſzájak most nevettek.

A' birodalomnak más napra házához,
Hívattatván a' Gróf: hoſzſzasan magához,

Szólltt a' Gubernátor nagy kegyeſſégérül,
Tzárnéjának kivált ſok ſzép kegyelmérül,

Digitized by Google

A' mellyek áradnak az ollyan hívekre,
A' mint maga a' Gróf; igaz, 's bölts fejekre.
A' Cancellárius szabadság levelét
Olvasta, 's tartotta a' Grófnak jobb kezét.
Oſztán a' levelet nékie nyújtotta,
Már hazánk fia vagy! minden kiáltotta.
Gubernátor elött le-kellett hajolni,
Egy tükört adott ez néki meg-tsókolni.
E' tzeremónia vala, nem-is vólt más,
Ha ki ott ſzabad leſz, eztet tenni ſzokás.
Ezek után a' Gróf tette köſzönetét,
Mivel itt végzeni fogja már életét.
Néki egy kérése, 's kívánſága vólna,
Hogy ha a' Fö-tanáts reája hajolna,
Engedné-meg néki, hogy ö Kámtsatkának,
Délre fekvö réſzit ſzép tartománnyának
Maga társaival lakóúl vehesse,
És aztat termékeny megyévé tehesse.
Szép házakat fog ö ottan építteni,
Búzát, Rozst, és Árpát, kölest-is vettetni.
Legeltet ö Ményest, más barom tsordákat,
Júh, ſertés nyájakat, és ökör gulyákat.
Felelt itt a' Tanáts; a' jövö ülésbe
Veſzſzük-fel e' dolgot, és teſzük kérdésbe.
Itt a' Gubernátor Grófot ebédjére
Társaival hívta, esett ez kedvére
Afanásiának, ki helyét nem lelte,
Mivel ſzabadſágát a' Gróf ma meg-nyerte.
Jó kedvébe esett itt a' Gubernátor,
Mert fel-gyullaſztotta ötʼ a' Ponts, 's éget bor.

A'

Digitized by Google

A' Grófnak mondotta itt minnájok előtt,
Hogy magán nem vehet tellyességgel erőt,
A' Leányát adni néki feleségül
Fogja: mivel láttya, hogy szereti szívből.
A' menyegzőjöket akkorra halasztttya,
Mikor levelére válaszszát kaphattya.
Jakutzbúl, a' hová írtt Gubernátornak,
Hogy a' Grófot tegye ő fő Directornak
Politzajnál: ezen egész Tartományba,
Mivel párja nintsen ezen tudományba.
Az egész Társaság ezen nagyon örült,
De keserűségbe a' Gróf szíve merült.
Mivel néki vala hív, és jó Hitvese,
Ki meg-érdemlette, hogy légyen kegyese.
Szívét a' szerelem nem-is ostromlotta,
Szabad hogy mint légyen öt' tsak a' bántotta.
Mert a' Kámtsatkai keserves rabságra,
Rá únt jeges, havas, hideg pusztaságra.
Vele társai-is hogy szenvednek, bánta,
Akár mint lesz dolga, magát már el-szánta.
Fel-tette magába, hogy a' menyegzőjét,
Mivel bé nem vette kezét, vagy gyűrőjét,
Halasztani fogja, 's annyira ki-viszi,
Hogy végre el-múlik, a' mint maga hiszi.
Ezek után nem több, tsak négy nap múla-el,
A' Tanáts a' Grófnak kérését vette-fel,
Egy Pátenst nyert: abba ollyan szabadságot,
A' melly minnyájoknak nemzett vígasságot.
Ki vólt ebbe téve minden számkivetett,
A' ki az országnak jó szolgálatot tett.

Mint

Mint nyerték-meg ezek magok ſzabadſágát,
Nem kívánták pénzzel vegyék-meg váltſágát.

Azért ſzintúgy ők-is ſzabaddá tétetnek,
Lopatkába ezen Pátenssel mehetnek. (*a*)

Örült egéſz Város, mindjárt harangoztak,
Illyen ſzokás van itt, erre adakoztak.

Hat ezer rublikat tsak hamar-is kaptak,
Élelemre valót, müv ſzert ſokat adtak.

Hallá Kazarínov nagy Atyafiſága,
Hogy a' Grófnak történt illy nagy bóldogſága.

Néhányan közzülök hozzája jövének,
Könnyeket hullatván, illy kérést tevének,

Kérik ötet arra, a' ki lakik égbe,
A' Gubernátornál vigye aztat végbe,

Hogy Kazarínovnak a' ſzententziája,
Váltóztattasson meg, müllyon-el igája.

Örökös munkára ítélték Bányáknál,
A' melly nehezebb vólt akár melly halálnál.

Ő minden vagyonnyát, pénzét oda hadja,
Tsak a' ſzabadſágát kéri, hogy meg adja.

És a' Kurilisi ſzigetekbe tegye,
Ollyannak; hogy ő ott az adót bé-vegye.

Már rég fel-oſztoztak az ő vagyonnyával,
A' Cancellárius maga Hetmánnyával,

A' javát ugyan tsak Gubernátor vette,
Sok drága kints vólt itt, és ſok pénz felette.

Mivel Kazarínov ezt nem ſajnállotta,
Gubernátor Grófnak magát meg-hajtotta.

Az

(*a*) Lopatka: Kámtsátka' tartományának ſzélin, délre fekvo vadon egy puſzta, China felé Ázsiába.

Digitized by Google

Az Úrért azt ímé én meg-tselekeſzem,
Bányák munkájától ſzabbaddá öt teſzem,
Kuril ſzigetekbe innét fog el-menni,
Ott két eſztendeig ſzámkivetett lenni.
Hogy a' Gróf meg-vitte nékiek ezen hírt,
Egéſz atyafiſág nagy örömébe sírt.
Adtak az Istennek ezért-is nagy hálát,
Tsókolták a' Grófnak mind kezét, mind lábát,
Egy Tsorni nevü Úr vala ezek között,
Mint a' többi ſokkal tsínosban öltözött.
A' Grófhoz jött, ötet ſzépen meg-ölelte,
Mivel e' jót tette, nagyon meg-kedvelte.
Szólltt: mint Kazarínov tudta dolgotokat,
Szint-úgy én-is tudtam minden ſzándéktokat.
Nem tudtam méreggel akarnak itatni,
De bé akartalak a' Tanátsnak adni.
Midön már általad ſzerentsétlenné lett
Kazarínov: 's bányák dolgára küldetett.
Meg-vallom, meg-ölni téged akartalak,
És boſzſzúm tárgyának tenni kívántalak.
Mert nagyon ſzeretem azon barátomat,
De meg-változtatom mostan ſzándékomat.
Mivel te ő vele illyen nagy jót tettél,
Meg-ſzabadítója, 's párt-fogója lettél.
Jó barátod leſzek egéſz életembe,
Míglen egy tsep vérem folyni fog erembe.
Titokba tartani fogom titkaidat,
Segítni kívánom minden dolgaidat.
Ennek a' beſzédjén a' Gróf nagyon el-hült,
Tsak eztet felelte, a' mint mellette ült.

Idők

Idők folyásához magunkat szabnunk kell,
A' meg történtteket leg-jobb felejtsük-el.

Secretáriusnak most a' Grófot tette
Gubernátor; és öt Fiának nevezte.

Minden leveleit juttatta kezére,
Leg-titkosbb dolgait bízta az eszére.

Azért-is házánál kellett néki lenni,
Ollykor éjfél után lehetett el-menni.

Egyszer hajnal előtt, három vólt az óra,
Haza kívánt menni, ülni akart lóra.

A' Gubernátorné el nem ereztette,
Szerentsétlenségbe ne essen, féltette.

Almélkodott, hogy öt' lánya szobájába
Vezette, 's mondotta, feküdjön ágyába.

Tudom; az Úr magát úgy fogja viselni,
Mint okos embertül szokott ez ki-telni.

Afanásia itt a' Gróffal maradott,
Vele addig beszélt, míg fel nem virradott.

Harmad nap ez után nagy Ünneplést tarta
Gubernátor: sok Úr legyen itt, akarta.

Ünnepe vala ez szabadúlásoknak,
A' Gróffal díszszére esett minnyájoknak.

A' mint az Ünneplés mene vége felé,
Nílov Aszszony maga lyányát hozta elé.

Urak előtt ötet Gróf Menny-aszszonyának,
Ki-hírdette lenni jövendő Társának.

Kívántak ők néki szerentsét, és áldást,
A' ki írígye vólt, kívánt szívébe mást.

Gróf maga dolgait sok-képpen intézte,
Rontó mindenekre figyelmezett, 's nézte.

Mint

Mint tengeren hajó, ſzíve úgy hányatott,
Hogy nem ſzabadúlhat, azért nem nyughatott.

Erre mint a' matska, egérre less, lesett,
De módját nem látván, nagy bánatba esett.

Hallván a' Gróf az ő ſok ſóhajtásait,
Kérdezte; mért téſzi fohászkodásait.

Szólltt: Nagyſágos Uram! ſok okom van erre,
Mert én ſzemeimet vetem akár merre;

Korlátok köztt látom mindenütt magunkat,
Így nem reménylhetem ſzabadúlásunkat.

Söt Nagysád'-is látom, ebbe nem igyekſzik,
Reggel fel-kél, estve megintlen le-fekſzik.

Profeſsor lett Nagysád, van már Oskolája,
Kedves egy tanítvány Afanásiája.

Kérem hát belőlem tégyen Familiást,
És ne végyen ezen ſzolgálatra fel mást,

Én a' gyermekeket jól fogom virgázni,
Kéſzen léſz a' veſzſző, a' vízbe fog ázni.

De Afanásia, ha maga letzkéjét,
Bé-téve nem fogja tudni A. B. Czéjét,

Tudom öt' Nagyſágod maga ferulázza,
És ha nagyobbat vét, tám meg-is virgázza.

De a' mint hallottam, már ezen Tanitvány,
Nagysádnak az égtől adatott adomány.

Mert ottan végződik-el minden házaſág,
A' Király válaſztás, és az háborúſág.

Melly nagy öröme leſz Nagysád Grófnéjának,
Ha kezét foghattya Sógor Aſzſzonyának.

De tám bal réſzről leſz a' Copulátzió
Mint Berlinbe: nem kell itt diſpenzátzió.

De

De mind egy; most úgy-is olly országba lakunk,
A' hol a' Cánonrúl semmit sem tarthatunk.

Van itt egy Tatárnak tíz, 's több feleſége,
Gazdag illy; bár nintsen elég eleſége.

Lehet hát nékünk-is, kettő, avagy három,
Férje Koronája az Aſzſzony, nem járom.

Így majd több Koronа leſz egynél fejünkön,
Könyörüllyön akkor Isten mi ügyünkön.

Mert eggyel-is ezer baja a' Férfinak,
Hát ugyan kedvére hogy léſzen annyinak?

Én ugyan Tatár lányt nem fogok el-venni,
Inkább ő közöttök Mufti fogok lenni.

Akkor egy Karavánt vezetek Mekkába,
Útamba el-ſzököm: így Europába

Jöhetek: meg-mentem magam a' rabſágtúl,
Tsak vadaknak való, jegés rút országtúl.

Haragſzol te Rontó! ſzólltt a' Gróf hozzája,
A' Gubernátornak Afanasiája,

Hidd-el, ſoha ſem leſz én nékem Hitvesem,
Van nékem hazánkba jó, és hív kedvesem.

Nagy kaput nyitott ez bóldogúlásunkra,
Türj! várj! jutunk, hiddjed, ſzabadúlásunkra.

De ha néked tetſzik, itt meg-házasodhatſz,
Kutya fejű Tatár Leányra találhatſz.

Felelt: mit tennék én az illyen attával,
Atyafiſágba nem estem még kutyával.

Soha ſzívem, lelkem, meg ſem-is nyúghatna,
Mert ha ſzólnék hozzá, ő reám ugatna.

Való; hogy ſzükſége a' *Kammerjungferre*
Nem vólna, ſem búbra, ſem pedig púderre;

Mert

Mert a' kutya fejét nem ſzükſég bodrozni,
Havon tsúſzván, hátán ſzokott ſimítkozni.

De ha tudnám, orra mint Vizsláé ſzagol,
Avagy-is nyúl nyomon mint a' kopó tsahol,

Hazánkba bé-vinnék eggyet ráritásnak,
Diánnának eztet tartanák, nem másnak.

E' tréfa: de hogy ha én meg-nem-bántanám
Nagyſágodat, tudni még azt óhajtanám,

Mitsoda megye az; mellyet Lopatkának
Hívnak, és mért teſzi ezt Coloniának.

Úgy tetſzik valaha, hogy ott Tóthtok laktak,
Mivel igen hideg, talán mind meg-fagytak.

Tóthtoktúl hallottam én e' ſzót Lopatka,
Pivo, Brintza, Szmola, e' nevet-is Katka.

Mért akar ott Nagyſád Várost épitetni,
Abba minnyájunkat bé-is helyheztetni?

Félelemmel vagyok én ez iránt tele,
Itt akar maradni Nagyſágod az jele.

Ha lehet, hidegtül, ſoha el nem veſzek,
Ha itt Plébánusnak teſznek-is, nem leſzek.

Predikállyon, kinek tetſzik Lopatkába,
De én haza megyek a' Magyar hazába.

Szólltt a' Gróf nevetve; jó barátom, ne félly,
Sokſzor mint mondottam jó reményſégbe élly.

Mind tsak ſzemfény-veſztés, a' mit tselekeſzem,
Ezeknek, ha tavaſz nyílik, haſznát veſzem

Itt marad Lopatka, mi pedig el-megyünk,
Takarványt ſzemekre ſzükſég addig tegyünk.

Addig, ha itt lenni nem akarſz Plébánus,
Legyél tehát Bachter, avagy Notárius.

Digitized by Google

Bachter! hogy a' torkom éjtſzaka bé-fagyjon,
Vagy valamelly éhes medve el-ragadjon.
Nem leſzek én; nem-is vágyok e' tiſztſégre,
Sok Bachter jö ide, éjtſzaka a' jégre.
A' Farkasok ezek, kik itt ordítanak,
Órát-é, nem tudom, vagy mást kiáltanak.
Én ſem Notárius, avagy Personális,
Sem itt Palatinus, melly nagyobb annál-is,
Nem-leſzek: maradok, a' ki vóltam 's vagyok,
Hiſzem, hogy tavaſzig talán meg-nem fagyok.
Ennek ki-nyílását Nagyságdal el-várom,
De azután magam éſze tántzát járom.
Januáriusnak tizen-hetedikén,
Gubernátor útra indúla idején,
Mint Secretáriust vitte öt magával,
Vóltak öſzſzeſéggel tizen-két ſzánkával.
Az egéſz tartományt mostan látogatta,
Úgy foly-é a' dolog, a' mint ö meg-hagyta.
Indúlások elött Gróf gyülést hírdetett,
Helyébe Krustyiev Úr, fönek tétetett.
Ajánlotta 'nékik fökép' a' hallgatást,
A' jó eggyeſléget, a' titok' meg-tartást.
Néhánnyát közzülök maga mellé vette,
Fogadott ſzolgái, ö aztat hírdette.
Tselekedte azért, hogy ha ſzükſég leſſe,
Levelével mindjárt hozzájok egy menne.
Az útazás jól ment, arrúl hát hallgatok,
Mert ſemmi különöst róla nem írhatok.
Hanem azok közzül, kiket magával vitt
Eggyike; a' kinek majd leg-inkább ö hitt;

A'

A' Gubernátornak a' titkot írásba
Bé-akarta adni, esett árúlásba.

De a' társaságnak nagy szerentséjére,
A' levél a' Grófnak jutott a' kezére.

Mindjárt-is kötözve ezt viszsza küldötte;
Ezt-is a' Társaság éjjel agyon lötte.

Mihent szerentsésen ök haza jutottak, (tak.
Nem tovább, csak egy nap pihentek, 's nyúgod-

A' Gróftúl leg-ottan nagy gyülés tartatott,
Tőle e' nagy dolog elikbe adatott.

Hogy, úgy mond: nagy szükség, olly rendelést tenni,
Tellyes tehetséggel arra rá kell menni;

Hogy ha ne talántán el-árúltatnának,
És világosságra titkaik jutnának,

Ellent-állhassanak minden nagy erőnek,
Fegyverre hogy légyen, szükség minden főnek.

Erre Méder mindjárt itt illy jelentést tett,
Hogy ő száz lódingot immár el-készített.

Ezekbe negyven nyóltz flinta töltéseket,
'S hatvant pistolyokba illő lövéseket

Rakott: a' mellyeket ki lehet osztani,
És még többeket-is fogna munkállani.

Krustiev-is szerzett már hatvan késeket,
Hosszúkat, és három tzolnyi széleseket.

Tizen-hat pár pistolyt, harmintz-hat baltákat,
Ötven-három kardot, és még száz Pikákat.

A' Társaság állott ötven-nyóltz személybül,
Égésséges, izmos, mind derék Legénybül.

Ezek mind el-szánták magok életeket,
A' szabadság' tüze élelzté szíveket.

Digitized by Google

Dolgok hogy titokba még jobban maradjon,
Gubernátort kérték, hogy nékiek adjon
Hajót; Lopatkába mellyen mehessenek,
Coloniájokhoz ottan kezdhessenek.
Felelt ez; hogy hajót nem fognak ők kapni,
Mert ezt itt nem fzokás idegennek adni.
De kissebb hajókat adattat eleget,
Part mellett febessen hajthattyák ezeket.
Ezen feleletből böven meg-értették,
Hogy hajót nem kapnak, 's magokba fel-tették:
Halafztani jobb lefz úttyokat késöre,
Várakozni ollyan alkalmas időre,
A' mikor erővel egy fegyveres hajót
El-fognak vehetni, tengerekre valót.
Látták dolgok naprúl napra nehezedik,
Fejekre több több bú, és baj erefzkedik.
Ítéletit Pánov elikbe így tette,
Mivel dolgaikat jól latra vetette.
Határ nélkül való hatalmat kell adni
A' Grófnak: a' dolgot reája kell hadni;
Mi fzükfég, hogy minden egymást elő hozzon?
Hadjuk; a' Plánumba, hat maga dolgozzon.
Rá állott fzavára egybe itt minnyája,
Tsupán Stefanovnak habzott rútúl fzája.
Nagy haraggal itten ezeket lotsogta,
Mert fzívét a' méreg egéfzlen el-fogta.
Hogy a' Gróf viſzſza élt fokfzor hatalmával,
Gazúl bánt fokakkal, vele-is magával.
A' mellyért ő ötet nem-is fzenvedheti,
Azért-is réfzirül azt nem engedheti.

Más-

Digitized by Google

Más-is lehet ſzint-úgy Társaſág' eleje,
Közttök ſokaknak nints tökkel ütött feje.

Ez még nem vólt elég, hanem viadalra
Ki-hívta a' Grófot, itten egy ſzál kardra.

Ki-ment: Stefanovnak első tsapására
El-törtt kardja, a' Gróf ennek látására

Hátra lépett; ámbár, most igen jó vágást
Ő rajta tehetett vólna itten bízvást,

De a' Gróf tettével itten meg-mutatta,
Hogy nem boſzſzú-álló, békével öt hagyta.

Még-is ez után-is vala olly vakmerő,
Hogy pistollyát kapván, a' Grófhoz löve ő.

A' golyóbis karját karmólta kevessé,
Melly a' Gróffot tette itten olly hevessé,

Hogy torkát meg-kapván, a' földre vetette,
És a' más pistollyát kezéből ki-vette

Éppen akkor, mikor másſzor akart löni,
Mert nem ſzünt-meg mérge, a' ſzívébe föni.

Más nap tzitáltatta ötet a' gyülésbe,
Haragjának oka vétetett kérdésbe.

Kérd'ték a' Gróf ellen miért agyarkodik,
Életét el-venni, hogy mért iparkodik?

De erre-is felelt ő ollyan ſzemtelen,
Mint ſzokott felelni egy durva nemtelen.

Mivel ötet, úgy mond: nagyobban ſzereti
Afanásia; és jobban-is tiſzteli.

És míg él, haragját ő el ſem ólthattya,
Hogy ha meg-ölheti, el ſem-is mulattya.

Kérte-is a' Gróffot, ha éltét ſzereti,
Az övét vegye-el elébb, ha veheti.

Tsak így tőle magát meg-szabadíthattya,
Hogy ne légyen mérge' véres áldozattya.

Méltatlán haragját itt elibe adták,
Minnyájan kúrholták, 's rútúl pirongatták.

A' Gróf kérte ötet, hogy légyen nyugodva
És arrúl, mint ember, úgy meg-bizonyodva,

Hogy Afanásiát ő ugyan tiszteli,
Sok szép erkőltsiért egekig emeli;

De nem vólt, nem-is lesz, az esze ágába,
Hogy mint hitves társát fektesse ágyába.

Ezt hallván Stefanov; lábaihoz borúlt,
A' bánatnak könynye szemébűl ki-tsordúlt.

Meg-követte ötet, 's hittel tett fogadást,
Hogy baráttya lészen; akart adni írást.

Ember tesz fogadást, eb a' ki meg-tarttya,
Mint a' sebes víznek hamar omlik partya;

Szint olly hamar mérges tüze meg-lobogott,
Még nagyobb gazsághoz mint az elébb fogott.

Történtt: Nílov Aszszony egy szánkázást rendelt,
Hívott olly Urakat ehez, kiket kedvelt.

Tsak a' Gróf kedvéért e' szánkázást tette,
Mert öt mind jövendő vejét tekíntette.

Építtetett két szép házakat számára,
Afanásiával való lakására.

Ezeknek szánkáztak meg-tekintésére,
Hogy Grófnak leszsnek-é ezek tetszésére.

Ezen mulatságnál Stefanov jelen vólt,
Itt mindent meg-tudván, mérgébe majd meg-hólt.

El-vált tőlök mindjárt, és haza szánkázott,
Mérgével nem bírván, hol izzadt, hol fázott.

Né-

Némelly katonákat menttébe ſzóllított,
Kiket ajándékkal magához hódított;
Hogy legyenek néki ők ſegítſégére,
Máskép' a' Tartomány jut veſzteſégére.
A' Birodalomhoz kíván velek menni,
Nagy dolgot fog annak ő meg-jelenteni.
Krustiev a' dolgot még-is meg-tudhatta,
Sibaevet Grófhoz e' hírrel futatta.
Stefanov a' Gróffal miket tselekedett,
Mint duellált vele, mikép veſzekedett;
A' Gubernátornak nem vólt még hírével,
Vélte, hogy minnyájan vólnának békével.
De most a' Gróf néki mind meg-beſzéllette,
A' mellett aztat-is nyomba jelentette.
Hogy ő el akarja venni az életét,
Mindenképpen ahoz teſzi kéſzületét.
Tömlötzbe akarta őt mindjárt tétetni,
Tett ſok roſz dolgáért meg-is büntettetni.
De a' Gubernátort a' Gróf kérte árra,
Hogy engedje ötet inkább hatalmára;
Coloniába-is leſz így tekíntete,
Ki ſem leſz kotzkára téve az élete.
Plenipotentziát mindjárt írattatott,
Melly-is a' kezébe töle adattatott.
Sietve el-menvén, a' mint haza téré,
Már ſok katonákat háza körül éré.
Plenipotentziát nékik meg-mutatta,
Mellyel minnyájokat mindjárt el-oſzlatta.
Magok tanátskoztak ötet mint büntessék,
Szólltt a' Gróf: a' dolga itten voksra essék.

Digitized by Google

Mivel őtet igen kevesen ſzerették,
Többen a' felenél halálra ítélték.

Tudta a' Gróf, hogy ő Pánov Attyafia,
Mert Annya Báttyának vala ő a' fia.

Azért nem akarta hogy meg-öletessen,
Hanem tsak lelkessen hogy meg-íjeſztessen.

Töltsünk-meg egy pohárt, ſzólltt: ollyan itallal,
A' mellytül hányni fog, de azért meg-nem-hal.

Meg-ijedvén, talám majd meg-okosodik,
Ellenem-is többé tám nem agyarkodik.

Reá áltt minnyája a' Gróf tanátsára,
Nem-is ment a' dolga már voksok' ſzámára.

Fegyver köztt gyülésbe a' mint bé-hozatott,
Még mind bátor vala, méréſzſzen ſzóllhatott.

De a' pohárt látván állni az aſztalon,
Ollyan halavány lett, mint fa-kép a' falon.

Dolgait Krustiev ſzemére vetette,
Kevés vólt közöttök, ki eztet nem tette.

El-ájúlt annyi ſok ſzemre hányásokra,
Fel-eſzmélvén, torván nézett minnyájokra.

De ſzententziáját mihent el-olvasták,
A' pohárt kezébe mint adni akarták,

Le-rogyjadt, el-ájúlt, és a' földre esett,
Mikor megy-ki lelke, minden arra lesett.

A' Gróf kegyes ſzíve rajta meg-indúla,
Látván egymás után kétſzer el-ájúla,

Az okádó italt a' földre öntette,
És a' poharat-is mindjárt el-tétette.

Médert el-hivatta, vágott ez rajta ért,
Ezzel magához tért, és mindjárt pardont kért.

Ezek

Ezek után esett olly nagy betegſégbe,
Hogy míg el nem mentek, nem vólt egéſſégbe.

E' baj-is le-rázván a' Gróf már nyakárúl,
Gondolkodott tsak a' Társaſág dolgárúl.

Mind eddig fegyveres hajót nem nyerhettek,
Olly meg-határozást egymás között tettek.

Mivel ſzent Péter 's Pál hajója most kéſzül,
Várni kell; ha egyſzer, hogy ha ez meg-épül,

El-fogják azután erövel azt venni,
Mert rajta húſz Matróſz, 's kevés nép fog lenni.

De hogy ök könnyebben ehez juthassanak,
És ſok ember' vért-is, ök ki ne ontsanak,

Tsúrint a' Kapitányt kell magok kezekre
Pénzzel hódítani, azt vették eſzekre.

Öt meg-nyervén, kérni fogják Matróſzokat,
Ö közzülök tégyen, és nem Oroſzokat.

Tudták, hogy másképpen meg-nem-ſzabadúlnak,
Ha tsak ök fáuton fánt fegyverhez nem nyúlnak.

Azért-is jó rendbe ſzedték fegyvereket,
Port, golyóbist, ónot, 's több hadi ſzereket.

Hogy ki ki tudhassa ezután mit tégyen,
Ha kenyér törésre egyſzer dolgok mégyen,

Három hason réſzre fel-oſzták magokat,
Vintplat Úrra bízták ök a' bal ſzárnyokat,

Krustyiev Úrt' tették ök a' jobbikára,
Armádájoknak állt a' Gróf Centrumára.

Kapuk rontáſára néhány Petárdájok (*a*)
Vala: de ſzükſégek vala is reájok.

(*a*) Petárda egy olly hadi eſzköz, mellynek formája egy hoſzſzas golyobist mutat, meg-tóltetik ez puska

Látván közelítnek szabadúlásokhoz,
Örültek, és fogtak sok vígadásokhoz.

Csak a' Grófnak szívét gyötrötte fájdalom,
Tudta, hogy Párisi véres lakadolom

Lesz dolgokból: mert ez másképp nem-is lehet,
Véghez csak fegyverrel szabadságok mehet.

A' Gubernátort ő sajnálta felette,
Mivel sok kegyelmét egyszer, 's másszor vette.

Szánta az Asszonyt-is, ki-is sok malasztal,
Vala mindég hozzá, szíves indúlattal.

Hogy Afanásia meg-fog tsalattatni,
Mert el-nem veheti, 's itt fog hagyattatni.

Ez leg-inkább sérté lelki esméretét,
Erőltette magát, hogy láthassák kedvét.

Által látta azt-is, hogy a' Gubernátor
Szerentsétlen lészen, 's bóldogtalan akkor.

El-szökések okát egyedűl nyakára,
Háríttya az Udvar, jut puszttúlására.

De mit nem tesz ember szabadúllásáért,
Kínokra, halálra, veti magát azért.

E' dologba ötet Krustyiev bíztatta,
Mivel mintegy nyilván néki meg-mutatta.

Hogy mind Gubernátor, szintúgy az Hetmány-is,
Okoztatni fognak, Cancellárius-is.

Relátziót pedig ez fogja fel-tenni,
Dolgunk maga ellen, nem fogja fel-venni.

Úgy fogja festeni aztat szép színekkel,
Hogy meg-elégedik az Udvar ezekkel.

---

puska porrál, mint a' bombi, egy aszttal forma deszkára tétetődvén, el-süttetik, és ez fel-veti a' várak kapuit.

Digitized by Google

Ha pedig dolgunk jön fegyverre, tsatára,
Vagy meg-ölnek minket 's vágnak garmadára.

Vagy mi öllyük öket, 's akkor meg-engedünk,
A' Gubernátornak, 's el-vifzfzük öt velünk.

Európát érvén, nékie fzolgalhat,
A' Gróf: 's valahol ott fzolgálatba álhat.

Krustyiev mondása tsak a' Gróf eſzének
Szerzett nyugodalmat, de nem a' fzívének.

Mert a' Társaſágba vólt egy Kudrin nevü,
Jó ember vólt máskép, és mindég jó kedvü.

Afanásiának fzoba leányával
Olly ſzerelmet vetett, hogy nem bírt magával.

Ö az egéſz dolgot néki el-beſzélte,
Hogy itten nyomorúlt minnyájoknak élte.

Itt hadja Kámtsatkát, fzökve fog el-menni
A' Gróffal: 's mint madár, olly ſzabad fog lenni.

Kérte, mennyen vele, jó léſzen a' dolga,
Európába ö nem leſz rab, ſem fzolga.

Mihent a' Leányzó ezeket hallotta,
Aſzfzonyának fzórúl fzóra meg-mondotta.

Afanásia itt a' Grófhoz ſietett,
Mint kétſégbe esett, majd fzót ſem ejthetett.

Hullatták ſzemei könyveket mint özönt,
Szóllott nagy nehezen, és eképpen köſzönt.

Nem jövök én, úgy mond: ſzemre hányást tenni,
Tsak egy hitetlentül örök bútsút venni.

Erre el-ájúla, és fel ſem otsódott,
Míglen rózsa vízzel, jól meg-nem mosódott.

Mihent látta a' Gróf, hogy lélekzetet vett,
Lábaihoz borúlt, elötte térdeplett.

Ese-

Digitized by Google

Esedezett, kérte, hogy öt meg-hallgassa,
Hogy ſzíve titkait néki meg-mondhassa.

Szóllott: meg-mondottam én a' Kis-Aſzſzonynak,
Mivel én tartottam majd Isten Aſzſzonynak.

Melly ranggal, jóſzággal én hazámba bírok,
Melly ha eſzembe jön, akkor mindég sírok.

Ez kíntett most engem' ſzabadúlásomra,
Minthogy Fátum vetett ezen rabſágomra.

Mellynek ſüllya tsupán azzal enyhíttetett,
Hogy mutatott hozzám igaz ſzeretetet.

Most meg-változtatni akarom ſorsomat,
Helyre állítani vólt bóldogſágomat.

Mindenbe kívánom, velem réſzes légyen,
Sokkal jobb ſzerentsét, mint itt tenne tégyen.

Mert az én ſzerentsém itten Kámtsatkába,
Nem maradhat ſoká állandóſágába.

Attya Ura koros, ha halni meg-talál,
Az új Gubernátor, nem pedig az halál,

Mindent meg-változtat, ſorsom-is meg-fordúl,
Érdemem, Tiſztſégem, mint a' füst, úgy el-múl.

Tudja azt-is: hogy a' ſzámkivettetteket,
A' Muſzkák úgy tarttyák, valamint ebeket.

Hogy eddig ſzándékom'én meg-nem-mondóttam,
Idejét nem láttam, azért halaſztottam.

Afanásia jól vígyázott ſzavára,
Ezeket meg-hallván, borúlt a' nyakára.

Mint Mágnes a' vasat magához kótsolta,
És mint már vélt férjét, öt meg-is tsókolta.

Szóllott: hogy kéſz légyen a' világ végére,
El-kiséreni ötet; mert tart hűlégére.

A'

A' Gróf ezek után kérte igen nagyon,
Hogy ſzolgálójának jó tanítást adjon.

Hogy ne méréſzellyen ezekrül ſzóllani,
Mert az egéſz dolgot el-fogja rontani.

Kudrint, mint árúlót, meg-nem-büntethette,
De keménnyen ötet még-is meg-intette.

Mért mondta a' dolgot egy Aſzſzony-állatnak,
A' kik a' nélkül-is ſoha ſem hallgatnak.

De mind azonáltal, ha ötet ſzereti,
Ne lotsogjon többé, magával viheti.

Ezen eset után gyülés hírdettetett,
Éjjel vólt ez: mellyben el-is végzettetett,

Titkokrúl valaki hogy ha ſzóllni talál,
Azonnal kövesse ollynak fejét halál.

Hogy a' Városba-is, ök bé ne mennyenek,
Magok oſztállyoknál mindenkor legyenek.

Mert hogy ha fegyverre talál dolgók kélni,
Ha eggyütt nem leſznek, méltán lehet félni.

Mindent jól meg-fontol egy bölts, 's okos elme,
Most ſem vólt ok nélkül a' Grófnak félelme.

Mert Kutnetsov nevü vólt Társaſágokba,
A' ki ſokat tudott a' titkos dolgokba.

Egy Strázsa-mesternek vala itt egy Húga
Mátkája vólt ennek, a' fülibe ſúga.

Kusmin vólt a' neve, néki meg-vallotta,
Hogy Europába ki-ſzöknek, mondotta.

Hívta, mennyen vele, ott ötet el-veſzi,
Jóſzágokkal bírván, ſzerentsésnek teſzi.

Izmailovnak-is, e' lány vólt mátkája,
Cancelláriusnak vólt ez unokája.

Kul-

Digitized by Google

Kutnetsov a' dolgot bár beſzéllé ſúgva,
Végig ki-hallgatta, mert el-vala bújva.

Mikor haragba vólt a' Gróffal Stefanov,
Fő baráttya vala akkoron Kutnetsov.

Még akkor meg-mondta ennek haragjából,
Hogy el-fognak ſzökni, innét Kámtsatkából.

A' mint marakodik két kutya egy ízonton,
Szint úgy két ſzerelmes nem alkſzik egy Kon-
Cancellárıushoz mindjárást-is el-ment (tzon.
Izmailov; 's mihent, ő ennél meg-jelent,

Előtte a' dolgot ſzépen ki-találta,
A' Gróf meg-rontását magára válalta.

Grófhoz érvén ezen hírnek csak a' ſzele,
Új boſzſzúſággal lett ſzíve mindjárt tele.

Ha lehet, a' dolgot jobb karba tehesse,
Cancellárıust-is más útra vihesse.

Hozzája ment, ki-is látta betsülettel,
De még-is mind eddig, nem olly ſzeretettel.

Sőt tett ſok lép-veſzſzős fogó kérdéseket,
Hogy ſzaván foghassa, ollyan vetéseket.

Hálójába őtet még-is nem ejthette,
Mert felelettyeit a' Gróf böltsen tette.

Végtére ugyan csak így ſzóllott hozzája:
A' város piattza, és minden útzája,

Nem leg-jobb hírekkel töltek-bé felőle,
'S Kutnetsovrúl: még nagy roſz lehet belőle.

A' Gróf reá nézett; és el-mosolyodott,
Bátor tekéntettel beſzédjéhez fogott,

Méltóſágos Urnak az ő Unokája,
Strázsa-mester Kusmin, húgának Mátkája,

Kut-

Digitized by Google

Kutnetsov-is ezen leányzót ſzereti,
Mellyért Izmailov, öt nem ſzenvedheti.

Már most kígyót, békát kiáltoz reája,
A' melly nem-is igaz, ollyat-is ſzóll ſzája.

Meg-tudtam, a' leányt el-akarja venni
Izmailov; a' melly nem fogna jó lenni.

Mert tudom, hogy fő nem a' familiája,
Salak paraſzt vérből való a' Mátkája.

Én vagyok az: a' ki ezen házaſſágot
Kívántam bontani, ne talán tsúflágot

Nemzetſége lásson ezen leány miatt,
A' melly nem érdemel fő Nemes iffiat.

Kutnetsovot azért én ki-is bérlettem,
Illy rendeléseket e' dologba tettem;

Hogy ötet Ohotzkba vigye el magával,
Adassanak öſzſze ottan egy Pópával.

A' Cancellárius nagyon figyelmezte,
A' Grófnak ſzavait; a' mint el-végezte,

A' nyakába borúlt, felette köſzönte,
Hogy ő más formába e' dolgot öntötte.

Meg-vallotta: néki hogy ártani akart,
Mivel Izmailov jól alája vakart.

A' Leány mit ſzóllyon, reá tanította
A' Gróf: Kutnetsovnak ſzint-úgy meg-mondotta,

A' Cancellárius ſzólltt-is más nap velek,
De mind a' beſzédjek, mind a' külső jelek,

Egy húron pendültek, mindjárt el-is hitte,
Az ſrígy ſzerelem, hogy öt erre vitte.

Unokáját mindjárt Verchnei Oſztrogba,
Mivel bé-avatta magát illy dologba,

Ollyan

Digitized by Google

Ollyan fel-tétellel azonnal küldötte,
Mellyel nem kevessé ötet meg-büntette,
Hogy Bolscheretzkóba addig viſzſza nem tér,
Míglen engedelmet töle arra nem nyér.
A' farka vágását, Kígyó nem felejti,
Tevőjét, ha lehet, mérgével el-ejti.
Tronfot ütni ezért akart Izmailov,
Kinek két társa vólt, Boskarev 's Czablikov.
Ezek Stefanovtúl tudták-meg a' titkot,
Mikor haragba vólt Gróffal, 's ſzólltt rá ſzitkot.
A' midön Stefanov esett nyavalyába,
Nem hitték, betegen feküdne ágyába,
Hanem árestomba vólna, azt ítélték,
Mellybe a' Gróf adta; magokba fel-tették,
Hogy ötet erővel majd ſzabaddá teſzik,
Ha mindjárt a' Grófnak, éltét el-is veſzik.
Levél által ötet ők túdósították,
Mellybe ſzándékjokat ki-nyilatkoztatták.
Stefanov az írást a' Pánov kezébe
Adta, kérvén, hogy így felellyen nevébe:
Hogy ne méréſzellyék a' Grófot bántani,
Tsak gondolattal-is nékie ártani.
Mert ő vólna az ő leg-főbb jó tévője,
A' kínos haláltúl kegyes meg-mentője.
Hanem hogy ha jönek látogatására,
Mind a' kettőjöknek fog lenni haſznára.
Az alatt Stefanov a' Gróffot kérette,
Hogy jönne hozzája, ezt ő meg-is tette.
Le-is üle mindjárt ennek az ágyára,
Boskarev, Czablikov, itt termettek árra,
Ste-

Digitized by Google

Stefanov a' Grófnak öket ajánlotta,
Hogy jó baráttyai vólnának, mondotta.

Vóltak ök, mint mások, tsak számkivettettek,
A' kik Kámtsatkába már régen szenvedtek.

Esett vélek a' Gróf mindjárt barátságba,
Bé-is vette öket itt a' Társaságba.

Meg-esküdtek: nyertek mindjárást-is fegyvert,
Örült a' Gróf, kapván illy két derék embert.

Gubernátort más nap ö meg-látogatta,
Ez a' dolgot bátran elibe így adta.

A' Cancellárius kedrül nem jól beszél,
Hogy el akar szökni, olly gyanúsággal él.

Mosolyogva a' Gróf erre tsak így felelt,
Hívassa-el ötet; kevés idö-is telt,

Meg-jelent, szemébe a' Grófnak mondotta,
Hogy el-akar-szökni, tudja, és hallotta.

És akár miképpen a' dolgot simíttya,
Hogy igazán beszél, ö meg-bizonyíttya,

Verchnei Osztrogbúl írtt néki levelet
Izmailov; mellybe mind földet, mind eget

Bizonyságúl hívja, hogy el-akar-menni,
Boskarev, Czablikov, tanúk fognak lenni.

A' Cancellárius a' mint ezt olvasta,
Gubernátor rántzos homlokkal hallgatta.

Szólltt a' Gróf: én ugyan mind ezeket hallám,
Leg-igazságossabb lészen még-is talám,

Hogy azon két tanúk mindjárt itt legyenek,
Tanúbizonyságot ellenem tegyenek.

Stefanovnak ugyan én ellenségemnek,
Baráttyai azok, még-is személyemnek

Nem árthatnak, ámbár kedveznek ők annak,
Mert magamat tudom lenni ártatlannak.

Ki-ment a' ſzobából, hogy magok legyenek,
Hogy így a' tanúkból mindent ki-vegyenek.

Mind a' kettő mindjárt bé-is-hívattatott,
A' levél előttök itt el-olvastatott.

Meg-vallották, hogy ők az írást esmérnék,
De a' mi abba van, éſzſzel fel-nem-érnék.

Ezen dolog felől, ők ſemmit ſem tudnak,
Mint igaz emberek itt nem-is hazudnak.

Stefanov Gróf ellen gyakran panaſzkodott,
Hogy őt nem ſzerették, az adott rá okot.

Izmailov eztet mihent tapaſztalta,
Hogy ellenſégei legyünk, azt akarta,

Ellene előttünk egy ki-gondolt dolgot
Béſzéllett; tsúnyául ő reája morgott.

Meg-tudtuk, hamis vád, és valótalanſág,
Mindjárt fel-is állott közttünk a' barátſág.

Izmailovnak mi ſzemére-is hánytuk,
Hogy mért költ illyeket, mert a' Grófot ſzántuk.

A' Cancellárius mindjárt meg-követte
A' Grófot, mert tettét nagyon ſzégyenlette.

Gubernátor reá kezdett neheztelni,
Alig tudta a' Gróf öt meg-engeſztelni.

Látván a'Gróf, hogy már ſok Argus ſzem rá néz,
Ellene fel-kellni akár ſzámtalan kéz.

Vígyáznak ſok felől minden lépésére,
Igyekeznek az ő nyaka ſzegésére.

Izmailov-is már Oſztrogbúl viſzſza tért,
Cancellárіushoz mihelyest ő el-ért.

Fes-

Digitized by Google

Festette Gróf dolgát nagyon feketére,
Hetmány-is ſzavára mindenkép' rá tére.

Azért-is ha reá ütni találnának,
Hogy ö, és Társai pórúl ne járnának,

Egéſz Társaſágnak ő fegyvert oſztatott,
Port, golyóbist, kardot, bövſéggel adatott.

Éjjel mindenfelé Strázsáit ki-tette,
Tsak vitézſégekbe reménnyét vetette.

Más nap korán reggel Afanásiája,
Látta újſágot hoz, el-jövén hozzája.

Szólltt: ma édes Atyám beſzéllett Anyámmal,
De láttam, mint ſzokott, nem ſzólt ímmel ámmal.

Mert az édes Anyám ſok könyűt hullatott,
Ítélem, dolgotok hogy meg-tudattatott.

Azért kérlek, ne jöjj Édesem a' várba,
Hidd-el, fogſz akadni ott olly nyirkos ſárba,

A' mellyből lábadat ſoha ki-nem-húzod,
Ha mindjárt testedet fötül talpig nyúzod.

Hanem ha dolgotok tsatázásra menne,
Ütközést az Hetmány ellenetek tenne;

Kérlek, tartsd életbe Afanásiádat,
Ipádat, és téged ſzerető napádat.

Meg-tsókolta a' Gróf hó ſzínű kezeit,
Szavai mutatták ſzívének jeleit.

Esedezett, hogy ha aztat éſzre venné,
Hogy a' Gubernium rendelésit tenné,

Hogy ötet el-fogja: avagy minnyájára,
Akarnak rá ütni, adja azt tudtára.

Egy igaz hív ſzívet kérni ſoká nem kell,
Fogadta; egy veres pántlika leſz a' jel,

A' mellyt, ha el-küldi, vígyázzon magára,
Hogy hírtelen veſzélj ne jöjjön nyakára.

Nem ok nélkül a' Gróf rendelésit tette,
Mert egy roſz hír után, a' más roſz hírt vette.

Mindjárást-is más nap egy kis leánykától,
Veres pántlikát nyert Afanásiától.

Ez el-ment, alig múlt két három órája,
Jött egy Strázsa-mester ſietve hozzája,

Hogy a' Gubernátor hívja flöstökömre,
Által-látta, hogy az nem válna örömre.

A' Gróf kegyeſségét néki meg-köſzönte,
Hírtelen roſzſzúl lett, általa üzente.

De talán hogy más nap leſz ſzolgálattyára,
És meg-jelenhetik parantsolattyára.

Strázsa-mester erre nyilván meg-mondotta,
Szép ſzerivel jöjjön, néki javaslotta,

Mert máskép erövel el-fog-hozattatni,
És mint makats ember, úgy fog traktáltatni.

Ö eztet röviden el-útasította,
Az üzenetemmel mennyen ked! mondotta.

Az Hetmány dél után hozzája érkeze,
Mint van egéſsége, arrúl értekeze.

Nagyon kérte, hogy a' várba vele menne,
Mert úgy mond! magának azzal nagy jót tenne.

A' Cancellárius nem tudja, hogy mit föz,
Érte megint fejét valamelly hitvány göz.

Ha el-jön ezt könnyen ö el-oſzlathattya,
És jó útra ötet megintlen hozhattya.

Beteg vagyok, ſzóllott, én ma nem mehetek,
Talán jobban leſzek, hólnap ott lehetek.

Erre

Erre ötet mindjárt kezd'te fenyegetni,
Hogy Kozákok által el-fogja vitetni.

Kiáltott-is rájok: a' Gróf nagyot fütyűlt,
Öt ember itt termett, mellyen Hetmány el-hűlt.

Magát, két Kozákját, minden fegyverétül
Meg-foſztatta, már nem tartott erejétül.

Söt ötet rabjának Gróf mondotta lenni,
Tudván, hogy tsalárdúl akart vele tenni.

Gubernátor néki azt üzente estve,
Ha el nem ereſzti, élte leſz el-veſztve.

Jöjjön hozzá, és ha ö ártatlan léſzen,
Minden elég-tételt ö töle ö véſzen.

A' Gróf üzent néki, hogy ma nem mehetne,
És társai nélkül ſemmit ſem tehetne.

Még ma estve velek fog ö tanátskozni,
Holnapig ſzükſéges tehát várakozni.

Hat jó méréſz legényt comandíroztatott,
Kiket bátorſágra nagyon fel-bíztatott.

El-küldé éjfélkor; mert kézre kerítni,
A' Cancelláriust, akarta el-tsípni,

A' Gubernátornál vólt ſzerentséjére,
Azért-is most egyſzer nem került kezére.

De Izmailovot még-is el-ragadták,
Jól esett, tsak ezt-is, hogy ök el-foghatták,

Más nap két pántlika Afanásiától
Érkezett: küldötte a' ſzolgálójától.

A' melly papirosba takarva valának,
Töle ezen ſorok arra íratának.

Hogy Izmailovot tám a' föld el-nyelte,
És a' tanúkat-is hasonló ſors-telte.

Digitized by Google

Már most minden ember vagyon olly hiſzembe,
Hogy odább állottak, mivel állni ſzembe
Nem mernek, nem lévén nékik igazſágok,
És hogy majd ki-fülne minden ravaſzſágok.
A' Grófra az Attya hogy nem neheztelne,
Sőt mindennek mondja; hogy ártatlan ſenne.
Őt tsak ſzínlés alatt még-is fel-hozattya,
Négy Kozákkal; kiknek magát meg-adhattya.
Menni akart a' Gróf, ezen levelére,
De ezen menése lett vólna veſztére.
Több darab pántlika vólt a' levélbe bent,
Ezeket meg-látván, meg-hökkent, el-nem-ment.
Látta azt-is, hogy a' Kozákok kéſzülnek,
Fegyvert villogtatnak, kardot köſzörülnek.
Tett a' Gróf is mindjárt olly kéſzületeket,
Hogy jól fogadhassa ezen vendégeket.
Látta: dél után egy Granatéros Káplár,
Négy Granatérossal az udvarán rég vár.
Kérte; hogy jöjjön bé, egy pohár bort inni,
Azt vélte a' Káplár, lehet néki hinni.
Bé-ment; a' pohár bort ő itt meg-is itta,
Erre a' Gróf ötet más ſzobába hívta.
Töltött pistolyokat mellyének ſzegeztek,
Mert már itt több társok a' Grófhoz érkeztek.
Fenyegették; hogy ha ő itt kiáltást teſz,
Mint Isten az égbe, halálnak fia leſz.
Mindeneket néki meg-kellett vallani,
Valamit tsak tudott, vagy hallott, mondani.
Hogy kintelen ő ezt, 's nem örömest tette,
A' Gróf mind az ötöt, meg-is kötöztette.

Egy

Egy pintzébe őket lakatra záratta,
Számkivetettekkel négygyel ſtrázsáltatta.

Alkonyodás után néki olly hírt hoztak,
Mély útba katonák, hogy bé-maséroztak.

Gróf az oſztállyával feléjek ſietett,
Mihelyest hozzájok ő közel érhetett;

Mindjárást reájok adatott egy Salvét,
Agyon-is lövetett közzülök ezzel hét.

A' többi le-vetté magát föld ſzínére,
Fekve várakozott több ſegítſégére.

Tizen-egy órakor tsörtözés hallatott,
Setét vólt: ugyan tsak még-is meg-tudatott,

Hogy Truppok jönnének, nékiek hátokra,
Szükſég vólt leg-inkább vígyázni azokra.

Azért-is Vintplatot a' Gróf ki-rendelé,
Hogy mennyen; 's vígyázzon ő a' mély út felé.

Maga pedig mene azon ellenſégre,
Melly hátokra ütni akart, 's jött a' végre.

Ötven lépésnyire már öſzve-is jöttek,
Közel vóltak, még-is egymásra nem löttek,

Azok kiáltottak, adnák-meg magokat,
Szólltt a' Gróf: kívánná tudni az okokat.

A' meddig illyenkép' ők itt beſzéllgettek,
Egymáshoz tizen-öt lépésnyire lettek.

A' Gróf akkor rájok nagyon tüzeltetett,
Mellyért-is a' más réſz úgy meg-íjeſztetett,

Hogy az nyakra főre ſzaladt az erdőbe,
De mivel ſetét vólt, nem vette üzőbe.

Még az ágyúit-is mind itt helybe hagyta,
Tíz meg-ölettekkel a' dézsmát meg-adta.

Digitized by Google

Bátorságot adott ez eset népének,
És nem tsak méréſznek, de tette fenének.
Itten a' Gróf öket megint rendbe ſzedte,
Az el-nyert ágyúkat mind magához vette.
Meg-indúlt, erősen ágyúzott azokra,
A' kik a' mély útba feküdtek artzokra.
Lábára fel-állni közzülök egy ſem mert,
Mellyel elég időt a' Gróf magának nyert,
Hogy a' várhoz velek ő közel eshetett,
Már ágyúi lévén, többeket tehetett.
Látván, hogy ágyúkkal jönek, az őrt-álló
Vélte, hogy vólnának ők azon Comandó,
Melly a' várbúl ki-ment, hogy üssön hátokra,
Imígyen kiáltott bátran minnyájokra.
Hoztok-é ſok rabot? ſzólltt a' Gróf: eleget,
Ki nem állyák, tudtam, az ágyú meleget.
Szólltt megint a' Strázsa: és le-ereſztette
A' fel-vonó kaput: mihent éſzre vette
Eztet a' Gróf: mindjárt a' maga népével,
Bé-rontott a' várba egéſz erejével.
Strázsán a' kapunál tizenkét ember vólt,
De úgy vágattattak, hogy minnyája meg-hólt.
A' Gróf ezen kaput mindjárt fel-vonatta,
Tíz ember őrizze, keményen meg-hagyta.
A' Kázamátákra (*a*) népe réſze tsapott,
Hol-is ſok ellenség, ſebet, halált kapott.

(*a*) Kazamáta, a' várakba, és erősségbe, föld alatt épült Kamarák, mellyek úgy meg-vannak fedve földdel, hogy azokba a' bombik bé nem ronthatnak, és így ezek igen bátorságos menedék, vagy rejtő helyek.

Digitized by Google

Többi a' Petárdát hozta ſietſéggel,
A' belsö kapunak veté ſerényſéggel,
Az udvaron, útſzán, a' fegyver ropogott,
Nagy kiáltás vala, a' ſok kard villogott.
Egy itt, a' más amott meg-ölve feküdött,
Sok vérébe úſzván, halállal küſzködött.
Soknak ſzemét már az halál hályog fogta,
De mivel még mozgott, a' más még-is dobta.
Trója, és Kartágo mikor meg-rontatott,
Azokba annyi vér, mint itt, nem ontatott.
Nyitva látván lenni a' Gróf egy ablakot,
Azon házon, mellybe Gubernátor lakott.
Bé-máſzott; ſetét vólt, mene tsak vaktába,
Véletlenül még-is jött azon ſzobába,
Mellybe Nílov Aſzſzony 's gyermekei vóltak,
Kik a' rémüléstül már félig meg-hóltak.
Mivel gyertya égett, ötet meg-esmérték,
Öſzve-tett kezekkel mennyre, földre kérték,
Hogy a' Gubernátor ſzabadítására
Siessen: ne jusson férje halálára.
Mindjárt ſzobájába mene egyenesen,
Szóllott-is hozzája a' Gróf ſzép kegyesen,
Hogy gyermekeinek ſzobájába menne,
Szerentsélenſégtül ottan ö mentt lenne.
Felelt: hogy elöſzör életét el-venni
A' Grófnak akarja, úgy fog oda menni.
Pistollyát fel-kapván, itt hozzája-is lött,
Dombolt lábaival, haragja nöttön nött.
Sebbe esvén a' Gróf, így ſzóllott hozzája,
Minden óltalmazást teſzi már héjába

Gubernátor Uram: de én az életét
Meg-tartom, ha fére teſzi a' fegyverét.

Az Aſzſzony, gyermeki, térdeikre estek,
Tanáttsát fogadja, azon esedeztek.

De nem: ſőt mint őrült, a' torkát meg-kapta,
A' földre le-vetni magát még-ſem hagyta.

Látta a' Gróf, hogy ha őtet el-nem-ójtya,
Meg-kell halni néki, mert őtet meg-fojtya.

A' Petárda éppen akkor él-ſüttetett,
Mellybül belső ajtó itt fel-is vettetett.

A' ſzobába Pánov éppen jókor bé-jött,
A' Gubernátorral még a' Gróf küſzködött.

Botsássa-el őtet, kérte, ſzóllítgatta,
De ſzavára ő még jobban fojtogatta.

Meg-haragud't Pánov, kardját ki-rántotta,
Mint tököt a' fejét ketté hasította,

Ezt látván az Aſzſzony; sírt, nagyon lármázott,
Két lyánya el-ájúlt, a' nép kint tsatázott.

E' gyáſzos tekíntet Gróf ſzívén ált hatott,
Sebbe lévén, lábán nehezen állhatott.

Kérte itt Pánovot, hogy innen távozzon,
Ne talán látása, több roſzſzat okozzon.

Ő mellettek marad, gondjokat viseli,
Tudta, hogy így őket ſemmi roſz nem leli.

De ſokáig itten még ſem maradhatott,
Mivel az udvaron nagy zivaj hallatott.

El-ment: és a' mint ő az udvarra ére,
Meg-tőlt ez hóltakkal, ſoknak folyt még vére.

Meg tudta, társai nagyon ostromlanak,
Egy föld alatt épűltt bóltot, hogy rontanak.

A'

A' mellybe várbéli ſok nép bé-ſzaladott,
Melly a' tsata alatt életbe maradott.

Ezeknek futott ő mindjárt védelmére,
Hogy ne juthassanak kardjoknak élére.

Azomba hírtelen nagy lárma támadott,
Katona mód ſzerént, néhány tűz adatott.

A' Strázsa kiáltott: ellenſég! ellenſég!
Kezdett-is itt lenni rémülés ſiedſég.

Mi dolog! fel-mene a' Gróf egy bástyára,
Egy ſereg Kozákſág jött ſzeme láttára.

Ezek a' bástyára kéſzültek fel-hágni,
Néki-is gyürköſztek, hogy majd fognak vágni.

Vintplatot leg-ottan a' Gróf el-küldötte,
A' ki-is a' népet ſeregre gyüjtötte.

Sok golyóbis addig füle körül fütyült,
Míg Vintpláthoz népe rakásra öſzve gyült.

A' Kozákok fel nem máſzhattak hozzájok,
Mert igen rövid vólt az ő lajtorjájok.

Mivel ſetét vala, helyet ſem lelhettek
Alkalmatossabbat a' hol fel-mehettek.

Az ő tüzellések nagyon világított,
Feléjek két mozsárt a' Gróf igazított.

Haubitzek ezekből közikbe vettettek,
Tizen-négyen hamar meg-is ölettettek.

Huſzon-két emberrel Vintplat el-érkezett,
Mihent itten vala, e' kis felekezet,

Két ágyút ezekkel ide vonattatott,
Mellyekből nem több, tsak hat tűz adattatott.

Mindjárt a' Kozákok futottak, ſzaladtak,
Miat ölyvtől a' Tsirkék, ők úgy el-oſzlattak.

Vél-

Vélvén, fogják ötet még attaqvírozni;
Nagyobb erőt mint most, ellene még hozni.

Azért-is ágyúkat mindenik bástyára,
Vonattatott a' Gróf, vártt újjabb tsatára.

Mihent ezen helyes rendelést meg-tette,
Gubernátornéhoz maga úttyát vette.

Ezt ágyba találta, mert ſzíve vólt ſzorúlt,
A' Gróf térdre esett, lábaihoz borúlt.

Kérte: minthogy történtt halála Urának,
Hogy ötet ne tartsa Fátuma okának.

Szemével látta ő, hogy mikép mentette,
Még-is hozzája lött, ſebbe-is ejtette.

Leg-kissebbet a' Gróf ſzemére nem vetett,
Nem tudta ſzívébe, még-is mi lehetett.

Gyermekei, hogy hol vólnának, kérdette,
Szóltt a' Gróf: Ezeket Pánov meg-mentette.

Más ſzobába vitte, nintsen ſemmi bajok,
Meg ſem-is ſértődött, ſem tagok, ſem hajok.

Az alatt a' Grófnak itten meg-mondották,
Hogy Hetmányt tömlötzből ki-ſzabadították.

Némelly emberei: 's a' városhúl ki-ment,
Három ſzáz Kozákkal egy hegyen vólna fent.

A' kikkel-is mostan azt akarná tenni,
Hogy éhſséggel fogná a' várat meg-venni.

Azért-is, ennek-is, hogy eleit vegye,
Vízzé az Hetmánynak ſzándékát hogy tegye,

Küldött a' városba a' Gróf katonákat,
Kik az Aſzſzonyokat, nagy, 's kis leánykákat,

Egy ſeregbe gyüjtvén, őket mindjárt nyomba,
Vezessék fegyver köztt; zárják a' Templomba.

A'

A' Templomot a' Gróf fa ſzékkel, deſzkákkal,
Körül rakattatta, ſzáraz rakás fákkal.

Ezen minden dolog, éjjel mene végbe,
A' hegyrül nem látták, történtt ſetétſégbe.

Meg-mondatott nékik, hogy ök kéſzüllyenek
Halálra: 's lelkekrül rendelést tegyenek.

Tulajdoníttsák ezt férjeknek, 's Attyoknak,
A' kik fegyvert fogtak, nem pedig magoknak.

A' Templomnak reggel tüz fog vettettetni,
Melly által meg-fognak ök emészttettetni;

Az meg-engedtetik, hogy három Aſzſzonyok,
Mennyenek hozzájok: 's tizen-két Leányok,

Kérjék az Attyokát, és magok férjeit,
E' mellet a' lányok magok kedvesseit,

Hogy tüsténtt tegyék-le ök a' fegyvereket,
Így: és nem másképpen tarttyák-meg élteket.

Örömmel rá-álltak minnyájan ök árra,
Pánov Úr e' dolgot válalta magára.

Az alatt ſebéhez a' Gróf-is láttatott,
Mivel fegyver lövés immár nem hallátott.

Lapin Úr meg-nézvén, ſzólltt: öt még roſz éri,
Mivel ki-foly, úgy mond: felette ſok véri.

Hidegbe a' ſebe egéſzſzen bé-fagyòtt,
Hogy bé nem köttette, hibát teve nagyot.

Tüz felett kelletett a' ſebét tartani,
És így a' fagyos vért itt fel olvaſztani.

Szörnyü fájdalmakat a' Gróf akkor érzett,
De jó vólt, hogy ſebe megint újra vérzett,

Bé-is kötötte azt, a' mint kellett Lapin,
Hamar meg-is gyógyúlt testébe mindennin.

Egy

Digitized by Google

Egy ideig ugyan lábon nem mehetett,
A' hol akart lenni, ágyával vitetett.

Sok vére ki-folyván meg-halaványodott,
Abrázattyába-is nagyon meg-véknyodott.

Egy reggel Nílovné őt meg-látogatta,
Hogy illy ſzínbe látta, könyveit hullatta.

Nem vólt nyúgodalom ő gyenge ſzívébe,
Mert gondolta a' Gróf, hogy meg-hal ſebébe.

Szólltt: az Urat ſoha férjem gyilkosának
Nem tartottam, nem-is oka halálának.

Tsak kis újjával-is őtet nem bántotta,
Más az: a' ki fejét ketté hasította.

Sőt ha hajlott vólna, az Úr kérésére,
Nem jött vólna még most élete végére.

Fáj ſzívem, az Urat, hogy ejtette ſebbe,
Könnyen történhetik, hogy meg-is hal ebbe.

Engedjen-meg néki, meg-fizetett érte,
Az halál poharát hamaréb rá mérte.

Kérem azt-is, hogy őt, el-takaríthassam,
Végső tiſzteletem néki meg-adhassam.

A' közönſég engem nem fog ſzenvedhetni,
Hogy meg-ölték, okúl engemet fog vetni.

A' Titkos Tanáts-is, dolgomat fel-venné,
Tzárné előtt nagyon feketének tenné.

Mihent ezt el-végzem, én mindjárt el-megyek,
Nem akarom, mások' ſzeme előtt legyek.

Afanásiám-is, el-fog velem menni,
Így trágár beſzédnek tárgya nem fog lenni.

Már-is Nemzetſége ſzegényt kárhoztattya,
Attya halálának ő-is oka, tarttya.

De

De leſz még olly idő, az Úrnak ált adom,
Mert a' mit fogadtam, mostan-is fogadom.

Valamiket ſzóllott; a' Gróf helybe hagyta,
A' temetésre-is engedelmet adta.

Nílov Aſzſzony ki-ment, 's Afanásiája
Bent maradt', mindjárt-is, ſzóllott ez hozzája.

Világ végire-is, hogy ő el-kíséri
A' Grófot: hűſégét halálig ígéri.

A' közönſég Annyát, hogy úgy ne nézhesse,
Mint férje gyilkossát, ne-is büntethesse,

Kérte igen nagyon, hogy öt el-ſzöktesse,
Hogy így őtet okúl, ne annyát vethesse.

A' Gróf kéz-adással tette ígéretét,
Tsudálta annyához való ſzeretetét.

Az hegyre már Pánov el-ment a' lányokkal,
Egy Dobossal, és az három Aſzſzonyokkal.

Doboltatott: le-jött az hegynek tövére,
Tíz Kozák kísérték őket tetejére,

Szólltt hozzájok Pánov, itten bátorſággal,
Hogy ha le-nem-teſzik, minden hamarſággal,

Fegyvereket: lássák! de már tíz órakor,
A' Templom égni fog, hamú léſzen, és por.

A' tűz emészti-meg feleſégeiket,
És abba záratott lyány gyermekeiket.

Egy fertálykor tízre, még válaſzt nem küldtek,
De már lángot látván, tsak hogy nem örültek.

Mivel három öl fát, a' Gróf meg-gyújtatott,
Mellynek füstye, lángja, az hegyről láttatott.

Két fertályt az óra ütvén tíz órára,
A' Grófnak ſietve adatott tudtára,

Hogy

Hogy fejér keſzkenők a' hegyen lobognak,
Hallatik mint sírnak ottan, 's mint zokognak.

És hogy fegyver nélkül futva le-jönnének,
Kozákok; a' kik-is alig pihegnének.

Ketten ezek közzül hozzája érkeztek,
Kik ſzólltak; mindenkép mindjárt meg-egyeztek.

Kérték fél óráig: hogy meg-ne-gyújtassa
A' Templomot: e' nagy kegyelmét mutassa.

Kevés idő várva, már mind meg-jelentek,
A' Gróf eleibe fegyver nélkül mentek.

Négyet magok közzül, úgymint zálogokat,
Ált adtak, leg-fövebb, 's gazdag Kozákokat.

Az Hetmányt kötözve el-hozták magokkal,
Ált adták ötet-is más három rabokkal,

Kik a' Társaſágból ált ſzöktek hozzájok,
A' midőn éjtſzaka velek vólt tsatájok.

Mihent tsendesség lett a' Kázamátákat,
Meg-nyittatta a' Gróf, és a' katonákat

Ki-hozatta, a' kik negyven-négyen vóltak,
Tizen-öt ſebesek már akkor meg-hóltak.

Cancellárius-is ezekkél ki máſzott,
Ollyan vólt mint ürge, a' melly jól meg-ázott.

Egy vasra Hetmánnyal ötet verettette,
A' föld alatt lévő tömlötzbe tétette.

Gubernátort más nap igen nagy pompával
El-temették, gyáſzos, de ſzép muzsikával.

Tizen-két ágyúkkal a' Gróf tüzeltetett,
Szakállos Pópáktúl sírba tétettetett.

Míg a' temetés ált, Panov Úr nem henyélt,
Alkalmatoſsággal, és az idővel élt,

Szent

Szent Péter és Pálnak hajóját el-vette,
Melly már kész vólt, eztet mindjárt jelentette.
A' tár-házat a' Gróf vele meg-járatta,
Valami abba vólt mind fel-írattatta.
Másokkal élelmet hordatott rakásra,
Tudván ritkán akad tengeren szállásra.
Egyszersmind Nílovné láthatatlanná lett,
Nem tudták hová lett, mivel bútsút sem vett.
A' Gróffal ugyan vólt, de szót sem szóllhatott,
Kezet fogott, el-ment, könyveket húllatott.
Úttyát ollyan nagyon azért sietette,
Két lánya sirását mivel nem türhette.
Mert Afanásiát titkon el-hozatta
A' Gróf: 's ezen Nénnyét mind kettő siratta.
Míg Sebbe vólt, mindég ágya mellett strázsált,
Éjjel kemény földön, nem nyoszolyába hált.
Mind addig, míg Méder bizonyossá tette,
Hogy halál markábúl a' Grofot ki-vette.
Vagy két nap, 's két éjjel, maga-is nyúgodott,
Mivel eddig mindég nyughatatlankodott.
Egy reggel a' Grófhoz jöve szomorúan,
Meg-esmérte rajta, hogy szíve van búban.
Egy levelet nyújtott néki a' kezébe,
Ezeket szóllotta nézvén a' szemébe:
Nem hozom az Urat többé kísértetbe,
Nem gyötrődik szívem már a' szeretetbe.
Stefanoy küldötte néki e' levelet,
Nagy fel-háborodást ezzel szívébe tett.
Világossan abba ő tudtára adta,
Hogy a' Gróf meg-tsalta, és öt tserbe hagyta.

Digitized by Google

Mivel bizonyosan vagyon Felesége,
Ne-is légyen abba leg-kissebb kétsége.

Ha hajadon fővel vele el-fog menni,
Tsak világ tsúfjává fogja magát tenni.

Ha tetszik, érette boszszút fog állani
A' Grófon: és vérit ki-fogja ontani.

És azután ötet majd jobb karba teszi,
Mert hitves társának bizonnyal el-veszi.

A' Grófot e' levél fel-háborította,
Majd fegyverhez kapott, úgy fel-indította.

Nem tudta hozzája mint szóllyon hírtelen,
Mert Stefanov vádja nem vala helytelen.

Észre vette a' lány, hogy így van a' dolog,
Mert látta, a' szíve felette háborog.

Maga szólltt a' Grófhoz, nyúgodjon-meg szíve,
Mert ö még-is mindég lészen igaz híve.

Szeretni-is fogja, de nem úgy, mint férjét,
Hanem úgy mint Attyát, avagy-is testvérjét.

Kérte-is, vigye-el öt Europába,
Mert tsak világ tsúfja lenne Kámtsatkába.

Engedje-meg férfi ruhába járhasson,
Hogy kísértetektül bátran maradhasson.

A' Gróf mindenekre magát ajánlotta,
'S hogy ö házas vólna, mért meg-nem-mondotta,

Okait ö néki mind el-beszéllette,
Isten tudja, a' lány azokat mint vette.

Más nap fegyveresen már férfi gúnyába
Meg-jelent; szebb-is vólt, mint Aszszony ruhába.

Bellónának lett ö valóságos mássa,
Vitézséget képzelt ö minden mozgása.

Achil-

Digitized by Google

Achilles nevet nyert ezen új Amazon,
Magának-is igen nagy kedve tölt azon.
Ama nyughatatlan lelkü Stefanovra,
A' kinek szándéka vólt tsak rosz dolgokra,
Mivel most-is újra gazságot okozott,
Illyen Szententziát a' Társaság hozott:
Hogy ő néki ennek tanátskozásába,
Soha részi nem lesz, sem több más dolgába;
Míg ezen dolog folyt számos munitziót,
Édes vizet, sós húst, több más provisiót
A' hajóra hordtak, baromfit, ökröket,
Harmelin, nyuszt, róka, több drága böröket;
Jól meg vala már ez ágyúkkal spékelve,
Annak Kamarái mindennel meg-telve.
Szerentsés hajózást tsak Istentül vártak,
Azért előbb mint sem az hajóra száltak;
Ő szent Felségének áldozat nyújtatott,
Énekes szent Mise Templomba tartatott.
Az Evangyéliom mint énekeltetett,
Minnyájától megint az hit le-tétetett.
A' szent Mise után, Te Deum tartatott,
Tizen-két ágyúval a' Gróf ágyúztatott.
Ezután minnyáját a' Gróf meg-intette,
Bátorságra, 's több más jóra gerjesztette.

* * *

Mind ezen dolgok, a' mellyeket ezen tzikkelybe ki-tettem, így vannak azon Németh könyvbe-is, melly fordítása azon Frantzia nyelven ki-adattatott könyvnek, a' mellyet ön-

Digitized by Google

nön maga Gróf Móritz Benyovszki maga életérül ki-adott. De mivel Rontó Budán nálam lévén, nagyon külömbözö-képpen beszéllette előttem ezen történeteket, azért-is jónak ítéltem, hogy az ö szavait-is itten ki-tegyem; hogy így az ö velem tett beszédjét, minden kegyes olvásó latra vetvén, a' dolog valóságárúl tetszése szerént ítéletet tehessen.

Rontó Pál így szóllott: hogy midön már Kámtsatka tartománnyának Bolschereczk városába vóltak, ö nem tudja, jádzodott-é a' Gróf Schakot, avagy nem, mivel ö. mintegy szolgája lévén, az Urak közzé nem ment, hanem bizonyosnak mondotta, hogy pénze itten mindenkor elég vólt a' Grófnak; de hol vette, ö nem tudja, és nem-is illett, mint Urától tőle aztat kérdezni.

Másodszor: midön ezen városkának várát, a' mellybe a' Gubernátor lakott, éjtszakának idején, a' mint ki-tettem, meg-vették vólna, leg-elöl a' Kazamátákat törték-fel, és azokból a' számkivettetteket ki-szabadították, a' kikkel már a' Gróf kéz alatt egy értelembe vólt. Ezeknek ök fegyvereket-is vittek magokkal, kinek lántsát, kinek kardot, kinek puskát &c. mihent ezek szabadok lettek, és fegyvert tőlök nyertek, egyesült erövel a' várba minden Nemnek tekéntete nélkül minnyájokat vágtak, és ölték, a' Gubernátort ki ölte-meg, azt nem tudja, de a' Cancellárius t, hogy önnön maga vágta vólna-le, azzal ditsekedett előttem, a' Gubernátornét sem látta soha többé gyermekeivel eggyütt, hanem más napra virradván,

lát-

látta, hogy Afanásia mindenütt a' Gróf óldala mellett vólt, harmad napon pedig, már katona Fő-Tiſzt ruhába ſétált mindenütt vele, mivel pedig a' várba egy lélek ſem maradt életbe, ő nem tudja Afanásia mint maradhatott meg, gondolta ugyan tsak, hogy őtet a' Gróf óltalmazta-meg. A' Gróf ſem esett itten ſebbe, a' mint Rontó mondotta, ſőt mindenütt ſerénnyen comandírozott, és bíztatta minnyájokat. Minekutánna már a' várba meg-ſzünt a' tsata, és aztat hatalmokba vették, egy réſzével a' Gróf a' Társaſágnak a' Tenger révet vette meg, és itten-is valamint a' Gubernátor katonáit, úgy néhány ott lakosokat, mind kardra hányták; ennek-is már Urai lévén, ſzent Péter és Pál hajóját magok hatalmok alá vették, ez leg-jobb hajó-is vólt, mert a' Gubernátor eztet tökélletessen meg-tsináltatta, mivel nem régen aztat a' tenger háborúſága nagyon meg-rongálta vólt; a' többi hajókat mind meg-égettette a' Gróf, hogy így utánnok ne jöhessenek, a' leg-jobb, leg-ſzebb ágyúkból annyit, a' mennyi ſzükſéges vólt, a' hajóra vonatta, két haubitzot hányó mozsarakkal, a' többi ágyúkat, és mozsarakat mind a' tengerbe vettette, úgy mindennémű fegyvereket-is, ki-vévén a' mellyeket ſzükſégeseknek látott lenni, ezeket a' hajóra rakatta, valamint a' ſzükſéges golyóbiſokat-is, és puska-port, a' felül valókat pedig mind Neptunusnak áldoztatta-fel. Beſzéllette nékem tovább Rontó, hogy valamint a' kínts tárt, úgy az élés tárokat a' Fegyver tárral, mind fel-törette a' Gróf, a' fegyverekkel,

és

és ágyúkkal mint bánt, tsak most fellyeb tettem-ki. Mi pedig a' kínts tárt illeti, vólt-é abba pénz, nem tudta nékem meg mondani, de úgy mond: kétség kívül kelletett lenni, mert három nagy vas ládákat nagy ügyel bajjal emeltek a' hajóra. A' mi pedig a' több drágaságot illeti; bővségét elégképpen ki nem tudta mondani, különössen a' sok szép, és drága vadak' böreit, mellyek Nyusztokból, Harmelin, Tigris, Párdutz, fekete, és fejér Medvék, piros, fekete, kék, és fejér rókák böribül, és több e' félékbül állott, két kamara tölt-meg ezekkel a' hajón. Az élés tárakbúl pedig valamennyit a' fent írtt terheken felül el-bírt az hajó, annyit raktak arra; de ezek mind ollyan szerek vóltak, a' mellyek a' tengereken romlást, vagy rothadást egy könnyen nem szenvednek. Személlyek szerént-is minnyájan, valamint pénzzel, úgy több más portékakkal jól meg-rakodtak, és így mint ama jól meg-rakott méhek, mikor, és miképpen indúltak-ki Kámtsatkából, most mindjárt alább versemibe ki-tészem.

HATO-

Digitized by Google

HATODIK TZIKKELY.

A' mellybe Rontó Pálnak a' Gróffal való beſzédje ki-tétettetik, annak utánna Kámtsatkából való ki-menetel. A' Beringſz ſziget-ben való múlatás, a' Tengeren ſok félelmes veſzedelmek, Japoniába lett érkezéssel, és az ottan történtt dolgokkal adattatnak elő.

Ezek így történvén, a' tenger révébe
Sétált a' Gróf, már most vala jó kedvébe,
Mert látta, hogy juta régen várt tárgyához,
Szólltt, mivel vele vólt Afanásiához.
Kedves Achilleském; Rontó az én ſzolgám,
Hol van? meg-ölték-é? bár tsak aztat tudnám.
Jó katona ugyan, de kissé vakmerő,
Könnyen a' tsatába el-is veſzhetett ő.
Felelt itt Achilles, aztat nem kell vélni,
Hogy meg-ölték vólna, nem lehet ítélni.
Tudom; hogy jó gondot viselt ő magára,
Keze által ſőt ſok jutott halálára.
Valamint mi, ő-is valahol ott ſétál,
Jól mondom; ám lássa! az hajó órrán ál.
Úgy-is vólt, kardjára ottan támaſzkodott,
Mint Vidinyi Basa kénnyen dohányozott.
Szólltt a' Gróf: mennyünk-el, kerüllyünk hátára,
Majd egy tzigány kaptsot vágok a' farára.

Digitized by Google

El-mentek: már akkor katona ruhába
Vólt Afanásia, még pedig nyalkába.

A' mint hozzá értek, a' Gróf reá tsapott,
Eb atta mondással, ő kardjához kapott,

Hirtelen meg-fordúlt, a' Grófra esmére,
Kezét meg-tsókolván, botsánatot kére.

Mit tsinálsz itt Fiam, szólltt a' Gróf hozzája,
Véltem, hogy valamelly Kozáknak tsidája

Lelkedet testedbül éjtszaka ki-döfte,
Az Éden kertyének közepére lökte.

De hogy lökte! élek még szolgálattyára
Nagysádnak, testemnek sem lett semmi kára.

Éjjel a' tsatába én-is emberkedtem,
Tehetségem szerint Moszka fejet szedtem.

Meg-adattam vélek szenvedésem árát,
Úgy vágtam, mint vágja Kasza a' fü szárát.

Nem vadásztam, még-is nyusztom elég vagyon,
Mert kik azt vadásszák, vágtam öket agyon.

A' Cancellárius soha referálni
Nem fog, sem Nagysáddal többé pörbe szállni.

A' lelkét Plútónak, úgymint Mátka-tálat
Küldöttem: már nem él ezen veszett állat.

Bár nagyon setét vólt, még-is rá esmértem,
Mindjárt-is kardomat a' nyakához mértem.

Úgy le-ütém gombját, szintúgy karikázott,
Örültem, hogy karom akkor nem hibázott.

Láttam a' Hetmányt-is, hogy fühe harapott,
Ki-lottsant veleje, ollyan tsókot kapott.

Hát a' Gubernátort, vallyon meg-ölték-é?
Hová lett az Aszszony, 's három lány gyermeke?

Jól

Jól tudta itt Rontó, ki légyen Achilles,
Tette magát; vele hogy nem esméretes.
Felelt a' Gróf: Pánov Úr a' Gubernátort
Meg-ölte, és hólnap fogjuk lakni a' tort.
Az Gubernátorné leányival el-tűnt,
De még sem reménylem, hogy ő élni meg-szűnt.
Valahová oda magát el-rejtette,
Avagy úttyát póstán meszsze földre vette.
Hát ez a' Mars' fia, melly Nagyságdal sétál,
Honnan jött? ollyan szép, mint a' szép virág
Képének majd ollyan az egész formája (szál.
Mint Gubernátornak Afanásiája.
Nem lesz Moszka nemzet, mert tsínos,'s nem buta,
Sok kellene nékünk illyen szép Rekruta.
Tudom, hogy Nagyságod, már meg-visitálta,
És épnek találván, bé-is assentálta.
Szólltt a' Gróf: eb-hájjal kenték bé testedet,
Drága pénzen nem egy meg-venne tégedet.
Tudom jól esméred ezen rekrutátskát,
Mert szám nélkül láttad Afanásiátskát.
Hogy Pánov meg-ölte az ő édes Attyát,
Meg kapta karomat, 's kardom markolattyát;
Nagyon esedezett, tartsam-meg életét,
Emberiségemnek lássa szeretetét.
Valaki meg-öllye, aztat nem engedtem,
Mert szabadságunkra leg-több hasznát vettem,
Kért arra-is, vigyem öt Europába,
Mert meg-öli magát, mint sem Kámtsatkába
Maradjon: 's itt nézze, szülői' sír halmát,
És míg él, szenvedje illy szíve' fájdalmát.

Digitized by Google

Jól tudja, hogy vagyon én nékem Hitvesem,
Nem-is tzinkusom ő, hanem Achilesem.

Ezen névre őtet én magam bérmáltam,
És hogy Tiſzt ruhába járjon, jónak láttam.

Így a' botránkozást rólam le-hárítom,
Idővel hazánkba öt ki-házasítom.

Szólltt Rontó: Nagyſágod bizony nagy Kereſztény,
Kár hogy feje körül nints ſúgár, és ſzent fény.

Nagy dolog ám ember éltét meg-tartani,
Az halál torkából őtet ki-rántani.

Az Isten-is, ne ölly! eztet parantsollya,
Nagy bün a' gyilkoſság, ha ki meg-fontollya.

Nagy jó tselekedet, árvákat ruházni,
Mert nem fognak ſoha így ſzegények fázni.

Jól téſzi Nagyság, hogy illy ſzent dolgokat téſz,
Hiddje, mind ezekért, nagy jutalmat-is véſz.

Achillest vigyük-el hát Magyar Hazánkba,
Bé-ülhet kutyákkal bé-fogott kis ſzányba.

Szólltt a' Gróf nevetve, hallod-é te bohó,
A' tengeren, mellyen mi menünk, nintsen hó.

Azon e' hajóval fogunk hajókázni,
Szány, kutya itt marad, nem lehet ſzánkázni.

Szólltt Rontó: engemet, ugyan e' dolog bánt,
Hogy hajóra ülünk, és itt hagyjuk a' ſzányt.

Tengeren hajózni tsak kín, és nem öröm,
Tett fogadásomat így megint fel-töröm.

Mivel meg-esküdtem, hogy nyuſztot vadáſzni
Nem fogok; tengernek vizén hajókázni.

Bolond víz a' tenger, az hajót úgy hánnya,
Mint a' menykőt Bernát, az embert ſem ſzánnya.

Hol

Digitized by Google

Hol taſzíttya hajót öble mélyſégére,
Hol nagy hegyet formál és vett tetejére.

Irtóztató nagy víz, ſzéli, hoſzſza nintsen,
De mi nagyobb, ennek tám feneke ſintsen.

Nagyobb a' Fertőnél, a' Balatonnál-is,
Sokkal mélyebb, még a' Baktai tónál-is.

Ebbe Komáromi ſok híres halászok,
Soprony vármegyébe lakozó rákáſzok

Halakat, rákokat bezzeg foghatnának;
Mellyekkel magoknak haſznot hajthatnának.

Itt olly nagy egy viza, mint a' Budai vár,
Ennek fogásából nem ſzármazna ám kár.

De ſzáz pár bial kell gyalom vonására,
Máskép ki nem húzzák a' tenger partyára.

Egy kövi hal olly nagy, mint bár melly ſzelemen,
A' habok köztt ugrál, mert friss, és eleven.

Foghattyák ezeket vagy tapogatóval,
Avagy habra állván, meringlő hálóval.

A' rákokat pedig ágyúval kell lóni,
Ha öſzve nem törnek, nem fognak meg-főni.

A' Pesti Ispitált egynek az hátával,
Úgy bé lehet fedni, mint tserép téglával.

Három ſzáz akó ſer bé fér ollójába,
Nehéz: de nem esne fogása héjába.

A' tengeren nintsen ſemminémű malom,
Mert nem foly, bár indúl rajta ſok víz halom.

Ha kenyerünk el-fogy nem őröltethetünk,
Piatz ſintsen rajta, pénzen ſem vehetünk.

Tsak hajón kell járni, mellyt ha ſzirtnek veti,
A' kik azon vannak, magába temeti.

Szár-

Szárnyunk nints, hogy abba mint rétzék úzhassunk
Így vagy ſzálva, úſzva, meg-ſzabadúlhassunk.
Ennek Syrénnyei minket nem, nemzettek;
Hanem földön járó Anyáink ſzülettek.
Azért a' tengertül mint ördögtül félek,
Hiddje Nagyſád; már-is hogy tsak félig élek.
Mit búsúlſz Kenyeres, mikor ſemmid ſintsen,
Szólltt a' Gróf: Kurázsid, látom éppen nintsen.
Mond-meg, ez előtt-is, hogy tengeren vóltunk,
Hogy meg-maradtunk-é? avagy belé hóltunk?
Tudod, hogy akkor-is, mint nem hányt bennünket,
Hajónkat meg-rontá, de nem a' ſzívünket.
Bízzál ez után-is Isteni Felſégbe,
Meg-tart ő életbe, ált viſz békeſſégbe.
Bé-tölt ekkoráig én minden mondásom,
Most-is kedves Rontóm, ez a' javallásom:
Meg-ne-tsökkeny: vessed benne reményedet,
Tartsd-fel még tovább-is, katona fényedet.
Ha a' tűztül nem félſz, mért félſz te a' víztül,
Több jó ízek között, egy kevés ſós íztül.
Ki keserűt nem ett', nem érdemel édest (*a*)
Szerentse dolgának, ki az, ki vethet lest?
Már meg-ſzabadúltunk Moſzkáknak kezébül,
Hidd: hazánkba jutunk tenger veſzéllyébül.
Kéſzüly! és bátor légy, holnap jöſz hajóra
Velem eggyütt: nem ülſz itt a' vértse lóra.
Ezen Sæculumnak hetven-egyedike,
Május holnapjának tizen-kettedike

Folya:

(*a*) Dulcia non meruit, qui non guſtavit amara.

Digitized by Google

Folya: Kámtsatkából, hogy ök el-indúltak,
Elébb mindeneket midön már fel-dúltak.

A' Társaság Grófot tette Admirálnak,
A' kik hajón vagynak, mind illy alatt álnak.

Krustyievet pedig utánna valónak,
Ök vóltak Urai tehát az hajónak.

Hetven három személy vólt itten alatta,
Kiknek a' Gróf maga rendelésit adta.

Aszszonyi személyek kilentzen valának,
Kik ezen hajóra ö vélek szállának.

Még ezeken kívül tizen-két útazók,
Kik többnyire vóltak Chinai *Pomlazók*. (*a*)

Cancelláriusnak az ö Attyafia,
Izmailov, itt vólt, Húgának a' fia.

A' mint meg-indúltak, ollykor hol havazott,
Ollykor hideg szél fújt, néha harmatozott.

Beringsz sziget hatod' napra szemekbe tünt,
Fáradságok súllya kevéssé mindjárt szünt.

Mintegy fél mért-földnek a' meszszeségére
Azon részre, a' melly feküszik déllére,

Vas-matskákat a' Gróf a' vízbe hányatott,
Mellyekkel a' hajó itt meg-állíttatott.

Pánovnak tíz embert maga mellé venni
Parantsolta, kikkel kis hajón fog menni

A' szárazra; hogy ott olly helyet keressen,
A' mellyen minnyája bátran meg-férhessen.

Két lövést tétessen, hogy ha talál illy helyt,
Midjárt ki-szál velek, ha meg-hallya e' jelt.

Ha-

(*a*) *Pomlaz* Chinai szó, orvost tészen, ezek füveket szoktak keresni, talán Bottanikusok.

Digitized by Google

Hamar-is két tüzet Pánov Úr adatott,
Mihelyest a' Gróftúl ez meg-hallattatott,
Mindjárt minnyájokkal a' ſzárazra ki-ſzált,
A' kikkel egy ſzép zöld kerék dombon meg-ált.
Pánov Úr itt néki aztat reportálta,
Az egéſz ſzigetet hogy ő meg-vizsgálta.
De ő egy lélekre ſem akadott benne,
Beſzédjébe a' Gróf kétſéges ne lenne,
Négy embert ki-küldött, még jobban vizsgálni,
Többinek egy Gunyhót kelletett munkálni.
Egy ſütő Kementzét abba építtetett,
Mellybe kenyereket ſzámokra ſüttetett.
A' négy ember meg-jött napnak le-ſzáltakor,
A' Gróf falatozott egy keveset akkor.
Ezek-is azt mondták, hogy embert nem láttak,
Hanem egy Gunyhóra ők még-is találtak,
Mellybe egy kutya vólt; ez-is tőlök ſzaladt;
Ezen levél pedig vólt egy hordó alatt.
A' Gróf a' levelet mindjárt olvasgattya,
Mellynek nem más, hanem ez vólt foglalattya.

A' Levél.

Egéſség, békeſség légyen mind azoknak, a' kik ezen ſzigetbe jutnak.

Tudtokra adom nékiek, hogy a' ſzent Erzsébet hajója, 1769. Eſztendőbe, az én vezérlésem alatt, az Ochótzki révbül ki-futott: mivel pedig a' ſok tengeri háborúſágok által nagyon meg-ſértődött, egy álló eſztendeig ezen ſzigetbe feküdött: ſzámtalan próbáink után, hogy aztat helyre állíthassuk, és úgy annakutánna

azon

Digitized by Google

azon viſzſza evezhessünk, végtére el-bontottuk, és annak réſzeibül több apró hajókat munkáltunk, a' mellyeken én most egy útat tenni ſzándékozom azon ſziget felé, a' melly nap keletre fekſzik, ollyan reményſséggel, hogy talán ott ollyan nagy hajóra akadok, a' mellyen társaimmal eggyütt haza fogok mehetni.

Irattatott Januáriusnak 24. napján
1771. Eſztendöbe.

Evân Ochotin m. p.
Kapitány.

* * *

Mivel ezen levél újnak látſzattatott,
Emberek nyoma-is, az havon láttatott,
Vélte a' Gróf, hogy még a' ſzigetbe léſzen
Ochotin: a' kitül túdósitást véſzen.
És ha talán maga már tovább-is haladt,
Tán embereibül valaki itt maradt.
Azért-is öt embert ki-küldött ſzaporán,
Hogy mennének frissen azoknak a' nyomán.
Egy levelet-is írtt a' Gróf Ochotinnak,
Hogy adnák kezébe, avagy társainak.
Más nap reggel néhány lövések hallattak,
Ezek a' ſzigetnek dél réſzin adattak.
A' Gróf erre mindjárt lármát doboltatott,
Vintplat Ur leg-ottan ki-is rukkoltatott.
Tizen-hat emberrel hajón azon réſzre,
Mellyen a' lövések vétettettek éſzre,

Nyóltz

Nyóltz emberrel a' Gróf fel ült más hajóra,
Utánna ment; hogy így vállyon dolgok jóra.
Midőn azon részнek szélire érének,
Látták; hogy feléjek egy hajón jönnének
Emberek: kik közzül kiáltott eggyike,
Hogy levél van nálok, intett némellyike.
Szent Péter, és szent Pál hajó Vezérének,
Hoznák eztet, azért békével lennének.
Ezen levél vala Ochotin' levele,
Sok szép üdvözléssel 's örömmel vólt tele.
Hogy olly szerentsésen ők ide jöhettek,
Tenger habjainak prédája nem lettek.
Kérte ötet, jöjjön látogatására,
Mind a' kettőjöknek fog lenni hasznára.
A' Gróf ezen embert hajójára vette,
Mellynél a' levél vólt, köszöntését tette;
Meg-tartott még vele hármat mint zálogot,
De Ochotinnak-is ő négy embert adott.
Meg-fordúlt, és viszsza mene a' tanyára,
De érkezett éppen nagy zenebonára.
Stefanov a' Gróffal itten szembe leve,
A' dologrúl illyen jelentést ő teve.
Hogy itt Andreanov párt ütést támasztott,
És sok embereket ő fel-is lázzasztott.
Ezek leg főbb feje vólna Izmailov,
Más tizen-kettőnek pediglen Czablikov.
Ezek olly nagy gonoszt akartak itt tenni,
Hogy ha a' Gróf népe szárazon fog lenni,
És maga fel talál menni a' hajóra,
Ott meg-fogják ötet, és verjék békóra.

Kám-

Kámtsatkába viſzíza mint rabot úgy viſzik,
Nagy jutalmat veſznek érte, aztat hiſzik.

De mihent meg-tudta a' Gróf ſzándékokat,
Fegyverektül mindjárt meg-foſztá azokat.

Az elö-járókat mind vasra verette,
Az hajó fenekén tömlötzbe tétette.

Kiken hadi törvény mindjárt ſzolgáltatott,
Illyen ſzententzia fejekre hozatott.

Hogy Izmailov Úr vele Pareczlifi,
A' ki úgy-is vala Kámtsatkabéli fi,

Itt ezen ſzigetbe fognak hagyattatni,
A' többi minnyája meg-fog páltzáztatni.

Húzamos ötvenet kaptak-is farokra,
Inték, vígyázzanak ezentúl magokra.

Más nap Ochotinnak a' Gróf levelet írt,
Embere vitte azt, kit egy hajó kiſírt.

Meg-írta, hogy melly nagy öröme van abba,
Hogy ö ſem merült-el a' ſok zajos habba.

Kérte: jöjjön hozzá más nap hat órára,
E' ſzigetbe lévö tenger ſzorossára.

A' Comandót a' Gróf Pánovnak ált adta,
El-ment; és Ochotint immár ottan kaptá.

A' Grófnak meg-mondá viſzontagſágait,
Eleibe tette minden plánumait.

Ö Saxoniába, ſzólltt, jött e' világra,
Laichtenfeld a' neve, jutott árvaſágra.

Erzsébeth Tzárnénál ö ſzolgálatot vett,
Okát mért, nem tudja, ſzámkivettettetett.

Jakutzbúl, Ochotzkba kellett néki menni,
Egy kis ſzerentséje kezdett itten lenni;

Digitized by Google

Mert ő gyakran innét egy hajón ki-mene,
Tengeri vidrákra, a' melly állat fene.
Végtére a' hajót hatalmába vette,
Még két más hajóval magáévá tette,
Ezekkel ő elég hatalmassá-is lett,
Az Aleutisi szigetbe lakást vett.
Építeni akart itt Coloniákat,
És ide bé-hozni több Familiákat.
Költsége meg fogyott, fel-tette magába,
Hogy Ochotzkba menni fog, és Kámtsatkába.
Ezeket fel-dúllya, tisztán ki-rabollya,
Az ottan nyert kíntsel szükségét pótollya.
Ezen plánumának végbe vitelére,
Kérte Grófot lenne ő segedelmére.
Felelt a' Gróf, bánnya, hogy ő nem szolgálhatt
Néki; és hozzája népével nem állhatt.
Mert kéntelen menni ő Európába,
És hogy szolgálhasson, nints már hatalmába.
Javaslotta néki, külső Monárchákhoz
Irjon, hogy segitsék a' Coloniákhoz.
Adott-is a' Grófnak három leveleket,
Néhány Királyokhoz írta ő ezeket.
A' Gróf-is fátumát néki el-beszéllte,
Melly keserves vólna, még most-is az élte.
Erre hóltig tartó barátságot tettek,
Egymástúl sok sírás között bútsút vettek.
Mihent társaihoz a' Gróf el-érkezett,
Hogy merre mennyenek, arrúl értekezett.
Javaslása vala bé-menni Chínába,
Igy hamar juthatnak ők Európába.

Tár-

Digitized by Google

Társaság időt kért a' gondolkodásra,
Eszeket fordíták ők más útazásra.

Szólltak, éjtszak felé hogy jobb lészen menni,
Mivel China felé sokat kell kerengni.

A' Gróf bár kelletlen, nem ált ebbe ellent,
Mivel azon útrúl mindenik szóllott fent.

De meg-jövendölte, bár ő vólna készen,
Hogy meg-győzhetetlen akadállyok lészen.

Az nap Ochotintúl ő egy levelet vett,
A' mellybe ő néki illy túdósitást tett;

Hogy Stefanov hozzá írott levelébe,
Vegye őtet, kéri, maga seregébe.

Hogy ha meg-elégszik az ő személlyével,
Alt megy társaságnak, hozzá egy részével.

Stefanov meg-látván Ochotin emberét,
Más vágásba mindjárt fordítá kerekét.

A' Grófal magával kívánt beszélleni,
És egy új párt ütést néki jelenteni.

Első szava az vólt, hogy őt el-nem-hadja,
És ha eztet tenné, őt ördög ragadja.

Ochotin levelét néki meg-mutatta,
Alnok tsalárdságát mind szívére adta.

Meg-némúlt, le-esett mindjárt két térdére,
Engedjen-meg, kérte, Isten szerelmére.

Esküdött, fogadta, magát meg-jobbíttya,
Eszét illyenekre többé nem fordíttya.

Kérte Társaságnak tettét ne jelentse;
Ember; azért vétett, ő aztat tekintse.

A' Gróf, mind kegyes Úr, néki meg-engedett,
Kutyából szalonna tsak ugyan még sem lett.

Digitized by Google

Húszon ötöd napján, Május holnapjának,
Vastag ködök között ők meg-indúlának.

Éjtszak felé mentek, de Prófétálása
Bé-tele, a' Grófnak igaz vólt mondása.

A' nagy jég darabok hegyeket formáltak, (*a*)
Mint annyi roppant vár, hajó körül álltak.

Ennek minden részin, olly károkat tettek,
Hogy a' víz pumpától már el sem mehettek.

A' víz bé-szivárgott ebbe minden felől,
Lett itt veszedelem mind kívül, mind belől.

Két kis árbotz-fának látván el-törését,
Várták a' hajónak már tsak süllyedését.

Reggelre virradván, bal óldalára dűlt,
Remegett a' szívek, a' vérek-is meg-hűlt.

De meg-látta a' Gróf még-is szerentsére,
Hogy tsak egy bálvány jég nyomta aztat fére.

Ezt a' nép tsáklyákkal más felé taszítá,
Így a' Gróf a' hajót helyére állítá.

Meg-rettenté őket e' nagy veszedelem,
A' Gróf előtt dolgok vala már kérelem.

Kérték; merre tetszik, úttyát arra vegye,
Valahol ott őket tsak szárazra tegye.

Ígérték, hogy soha rendeléseinek
Ellent nem állanak semmi végzésinek.

A'

(*a*) Bizonyos dolog az: hogy az éjtszaki tengereken, fókép' Norvégiába, Grönlandiába, a' jegek egész hegyeket formálnak, mellyek úsznak-is, és ezek között Tengeri lovak-is vannak, és kutyák. Lásd Kóknak, Magellánnak, és több tengereken útazóknak írásait.

Digitized by Google

A' jég hegyek közzül ki-tsúfztak nagy bajjal,
Nem sírtak Aſzſzonyok a' hajón már jajjal.

Itt minnyáját a' Gróf jól le-pirongatta,
Jót akarván, ſzavát hogy egy ſem fogadta.

Junius havának hatodik napjára,
Földet látván, értek tenger ſzorossára.

Mivel a' hajójok nagyon meg-vólt rontva,
És ſzámos réſzei egymástúl el-bontva,

Róla mindeneket a' Gróf le-hordatott,
Helyre hozásához azonnal fogatott.

Az alatt Kutnetsov kilentzed magával,
A' népnek majd tsak nem ſzínével, 's javával,

Az egéſz környékét vizsgálta és járta,
Az ő meg-térését Gróf nehezen várta,

Meg-térvén, jelenté, hogy négy mért-földnyire
Egy falura talált, a' kunyhók többnyire

Mind üresek vóltak, tsak egy vén banyára
Akadott, és néhány anyák magzattyára.

A' falu állana tizen-négy Gunyhóbúl,
Majd ki ſem látſzatnak ezek a' nagy hóbúl.

Mihelyest a' hajó jól helyre hozatott,
Mindent mint elébb vólt, Gróf reá rakatott,

Szélnek ereſztette itt a' vitorlákat,
Menvén naprúl napra értek jobb klimákat.

De e' tájon még-is ez gyakran változott,
Véletlen ollyan nagy háborút-is hozott;

Hogy kevés reményſég vólt már életekhez,
Féltek vetik habok őket a' ſzirtekhez.

De hamar minnyájan megint örvendettek,
Mivel egy ſzigetet ők meg-ſejdítettek.

Digitized by Google

Mindjárt Kutnetsovot, és vele Vintplatot,
Kikhez még adatott embert tizen hatot,
Hajón el-küldötte, a' Gróf meg-vizsgálni,
Hogy ezen szigetet mint fogják találni,
Kutnetsov estvére meg-tért két tsajkákkal,
Két sziget lakossal, és annyi Moszkákkal.
Ő a' Grófnak itten aztat jelentette,
Az egész szigetet hogy meg-tekíntette.
Nagy Kadik a' neve; láttak még délére
Egy más szigetet-is, nem igen messzére.
Midőn a' lakosok velek aztat nézték,
Fekete Rókáknak szigettye: nevezték.
Mondotta aztat-is, hogy bé-eresztení
Nem akarták őket, kezdték sjeszteni.
De meg-mondván, hogy ők baráti vólnának
Ochotinnak: velek rosszúl ne bánnának,
Leg-ottan fogadták őket betsülettel,
És felebaráti minden szeretettel.
Ochotint a' Moszkák Uroknak vallották,
Az Országba leg-főbb embernek tartották.
Még a' Tajónak-is, alatta vólnának *(a)*
Kik a' szigetekbe itt körül laknának.
Kérték ők a' Grófot, hogy tenné hitelét,
Hogy Ochotinnal vólt, mutatná-meg jelét.
Mindjárt-is levelét nékik meg-mutatta,
Önnön kezeikbe aztat oda adta.

Ezt

(*a*) Tajón Királyt tészen Japoniai nyelven, és sok illyen Tajónak, vagy-is Királyok vannak Japóniába, de ezek minnyájan adóznak az ott való Tsászárnak. Európába sok Hertzegek vannak, kiknek több jószágok vagyon, mint a' mennyibűl áll azok birodalma.

Digitized by Google

Ezt Uruzumiri Tajonnak kezébe
Kell adnom, ſzólltt a' Gróf: jutván ſzigetébe.

Ők itten a' Grófot még jobban tiſztelték,
Hajóját, hogy magok bé-viſzik, ſgérték.

Más nap jókor el-is érték a' ſzigetet,
Vas matskákat a' Gróf, leg-ottan vettetett.

A' ſzárazra ki-ſzált, mind a' két Moſzkával
Kutnetsov-: és ſzólltt ſok ſziget lakosával.

Moſzkáktúl meg-tudták, hogy ők kik legyenek,
Örömökbe majd nem tudták, mit tegyenek.

Kutnetsov meg-térvén, a' Grófnak mondotta,
Minden lakos magát mint nem ajánlotta.

De a' Tajont, hogy ma láthassa, nem lehet,
Meſzſze van lakása, hólnap hozzá mehet.

Huſzon-nyóltzat hagyott hajó óltalmára,
A' többivel ki-ſzált a' tenger parttyára.

A' Gróf az hajót-is ki-üressítette,
Minden portékákat ſzárazra vitette.

Itten a' férfiak ſzállottak táborba,
Betegek, Aſzſzonyok, nem lehetvén porba;

A' ſziget lakosi olly rendelést tettek,
Házakat a' Grófal nékik rendeltettek.

Más nap meg-hallotta, látogatására
A' Tajon útba van, jönne ſzállására.

Egyſzer 's mint Ochotin Úrnak hitvesével,
Egéſz udvarával, ſziget ſok népével.

Mindjárt-is kéſzített ſzép ajándékokat,
Tiſztelni kívánta Tajont; 's a' Nagyokat.

De egy öreg ember előbb el-érkezett,
Ki egy iffiatskát kéz fogva vezetett;

Digitized by Google

Szóllott, hogy ezt néki ajándékba hozta,
A' melly nyelven beſzélt, a' pedig vólt Moſzka.

Szólltt a' Gróf, hogy vele nagy kedvét találllya;
De hogy Moſzka nyelven beſzél, azt tsudállya.

Felelt: e' ſzigetbe jöttem e' világra,
Jutottam tsak hamar akkor árvaſágra.

Midőn körül belöl népek hadakoztak,
De főkép Kozákok akkor zsákmányoztak.

Engemet-is ezek rab ſzíjokra fűztek,
És mint barmot üzik, többekkel úgy üztek.

El-adtak Moskauba egy kereskedőnek,
Tizen-egyedikét töltvén eſztendőnek.

Ő-is mint az Urak, ide jött egy hajón,
Szívessen látta öt az akkori Tajón.

Magával engemet ide viſzſza hozott,
Nagy örömöt ezzel ő nékem okozott.

Az itt való nyelvet el-nem-felejtettem,
Halotta mindennel azon beſzéllettem.

Mindjárt kereskedést ő itt-is indított,
Mivel már ſok lakost magához hódított.

El-menvén, itt hagyott engemet talmátsnak,
Es nagyon ajánlott az egéſz tanátsnak.

Moskau városába, az ott való nyelvet,
Meg-tanúlván, leltem ezzel itt nagy kedvet.

Feleſégül nékem Tajon lyányát adta,
Hamar meg-hólt, minden jóſzágát rám hadta.

Mi több, hólta után Tajonnak tétettem,
És így e' ſzigetbe leg-főbb Úrrá lettem.

De meg-öregedvén, ezen Tajonſágot
Fiamnak álltadtam egéſz Uraſágot.

A'

A' Fiam-is lányát adta más Tajonnak,
Melly Európai, 's nagy vitéz, ollyannak.

Ez ſem Kozákoktúl, ſem másoktúl nem fél,
A' fiam már gazdag, ſzép békeſségbe él.

A' Gróf éſzre vette, Ochotinrúl beſzél,
Igy ſzollott hozzája: még ez a' Tajon él;

Jól esmérem ötet, vagyok nagy baráttya.
Mondotta, itt vólna Feleſége Attya,

Egy levél van nálam, a' mellyet néki írtt,
Ezt hallván az öreg, nagy örömébe sírt.

Meg-ölelte, el-ment Gróftúl hamarſággal,
Leányánál kívánt lenni ez újſággal.

El-menvén itt a' Gróf, a' vadak böreit
Mind ki-ſzellöztette tiſztíták ſzöreit.

Örült, hogy nem esett azokba ſemmi kár,
Mert hogy el rakatta, nem vólt még akkor nyár.

Másnap jött a' Tajon igen nagy pompával,
Sok Urat, ſok népet, hozott ö magával.

Most említett öreg leg-elöl bitzegett,
Szürke bárány kutsma vállára fityegett.

Ochotinnak társát, mint ſaját leányát
Eleibe hozta, már, két gyermek Annyát.

Éppen eztet tette maga gyermekivel,
A' Tajon-is több más ſzámos Nemesivel.

A' Gróf egy kerékbe öket állította,
Ochotin levelét Tajonnak nyújtotta.

Olvasta egy Moſzka itt ezt nagy fenn ſzóval,
Okos levél vólt ez, tele vala ſóval.

A' Grófot ajánlá maga Ipájának,
Mivel ötet tarttya leg-jobb baráttyának.

Digitized by Google

Hitvesének aztat adta értésére,
Hogy a' tél bé-nem-áll, jön ölelésére.
Sírásával adta jelét ſzerelmének,
Mosolygás követte bánattyát ſzívének.

* * *

Kiket a' mostani világ tart vadoknak,
Érzékenyſég nélkül való állatoknak,
Mind két nembül valók, ſok ollyan emberek,
Hívebb, igazabbak, mint ſok ſzáz ezerek
Ollyanok, kik tarttyák világosítotnak
Magokat: még mi több Filosofusoknak.
Tele tsalardſággal Filosofiájok,
Fulánkos lépes méz egéſz Systémájok.
Házasok köztt fökép nem kell Politica,
Mert az Annya ennek ördögi praktika.
A' Nagy-annya pedig mostan koholtatott,
Gaz Filosofia, a' melly bé-hozatott.
Ki Filosoficé hitvesét ſzereti,
Hogy hozzá hív légyen, ſoha ſem teheti.
Illy Filosofusnak ſok az objectuma,
Egynap nem ſzereti, a' kit ſzeretett ma.
De mért? azért: mert meg-világosíttatott,
Emberi ſzabadſág kezére adatott.
Bolond vólna, úgy mond, ha azzal nem élne,
És ágyából mindég ö tsak eggyel kélne.
Minden jónak, ſzépnek, közösnek kell lenni,
Szabad terméſzeten nem kell erőt venni.
Filosofus álly-meg a' köpönyegedbe,
Hadd ſzóllyak egy ſzótskád te ſzabad füledbe.

Mon-

Mond-meg! hogy mi légyen az igaz ſzabadſág!
Ne véllyed; hogy ő az, vak zabolátlanſág.
A' ſzabadſágnak-is vannak törvénnyei,
Mellyeken mehessen, ollyas ösvénnyei.
Ha ezekrül ki-háj, már nem megy ſzabadon,
Törvény és éſz nélkül, háj vakon, és vadon.
Szabadſágát Isten az émbernek adta,
De mint éllyen vele, aztat-is meg-hadta.
Világi törvény-is, ennek határt vetett,
Még ezen egy bölts-is, által nem léphetett,
Ha mondod, azokat tartni nem akarom,
Igaz Filosofus nem vagy, hanem barom.
Még a' baromnak-is ő érzékenyſége,
Törvényt vett, hogy légyen néki békeſége.
Sem tűznek, ſem víznek vaktába nem ſzalad,
Terméſzet öſztöne ſzerépt mindég halad.
De ezen öſztön-is határok köztt vagyon,
Máskép minden barom ölné magát agyon.
Nem engeded lovad zabla nélkül fusson,
Rajta ülvén veled hogy veſzélyre jusson.
De terméſzetednek fékit meg-botsátod,
Mert vak vagy; veſzélyed elötted nem látod.
Hogy ha mint benned van, lovadba éſz vólna,
Hidd-el; okossabban hogy náladnál ſzóllna.

* * *

Barátſágos kötést Tajon Gróffal tenni
Kívánt, ez így ſzokott ottan véghez menni.
Hét bőr hordót vízzel, meg-töltve hozatott,
Ötöt öt Nagyoknak itten ki-oſztatott.

Az

Az hatodik hordót magának hagyatta,
'Es a' hetedikét a' Grófnak adatta.

Ki ki az hordóból mindjárt vizet tsapolt,
A' Gróf nem értette addig, hogy mit papolt.

E' vízzel magokat meg-kellett mosdani,
És háromszor e' szót, *Fefure* mondani.

Tűz égett itt, abból ki ki egy üszköt vett,
Ezt kezébe tartván, illyetén mondást tett:

Én a' Kozákokat ezzel meg-égetem,
Avagy-is pokolba, hol tűz ég, kergetem.

Mint az hét bör hordó kösztök ki-osztatott,
Szint-úgy kinek kinek egy nyíl adattatott.

Ki ki nyilát ketté törte illy mondással,
Soha mi háborút nem tartunk egymással.

Sok köveket Tajon hordatott rakásra,
Halmot építtetett, rakatta egymásra.

Tétette szövetség' emlékezetére
Ezt, Tzeremonia ekkép ment végére.

Estve a' lakosok egy hegyre szállottak,
Sátorokba azon táborba állottak.

Tántzoltak, vígadtak dobok hangja mellet,
Mind addig; aludni míg nékik nem kellett.

Opiumot isznak minden mulatságnál,
Végtére alusznak minden vígasságnál.

Azon öreg ember velek nem vígadott,
Opiummal sem élt, józanon maradott.

Azért-is ő vele a' Gróf beszéllgetett,
Többek között hozzá ő illyen kérdést tett;

Mért foszttya-meg magát azon iffiútúl,
Ki még meg-menthetné öt sok bajtúl, bútúl.

Fe-

Digitized by Google

Felelt: ſzülettetett ez Amerikába,
Az Alatsineknek gazdag orſzágába.

Az Aleutektül ez el-fogattatott,
Ajándékúl nékem Kadritbe adatott.

Most minden Alatsin a' mi ellenſégünk;
Tartok, hogy miatta lenne bajunk nékünk.

Ezen ajándékot Gróf örömmel vette,
Viſzont ajándékit néki érte tette.

Egy ſzép flintát néki ő ajándékozott,
Sok golyóbist, egy font puska-port-is adott.

Öt font dohányt, és egy butella égett bort,
Jól esett ez néki, érvén már öreg kort.

Az iffiat a' Gróf meg-kereſzteltette,
Zachariás nevét a' ſzent vízzel vette.

Maga leve ennek ő a' Kereſzt Attya,
Afanásia vólt az ő Kereſzt Annya.

Minekutánna már a' hajó meg-épült,
Mindent reá rakván, a' Gróf menni kéſzült.

Huſzon-hatodikán, ő meg-is indúla,
A' tenger tsendes vólt, a' habja nem dúla.

Tizenkét nap múlva, támadott nagy ſzélvéſz,
A' hajón mindenik gondolta, hogy el-véſz.

A' besantz-fa le-törött, már tengerbe ázott,
Mindent a' hajóba a' ſzél nagyon rázott,

Mellyel ſok hordóknak feneke meg-romlott,
Sokbúl a' víz ki-folyt, ſokbúl a' liſzt omlott.

Szükſéget hogy vízbe fökép ne látnának,
Tsak egy itzét, a' Gróf akarta, kapnának.

Stefanov hozzá jött minnyájok fejébe,
Kérné a' Társaſág öt Isten nevébe,

Hogy

Digitized by Google

Hogy peſzmeget, vizet többet adatasson,
Pohár pályinkát-is mindennek jutasson.

Bár azt meg-mutatta, hogy többet nem adhat,
Nem tudván, hogy édes vizet mikor kaphat;

Még ſem vólt Stefanov ezzel elégedve,
Rég már a' haragtúl fel-vólt ö gerjedve.

Morgással hagyta-el a' Gróf kajutáját,
Nem zárta lakatra motskolódó ſzáját.

Roſz következésnek hogy eleit vegye,
Es miket tsak tehett, ö azokat tegye.

Egéſz Társaſágnak bé-gyüjté Nagygyait,
Kívánván hallani azok tanátsait.

Alig gyültek egybe, már egy jelentette,
Stefanov nép réſzét hogy már arra vette,

Hogy egy hordó vizet ök tsapra vegyenek,
Kínos ſzomjúſágot hogy ne ſzenvedjenek.

Es hogy a' földhöz-is, ök közel vólnának,
A' hol édes vízhez eléghez jutnának.

Azért hagyássára reá ſe állyanak,
Illy Tirannus alatt ne-is ſzolgállyanak.

Hogy e' hír párt-ütést közttök ne okozzon,
Káros meg-hasonlást közikbe ne hozzon;

Ki-mentek a' hajó leg-főbb piattzára,
Sok nép fegyverbe vólt már ſzemek láttára.

Stefanov mint Vezér, ö előttök álla,
A' Grófra ſok motskos ſzitkot kiabála.

Mondá, a' nép ötet Fö Vezérnek tette;
Mert a' Gróf igáját már nem ſzenvedhette.

Fogják-meg a' Grófot, öket ſzóllította,
Es hogy kötözzék-meg, nékiek mondotta.

Sze-

Digitized by Google

Szerentsére ide Kutnetsov érkezett,
Más fegyveres néppel, a' Grófhoz férkezett.

A' meg-fogatástúl ötet meg-mentette,
És egy jó ſzegletbe népét helyheztette.

Erre meg-indúla a' Stefanov népe,
Mivel már méreggel meg-tölt mája 's lépe.

Egy all Kamarába, erővel bé-rontott,
Négy hordó pályinkát, fejſzékkel fel-bontott.

Addig ittak abbúl, míg lábon állhattak,
Stefanov ſzavára többé nem hallgattak.

Ki hová dülhetett, le-dült, és aludott,
Leány-é, vagy férſi, magárúl nem tudott.

Stefanov Uramat akkor meg ragadták,
A' kosnak az árát, véle meg-adatták.

Két lábait a' Gróf vasba verettette,
És az árbotz-ſához lántzal ſzegeztette.

A' réſzegek éjjel még több roſzſzat tettek,
Mert mint alvásokbúl azok fel-ébredtek,

Mivel még egéſzſzen ki-nem-józanodtak,
A' ſok pályinkátúl nagyon ſzomjúhoztak.

Fel-törtek tizen-négy vízzel tölt hordókat,
Mellyek áraſztottak a' hajón folyókat.

Nem több tsak harmad fél hordó víz maradott,
E' tettek a' Grófnak nem kis gondot adott.

Más nap minnyájokat itt egybe gyűjtette,
Stefanovnak dolgát eleikbe tette.

Az egéſz Társaſág, ötet káromlotta,
Veſzíttse életét, ki ki azt mondotta.

A' réſzegek éjjel nem tudták, mit tettek,
E' kárért minnyájan most ellene lettek.

Itt

Digitized by Google

Itt minden kiáltott, fogyjon-el élete,
Mivel minden roſznak ő vala kezdete.

A' Gróf meg-öletni őt most nem kivánta,
Tudta hogy roſz ember, de öt még-is ſzánta,

De a' Társaſágbúl ugyan tsak ki-tsapták,
Békóba fát vágni a' konyhához adták.

A' nagy Isten rajtok még-is könyörüle,
Fejek felett a' ſok felyhő öſzve gyüle.

Ezekbül nagy zápor essö le-tsordúla,
Ki-tett edényekbe alkalmas víz húla.

Egynéhány hordókat ezzel meg-tölthettek,
Hogy ennyit-is nyertek, nagyon örvendettek.

Tsúrin Úr is mondá, hogy a' deſzkák alatt,
A' mellyek formállyák a' kajuttya falat,

Még jó négy hordóval édes víz hogy vólna,
Mondá néki a' Gróf, ezekrül ne ſzóllna.

Ő ugyan nem tudta: de a' betegeknek
Szükſégbe jó léſzen, 's az Aſzſzony népeknek.

Julius más napján föld öttlött ſzemekbe,
Mellyért-is minnyájan jöttek nagy kedvekbe.

Közel ehez a' Gróf, vas matskát hányatott,
De ſokáig itten még ſem maradhatott.

Kutnetsovot küldé, hogy révet keressen,
A' mellybe a' hajó bátran bé-mehessen.

El ment: de a' hajón az ellenkező ſzél,
Sok vitorlát rontott, tsak egy vala még fél.

Bé-verte a' hajót tenger magassára,
Merre kellett vólna, nem mehetett árra.

Gyakran lövéseket a' Gróf itt tétetett,
Hogy Kutnetsov el-véſz, méltán-is félhetett.

Az

Digitized by Google

Az hajó felette most-is rongáltatott,
Már néhol óldalán által lyuggattatott.

Estve felé a' nép töle azt kivánta,
Mivel aztat a' ſzél, ide 's tova hányta,

Hogy aztat botsássa a' ſzélnek úttyára,
Avagy-is ereſzſze fövénynek halmára.

Valamint Izráel meg-nem-elégedett
Moysessel, bár vele felette ſok jót tett;

Szintén úgy a' hajón e' nép ſem nyúgodott,
Bár ſok jót tett velek a' Gróf, és fáradott.

Most-is minnyájának ſzóllott a' ſzívére,
Hogy miként vehetnék azt magok lelkére,

Hogy kilentz társokat ök el-veſzni hadnák,
A' vad embereknek mint prédát úgy adnák.

Ha hajót ereſzti a' fövény halmára,
Ki ki vele eggyütt jutt ſgy halálára;

Mert fövénnyel aztat a' ſzél bé-boríttya,
Testekbül lelkeket végre ki-ſzoríttya.

E' beſzéd minnyáját haragra indítá,
Egy Bajlakin nevût fökép fel-buzdítá.

Ez egy éles késsel a' Gróf ellen futott,
Hozzá lött pistollyal, míglen hozzá jutott.

Meg-nem-hólt ö ugyan; de nagy ſebet kapott,
Azért-is a' Grófnak többé nem árthatott.

A' többi ſem mert már tsak meg-is mottzanni,
Tudták rájok mások fognának rohanni.

Setét vólt, társokrúl ök még ſem hallottak,
De a' hajó orrán ſtrázsákat tartottak.

A' Gróf két tüzeket mindég éleſztetett,
Magos lángjok légyen, ſzalmát égettetett.

Digitized by Google

A' Strázsa ſzólltt: hallott újjongatásokat,
Mint tévettek teſznek, olly rikkantásokat.

Mindjárt a' Strázsához minnyájan futottak,
Lövéseket itten már közel hallottak.

Szerentsésen ide el-is érkezének,
Nem vala határa a' Gróf örömének.

Többiek ellenbe ſzégyenbe maradtak,
Várni nem akarván, mint halak hallgattak.

Kutnetsov mondotta, hogy révre nem talált,
De mivel hajóján ő ſokat kiabált;

Emberek feléje, ſzólltt: közelíttettek,
Kik nagy tiſzteletet ő nékie tettek.

Ő Chinaiaknak minnyájokat tarttya,
Mert mindenikének kék vólt ruházattya.

Grófnak, 's minnyájának vólt ez gustussára,
Erővel akartak már ök menni árra.

De lehetetlen vólt, mert meg-dupláztatott
A' ſzélnek ereje, a' hajó rázatott,

Tsak úgy kellett menni, mint a' ſzél akarta,
Sok ſzíve remegett, ſok fejét vakarta.

Senki ſem vólt, a' ki e' tengert esmérte,
Már tsak hogy ſegíttse, ki ki Istent kérte.

Tsak hogy vége légyen ſok ſzenvedéseknek,
Tanátskozván, aztat tartották helyesnek;

Hogy már nem máshová tsak Japoniába
Mennyenek; mert ſok nints már a' Kamarába.

Nem-is vólt, hanem tsak hat hordójok ſóval,
Kettő ſzáraz hallal, vízzel hat, de jóval.

De a' halak immár kezdettek rothadni,
Nem akarta a' Gróf éppen kárba hadni;

Azért-

Digitized by Google

Azért-is a' halak téſztává főzettek,
Ebből a' maſzſzából kenyerek ſüttettek.

Sebessen evedztek, mivel a' ſzél jó lett,
És mint a' tegnapi, olly károkat nem tett.

Virradván a' Quártély-mester kiáltott: föld?
Újra meg kiáltott, föld! föld! még pedig zöld.

Minnyáját meg-tsalta ebbe a' reményſég,
A' nap ſúgáritúl mihent lett fényesſég,

Látták, hogy az nem más, tsak egy darab felyhő,
Melly olly hamar el-tűnt, mint tegnapi essö.

Halból sült kenyeret kezdették most enni,
Savanyú, dohos vólt, de mit kellett tenni.

Az éhſég mindenkor leg-jobb leg-főbb ſzakáts,
Éhezők ſzájába retves fa-is kaláts.

A' Gróf megint itten azt a' nagy jót tette,
Maga baráttyait reá beſzéllette;

Hogy ők kérjék ötet, és a' Társaſágot,
A' kik-is tegyenek olly irgalmaſságot,

Stefanovot vegyék bé a' Társaſágba,
Nem töri tán fejét többé roſzſzaſágba.

Meg-lett ez: Stefanov tett ſok öröm sírást,
Társaſágnak adott magárúl olly írást,

Hogy ha még ö egyſzer illyen roſzſzat tenne,
Minden törvény nélkül halál fia lenne.

A' Társaſág előtt le-esett térdére,
Sok zokogások köztt botsánatot kére

A' Gróftúl: a' ki-is nyakát ált kótsolta,
Földrül fel-emelte, és meg-is tsókolta.

Ki-folyt egy hordóból ma a' víz egéſzſzen,
Hogy más kettővel-is a' dolog így léſzen,

Digitized by Google

Meg-mondván a'Grófnak, nagyon ſzomorkodott,
Miként jusson vízhez, azon gondolkodott.

Mert essö ſem esett, ſöt harmat ſem vala,
A' nép ſzomjúſágtúl majd hogy meg-nem-hala.

Nem tudta, mibül áll azon tenger tája,
Hol van ſziget; kínos vala éjtſzakája.

Más nap a' ſzükſéget eleikbe tette,
Egéſz Társaſágot kérte ö felette,

Hogy egy itze vízzel, fél font ſzáraz hallal,
Elégedjenek-meg, kenyér kis karajjal.

Hogy ki ki láthassa az egéſz élelmet,
Melly által verhessen beléjek félelmet;

Fel-hozatott mindent hajó piattzára,
Ki-is rakattatta mind ſzemek láttára.

Kilentz ſzáz font halok, hogy még vólna, vélték:
De tsak négy ſzáz hatvan vala, hogy meg-mér-
Meg-töltek minnyájan, látván, félelemmel, (ték.
Meg-nem-tarttyák éltek illy kis élelemmel.

A' ſzáraz halakat közttök fel-oſztatta,
Peſzmeg'melly kevés vólt, Aſzſzonyoknak hadta.

Ebbül ötöd fél font jutott mindeniknek,
Trágár beſzéd jött ki ſzájából ezeknek.

Egy sírt, a' más morgott, és aztat átkozta,
A' ki Kámtsatkából, Ochotzkból ki-hozta.

Mind ezeket a' Gróf hallotta fülével,
Sok ezer gondolat küſzködött ſzívével.

Az harmadik éjtſzak vólt igen rettentö,
Minden felé húllott fellegbül a' menykö.

A' Besántz árbotz-fa ettül el-töretett,
Az hab ſok fövenyet a' hajóba vetett.

Re-

Digitized by Google

Retsegett ez, minden tsinnyába tsikorgott,
Vitorlák köztt a' ſzél kegyetlenül forgott.

Tsak vizet, és tüzet láttak, ha villámlott,
A' két óldalárúl már a' ſzurok hámlott.

Sok dörgések között jött egy ſebes menykő,
Közel oda ütött, hol ált a' Magnes tő.

Hideg vólt, azért-is tüzet nem gerjeſztett,
De a' népek közzűl ſokat meg-ſíjeſztett.

Mert ez alatt vala egy kis Kamarába
Tíz mázsa puska-por rakva garmadába.

Sok itt az halálhoz magát kéſzítette,
Mert már eleſégét, mellyet nyert, meg-ette.

Hogy valami módon bajokat enyhíttse,
Az halál torkából őket ki-ſegíttse,

Tengeri vidráknak hal zsírral bőreit,
Elől le-kaſzálván azoknak ſzőreit,

Főzettetett nékik, 's eleikbe tette,
Nagy apetitussal mindenike ette.

Áldották a' Grófot, hogy ezt fel-találta,
Már ki ki vígan vólt, ſzemeivel látta.

Több mint húſz pár tzipőt, magok így meg-főztek,
Ezen jó ragúból jól lakni nem győztek.

A' tengernek még ſem ſzűnt-meg háborúja,
A' Grófnak áradott többről többre búja.

Más nap reggel még-is ez le-tsendesedett,
Az ég fényes nappal nékik kedveskedett.

Jól lehet közzülök ſenki meg-nem-hala,
Ambár ſokra le-dűlt kajuttyának fala.

De a' Gróf ugyan tsak éjjel ſem alhatott,
Mert tudta, vizek nints, azért nem nyúghatott.

Méder Úr meg-mondá: hogy tsak ötven korsó
Vólna tele; és így majd kell ſok koporsó.

Ezeknek-is felét a' Gróf ki-oſztatta,
Betegeknek pedig más felét hagyatta.

Magát által adta Isteni tetſzésnek,
Az öröktül fogva bőlts gondviselésnek.

Frissülést ő akkor vett lankatſágába,
Éjjeli levegőt mikor ſzítt magába.

Éhſég, ſzomjúſágtúl, ő olly erőtlen lett,
Hogy már kajuttyába lépést-is alig tett.

Azért minnyájokat magához hívatta,
És maga mappáit a' kezekbe adta.

Meg-mutatta nékik, hogy merre mennyenek,
Kérte, hogy lelkérül meg-emlékezzenek.

Láttya, meg-kell adni az halálnak zsóldját,
Nem-is fogja érni más hólnapnak hóldját.

Minnyájoknak ſzívén beſzédje ált hatott,
Ki ki adott néki, mennyit tsak adhatott.

Szudiakov nevü közöttök egy vala,
Szóllott: hogy ő néki van még három hala,

És egy korsó vize vólna ezek mellett,
Mind ezt néki adja, több töle nem telhett;

Mert olly embert, úgy mond: ſzükſég meg-tarta.
Kirül minnyájunknak aztat kell vallani, (ni,

Hogy egyedül ő vólt mi meg-ſzabadítónk,
Életünk istápja, leg-főbb gyámolítónk.

Tapsolt a' Társaſág, és ötet nevezte
Nagy lelkünek: Gróf-is néki meg-köſzönte,

Az adománnyának el-is vette felét,
Gyürüt adott néki, ſzívesſége jelét.

Még

Még három nap hányta őket tenger zaja,
Olly erősen, hogy fel-állott minden haja.

Már tizen-ötödik Júliusnak napját
Érvén, fel-vetette a' maga kalapját,

Az hajónak órrán a' kis Zachariás,
Ő mit akar ezzel, nem tudta senki más.

Alatsin! Alatsin! itt nagyon kiáltott,
Vélte, hogy hazáját láttya, földet látott.

Senki más nem látta azt maga szemével,
De a' Gróf ezt látta látó jó tsövével.

Örömtül a' szíve minnyájának ége,
Tudván, hogy közelít inségeknek vége.

Mihent a' szárazhoz ők közelítettek,
Négy vasmatskát mindjárt a' vízbe vettettek.

A' Gróf ki-küldötte itt-is Kutnetsovot,
Tizen-két emberrel, és vele Pánovot.

Hogy révet, vagy tenger szorost keressenek,
Es hogy ha találnak, viszsza siessenek.

Hamar-is meg-jöttek, és vizet is hoztak,
Melly ki-mondhatatlan örömöt okoztak!

Mert azt-is mondották, hogy igen szép megye,
Vólna vize, réttye, völgye-is, és hegye.

Vadgyának kell lenni, madara sok vagyon,
Ki-szállásra jó hely, örült ki ki nagyon.

Tizen-kilentzedik Július napjára
Ki küldötte ezen megye szárazzára

Mind az Aszszonyokat, úgy a' betegeket,
Ezek után mind a' többi embereket.

Két Tisztt négy embert hajó őrzésére
Hagyott: de változtak minden nap estvére.

Digitized by Google

Sátorokat a' Gróf itt ki-veréttetett,
Néhány Gunyhókat-is mindjárt építtetett.
Vintplat egy Redutát gyorsan munkáltatott,
Három fontos ágyút kettőt rá vonatott.
Mivel itt ſok vad vólt, ſok gyümölts, és jó víz,
Minnyájok ſzájának tetſzett e' ſok jó íz.
Hamar el-felejték ſanyarúſágokat;
De tsudálta a' Gróf balgatagſágokat.
Mivel innét tovább nem akartak menni,
Véltek, hogy Kanahán földjén fognak lenni.
Mert történtt: erdőkön tétúl kalándoztak,
Ananást, 's több illy jó gyümöltsöket hoztak.
Sokan ſzarvast lőttek, mások nyuſztot, nyértzet,
Ki kristály darabot talált, ki meg értzet.
Mind ez fel-zavarta fantáziájokat,
Es az itt maradás bántá minnyájokat.
Mert úgy mond; hol kristály vagyon, van gyé-
Hol Értz találtatik, van ezüst, arany-is. (mánt-is,
Szólltt a' Gróf, nem lehet kristályrúl gyémántra
Következést hozni, kohárúl aranyra.
Mint a' ló: magokat még-is meg-baklották,
Ők tovább nem mennek, tsak aztat mondották.
Szólltt a' Gróf: no tehát, majd próbát tétetek,
Olvaſztó Kementzét mindjárt építtetek.
Tudja mindenike, jó ötvös Ribnikov,
Híres bányáſz pedig vólna Andreakov.
Ha az Értzbül ezek aranyat olvaſztnak,
Azzal engemet-is ők itten maraſztnak.
De ha arany nem leſz, el-jönnek-é ketek?
Mert én illy puſztába oſztán nem lehetek.

Fo-

Digitized by Google

Fogadták minnyájan, hogy ők-is el-mennek,
Hogy ha itt gyémántot, aranyat ſem lelnek.

Az Értz el-olvadott, aranyat nem láttak,
Gyémántokat ásván eggyet ſem találtak.

Vintplattal, Pánovval, a' Gróf más nap el-ment,
A' megyébe mélyen a' mint valának bent;

Ananás, Pomaránts, ſok Kókus dióra, (a)
'S több más gyümöltsökre akadtak, mind jóra.

Míg oda járt, addig nagy Kurutz világot
Indított Stefanov, tett illyen gazſágot;

Egy réſzét a' népnek az erdőbe vitte,
A' Grófon erőt veſz, mostan aztat hitte.

Meg-esküdött velek ő le-vetéssére
E' Kaján; hogy magát tehesse helyére.

Hogy meg-tért, meg-mondták, hogy mibe ſántikál
Stefanov: ellene melly gonoſzt praktikál.

Harmintz hatan vóltak a' Gróf emberei,
Kik őtet ſzerették, valának hívei.

Mindjárt tizenkettőt az ágyúkhoz rendelt,
Többi fegyverbe ált, és várták a' reggelt.

Dél vólt már a' midőn Stefanov meg-jelent,
Így látván a' Grófot, nem állt néki ellent.

Majd nem három réſze a' népnek vele vólt,
Fegyverhez nem kapván, a' Gróf hozzájok ſzólltt.

(a) Kókus dió: Amerikai gyümölts, ugyan csak Diónak a' neme, igen jó ízű, nagyon olajos, és némellyike olly nagy ſzokott lenni, mint egy közép ſzerű tök, lásd errűl az útazók írásait, és Hübner természet Lexiconnyát.

Digitized by Google

Barátim! tudjátok, én mennyit ſzenvedtem;
Értetek, és mennyi jót veletek tettem;
Nem de nem életem vetettem kotzkára,
Tsak hogy ki ki jusson ſzabadúlására.
Mind ſzárazon, vízen azért fegyverkedtem,
Hogy pártot üssetek: honnan érdemlettem?
Stefanovra nézett itt a' párt ütött nép,
Kiáltottak: no ſzólly! ne állý úgy, mint fa kép.
De nem ſzólłt: hanem a' Grófot káromlotta,
Hogy ötet, 's Pánovot meg-öli, mondotta.
Szólłt a' Gróf: bár nékem nintsen kitül félni,
Fene vadak között még-is inkább élni
Akarok: mint ollyan változó nép között,
A' melly már ellenem annyiſzor költözött.
Azért im le-teſzem most hivatalomat,
Hadd más-is kóstollya keserves ſorsomat.
De a' kinek kedve vagyon velem jönni,
Jöjjön: meg-fogja azt idővel köſzönni.
Hatvan ketten mindjárt ki-is válalkodtak,
Kik utánna mentek, és vele tartottak.
Tanátskozásba az egéſz éjtſzak el-telt,
Piros hajnal után a' ſzép nap hogy fel-kelt,
Stefanov népétül követek jövének,
Kik illy üzenetet a' Grófnak tevének:
Hogy ők már a' hajót hatalmokba vették,
Változhatatlanúl magokba fel-tették,
Azon hogy el-mennek, ötet itten hadják,
Társaival eggyütt a' vadaknak adják.
De hogy ha itt marad velek e' megyébe,
Leg-ottan koronát teſznek a' fejébe.

Ki-

Digitized by Google

Király léſzen ; rajtok fog ő uralkodni,
Habok között nem fog velek nyomorkodni.

Szavoknak pediglen nagyobb hitelére,
Stefanovt kötözve adják a' kezére.

Az hajó a' Grófnak mint a' darab kenyér
Szükſéges vólt, máskép dolga véget nem ér.

Azért-is hogy őket réſzire vonhassa,
Édes reményſéggel őket el-altassa,

Így ſzóllott hozzájok : én eddig nem ſzólltam,
Jól láttatok azt-is, hogy az erdőn vóltam.

Ezen egéſz megyét én jól meg-vizsgáltam,
Nagyon termékenynek, ſzépnek-is találtam.

Most tehát mondhatom, hogy itten maradok,
Városokat, falut, 's várakat rakatok.

De tudjátok, hogy tsak nyóltz Aſzſzonyunk vagyon,
Nem fogunk tenyéſzni illy kevéssel nagyon.

Jobb leſz elöbb mennyünk mi Japoniába,
Erővel ſzedjünk-fel a' lányok javába.

Nintsen igen meſzſze, hamar viſzſza térünk,
Úgy oſztán kedvünkre e' megyébe élünk.

Ezeket meg-hallván, nagyon kiáltottak,
Éllyen mi Vezérünk ! éllyen ! rikojtottak.

Az hajóra viſzſza mentek társaikhoz,
Mihent hallák ezek, a' követſég mit hoz,

Stefanovot mindjárt ők pórázra füzték,
A' Grófnak elibe magok előtt üzték,

Kire mint ſelmára, ő ügyet ſem vetett,
Egéſz társaſágtúl lett ő meg-vettetett.

Felette nagy vala közöttök az öröm,
Gyémántért, aranyért, már nem ſzakadt köröm.

Tsak

Tsak az el-menetelt már most únſzollották,
Éjfélkor a' hajót, meg-is indították,

Jó ſzelek vólt, még-is tsak harmad napjára
Jutottak egy derék tenger ſzorossára.

Majd ezer hajókkal vólt ez körül véve,
Hálók vóltak rólok a' tengerbe téve.

Az halászok rájok nem-is tekíntettek,
Mert fogott ſok halbúl több haſznot vehettek.

Hozzájok egy hajó itten közelített,
Melly-is ſzép Zászlókkal vala ékesíttett.

Ennek Kapitánnya őket köſzöntötte,
Mivel két ágyúit itten ki-sütötte.

A' viſzſza köſzöntést a' Gróf-is meg-adta,
Mindjárt négy ágyúit ő-is durrogatta.

A' ſzorosba menni, ezen új vendégek
Segítették őket; hogy nem ellenſégek,

Látta a' Gróf: azért ſemmi pénzt ſem vettek,
Szólltak: hogy ők mindent barátſágért tettek.

Más nap reggvel a' Gróf olly parantsolatot,
Minnyája fegyverbe hogy légyen, ki-adott.

Kartátsal az ágyúk mind meg-töltessenek,
Minden esetekre kéſzen lehessenek.

A' ſzárazra küldé a' Gróf itt Vintplatot,
Kutnetsovot: 's vele még más tizen-hatot.

Egy Holandiai nyelven írtt levelet
Adott a' kezébe, mellybe mindent ki-tett;

Ezen útazását mért, és honnan teſzi,
Hálá-adó ſzívvel e' mellett azt veſzi,

Hogy ha őt ſegítik élelem dolgába,
Mivel régen vólna már ezen úttyába.

Vint-

Digitized by Google

Vintplat Kutnetsovval, hogy ſokká késének,
A' Grófnak fejébe nagy ſzeget ütének.

De éppen iránt ok a' midön aggódott,
Fel-keresésekre kívánt tenni módot,

Látta több hajókkal jönnek a' ſzoroshoz,
Egy Japoniai embert egy hajó hoz.

Tsínos vala ennek ö egéſz ruhája,
Türkiz kövel ki-vólt rakva a' ſzablája.

A' Grófhoz beſzédjét e' hoſzasan tette,
De Japóni nyelvét ſenki ſem értette.

Maderer a' Grófnak itten meg-mondotta,
Hogy Boskirev Matróſz tudná ezt hallotta.

Mindjárás a' Matróſz ide hívattatott,
De ez-is keveset, hogy mit ſzóll, mondhatott.

Az alatt a' Grófnak Vintplat beſzéllette,
Hogy mihent lábait a' ſzárazra tette,

Hogy két ſzázan gyalog, 's annyin ló-hátokon
Meg-jelentek; nyílak valának hátokon.

Meg-mondotta nékik, hogy maga társával,
A' kik vele vannak néhány katonával,

Menni kivánnának ök azon helyſégbe,
Mellyt látnak, lennének ök ott békeſſégbe.

Mindjárt-is minnyáját lovakra ültették,
Helyſég végin álló Kastélyba vezették.

Fogadtattak abba ök nagy betsülettel,
Vendégekhez illö minden tiſztelettel.

Bé-vezetvén öket egy nagy Palotába,
Szófán *(a)* ült itt egy Ur, ſzép nyuſztos ruhába,

Így

(a) Szófa, avagy Kanapé egyet tészen.

Így köszönt ez nékünk: *Fiasz guzarimás!*
De ezt nem értettem, sem én, sem pedig más.
Kérdéseire-is én nem felelhettem,
Honnyunkat kérdezte, a' mint ki-vehettem.
Könyveket hozatott elönkbe, 's egy mappát,
Ezen mutogatta, Chinát, Japoniát.
Indiát, Filippi nagy szigeteket-is,
A' mellyet nem esmért, olly világ részét-is.
Európa vólt ez; mert úgy vólt fekvése,
Ugyan azért nem vólt errül esmérése.
Észre vettem, hogy ö tudni azt szeretné,
Melly Országból valók vagyunk, ha érthetné.
Én Európára az újjamat tettem,
Hogy kétségeskedik, aztat észre vettem.
Namandabetz! e' szót, nagyon kiáltotta,
Hogy arra mutattam, aztat tsudállotta.
Megmutattam néki, melly nagy útat tettünk,
Azért élelmünktül meg-fosztottak lettünk.
Úgy látzott én nékem, hogy azt meg-értette;
Mert parantsolattyát sok szolgája vette,
Erre a' Biberneк, egy Gerinynek bőrit
Ajándékúl adtam néki, nézte szőrit.
Sokká nem akarta azokat el-venni,
Látván azért engem szomorúnak lenni;
El-vette: és ezen Tisztet mellém adta,
Gondja légyen reánk, nékie meg-hadta.
Erre bé-ment a' Gróf Pánov kajuttyába,
Fel-öltözött előbb katona ruhába.
E' Tisztet azután complementírozta,
Egy pár szép nyuszt bőrrel meg-ajándékozta.

A'

Digitized by Google

A' Tiſzt a' hajókat, mellyek vele jöttek,
Ki-üressítette, mindent földre tettek.

Élelemre valót hoztak ezek, nem mást,
Kívánták minnyájan nékik azért áldást.

Más nap meg más hajó, a' Grófhoz érkezett,
Egy ſzép Iffiúval, ki-is fogott kézet.

Sokáig beſzéllett, a' míg meg-érthette
Boskirev: ő ezen jelentését tette:

Hogy ſok nép kívánna, meg-tiſztelésére
Jönni, 's hajójának meg-tekintésére.

De ők az ágyúktúl nagyon tartanának,
Mellyek körös körül az hajón vólnának.

Szólltt a' Gróf: ſzívessen fogja látni őket,
Bé-dugatta fával mind az ágyú tsőket.

Látván az Iffiú eztet: örvendezett,
Maga meg-hajtása után el-evezett.

Egy óra múltával jöve három hajó,
Olly fejér Záſzlókkal, mint a' le-esett hó.

Tsak egy Úr űltt egybe, magát meg-hajtotta,
Paraſzollyát ki ki kezébe tartotta. (*a*)

Viſzony tiſzteletét a' Társaſág tette,
A' Gróf az hajóra mind hármát vezette.

Mindent, mi ezen vólt, nézték, és vizsgálták,
Az ágyúkat még-is leg-inkább tsudálták.

Min-

(*a*) Paraſzol Frantzia ſzó, annyit téſzen mind verő-fény ellen való, azért-is ez olly eſzköz, mellynek vékony vas petzke vagyon, melly ha fel-taſzíttatik, a' teteje kereket formál, bé-vagyon viaſzkos váſzonnyal vagy tafotával fedve. Essős időbe paraplűnek neveztetik.

Digitized by Google

Mindenkép ajánlák ők barátſágokat,
Hajtogatták melyre tett kézzel magokat.
A' Gróf két Geriny bőrt adott mindeniknek,
Nagy meg-tetſzések vólt azokba ezeknek.
El-mentek: tsak hamar két hajót küldöttek,
A' mellyekre ők illy ajándékot tettek.
Édes vízzel küldtek huſzon-hat hordókat,
Éget borral kettőt, ſok főzni valókat.
Más nap harmintz hajók megintlen jövének,
Mellyeken ſok ſzínű Záſzlók lebegének.
Egygyen muzsikások egyedül valának,
Kik sípokat fújtak, főkép dobolának.
Meg-áltak minnyájan egy kis meſzſzeſégre,
Három követ jöve Grófhoz a' térſégre.
Egy öreg Úr ſzáltt-ki; két tzifrán öltözött
Iffiú-is vele ſzárazra költözött.
Boskirevvel ſzóllott: ennek jelentette,
Hogy az *Ulikamhi* (Király ez) fel-tette
Magába: a' Gróffal, hogy ő kíván lenni,
És illy nagy Vezérrel barátſágot tenni.
E' két Iffiakat, úgymint zálogokat
Küldi; hogy magánál tartsa-meg azokat.
A' Gróf az öregnek magát meg-hajtotta,
Mindeneket tenni magát ajánlotta.
Nem vólna ſzükſége, ſzólltt, e' két Zálogra,
Ulikamhi nem jön véle roſz dologra.
Mindjárt a' hajókra, mellyeken érkeztek,
Gróf húſzad magával fel-ült, el-eveztek.

Mi-

Digitized by Google

Mihent a' ſzárazra ök ki-ſzállítattak,
Thével és gyümöltsel mindjárt traktáltattak.

Erre *Portschézekbe* minnyáját ültették,
Egy kert ajtajánál *Trogerek* le-tették.

Jött ide elikbe drágán fel-öltözött
Két Úr: kik kísírtik muzsika ſzó között

Öket: egy igen ſzép, de kis épületbe,
Melly épen középen állott egy ſzép kertbe.

Itt ült *Ulikamhi*, ſárga vólt ſzofája,
Sárga és zöld Atlas vala a' ruhája.

A' Grófhoz ſok féle kérdéseit tette,
Mivel tellyesſéggel ſzavát nem érthette;

Azért egy kép írót mindjárt hívattatott,
Sok képzelleteket ezzel rajzoltatott.

Elöl két ſzíveket feſteni kelletett,
E' kettö egymással lantzal ált köttetett.

A' Grófé az eggyik, más övé mutatott,
Hogy ö jó Baráttya, mutatni láttatott.

Ulikamhi képe tsak kitsiny formába
Falon függött; a' Gróf eztet hamarjába

Le-kapta; ſzívéhez itten ſzorította,
El-vévén ſzívétül a' mellyén tartotta.

Mellyre is a' Gróffal mindjárt fogott kezet,
Talináts által töle eggyetmást kérdezett.

Kérte, töltsön nála egynéhány napokat,
Mivel embereket várna ollyanokat,

A' kik a' beſzédjét meg-fogják érteni,
Nagy dolgokat ezek által fog kérdeni.

A' Gróf ezt annyival örömestebb tette,
Mivel ebbül maga haſznát reménylette.

Más nap Ulikamhi a' Gróf szobájába
Bé-jöve egy Bontzal, *(a)* szokott ruhájába;
Ez Holandus nyelvén ő vele beszéllett,
A' Király nevébe, illy kérdéseket tett:
Ki-légyen? és mért jött bé Japoniába?
Melly Fejedelemnek járna ő dolgába?
Meddig mulatt még itt? innét merre mégyen?
Kéri, mindenekrül tudósitást tégyen.
Vóltaképpen a' Gróf mindent meg-beszéllett,
Szánta Ulikamhi, néki ajánlást tett:
Ha Japoniába ő magát le-teszi,
Sok szenyvedésének nagy jutalmát veszi.
Fogja ajánlani őtet a' Tsászárnak,
Hogy ármádájánál tegye *Audárnak*. *(b)*
Meg-köszönte a' Gróf az ő Kegyességét,
Nem hagyhattya, szóllott, maga Feleségét,
Sem Attyafiait, és sok szép jószágát,
Azért-is kivánna látni tsak házáját.
Ezek után ők az ebédhez ülének,
Rizskását, és sültet gyümöltsöt evének,
Nádmézzel készített több Confectumokat,
Ittak mindenféle erős italokat.
Ebéd után tőle aztat kérdeztette,
Keresztény vólna-é? 's utánna vetette,
Hogy ő kész vólna-é halni a' Keresztért?
És úgymint Keresztény ontani azért vért?

Szólltt

(a) Bontzok: Ázsiai Papok, különössen Chinába, és Japoniába.

(b) Audár Japoniai nyelven, Generálist tészen.

Digitized by Google

Szólltt a' Gróf: a' Kereſzt réz, kö, avagy-is fa,
Azért meg-nem-halok; de a' kit képzel, a'
Isten: 's ha érette meg-halni kellene,
Azért halnék, a' ki néki-is Istene,
Mert tsak egy az Isten: mindent ö teremtett,
Érette meg-halok, mert velem ſok jót tett.
Meg-elégedett ö ezen felelettel,
Te Japoniai, mondotta, bírz hittel.
Déli álmot el-ment ö innét aludni,
A'Bontztúl kivánt most eggyet mást meg-tudni.
Tsudálta-is a' Gróf az ö böltsesſégét,
Kérdéseire tett ſzapora kéſzſégét.
A' Birodalomnak leg-kissebb ſzokását,
Ennek hány rendekbül tétetett állását;
Az ö ſarkallatos ſok féle törvénnyét,
A' Tsáſzár erejét, és udvara fénnyét.
Olly ſzépen jelesen elö beſzéllette,
Hogy azt vóltaképpen, a' Gróf meg-érthette.
A' Gróf Ulikamhit meg-ajándékozni
Kivánván, parantsolt mindjárt ide hozni,
Börökbül huſzon négy fekete Rókákat,
Nyuſztot-is ſzint annyit, három pár vidrákat.
Fényesre pallérzott negyven fegyvereket,
Lavéten két ágyút, öt ſzáz töltéseket.
Más nap a' böröket Baturin, Kutnetsov
El-hozták, fegyverrel jöve pedig Pánov.
A' mint el-érkeztek, az elsö jelentés
A' Gróf elött ez vólt, hogy nagy kereskedés
A' Japoniakkal a' hajón támadott,
És már ſok böröket Pánov el-is adott,

Digitized by Google

Tizen-egy órakor Ulikamhi ki-jött
Udvarával, és száz muzsikások között.

Mindenike külön muzsikai szerrel
Muzsikált: úgy tetszett, hogy vólna ezerrel.

A' köszöntéseknek a' mint itt vége lett,
Az ajándékokrúl a' Bontz jelentést tett.

Maga mene mindjárt ezek nézésére,
Kivált a' fegyverek meg-tekintésére.

Nagyon örvendezett mind ezeket látván,
A' kertbe ki-mentek mindjárt ebéd után.

A' hol egy oszlopra egy tártsa tétetett,
Mellybe emberivel a' Gróf lövettetett.

Majd nem mindenike lött a' feketébe,
A' Király nem látta ezt soha éltébe,

Kedve jött maga-is kívánt itt próbálni,
Az Oszlopnál kellett egy lónak meg-állni.

Ollyan derekassan ő ezt tzélre vette,
Hogy első lövéssel mindjárt le-fektette.

Ki-mondhatatlanúl ezen örvendezett,
A' Gróffal jól tenni főkép igyekezett,

Szólltt hozzá mit tégyen, mondja-meg, kedvére,
Mindeneket meg-tesz az ő tetszésére.

Fő meg-hajtva kérte, hogy az Országába,
A' kereskedése mehessen folytába.

Leg-ottan ő eztet néki meg-ígérte,
De ezt hozzá tette, söt mondhatni kérte;

Hogy új vallást ide soha bé-ne-hozzon,
Erőszak tétellel ő kárt se okozzon.

Várost, erősséget ne-is épitessen,
Ha akarja, hogy ő békével lehessen.

Szólltt

Szólltt a' Gróf: ezeket tenni nem kivánnya,
Kegyelmébe magát tovább is ajánlya.

Szabad kereskedés levelet fratott,
Mellyre nevét tévén, kezébe adatott.

Küldött ezzel néki ſzép ajándékokat,
Érdemesnek látom, ki-tenni azokat.

Egy kardot, a' mellynek arany vólt zomántza,
Szíj helyett gyöngyökkel füzött vala lántza.

Porcellánbúl harmintz ſzemélyekre ſzervízt,
Sok dohányt, herba-thét, mellyek adnak jó ízt.

Sok drága kövekkel ki-rakott kis ſzekrényt,
Édes italokhoz két ſzép arany edényt.

Egy hajóra való Záſzlót önn tzímjével,
Hogy bátran járhasson mindenüt jelével,

Úti költſégére ötven aranyokat,
Minden darab nyomott harmad fél latokat.

El-mene a' Király más nap Killingébe,
Szép városai közzt, majd leg-ſzebbikébe.

A' Gróf-is mindjárást úttyához fel-kéſzült,
Hajójához ſok más ott való hajó gyült,

Edgyikén a' Bontz vólt, ſok más Uraſággal,
Kik hozzája vóltak nagy hajlandóſággal.

Ezek két papirost adtak a' kezébe,
Olvasván ezeket, a' Gróf jött kedvébe.

Mert az állott bennek, hogy Japóniába
Szabadon meg-térhet, bár mellyik órába.

Az Iffiat pedig, melly vele el-mégyen,
Ajánlották néki, hogy gondja rá légyen.

Adott nékik a' Gróf bör ajándékokat,
Viſzſza indítottak ezzel hajójokat.

Digitized by Google

Míg ezek így folytak, Rontót ugyan látta
A' Gróf; de hogy tsendes, azt nagyon tsudálta.

Magához hívatta, hogy vele szóllhasson,
És bágyadtságárúl valamit tudhasson.

El-jött, de meg-apadt mind a' két ortzája,
Vékony lett két tzombja, 's két lába ikrája.

Szóllott hozzá: mond-meg! Fiam Rontó, hogy vagy?
Nintsen itt, mint vala Kámtsatkába olly fagy.

Még-is úgy lézengesz, mint tavaszkor a' légy,
Ne tsetely! ne botoly! talpon álly! vígan légy.

Szólltt: köszönnye Nagysád, hogy így-is járhatok,
És két lábaimra tsak hogy fel-álhatok.

Jól tudtam: illy dolgom lészen a' tengeren,
Mert ez, sem Angyalon, sem pedig emberen

Nem könyörül; hánnya, mint ördög az annyát,
Jó hogy meg-nem-mértem szirtek köztt padlan-
Fel-állott fejemen mindég minden hajj szálll, (nyát.
Mert rajta sarkamba vólt mindég az halál.

Már tsak áztat lestem, mikor áll fenékkel,
Ég felé az hajó, 's mikor merülök-el.

A' remegés között az vólt még nagyobb kín,
Hogy egész testembe minden ér, minden ín

Meg-gyengült, 's mint egg eb, lettem ollyan fáradt,
A' nagy koplalástúl bélem öszsze száradt.

Mert mikor kóstoltam tésztává vált halat,
Keserves ízt adott számnak minden falat.

Eddig azt tartottam, hogy a' zab kenyérnél
Nintsen rosszabb étel, és a' Sváb krumpérnél;

De sárga tsizsmámat hogy kéntelen lettem,
Hal zsírba meg-főzni, osztán abbúl ettem;

Oh

Oh melly nehezen ment talpa le torkomon,
Mert olly fojtos vala, bár nem ettem mohon;
Hogy mind a' két ſzemem az erölködésbe
Ki düllyett, mint júhnak, ha esik döglésbe.
Meg-akadt gégémbe, már tsomoſzló fával
Le-akartam nyomni, még-is nagy munkával
Gyomromba taſzítám, de nem kis erövel,
A' Flintámba ſzokott lenni vas veſzſzővel.
Így főzött tzipőktül láttam ſok mint nyögött,
Én-is, hogy gyomrombúl zsír doha böfögött;
Görnyedtem mint tsiga, magam öſzve húztam,
Titkon Véreimtül, Hazámtúl bútsúztam.
Mert a' Dohotnál-is ez átkozottabb ſzag,
Nints emberbe, mellyet meg-ne-rázzon, olly tag.
Hogy ha Achilleske tzipőjét e' zsírba
Meg-főzte, 's meg-ette, tudom ſzált már sírba.
Szólltt a' Gróf: jó Rontó, mit tudtunk mást tenni,
Hogy éltünk meg-tartsuk, illyet kellett ennì.
De lásd! úgy-é? egy ſem hólt-meg mi közzülünk,
Hogy meg-jobbúlt ſorsunk, most azon örülünk.
Vagyon Kókus diónk, van most Ananáſzunk,
Lövünk ſzarvasokat, ha erdön vadáſzunk.
A' borúlást mindég a' nap fény követi,
Hogy mindég jó dolgunk légyen, ki teheti.
Achilleske éll friss, mert öt' ſzáraz hallal,
Peſzmeggel tartottam, 's édes víz itallal.
Titkon meg-tartottam mindenbúl ſzámára,
Máskép jutott vólna ſzegény halálára.
Heroicus actust, ſzólltt Rontó: tett Nagyság,
E' Kereſztényſégért az ég jutalmat ád.

A' kis Achilleske, *casus reservatus*,
A' véle tett dolog, *actus inculpatus*.

Igaz hogy sanyarú dolgunk meg-változott,
A' sok jegek közzül az Isten ki-hozott.

Szép ajándékokat egytül, 's mástúl veszünk,
Mint Magyar hazánkba, olly jól, még sem eszünk.

Nem bánnám, enne itt akár ki Ananászt,
Tsak én ott ehetnék jó foghagymás kolbászt.

Gyümölts ez; bár szagos, édes levét adja,
Az Hatvanyi Dinnye még-is fent haladja.

A' Kókusz dió-is, tsak Mókusnak való,
Sok olaja vagyon; de még sem ollyan jó,

Mint a' szalonnából tzipóra tsorgott zsír,
Oh magyar gyomornak nintsen ennél jobb ír.

Egy Jápon, masolyás Rizskásáját hozta
Nékem: ennél-is jobb az hajdu káposzta.

Bár tsak még valaha juthatnánk Hazánkba,
Ott óldalast tennénk, nem Kókuszt a' szánkba.

De tudom, hogy megint a' hajóra ülünk,
Majd megint ki nem lesz habokból a' fülünk,

Kérem Nagyságodat, azon igyekezzen,
Hajó ne más felé, tsak oda evezzen,

Hól a' szöke Duna a' Tengerbe szakad,
Hogy ha ott a' sziklán talán meg-is akad,

Semmit sem fog tenni, ülünk Tsónakokra,
Avagy-is Liptóba munkált Tutajokra.

Ezeken mehetünk egész majd Szegedig,
Ottan meg a' Tiszán fel-felé Füredig.

Jó Barátom Rontó! e' szamár kívánság,
Meszsze járunk attúl, kérésed hitvánság.

Melly-

Mellybe Duna ſzakad, a' fekete Tenger,
Meg-őſzül, míg innét oda megy az ember.

En rövidebb útat vettem itt elömbe,
Tsak Iſten tartson-meg tovább-is erőmbe.

Tavaſzra Hazánkba fogunk már mi lenni,
Az Húsvéti Bárányt Budán fogjuk enni.

Angyal ſzóll Nagyſádból, ſzólltt Rontó a' Grófhoz,
Kérem ne-is fogjon Nagyſád már más úthoz.

Mindjárt most indúllyunk, már vagyon minden,
Az habok ſem leſznek talántán ellenünk. (nünk,

Indúllyon! indúllyon! ne késſen Nagyſágod,
Nem kell ſajnállani ſemmi fáradſtágot.

De előbb Stefanovt itten egy fűz-fára,
Tsapontassa Nagyſád, mert gyalázattyára

Egéſz Társaſágnak vagyon olly gaz ember,
A' kit még utóbb-is az Úr Iſten meg-ver.

A' népet a' hajón hányſzor nem buzdíttya,
Párt ütésre Nagyſád ellen fel-indíttya.

Avagy-is másoknak légyen példájára,
Akaſztassa Nagyſád a' nagy árbotz-fára.

De hóhérunk nintsen, ez tán leg-jobb leſz,
Katonássan fejét el-ütöm, ſgy el-veſz.

Hallod-é te Rontó! az ember nem tsibe,
Roſz a' boſzſzú-állás, ha van valakibe.

Hadd éllyen! az eſze, hogy ha meg-fog érni,
Meg-látod, magába hogy fog még ő térni.

Boſzſzú-állást ſoha ſe végy a' ſzívedre,
Reggel meg-indúlok a' te kérésedre.

Digitized by Google

HETEDIK TZIKKELY.

A' mellybe Japoniából való ki-menetele a' Gróf-nak ki-tétettetik, ezen kívül némelly szigetekbe való jutása, különössen Usmeligon szigettyébe nagy veszedelmek között való érkezése, Lakossainak jósága, ebből való el-menetele, Formosa szigetbe való bé-menetele, itten a' Lakossokkal való tsatái elö - adattatnak.

Más nap egybe gyüjté, Gróf a' Társaságot,
Kérte, hogy mondjanak néki valóságot.
Kívánnak-é ök itt rabblani lyányokat,
Velek meg-fordúlni, el-vinni azokat.
De senki tsak szót sem adott kérdésére,
A' Gróf így adta-ki szándékát végtére.
Én Chinába megyek; ott áll Kanton Város,
Mellybe lakik gazdag, 's vagyonos sok áros.
A' böröket majd el-fogom ottan adni,
Japoniát, Chinát, el-fogom én hadni.
Egyenesen megyek én Europába,
Egy Fejedelemnek magam óltalmába
Fogom ajánlani; onnat meg-fordúlok,
Egy Colóniához azután úgy nyúlok.

Ezt

Ezt tetszésem szerint rendbe fogom szedni,
Nem félek: mert azon Király fog már fedni.

Minnyájának tetszett ezen bölts gondolat,
Ők meg-is maradnak, szólltak, a' Gróf alatt.

A' Japóni Zászlót a' Gróf ki-tétette
Az hajóra; úttyát leg-ottan követte.

Mindjárt két nap múlva, egy szigetet értek,
Vas matskákat hánytak, a' mint ehez értek,

Vélte a' Gróf itt-is majd mindent el-adhatt,
És így a' Chinai úttya el-maradhat.

Kutnetsovt néhánnyal szárazra küldötte,
Őt hamar egy hajó viszsza kisírtette,

Ezen három Úr ült: mint a' Gróffal lettek,
Nékie sok féle kérdéseket tettek,

Vélték Gróf hogy Spanyol, többik-is lennének,
Mivel ollyan köntöst 's szakált viselnének,

Manila Városba minnyájan laknának,
Itt ők mit keresnek, haraggal szóllának.

Mert a' Spanyoloknak nagy ellenségeik,
Mérgessen el-mentek, szikráztak szemeik.

Látta a' Gróf, hogy itt nem lészen vására,
El-indúla, hogy ne következzen kára.

Nyóltzadik Augustus napjára virradott,
Szemeikbe megint egy sziget akadott.

Ez alatt feküdött egy szép és nagy Város,
Tsak közel egy szoros, vélte nem lesz karos,

Hogy ha ebbe bé-száll; ők bé-is szállottak,
Lakosok lántsákkal ellenek futottak.

De ágyúkat látván, mindjárt meg-ijedtek,
Mint egy öt száz lépést futva hátra tettek.

A' Gróf itt ki-mene a' ſzoros parttyára,
Kiáltott: jönnének hozzá parolára.

Sokára el-jöve egy meg-élemedett
Ember: és nagy bátran illy kérdéseket tett:

Ki ſzabadſágával mertek bé-ſzállani
Az ő ſzorossokba, 's ágyúkkal állani,

Az Holandusok-is engedelem nélkül
Eztet nem tselekſzik, tarttyák azért vétkül.

Szólltt a' Gróf: nem vagyunk mi ſem Holandusok,
Avagy-is Spanyolok, ſem pedig Anglusok.

Hanem tsak emberek, kiknek van ſzükſége
Vízre, élelemre; és mi ellenſége

Senkinek ſem vagyunk, mihent azt nyerhetünk
Örvendeni fogunk, ha tovább mehetünk.

Szólltt a' vén Úr, mindjárt mindent adattatok,
Vegyétek-el; oſztán innét ló dúllyatok.

Küldött kilentz hajón vizet, eleſéget,
Egy ideig nem-is ſzenvedtek éhſéget.

Más nap, hogy ſok hajók, látták, érkeznének,
Szoros partyán gyalog, lovon-is gyülnének,

Seregbe gyült népek, kardokkal, láncsákkal,
Tegzekkel, nyilakkal, mások meg tsidákkal;

Pánov Urat a' Gróf tizen-nyóltz emberrel
Eleikbe küldte, vóltak jó fegyverrel,

Nem tudván jönnek é úgy mint ellenſégek,
Kik talán ſzeretnék lenne nyereſégek.

De látván Pánovval jönnek tsendesſéggel,
Ezen jó Japonok minden békeſséggel,

Mindjárt futó tüzzel, öket köſzöntette,
Négy ágyú lövéssel még felül tiſztelte.

Ezen

Ezen tiſzteletet olly nagynak tartották,
Mert ágyúk morgását még ők nem hallották;
Hogy itten minnyája feküdt ortzájára,
És eggyike ſem mert fel-állni lábára.
Ezt nem látta a' Gróf, 's nem tudta, mi történtt,
Tüzeket adatott újra itten tüsténT.
Mert látta hozzája egy nagy Úr érkezne,
A' ki-is ő vele ſzóllni igyekezne,
De ez úgy meg-íjedt, hogy mindjárt el-ájúlt
A' nagy tiſztelettül, a' földön végig nyúlt.
Egy fél óra múlva, még-is fel-eſzméllett,
A' Gróffal kevessé durtzásan beſzéllett.
Mondá: árestomba teſzi minnyájokat,
Hogy ide bé-hozni merték hajójokat.
Hogy hatalma vólna, ki-húzá keblébül
Egy papirost; a' mellyt ki-vévén kezébül
A' Gróf: Krustyievnek azt el-tenni adta,
Hogy viſzſza nem adja; magát úgy mutatta.
Meg-íjedett ezen, a' maga nyakára
Mutatott; hogy ezért jutt akaſztó fára.
Meg-ſzánta, és aztat viſzſza adta nyomba,
Szólltt: köſzönnye, hogy nem teſzi árestomba.
Egy pár nyuſztnak bőrit, és annyi Vidrákat
Adott néki, értek mondott nagy hálákat.
El-ment, barátſágát mostan már ſgérte,
De már ágyú lövés itten nem kisérte.
Ezen nagy ſzigetnek neve vólt Xicócó.
Látván a' Gróf itt ſem léſzen vására jó,
El-indúlt: ötöd nap fel-veve ſzemére
Egy ſzigetet; a' mint a' Gróf ehez ére;

Szép-

Digitized by Google

Szépnek látszott: azért fel-tette magába,
Hogy bé fog szállani ennek szorossába,
Kutnetsovt 's nyóltz embert, meg-tekintésére
Küldötte: hogy jó-é? adná értésére.
Itt ezen szorosba egy szép nagy hajó ált,
Idegen vólt ez-is két hete, hogy meg-szált,
A' mint Kutnetsov Úr e' mellett evedzett,
A' Nép abból reá egynéhány lövést tett.
Meg-hallván azt a' Gróf, maga hajójával
Védelmére mene, lött két ágyújával.
Eztet tselekedvén, mint melléje jutott
A' nép azon mindjárt Kajuttyába futott,
El-fogta e' hajót ki-is raboltatta,
Maga hajójára a' Zsákmányt hordatta.
Ez állott Nádmézből, drága Portzelánból,
Selyemből, Pamutból, és sok bál dohányból.
Nyertek itt sok kardat, sok drága ruhákat,
Értek ezek négy száz frantz ezer livrákat.
Az hajó fenekét ki-fúrták végtére,
Hamar le-is süllyedt tenger fenekére.
A' foglyokat a' Gróf útnak botsájtatta,
Ezen Takesina szigettyét el-hadta.
De más nap az hajó egy szirthez ütődött,
Mellyel-is óldalán, olly nagy lyuk törödött,
Hogy itt minnyájának kelletett pumpolni,
Mivel a' víz magát nagyon kezdte tolni.
Itt-is már a' hajó dült fél óldalára,
Mert a' tenger hányta habjárúl habjára.
De még-is e' szörnyü nagy veszedelembe,
Föld tüne itt, nem egy, hanem több már szembe.

A'

Digitized by Google

A' hajó kevesé megint helyre állott,
Kutnetsov Úr pedig kis hajóba szállott.

El-ment jó ki-kötő helyet ő vizsgálni,
A' mellybe a' hajó bé-foghatna állni.

Akadott is hamar ő egy tenger révre,
De a' nap-fényétül igen nagyon hévre.

A' Gróf négy emberrel fel-ült egy *Jelére*, (*a*)
Ezekkel maga ment meg-tekintésére.

A' mint ő szemes Úr eztet meg-vizsgálta,
Nagyan félelmesnek a' torkát találta.

Mellyt nem reménylettek, nagy szélvész támadott,
A' tengert nem látták, tsak tajtékos habot.

Bé-süllyednek, vélték, tengernek öblébe,
Sok már nem-is tudta mit tesz rémültébe.

A' Grófot felette nagy szerentsétlenség
Érte: de meg-tartá a' Mennyei Felség.

A' nagy szél Jelléjét egy szirtnek hajtotta,
És fenékel aztat fel-is fordította.

Nagy nehezen még-is ő a' parthoz úszott,
Bár nagyon fáradt vólt, ő arra fel-kúszott.

Érzékenység nélkül ő azon feküdött,
Majd tsak a' halállal hogy már nem küszködött.

E' szigetnek vala Uzmeligon neve,
Felette nagy mindég itt a' napnak heve.

Tsak négy óra múlva akadtak reája,
Látván, hogy még ő él, örült itt minnyája.

Mind-

(*a*) Jele Japoniai szó, és hajó neve, a' mellyet ők fákhéjából munkálnak, némellyikbe nyóltz ember-is bé-fér, még-is ollyan könyű, hogy edjet egy ember a' fejére tévén, futva mehett azzal.

Digitized by Google

Mindjárt egész testét kendökkel dörzsölték,
Erös illatokkal tagjait öntözték.

Jobban lett, és mihent aztat meg-hallotta,
Hogy az hajó kárát épen nem vallotta,

Söt hogy bíztos révbe immár az vólna bent,
És a' nép szárazra belöle hogy ki-ment;

A' mellyen-is vertek immár sátorokat,
És le-is hordották mind a' butyorokat,

Hogy így ök az hajót helyre állíthassák,
Minden mi meg-ázott, meg-is száríthassák.

Egész egéssége mindjárt ezért meg-tért,
Te Deum laudamust tartott többi azért.

Két sziget lakossa a' Grófhoz itten jött,
Egy hagyitásnyira állott tölök más öt.

Egy papirost adtak ezek a' kezébe,
A' Gróf ezt tsudálta, és jött nagy kedvébe.

Mivel deák betük vóltak arra írva,
Majd hogy örömébe nem fakadott sírva.

Pater Salis Ignátz vólt, ki eztet írta,
Portugálliából való Jesovíta.

Missionárius vólt, jött ez Országba,
Téríteni a' kik éltek itt vakságba.

Le-írta ö itten, hogy mint fáradozott,
Anyaszentegyházba hány lelkeket hozott.

Két száz huszon hatot elsö esztendöbe,
Egy néhány ezreket a' többi idöbe.

Az igaz Római Catholica hitbe,
Szent Keresztvíz által, tsak ö maga vitt be.

Meg-tsókolta a' Gróf elöttök ez írást,
És viszsza-is adta nékiek mindjárást.

Igen

Igen tetszett nékik, hogy azt úgy tiszteltte,
El-mentek: a' Grófot minnyája kedvelte.

Más nap három százan jöttek fegyveressen,
A' Gróf sátorához mentek egyenessen.

Két elő-járójok mélyen meg-hajtották
Magokat, 's kezeket a' Grófnak nyújtották.

Erre szent Keresztet magokra vetettek,
Minnyájan olvasót kezeikbe vettek.

Négyen egy szőnyegen Breviáriumot
Hoztak: tettek ezek nagy complementumot

A' Grófnak, és aztat kezébe nyújtották;
Mert nagy ereklyének ők aztat tartották.

Míg életbe vala, Pater Salisé vólt,
Kezeknél maradott, hogy ez Atya meg-hólt.

A' Gróf-is zsebébe olvasót keresett,
Nem talált, hogy úszott, a' tengerbe esett.

A' helyet kezébe vett egy Feszületet,
Látván ezek aztat, olly nagy tiszteletet

Tettek, hogy itt térdre le-esett minnyája,
Eztet: *Hisás Kristos!* kiáltotta szája.

A' Keresztet a' Gróf tétette helyére,
A' két fővebbeknek adta értésére;

Hogy nintsen szállása még az ő népének,
És ollyan sem vólna, mellyből ehetnének.

Valamit a' Gróf kért, ezek mindent hoztak,
A' mi tsak tőlök telt, ők ajándékoztak.

Mivel befzédjeket fenki sem értette,
Egy illy szót, más meg mást papirosra tette,

Egy kis Gramatikát hamar-is formáltak,
Napról napra velek jobban discuráltak.

Digitized by Google

Más nap egy Fő Úr jött látogatására
A' Grófnak: 's hajója meg-vizsgálására.

Ég fzín felyem kita vólt az öltözettye,
Fekete Atlázból pedig övedzettye.

Sárga Kamukából köpönyeg a' vállán
Függött: fa Pantófli vala a' két lábán,

De veres Atlázfzal vólt ez bé-borítva,
Tsúfos felyem fapka fejébe fzorítva.

Kezet fogott vele, nagy fő meg-hajtást tett,
Szintúgy mint a' többi Kereftet-is vetett.

A' Gramatikába fel-jegyzett fzavakkal
Köfzöntötte a' Gróf, de esett hibákkal,

Mert nevetett: kezdett Portugallus nyelven
Befzélleni, a' Gróf tsudálkozott mellyen.

Mondotta: *Tunkinba (a)* jött ő e' világra,
Páter Salis hozta őt ezen Orfzágra;

Halála után lett itten Fejedelem,
Hogy illy nagy Úrá lett Isteni Kegyelem.

Felette ditsirte a' nép fzelídfégét,
És ezen fzigetnek nagy termékenyfégét.

Vintplat meg-tekinté az egéfz fzigetet,
Mellyrül-is a' Grófnak illyen jelentést tett.

A' Paraditsomnak képe ez, és mássa,
A' ki ezt nem hifzi, járja-meg, és lássa.

Mert a' Terméfzetnek minden adománnya,
Istennek fok féle drága alkotmánnya,

Olly bövféggel van itt, hogy azt kell tsudálni,
A' fok fzépfégeken fzem nem tud meg-álni.

A'

(a) *Tunkin* Chinai Város, és feküfzik Ázsiába.

Digitized by Google

A' vén Tunkint a' Gróf, itt meg-ſzóllította,
Hogy nagy kedve vólna nékie, mondotta;
Hogy ha meg-engednék, itt egy Coloniát
Épitni: bé-hozna ſok ſzép Familiát.
Felelt: örömökre fog nékiek válni,
Hogy ha több Kereſztény meg-ſog itten ſzállni.
Miklós vólt a' neve ezen vén Tunkinnek,
Gróf ſzándékát hírül adta kinek kinek.
Szólltak a' lakosok, mindjárt fel-oſztoznak
A' földel ö vélek, lyányokat-is hoznak,
Hogy a' ki nötelen, itt meg-párosodjon,
És így nemzetſégek hamar ſzaporodjon.
A' Gróf meg-köſzönte ſzép ajánlásokat,
Most el-megy, de meg-tér, hoz még több más-kat,
Ollyakat, kik tudnak minden mesterſéghez,
Tsudállani fogják majd, mit viſznek véghez.
Egy ſzomſzéd faluba Gróf más nap ki-ſétált,
Ezen helyſég mint egy nyóltzvan házakbúl állt.
Minden ház körül vólt ſok egyéb épület,
Szép kert, pajta, udvar, 's e' körül kerület.
Az öreg Miklós Úr a' Grófot bé-vitte
A' maga házába; ſzomját enyhítette
Thével, és ſok féle gyümölts italokkal,
Böven meg-vólt rakva aſztala azokkal.
Míg az ebéd kéſzült, a' Falú ide gyült,
A' Gróf mit itt látott, azon nagyon el-hült.
Az iffiak itten igen nagy kéſzséggel,
Birkoztak, 's futottak pályát ſebesſéggel.
Tántzoltak a' lánykák gyönyörüſégesſen,
Énekeltek mint a' Syrenek ékesſen.

Digitized by Google

Az ebédhez ültek külön Aſztalokhoz,
Mert nem üll a' férfi itt az Aſſzonyokhoz.

Leányok ſzolgáltak mind a' két aſztalnál,
A' mellynél ők ültek, a' ſzépe vólt annál.

Sok beſzédek között Miklós végső ſzava
E' vólt: itt van Uram! lyányok ſzépe, 's java.

Válaſzſzál közzülök edjet Feleſégnek,
Tartsd kívánſágomat igaz ſzívesſégnek.

Mert te az ég alatt nem találſz illyekre,
Illy erköltsösökre, és illyen ſzépekre.

Grófot a' vén Miklós addig ſarkallotta,
Nem menthetvén magát; míg nem ajánlotta,

Hogy igen-is edjet fog ő válaſztani,
De Copulátziót fogja halaſztani

Akkorra, a' mikor honnyából viſzſza-tér,
Addig az ideig ő várakozást kér.

Reá állt Miklós Úr ezen ſzándékára,
Hogy most jegyezze-el, kénſzeríté árra.

Látta hét Aſzſzonyſág már az házhoz vezett
Hét ſzüzet; mindenik fogott edjel kezet.

Fejér ſelyem kita vólt az öltözetek,
Kék ſelyem kötényből állott övedzetek.

Szép barna hajókat fésülték vállokra,
Sok féle virágot fel-tőſztek azokra.

Az öreg Miklós Úr, egy fátyol keſzkenőt,
Mellyet Ariadne talám, és nem más ſzőtt;

Gróf kezébe adott, ſzólltt: annak fejére
Vesse, a' mellyike léſzen tetſzésére.

A' ſok ſzép köztt igen nehéz válaſztani,
Egy bokorrúl leg-ſzebb rózsát ſzakaſztani.

Ezek-

Ezeknek ha látná Páris itt formáját,
Törné fejét, mellyik nyerje-el almáját.

A' Gróf-is ezeket, bár miként vizsgálta,
Szépség remekének minnyáját találta.

Végtére ugyan tsak választott magának
Edjet: nevezték ezt Tintó Volangtának.

A' fátyolt vetette ennek a' fejére,
Vólt az öreg Úrnak ez nagy örömére.

A' többi leányok mindjárt körülötte
Tántzoltak, tsókolták, mindenik törlötte

Rózsa vízbe mártott kendővel ortzáját,
Intették, szeresse el-jegyzett mátkáját.

Ezzel házrúl házra őtet el-vezették,
Ezen tiszteletet muzsikával tették.

Mindenütt hírdették, hogy el-jegyeztetett,
Szép ajándékokat minden háznál-is vett.

Néhány órák múlva, az édes Annyával,
A' Grófhoz viszsza jött, és a' nagy Attyával.

Igen tisztességes öreg ember vólt ez,
Az édes Annya-is tudott betsülethez.

Az öreg a' Grófot mindég tsókolgatta,
A' leányát pedig az Annya állt adta.

Miklós Úr így szóllott, mostanság a' Grófhoz,
Hogy kisérje őket most önnön házokhoz.

Elől-ment, a' Grófot maga-is kisérte,
Mihent ház ajtaját a' Gróf velek érte,

Bé-mentek, meg-hajták magokat itt sorba,
A' Gróffal viszsza ment Miklós a' táborba.

Más nap az öreg Úr a' Grófhoz érkezett,
Mivel kötést tenni vele igyekezett.

Digitized by Google

Ez tsak abból állott, hogy hamar itt lenni
Fog ö: 's vele sokan meg-fognak jelenni.

Vagy húsz házat nékik addig építsenek,
És minden szükségre valót készítsenek.

Lakosoknak adott itt ajándékokat,
Fegyvert; mert ez nem vólt, golyóbist 's porokat.

Volangtának küldött köveket, gyöngyöket,
Miklós Úrnak adott sok féle böröket.

A' Társaság közzül itten itt erövel
Maradtak: nem gondolt annyi kevés fövel.

Sőt a' lakosoknak öket ajánlotta,
Úgy-is ö visszza jönn hozzájok, mondotta.

Hogy indúlni akart, tett a' nép jajgatást,
Kérték, hamar járjon, kívántak sok áldást.

Sajnálta, hogy itten ö nem maradhatott,
Illy jó emberek köztt hogy ö nem lakhatott.

Mivel ezek éltek bár együgyűségbe,
De nem vóltak még-is soha-is szükségbe.

Mint Európába, leg-kissebb álnokság,
Szívekbe nem vala két szín, áll ortzaság.

Természetes vala Filosofiájok,
Soha hazugságot nem szóllott a' szájok.

Mint azoknak, kik meg-világosítottak,
Fényekkel sok ezer embert vakítottak.

Mindenkép a' hajó már helyre hozatott,
Édes víz, élelem böven rá hordatott.

Az egész Társaság egésséges friss vólt,
A' rekkent melegbe tsak egy-is meg-nem-hólt.

Hussadik Augustus vólt, hogy a' Gróf indúlt,
Volangta el-mentén sírt, és nagyon búsúlt.

Egy

Egy Holandus hajó feléjek érkezett
Harmad napra, mint már jó közel evezett;
A' Gróf hajójára arrúl lövést tettek
Flintákbúl; de még-is senkit sem sértettek.
Passust mutassanak nagyon kiáltottak;
Másként rosszúl járnak, felette zajgottak.
Erre a' Gróf felét mindjárt a' népének
Fegyverbe állítá, a' kik fel-menének
Hajó piattzára, ott szép rendbe állítak,
Mit fog parantsolni, már tsak arra vártak.
Tsudálta vakmerő tselekedeteket,
Mert tsak Algiri nép tészen illyeneket.
Mindjárt-is ágyúkkal ellenek dürgetett,
Apró fegyverrel-is reájok lövetett.
A' Holandus hajó sebessen el-lódúlt,
Kétség kívül mivel azon sok ember húlt.
Huszon hatodikán Formosa szigettyét
Meg-látták mind térjét, mind pedig ligettyét.
Meg-állott itt a' Gróf a' szigetnek szélin,
Embereket látott, egy dombnak az élin.
Vintplat és Kutnetsov kis hajóra ültek,
Tizen-hat emberrel bé menni készültek.
El-indúltak ezek, hajóbúl ki-száltak,
A' sziget szélinél minnyájan meg-áltak.
Tizen-két emberrel ezt Kutnetsov járta,
A' többivel Vintplat a' hajót strázsálta.
Mindjárt-is Kutnetsov Indiaiakra
Akadott, de még itt nem igen sokakra.
Meg-mondotta nékik, hogy ők tsak élelmet
Keresnek; tegyék-le ők minden félelmet.

Digitized by Google

Egy közel faluba ők bé-vezettettek,
Rizskását, diſznó húst itt elikbe tettek.

Felső végin látván több több embereket,
Bé-nem-kivánták ők várni már ezeket.

Hanem lassan lassan ők itt viſzſzá-tértek,
Mint már a' falubúl a' mezőre értek,

Nagy ſereggel mindjárt itt ellenek jöttek,
Mint a' Zápor essö, nyilakkal úgy lőttek.

Kutnetsov reájok jó tüzet adatott,
Mellyre-is közzülök ſok fűbe harapott.

Még egyſzer akarván ezek rájok ütni,
Itt a' Gróf parantsolt egy ágyút ki-ſütni.

Ennek morgásától nagyon meg-ſjedtek,
És az erdő felé futottak, ſiettek,

Kutnetsov érkezvén már tenger parttyára,
Más ſereg lármával jött megint nyakára.

Mivel itt Vintplatt-is jött ſegítſégére,
Hamar tizen-ötöt a' földnek ſzínére

Le-fektettek, 's ötöt kötözve el-hoztak,
Azon nap, és éjjel több bajt nem okoztak.

Illyen ütközetek látván, nem haſznosak,
Söt gyakorta ſzoktak lennie károsak;

El-hagyni kivánta azért a' Gróf eztet,
Jól lehett ö embert még edjet ſem veſztett.

De a' többieknek nagy kivánſágára
Bé-mene a' révbe, ki-is ſzált parttyára.

Krustiev, Baturint, huſzon nyóltz emberrel,
Kik fel-övedzettek mindenkép fegyverrel,

Patrolba küldötte egy kis meſzſzeſégre,
A' mint ezek értek egy kies térſégre,

Fe-

Feléjek Indusok jöttek zöld ágakkal,
Virágokkal tzifrált fok terpedt gállyakkal.
Mintha kivánnának lenni békesſégbe
Ö velek, és edjet értö tsendesſégbe.
E' bizodalomba egynehánya bé-ment
A' faluba, de tsak alig vóltak még bent;
Mindjárt nagy tüzellés, kiáltás hallatott,
A' Grófnak tudtára a' lárma adatott,
Azonnal kívánt ö lenni védelmekre,
Tizen-öt emberrel ment ſegedelmekre.
Meg-indúlván látta, hogy a' népe ſzalad,
Meg van veſztegetve, és tsak alig halad,
Hat már meg-foſztatott minden fegyverétül,
Minden gúnyájától, mi több, az ingétül.
És így a' Gróf felé futnának meſztelen,
Igy jár a' vakmerö, és a' ki eſztelen.
Ö a' ſebeseket hajóra küldette,
És a' kik bé-mentek, árestomba tette.
Hirtelen rá tsapott itt a' Indusokra,
Az el-estek ſzáma mene hamar ſokra.
Kutnetsov-is el-jött itt ſegitſégére,
Futván az ellenſég ment kergetésére.
Mint jó vitéz öket meſzſze-is kergette,
A' falut meg-gyújtván, azt hamuvá tette.
Két ſzáz Indiai ember esett itt el,
A' többi el-ſzaladt, ſzámos ſebesekkel.
Ezen tsata után, Gróf innét el-mene,
Nem jó olly nép között lenni, a' melly fene.
Hamar-is két hajót jönni ſzemre vettek,
Mellyekrül reájok emberek intettek:

Digitized by Google

Mennének utánnok, aztat jelentették,
Mentek: egy ſzép révbe ők bé-is vezették.

Jöttök ide mindjárt ſzámtalan Indusok,
Nádméz, és ſertés hús, mellyet hoztak, vólt ſok.

Holmi apróſágért el-tsereberélték,
Főkép tükrötskéket adjanak, azt kérték.

De a' Gróf ő nékik már most ſemmit ſem hitt,
Tizen-két fegyveres ember állt mindég itt.

Dél után egy ſereg Indusok érkeztek,
Ki az hajós Vezér? arrúl értekeztek.

Elől járójokon fél Spanyiol gúnya,
Fél Európai, vólt ez azért tsúnya.

Ezt Hieronimus Pasechónak hívták,
Az Orſzág könyvébe a' nevét így írták.

Spanyol fínak magát lennie tartotta,
Madritba ſzülétett vólna, azt mondotta.

Ez a' Grófnak maga házát ajánlotta,
Népet melly itt lakik, igaznak vallotta.

Nagyon örülnének, hogy ellenſégeket
Tegnap jól meg-verték, azon gaz népeket,

Kik öket ſzüntelen nyughatatlaníttyák,
A' kiket tsak lehet, ellenek indíttyák.

Valameddig tetſzik itt maradhatnának,
Mindent, mi ſzükſéges léſzen, ők adnának.

Szólltt a' Gróf nékiek, hogy víz kivántatna,
Kérte-is, egy forrást nékik mutattatna.

Igen ſzép forráshoz maga el-vezette,
Egyſzersmind a' Grófot itt arra intette:

Hogy ha merítenek, ők jól vígyázzanak,
Hogy ellenſégeik rájok ne tsapjanak.

Pá-

Digitized by Google

Pánov Úrra bízta a' Gróf ezen dolgot,
Nagyobb dologba-is már ő sokszor forgott,
Adott ő melléje jó tizenkét embert,
Sokszor mindenike már ellenséget vert.
Ezek után ő a' Grófnak meg-mondotta,
Hogy ezen Formosa szigettyét tartotta
Sokáig olly vad nép, kik mindég üldözték
Egymást, 's ha lehetett, rakásra öldözték.
Most Chinaiaké e' szigetnek fele,
Fele vad népekkel még mostan-is tele.
Egészlen meg-venni, kevés faradtsággal
Lehetne; kéri őt azért barátsággal,
Vegye azt magára; igen nagy Úr lészen,
Felette sok kintset 's haszнot ebből vészen.
Fel-is tette szentül a' Gróf azt magába,
Hogy ha meg-tér, veszi aztat hatalmába.
Mivel vízzel egynek sem esett meg-térte,
A' Grófot Pasechó azért itten kérte:
Hogy küldgyön valakit mindjárást hozzájok,
Mert tán bajok vagyon, avagy más hibájok.
Kutnetsov mindjárt-is hozzájok küldetett,
Kevés idő múlva már visszza vezetett
Sebeseket: és egy halottat-is hozott,
Mellyt vigyázatlanság egyedül okozott.
Szólltt: a' forrás körül ember nyoma sem vólt,
Mellyet hozott, meszsze feküdt töle e' hólt.
Hanem Pánov 's többi förödni mennének,
A' mint a' víz partján ők le-vetkezének,
Az Indianusok, mindjárt rájok tsaptak,
Popovot meg-ölték, sokan sebet kaptak,

Pánov

Pánov, és Langinov nagy halálos sebbe
Estek: ő azt tartja, meg-is halnak ebbe.

Kedves Pánovjához menni igyekezett
A' Gróf, 's éppen akkor hozzája érkezett,

Mikor a' többinek őtet ajánlotta,
Hogy szavát fogadgyák, kérte 's javaslotta.

Meg-látván a' Grófat, kezeit tsókolta,
Könyvek tsorgásával a' többit pótolta.

Kevés szókkal még-is köszönte kegyelmét,
Ha őt meg-bántotta, kérte engedelmét.

A' Gróf nagyon sírván, egy szót sem szóllhatott,
Pánov itt nyújtózni kezdett, el-hallgatott.

A' Gróf karjai közt ki-is adá lelkét,
Kár vólt, hogy illy móddal végezé életét.

Mihent nagy pompával őtet el-temette,
Pasechó nékie mindjárt jelentette:

Hogy Indusok ellen akarnak ők menni,
Ezen gaz dologért bosszút rajtok tenni.

A' Társaság úgy-is nagyon mérgelődött,
Meg-hallván ezt, mindjárt hozzájok szegődött.

Véletlen Pasecho egy közép szer hajót,
Illyeneknek neve ő előttök Canót,

Meg-látott, és ezen valának Indusok,
Meg-mutatta nékik, mivel vóltak búsok.

A' Gróf híre nélkül rajta rohanának,
Mint mérges Tigrisek, olly szörnyen vivának.

Húsz Indus fegyvertől jött itt halálára,
Többit akasztatták mind az Árbotzfára.

Vélte a' Gróf, hogy meg fognak elégedni,
Nem kivánnak többé velek verekedni.

De

De tellyességgel nem : sőt kintették árra,
Hogy a' vezérséget vegye fel magára.

Nem-is tudott a' Gróf itten már mást tenni,
Kéntelen vólt azon hivatalt fel-venni.

A' hartzot más napra a' Gróf halasztotta,
Pasecho-is mindjárt magát ajánlotta,

Hogy néhány száz embert ád ő segítségre,
Kik örömest mennek azon ellenségre.

Estve felé a' Gróf hajóját indítá
És az Indusokhoz közel meg-álítá.

Hajnalkor negyven-hat ember ki-küldetett,
Pasecho népével ez edjesítetett.

Kevés idő múlva már az apró fegyver
Ropogott, 's tsatázott már itt minden ember.

Egy meredek hegyre futott az ellenség,
De esett közöttök itt szörnyű veszteség.

Mivel a' hajórúl nagyon kartátsolták,
Mellyekkel-is őtet úgy meg-korbátsolták,

Hogy ezer száz ötven, 's még hat itt maradott,
Ölésekbe a' nép már ki-is fáradott.

A' kik meg-maradtak, le-estek térdekre,
Nem engedte a' Gróf ezeket kezekre.

Hat száz negyven hármat mint rabokat hozta,
Pasechónak őket itt ajándékozta.

Más nap a' mint a' Gróf Te Deumot löve,
Éppen akkor hozzá a' Bamin el-jöve,

Ő egy rész Indusok nagy Fejedelmének
Vezére, parantsol fegyveres népének,

Tsászára küldötte köszönni nevébe,
Hogy illy tetemes kárt tett ellenségébe.

Tá-

Táborba ſzállott ez katonaſágával,
Ebédre el-vitte a' Grófot magával.

Kérte, hogy dél után egy Tzélt ki-tétessen,
És ebbe ágyúval a' Gróf lövetessen.

Öt ſzáz lépésnyire egy deſzkát tétetett,
Az elsö lövéssel ez állt lövettetett.

A' Bamin, 's a' többi Indusok tsudálták,
Még ágyút nem láttak, nézték azt 's vizsgálták.

Az után a' Grófnak azt adta tudtára,
Hogy Huapo Tsáſzár látogatására

Fog jönni, kérte öt, hogy meg-ne-indúllyon,
Míg vele nem léſzen, az úttya had múllyon.

Ez által adatna néki nagy kegyelem,
Mivel hozzá jönne egy illy Fejedelem.

Szóllott: ö Felſégét igen-is bé-várom,
Nem nagy várakozás két nap avagy három.

A' Bamin igen nagy, 's ſzép ſátort veretett,
Mesterſéges tüzet a' Gróf kéſzíttetett.

Más nap reggel el-jött nagy ſzám gyalogſággal,
Datzos paripákon ülö lovasſággal,

Huapo: és mene Bamin táborába,
Bé-ſzállott ſzámára ki-vert ſátorába.

A' Gróf-is pantzélba maga embereit
Elibe küldötte; látván fegyvereit,

Nagyon meg-tetſzettek; kiváltképpen Rontó,
Mert Magyar köntösét, ſzép keretsen forgó

Díſzesíté, vállát pedig kerítette
Párdutz bör: a' lova lejtöit ejtette.

Bellonát mutatott itt a' kis Achilles,
Görög öltözettye vala igen ékes.

Fény-

Digitized by Google

Fényleti aranyozott Sisak az ő fején,
Szél jádzott a' Daru tollak köztt tetején.

Kelemetes vala úgy-is ábrázattya,
Ki ki aztat vélte, Hanibal magzattya.

Dél tájba a' Grófot Huapo hívadta,
Nagy tiſztelettel-is ő ötet fogadta.

Szólltt: nem kétli, lenne ő azon idegen,
Kirűl egy Próféta azt hírdette régen;

Egy idegen vitéz meg-fog itt jelenni,
Formosa ſzigettyét menté fogja tenni

Az Chinaiaknak ſúlyos igájától,
A' népét ſzabaddá téſzi adójától.

Szólltt a' Gróf: igen-is, én nagy Fejedelem
Vagyok; de nem ſzabad meg-mondani nevem.

Márs Istentűl vagyok ide rendeltetve,
Nem másért, csak azért vagyok én küldetve;

Hogy ezen ſzigetet én meg-ſzabadíttsam
A' Chinaiaktúl: 's ellenek fordíttsam

Fel-ſzentelt karomat; őket el-kergessem,
Kívánt ſzabadſágba a' népét tehessem.

El-hidte Huapo; őt mindég ſzemlélte,
Isteni ihléssel tellyes, aztat vélte.

El-vitte a' Grófot maga ebédjére,
Baldakinum alá ültette helyére.

Szólltt végre: ki menni kíván táborába
Dél után: uzsonnát enni ſátorába.

Gondolta azt a' Gróf: ki fog oda menni,
El-fogadására mindent kívánt tenni.

Mihent látta Vintplat, hogy immár jönnének,
Apró fegyverekkel, ágyúkkal lövének.

Trom-

Digitized by Google

Trombiták harsogtak, a' dobok zengettek,
Az húros muzsika eſzközök tsengettek.

Lovaik illyeket ſoha ſem hallottak,
Azért-is felette nyughatatlankodtak.

Itt egy ló, amott más Urát le-vetette,
Huapo lova-is majd tsak ezt nem tette.

De néki felette tetſzett e' lármázás,
Agyúk dörgései, 's a' nagy muzsikálás.

Maga ſátorába a' Gróf bé-vezette,
Néki itt Huapó mind el-beſzéllette:

Szomſzéd Monárchákkal melly nagy baja légyen,
Chinaiak ellen most tsak hamar mégyen.

Kérte, ha lehetne, a' Gróf vele menne,
Mert így tudja, hogy ő győzedelmes lenne.

Szólltt a' Gróf: nem vólna ez most hatalmába,
Mert viſzſza kelletik menni Orſzágába.

Alkonyodott menvén a' Gróf hajójára,
Le-ültette ötet egy bársony ſzofára.

A' tűzi mesterſég mindjárt meg-gyújtatott,
Míg tartott, igen ſzép muzsika hallatott.

Igen tetſzett néki, nagyon tsudállotta,
Mert illyet nem látott, hírét ſem hallotta.

Egy Tiſzttye egy kardot nyújtott itt kezébe,
A' Grófhoz így ſzóllott, mert vólt jó kedvébe:

Nagy Vezér! én néked, ezt ajándékozom,
E' kard jele légyen, hogy veled oſztozom

Hatalommal, mellyel ármádámon bírok,
Hogy el-hid, én erre levelet-is írok.

Ezzel el-ment; a' Gróf harmintz muskétákat,
Hat hordó puska-port, négy vadáſz flintákat,

Két

Két ágyút, és két száz vas golyóbisokat,
Ötven font ágyúkat gyújtó kanótokat,
Küldött ajándékba, néki Vintplatt vitte,
A' sátora elött szép rendel le-tette.
Sietve a' Grófhoz jöve mindjárt más nap, (Pap.
Tsak két Tiszt vólt, vele és még egy Bsachmán
Ajándékát, úgy mond, nagy örömmel vette,
De hozzája ezen kérdéseit tette;
Hogy nem adhatna-é néhány embereket?
Kik nála muskétát hordanak, illyeket.
Ha meg-tér; hozhat-é többeket magával?
Mondja-meg ezeknek jöhet melly számával?
És olly nagy hajókat hányat szerezhetne,
A' melyeken ötven 's több ágyú lehetne?
Az hozással eggyütt mennyibe telnének?
Mert mind ezek néki igen kellenének.
Ezek után Grófnak magát ajánlotta,
Nagy summa pénzt néki fog adni, mondotta.
Tsak egy táborozást ha fog vele tenni,
Chinaiak ellen mellette fog lenni.
Avagy-is Hanangxin tartományát adja,
Minden városival a' kezébe hadja.
Tsak Európai néppel öt segíttse,
Ollyakkal, mint maga népe, erősítse.
Mind ezekre a' Gróf ezeket mondotta,
Népébül edjet sem hagyhat itt, szóllotta.
De mind véghez viszi, valamiket tsak kér,
Fel-is teszi árát, a' miket kér, mit ér.
Magával ezeket mind el-fogja hozni,
Kárt tett vólna néki, nem fogja okozni.

Digitized by Google

Vele az háborút pénz nélkül meg-teſzi,
Reményli-is, néki tán jó haſznát veſzi.

Hanangxin tartományt azon ajánlással
El-veſzi, ebbe ſem léſzen meg-tsalással.

Mivel mindenekbe már edjet értettek,
Egymással ők erős kötéseket tettek.

Mellyre hitet tettek, egymást meg-tsókolták,
Már most Bátyák legyünk, egymásnak mon-
Erre bé-hozatott ollyan öltözetet, (dották.
Minöt ők viseltek: 's fel-venni kelletett

A' Grófnak: 's vezette ötet táborába,
Tapsoltak minnyájan, látván e' ruhába.

Szólltt hozzája: hogy ha ő most vele menne,
Néki melly nagy haſznot, melly igen jót tenne.

Mert Hapuasingo ſzomſzéd Fejedelem,
Kibe emberiſég nintsen, ſem Kegyelem;

Tsak hogy ne hagyhassa ötet békeſségbe,
A' Chinaiakkal esett ſzövetſégbe.

Ezekkel, 's népével ellene ki-ſzállott,
Ő kevés népével ellent nem-is állott;

Hanem békeſséget kéntelen vólt venni,
Mellyért nagy ſumma pénzt kelletett le-tenni.

Chinaiak ezzel meg-nem-elégedtek,
E' dologba, úgy mond: ők leg-többet tettek.

Ezek-is kívánták fáradtſágok árát,
Segitſégeknek nem ſzenvedhetik kárát.

Igazſágtalanúl ők egy Tartománnyát,
El-vették Atyai igaz hagyománnyát,

Azért akarna most ő ellene menni,
El-rablott ſajáttyát megint viſzſza-venni.

A'

A' Gróf ſegitſégét mindjárást ígérte,
Indúlása napját mondja-meg, art kérte.
Felette örvendett, kéſzült-is ſzaporán,
Indúlni akarok, ſzóllott, hólnap korán.
Gróf tőle haza ment; negyven embereket
Válaſztott; forgatni ezek fegyvereket
Jól tudtak: a' hajót bízta Krustyievre,
És vele maradott bíztos emberekre.
A' Trupnak Vintplat állt a' jobbik ſzárnyára,
Kutnetsov pediglen ennek a' ballyára.
A' közepe vala a' Grófnak állása,
Innét minden felé jól esett látása.
Minnyáját itt a' Gróf lovakra ültette,
Huapó ezeket alájok küldette.
Ő négy ágyúkba-is lovakat fogatott,
Így a' golyóbisok, a' por-is vonatott.
Gróf népe elöl ment, utánna Huapó;
Népe vitte, mi vólt élelemre való.
Nem-is mehettek ők azért hamarſággal,
Az emelés esett nékik fáradtſággal,
Két nap mentek immár, még-is ellenſéget,
Nem láttak, de türtek igen nagy hévſéget.
Pasechó elöl ment, minnyáját vezette,
A' mint minden felé ſzemeit vetette.
Harmintz, avagy negyven lovast ő élſzre vett,
Mellyekrül a' Grófnak mindjárt jelentést tett.
A' Gróf meg-indúlt itt tsak hat katonával,
Rontóval, 's népének válaſztott javával.
Ő nagy rikojtással ezekre rá tsapott,
Meg-fordúltak: ki ki lántsájához kapott.

A' Gróf itt keménnyen rájok tüzeltetett,
Le-esett lovárúl két ſebesíttetett.

Vélték, hogy ördögök minnyájan vólnának,
Kik mérges tüzeket rájok okádnának.

Mindjárt-is a' dolgot vették ſzaladásra,
A' két ſebes pedig juta itt rabſágra.

Ezek azt vallották, hogy az ármádájok
Már nem meſzſze vólna innét ő hozzájok.

A' fő Város is tsak hat órára vagyon,
Addig gyalognak-is nem kell menni nagyon.

Meg-állott itt a' Gróf, a' többit bé-várta,
A' környéket maga vizsgálta, 's bé-járta.

El-jöttek: ágyúit egy kis dombotskára
Vonatta, a' Truppot ennek az allyára

Állíttatta, és így várta a' vendéget,
Kívánt nékik adni egy kis jó ebédet.

Ugyan tsak dél tájba magát meg-mutatta
Száz lovas; ezeket ő békével hadta.

Utánnok tsak hamar több Truppok jövének,
Nyomokba tíz ezren itt meg-jelenének.

Ezek kiáltással jöttek, és handáztak,
Vélték úgy leſz dolgok, mint eddig tsatáztak.

De mihent kartátsal az ágyúk durrogtak,
Az apró fegyverek ſzün nélkül ropogtak;

Két ſzázan lovokrúl hamar le-húllottak,
Többi meg-íjedvén halálba futottak.

Próbáltak még egyſzer, a' Grófra ſiettek,
De itt nem Ananást, hanem ſzurkot ettek.

Mert most meg-engedte közel jöhessenek,
Hogy apró fegyvertül többen eshessenek.

Úgy-

Digitized by Google

Úgy-is lett, mert mihent tüzet rájok adtak,
Mint őszszel fa levél, húltak, és szaladtak.

Míg bé-setétedett, mindég vágták, üzték,
De a' nagyobb részét rab szíjakra füzték,

Hogy meg-koronázott diadalt tegyenek,
Szükség, hogy hajnalkor még rajtok mennyenek.

Így ki ki meg-nyeri maga Borostyánnyát,
Huapó-is maga ősi Tartománnyát.

Reá állott ki ki a' Gróf tanátsára,
Készítette magát holnapi tsatára.

Mihent rájok tsaptak, mind széjjel futottak,
A' Városba még-is leg-többen jutottak.

Huapó Vitézi vér szemet kapának,
Ezek a' Városnak néki szaladának,

De mivel szegények viszsza verettettek,
Jó hogy Gróf népéhez életbe érhettek.

Hogy Hapuasingo kézre kerülhessen,
A' Városból titkon ő ki ne szökhessen,

Egy Komandót küldött a' túlsó részére,
Kit kit, ki arra megy, vehessen szemére.

Egy fél-óra múlva négy Feleségével
Immár fogva hozták, 's néhány tselédjével.

Mivel el-fogatott, mindjárt-is vége lett
Egész háborúnak, mert ő már mindent tett.

Pardont kért magának 's Familiájának,
Huapónak mondja-meg, a' Gróf magának,

Hogy ő mindenekért eleget fog tenni,
Kéri, ne kívánnya életét el-venni.

Gróftúl Huapónak ő által adatott,
De nékie tőle az-is meg-mondatott:

Hogy ha ő mindenét néki viſzſza adja,
Őt meg-ne-ölesse, hanem élni hadja.

Mert gyilkoſság lenne, ha ő eztet tenné,
Az emberiſéget, Istent-is ſértené.

Fogadta-is, hogy ő azt nem tselekeſzi,
Mihent Tartományát, 's pénzét viſzſza veſzi.

A' Gróf vitézſégét égig magaſztalta,
Hogy viſzſza fog jönni, magát vígaſztalta.

Ugyan tsak mostan-is kérte, itt maradna,
Ő néki tartományt, pénzt-is ſokat adna;

De látván a' Grófot meg-nem-maraſzthattya,
Bár kívánt ő lenni Attyánál jobb Attya;

Nagy zokogások köztt, ő töle bútsút vett,
El-ment; más nap illyen ajándékokat tett.

Társaſágnak küldött két mázsa ezüstöt,
Mellybe főzhessenek, ezüstből nagy üstöt.

Tizen-két font aranyt, ez vólt egy darabba,
Huſzon-öt nagy hordót, élelem vólt abba.

Grófnak különösen küldötte ezeket:
Nagy Orientális ezer ſzem gyöngyöket,

Száz nagy aranyakat, kis arany ládába,
Tizen-három, 's fél font, vólt ez átallyába.

Gróf azon ágyúit emlékezetére
Itt hagyta, mellyekkel lőt ellenſégére.

Generálissával, ſzáz húſz gyalogokkal,
Kíſértette őtet annyi lovasokkal.

Orſzágába ingyen minnyáját tartatta, (hattta.
Hogy mindenek nem vólt, azt egy ſem mond-

Nyóltzadik September vólt, hogy a' táborba
Értek: el-fáradtak, nagy hévſégbe, 's porba.

Jó

Jó rendbe találta a' Gróf mindeneket,
Vígan egésſégbe mind az embereket.

A' Társaſág ne tsak róla gondolhassa,
Azt kívánta a' Gróf ſzemmel-is láthassa;

Hogy öket ſzereti, és magához nem ſzítt,
Egy ſem vala itten, kit magához nem hítt.

Az Ezüstöt, 's aranyt, köztök ki-oſztotta
Egyenlö mértékkel; 's magát meg-foſztotta.

Maga gyöngyeit-is az Aſzſzonyok között,
Hányan vóltak, annyi ſinórra kötözött.

Az arany ládát-is, 's a' nagy aranyokat
Fel-oſztá; gazdaggá tette minnyájokat.

Látták, hogy magának ö ſemmit ſem hagyott,
Tett velek illyen jót, 's barátſágot nagyot.

Ki ki futott hozzá, kintsének felével,
Sok ötet kínálta maga mindenével.

De ö el-nem-vette; ha ſzükſége léſzen,
Mondotta: hogy akkor nálok kérést téſzen.

Ezzel úgy bé-vette ö az ö ſzíveket,
Hogy kívánták érte áldozni élteket.

El-oſzlottak: más náp reggel hozzá jöttek,
Egy ſzívvel elötte, minnyájan esdegtek.

Hogy ezen Formosa ſzigetbe maradna,
Mint egy Fejedelem rajtok uralkodna.

Szólltak: arany, ezüst, Gyöngy van itt bövſéggel,
A' földje termékeny, tele van ſzépſéggel.

Felelt a' Gróf: mi most itt nem maradhatunk,
Még kevesen vagyunk, ellent nem álhatunk

Annyi Monarcháknak, a' mennyen itt laknak,
Nem kell hinni nékik, ellenünk támadnak.

Én Európába majdan kötést teſzek,
Egy nagy Monárchával Aliátus leſzek.
Sok népeket gyüjtök, kikkel viſzſza-térünk,
Így nem tsak reménylem; de tudom, jót érünk.
Reá állt minnyája a' Gróf tanátsára,
Sőt már őt kintették el-indúlására.
Mivel már mindenek rakattak hajóra,
Indúlni-is kívánt, várt tsak ſzélre jóra.
Ha valaha jót tett Rontó, 's bölts vólt dolga,
Jót tett most, 's mutatta, hogy ő egy hív ſzolga.
Látván a' ſok kintset a' Gróf el-oſztotta;
És magát egéſzlen attúl meg-foſztotta;
Látván azt-is, ki ki hogy néki réſzt adni
Kívánt: de ő még-is mindent nálok hadni
Akar: ezen dolgot, ő le-nem-nyelhette,
A' Társaſág pedig őtet ſzenvedhette.
Magyar ſzokás ſzerint, kit kit Sógorának,
Az Aſzſzonyſágokat pediglen Angyának
Nevezte ő: elől ment az férfiakhoz,
De mindég tsak egyhez: így ſzóllott azokhoz:
Sógor! te a' Grófnak az ő terméſzetét
Nem esméred; láttad, bár ſok tettét, 's eſzét.
Tudjad! hogy nálánál nints nagyobb Gavalér,
Nagy lelküſégével ſenki fel ſem-is ér.
Bizonyſága ennek a' kints fel-oſztása,
Önként ettül való maga meg-foſztása.
Kínáltátok ugyan mindennek felével,
El-pirúlt ő akkor; de vette jó névvel.
Soha azt tőletek maga el-ſem veſzi,
Benne nagy ſzív lakik, ezt azért nem teſzi.

Só-

Digitized by Google

Sógor! az arany lántz többet ér a' gúsnál,
Nagyobb a' betsület a' kápoſztás húsnál.

Illetlen dolog leſz, ötet puſztán hadni,
Azon ſok kintsekből réſzt néki nem adni.

A' mit néki ſzántál, add Sógor kezembe,
De meg-ne-mond néki, lévén vele ſzembe,

Mert néked, azt vélem, ö viſzſza adattya,
Mert mindenbe hogy ö Gavalér mutattya.

Ne-is gondold aztat, magamnak tartani
Akarnám; azt mondván: hogy nem kell ſzóllani.

Egéſz te kintsedért a' betsületemet
Nem adnám; fen tartom mindég jó nevemet.

Ha Európába egyſzer mi bent leſzünk,
Ott mond-meg: addig-is tám illy nyerést teſzünk.

Rontónak beſzédje köztök azt okozta,
Hogy hozzá mindenik kintse felét hozta.

Az Aſzſzonyokat-is ſzintúgy ſorra járta,
Eggyike elött-is ſzáját bé-nem-zárta.

Hason móddal nékik a' Grófot ajánlta,
Minden Angyókáját ſzépen tzirokálta.

Ditsírte, hogy ſzépek, 's vólnának kegyesek,
Legyenek ſzavára ök engedelmesek.

Öt ſzáz ſzem gyöngyöket tölök ki-is tsafart,
Mellyeket ſzép fejér pamut közzé takart.

Ki az Aſzſzonyſágot, hogy ſzép, úgy ditséri,
Bizonyos lehet ö, hogy tzéllyát el-éri.

De ſzomſzéd Aſzſzonyát ſzükſég hogy ótsállya,
Mert másképpen hidje, kedvét nem találllya.

A' Grófnak haſznos vólt a' Rontó Questája,
Mert meg-tölt ſok kintsel jó forma ládája.

A' Gróf azon napon maga ebédele,
Azért is ſzóllhatott Rontó bátran vele.

Kérdezte itt Rontót: hány hét még a' világ,
Látom néked ſzoros, de nékem elég tág.

Tudom hogy Nagyſádnak elég tág, nem ſzoros,
Nagy kár az: pedig már Nagyſád elég koros.

Mert ſok ſzép javait a' világ tágára,
Úgy ſzórja mint pelyvát, önnön nagy kárára.

Te Filoſofus vagy; nem értem ſzavadat,
Igen mélyen beſzélſz, add ki jól magadat.

Ki-adom: mert máskép óldalom ki-ütné,
Hogy ha ſzavaimat a' ſzám ki nem ſütné.

Hogy ha én Nagyſágòd, Nagyſád Rontó lenne,
Akkor, mit Nagyſád tett, Rontó ollyat tenne;

Jó ötvent vágatnék a' Rontó farára,
Hogy gondoſsabb lenne ezentúl magára.

Nagyſád a' ſok aranyt, gyöngyöt ſzórta, hányta;
E' nagy tékozláſon lelkem sírt, úgy bánta.

Ollyan emberekre aztat veſztegette,
Kiknek nagyobb réſze gályát érdemlette.

Magának tsak egy fél latotskát ſem hagyott,
Mondja-meg Nagyſágod! nem vétett-é nagyot?

Ött hat márjás elég lett vólna itt ſoknak,
Valamit adhatott vólna a' Nagyoknak.

Aſzſzonyaink közzül rá tér Nagyſád árra,
Orientális gyöngy úgy illik nyakára

Soknak: mint az öklöm, ha teſzem ſzememre,
Vagy kalpagom helyett, ſzitát a' fejemre.

Nem-is érti e' ſzót, gyöngy! Orientális!
Jó illyennek öt hat pólturás kaláris.

Nagy-

Digitized by Google

Nagysádnak az Isten adhatt magzatokat,
Vajmi jó lett vólna, mind az aranyokat
Számokra el-tenni, mert nem rozsdásodnak,
Bár meddig állyanak, meg-nem-molyosodnak.
Nem mást, tsak a' Grófnét, gyöngy illette vólna,
De hallgatok: mert ha a' ſzám többet ſzóllna,
Nagyſágod Kegyelmét könnyen el-veſzteném,
Igaz mondásomért büntetésem venném.
Szólltt a' Gróf: ne bánnyad kedves fiam Rostó!
Él a' régi Isten, Kegyelmes ő, és jó.
Adhat még ő nékünk illyen nyereſéget,
Tsak ſzeressük ezen Isteni Felſéget.
Óh nem mindég nevett mi reánk Apolló,
'S nem minden ſzigetbe lakik olly nagy Apó.
Ki nékünk illy gazdag ajándékot tégyen,
Azon felül hozzánk olly ſok jóval légyen.
Mosolygott itt a' Gróf, ſzólltt: nem nagy apónak
Hívják, kirül beſzélſz, hanem Huapónak.
Ha Tóldi Miklósnak hívják-is, nem bánom,
De az el-pazarlott kintset mindég bánom.
Hallgass, már el-úntam ſok fetsegésedet,
De mindazonáltal ſzeretlek tégedet;
Kéſzülj, mert mi hólnap meg-fogunk indúlni,
Gazdagabb, mint eddig, ſzigeteket dúlni.

Digitized by Google

NYÓLTZADIK TZIKKELY.

A' mellybe szigettyéből való ki-menetele, Makaóba lett meg-érkezése, ott tett dolgai, Európába való bé-menése, onnan való ki-jövetele, Madagaskárba lett meg-telepedése, Rontó Pállal való beszélgetéseivel edgyütt elő-adattatnak.

September havának tizenkettedikén,
Formósa szigettyét el-hagyták idején,
Bánták e' szigetet, mert jó dolgok vólt itt,
Sok kintset magával ki ki innét ki-vitt.
Itt akart Stefanov erővel maradni,
De nem akarta a' Társaság itt hadni,
Tudták, hogy rosz ember, nékik kárt tehetne,
Huapónak rólok roszszat füllenthetne.
Tengerbe akarta azért magát vetni,
Mellyért árestomba kellett öt tétetni.
Tizen-ötödikén Chinai rév mellett,
Arra' lévén Úttyok, evezniek kellett.
Ebbe felette fok halász hajók álltak,
Azért-is Kutnetsov Vintplattal ki-száltak,
Mennyi csak halok vólt, ők azt mind meg-vették,
A' Gróf bé-szózatta, 's így hordókba tették.

Meg-

Digitized by Google

Meg-alkudott, Vintplat itten egy emberrel,
Fizetni kellett ezt két ſzáz Piasterrel (*a*)
Kalaúzok lett ez; ült egy kis hajóba,
Elöl ment, vezette öket Makaóba. (*b*)
Más nap Tanaósa révébe menének,
Három ágyú lövést itt mindjárt tevének.
Ezekkel a' várat itten köſzöntötték,
Mellynek ellenébe állásokat vették.
A' Vár Comendánsa ſzint annyi lövéssel,
Viſzonlotta eztet, és ſebes lépéssel
Egy Mandarin (*c*) mindjárt a' Grófhoz érkezett,
Talmáts-is jött vele, ez mindent kérdezett.
Elsöben-is; a' Gróf honnan való lenne?
Okait Úttyának, 's innét merre menne?
Rövideden a' Gróf mind el-beſzéllette,
Néki ſzép börökkel ajándékát tette.
Meg-engedte mindjárt, hogy a' Gróf vehessen
Élelmet; és a' merre tetſzik, el-mehessen.
De ez-is ö néki ſzép ajándékokat
Küldött, meg-érdemlik tudnia azokat,

Egy

(*a*) Piaster, Spanyiol pénznek neve, régenten két forintot ért, mostanában mint egy 34, leg-fellyebb 35 garast téſzen.

(*b*) Makaó Chinába egy nagy kereskedö város, a' Cantoni megyébe, mellyet a' Portugallusok birnak.

(*c*) Mandarin annyi Chinába, mint Hazánkba egy Fö Ispány, illyenrül van itt a' ſzó, mert alatsonyabb Mandarinak-is vannak, mivel közöttök kilentz rang vagyon, de a' mint ki-tettem, Fö Ispányt, vagy-is egéſzen tartománynak Gubernátorát teſzi.

Digitized by Google

Egy Portzellán ſzervizt, Thét meg két ládával,
Tizenkét nagy ſertést, hat tehént borjával,

Baromfit: kéz alatt azt adta tudtára,
Hogy örömest venne ő maga ſzámára

Több böreket: hogy ha vólnának a' Grófnak,
Árát-is meg-tudni kívánná azoknak.

Küldött két ſzáz nyuſztot és ſzáz ötven Bibert,
Ezekért hat ezer nyóltz ſzáz piaſztert nyert.

Makháó ſzigetnek az ő ſzorossára,
El-értek húſzadik September napjára.

Portugalliai Záſzló réve partyán
Lobogott: a' Gróf-is eztet itt meg-látván,

Tizenkét ágyúknak löttével tiſztelte,
Mellyért az itt való nép ötet kedvelte.

Saldagéa Úrhoz, ki itt Gubernátor
Vólt; és háza elött állott egy nagy Sátor,

Mene: Sátorába Gróf ötet tiſztelte,
Egéſz dolgát néki, ő el-is beſzélte.

Meg-engedte mindjárt, hogy ők építhetnek
Házakat, mellyekbe mind addig lehetnek,

Meddig tsak indúlni ők Europába
Nem fognak: lakjanak itten ſzabadgyába.

A' Grófnak házába ſok féle ſzereket,
Kárpitokat, Aſztalt, Tükröket, Székeket

Küldött, és gyakran-is hívta ebédgyére,
Valamit lehetett, mindent tett kedvére.

Bár mikor ment hozzá, 's a' Gróf vala nála,
Házába mindenkor ſok Papat tanála,

Az hajó, 's házaik meg-töltek ſok Pappal,
Azon igyekeztek ezek éjjel nappal,

Hogy

Digitized by Google

Hogy a' Gróf társait Pápistákká tegyék,
Annyival gazdagabb az Úr akla legyék.
Mivel a' Városba minden vólt bövséggel,
Hús, szalonna, gyümölts, több más eleséggel;
A' Gróf népe nem élt itt mértékletessen,
A' Klima forró vólt, nap sütvén hevessen,
Azért sokan estek forró nyavalyába,
Tizen-hat közzülök meg-hólt hamarjába.
Virágokat tudjuk a' hévség fonnyaszttya,
Távasz szaporíttya, a' nyár meg-fogyaszttya.
Ezeknek gyümöltsét igaz, hogy érleli,
De sok evésétül sok halálát leli.
Afanáziátska itt éppen úgy jára,
A' ki alig jutott élte tavaszszára,
Virágzani kezdvén; ez Országnak heve,
Úgy el-fonnyaszotta, fájdalom! hogy leve
Az halálnak tárgya; és ez a' kegyetlen
Nyilát bele lötte, meg-hala véletlen.
Sok gyümöltsöt évén, forró nyavalyába
Esett: a' Doktorok fáradtak héjába.
Élete virágja a' hévségtül el-húlt,
A' Gróf karjai köztt e' világbúl ki-múlt.
Ezt látván, ágyánál mindjárt el-ájúla,
Fel-eszmélvén, könyve mint zápor úgy húla.
Az egész Társaság siratta, lármát tett,
Mert soha éltébe eggyiknek sem vétett.
A' Gróf nagy pompával el-takarítatta,
Fejér márványnyára ezeket íratta.

* * *

Digitized by Google

* * *

Ally-meg itt Útazó! tekints ezen köre,
Gondold-meg; hogy te-is így járſz jövendöre.
Ki ez alatt nyugſzik, hidd-el! vólt ártatlan,
Még-is az halál vólt hozzá irgalmatlan.
Tizen-hét eſztendöt hátra tsak most teve,
Afanásia vólt ezen ſzüznek neve.
Jegek, havak között ő Siberiába
Születtetett: vólt tsak nyiló virágjába.
Még-is erköltsinek ritka vala mássa,
Jele az, nagy nembül hogy vólt ſzármazása.
Hazájába ötet ſok bal fátum érte,
A' ſzerentsétlenſég poharát rá mérte.
Nem akart maradni ott a' latrok között,
Achilles név alatt onnan ki-költözött.
E' nagy vitéz nevét meg-is érdemlette,
Mert erös ſzívének nagy vólt minden tette.
Tengereken, földön ſzámtalan inſégnek
Ellent állt: itt hódolt a' forró hévſégnek.
Harmat gyengeſégü testét öſzve főzte,
Örvend az írígyſég, hogy így öt' meg-győzte.
Vígyáz te vándorló! illyen forsra ne juss,
Olvasván ezeket, ſirasd-meg, 's innét fuss.

* * *

E' Temetést hamar követte megint más,
Mert himlőbe meg-hólt a' kis Zachariás.
Minthogy vad ſzüléktül esett ſzületése,
Erköltse-is olly vólt, 's egéſz nevelése.

Egy

Digitized by Google

Egy Pálma fa alá a' Gróf temettette,
Pedig eredetét tán bik fák köztt vette.
Egy Dominicánust, a' kit Zunitának
Hívták, tette a' Gróf maga barátyának,
Vólt-is ez hozzája olly nagy segítséggel,
Hogy minden böreit ő nagy nyereséggel
El adta: hufzon-nyóltz négy száz negyven ezért
Kapott a' Vevőktől, kész pénzúl Piastert.
A' Várostól-is meg-ajándékoztatott,
Két ezer piaster nékie adatott.
Negyven-két fetét kék darab poſztókat-is,
Tizen-két fekete Atlaſz végeket-is.
De ezért kívánták, hogy Diáriumát
Úttyának, mellyet tett, írtt Protoculumát,
Hadja nálok: teſzik az Archivumokba,
Tudták, hogy találnak nagy dolgot azokba.
Maga kára nélkül ő ezt nem tehette,
Mivel egy nagy Főnek aztat kéſzítette.
Más egy Angliai társaſágba lévő
Gor nevű Kapitány, láttya ſietvé jő,
Ez-is jegyzéſeit, 's írásait kérte,
Adná ide, jól meg-jutalmazzák érte.
Mert nagy hivatalba ő közöttök léſzen,
Vagy azokért ſok pénzt, ha tetſzik, fel-véſzen,
De úgy, hogy azokrúl más Fejedelmekkel
Ne ſzóllyon, ſemmit ſe közöllyön ezekkel.
Szóllt a' Gróf: igen-is állt adom írásom,
Vellem olly Tiſztſégre, ha kap minden Társom.

Digitized by Google

Mellybűl eſztendönként légyen jövedelme,
Ezer Gviné, hogy így lehessen élelme. (a)
Felelt a' Kapitány, az Úr ſzóll nagyon fent,
El-mene a' Gróftúl, Kazanov vele ment.
Kevés napok múlva más két kereskedők,
Anglus Társaſágbúl nagybúl valának ők,
Plenipotentziát a' Grófnak mutattak,
Fő Tanátsossaik mellyt kezekbe adtak.
Hogy ha írásait mind ő nálok hadja,
Meg-esküſzik, párját ſenkinek ſem adja;
A' tizen-öt ezer font Gvinét le-teſzik,
Magát, 's néhány Társát magok közzé veſzik.
Négy ezer Gvinét kért önnön ſzemélyére,
Ha meg-hal, ſzint' annyit minden gyermekére.
Minden Tiſzttyeinek ſzázat eſztendőre,
Harmintzat pediglen egy köz ember főre.
Mivel Coloniát fognak épiteni,
Tartozzanak akkor őket ſegíteni.

Mivel Gróf Móritz Benyovſzki németh nyelven ki-adatott életének le-írásában nintsen kitéve, hogy mi okokra való nézve valamint Makaó Városa, úgy ſzintén az Anglusok-is, ſőt ezek még jobban, kívánták magokévá tenni az ő útazásának jegyzéseit, avagy Diáriumát, ímé én ki-teſzem úgy, valamint önnön maga nékem Nagyſzombatba, és Rontó Pál Budán beſzéllették. Sok eſztendöktül fogvást keresték a' Spanyolok, de főkép a' Holandusok, Frantziák, és Anglusok, a' tengereken egy olly útat, a'

(a) Gviné: Angliai pénznek neve, egy Gviné téſzen kilentz forintokat huſzon-négy krajtzárt.

Digitized by Google

a' mellyen a' Jeges tengerre juthatnának, és így kereskedéseiket azon részébe a' világnak bé-vihetnék; de számtalan fáradságok mind haszontalanok vóltak; még azon híres *Kók* sem találhatott erre: midőn Gróf Benyovszki Kámtsatka tartománnyába Ohotzk várát (a' mint fellyebb ki-tettem) meg-vette, és onnat mint számkivetésének helyéből, szent Péter és szent Pál nevezetű hajón több másokkal, a' kik szabadúlásokat egyedűl nékie köszönhették, el-ment: valamerre vette úttyát, azon részeket, tenger szorossait, szigeteket, azoknak neveit, azokban uralkodó Fejedelemnek neveivel eggyütt fel-jegyzette, és jegyzéseiből, történettyeiből egy Diáriumot formált, eztet akarták a' fent nevezettek ő tőle meg-nyerni, hogy így abból ki-tanúlhassák azon útat, a' mellyen ő, a' Jeges tengertűl, egész a' jó reménység fejéig (*Cap di bona Speranza*) szerentsésen érkezett. Nem lehet a' dologrúl másképpen ítélni, hanem hogy ötet ide, az őröktűl való Gondviselés, vagy-is ha szabad mondani, a' vak szerentse vezette. Mint bölts Úr, által látta aztat, hogy ha ő maga írásait egy Fejedelemnek által fogja adni, fáradsága, sok szenvedései meg-fognak jutalmaztatni; azért-is el-tökéllette magába, hogy mindenekrűl a' Frantzia udvart fogja tudósítani: tudtára-is adta a' jó Reménység fejéből Eguillon Hertzegnek, a' mint fellyebb ki-tettem. De itt aztat-is még szükséges tudni, hogy ő vele a' hajón mindennémű Mester emberek vóltak, még kép-író-is, és a' merre ment, az Atsokkal Oszlopokat munkáltatott, erre pedig

az Aſztalosokkal Táblákat, mellyekre a' fejér Liliomokat a' Frantzia Király Tzímjét a' képſrókkal festettette, és a' hol ítélte, ezen oſzlopokat fel-állíttatta, 's mint egy azon megyéket, a' Frantzia Király réſzére el-foglalta. Frantzia Orſzágból, már Frantziákkal ezen az úton kéntelenítetett viſzſza menni, hogy azok mind az útat ki-tanúlhassák, és mind a' meg-jegyzett megyéket-is ſzemmel láthassák. A' kik Kámtsatkából vele jöttek, minnyájan el-hagyták őtet, tsak Rontó állotta-meg a' ſarat. Mind ezekért mint jutalmazta-meg a' Frantzia Király, alább ki fogom tenni.

Ők ſoknak tartották a' Gróf kívánását,
De hogy el-nyerhessék, még-is az írását,
Fel-tették magokba, pénzel meg-rontani
Fogják embereit, magokhoz hajtani.
Stefanov vólt első, ki ſzavokra állott,
A' mit nem tehetett, ollyast-is ajánlott.
Őt ezer Gvinéért Gróf papirossait
Által adja nékik, minden írásait.
Mihent ezt meg-tudta, mindjárt egy ládába
Írásait zárta; és ezen dolgába
Rontón kívül ſenki tsak egy ſzót ſem tudott,
Sok drágaſágokat még ő abba dugott.
A' Mitepolisi Püspöknek házába
Küldötte: zárta ez egy titkos bólttyába.
Októbernek tizen-ötödik napjára,
Egéſz Társaſágot a' Gróf ſzállására
Gyüjtötte, és ſzóllott: érzékenyül vette,
Melly-is nem kevessé ſzívét meg-ſértette,
Hogy

Hogy ſokan vólnának a' Társaſág között;
A' kikbe ellene a' harag meg-rögzött,
Illyenek ő vele meg nem elégſzenek,
Szerentsétlen légyen, azon igyekzenek.
Azért-is a' kinek vele maradása
Nem tetſzik, hadgya el, a' mit teſz, ő lása.
Szólltt; tudom adóssa ſenkinek ſem vagyok,
Söt azt gondollyák-meg, vóltak igen nagyok
Ajándékim, mellyet Formosába adtam,
Mellyekből magamnak egy bogmát ſem hagy-(tam,
A' Gróf mind ezeket alig beſzélte el,
Mindjárt ezen ſzókkal Stefanov állott-fel.
Ezen ajándéknak oka vólt ravaſzſág,
Mert a' ſzívét bírta mindenkor álnokſág.
Minnyájunknak adta azokat Huapó,
Hogy réſzét id'adtta, vólt tsak arra való,
Hogy éſzre ne vegyük, ſöt meg-vakítassunk,
E' Praktika-áltat mi meg-tsalatassunk.
Ő a' nagy dolgokba ne tudgyuk mit mivel,
És mindenel bírjon, mi pedig ſemmivel.
Egéſz Társaſágot itt meg-ſzóllította,
Jöjjön ki ki velem, nagyon kiáltotta;
Vegyük-el erövel minden írásait,
Ki-tanúllyuk abból ſok hamisſágait.
A' Gróf, hogy Stefanov mind ezeket tette,
Éppen nem tsudálta, de ſajnosson vette,
Látván itt Vintplatot, leg-kedvesbb baráttyát,
Ki a' Grófnak vette ſok jó akarattyát;
Hogy hozzájok állott; olly nagyon fájt ſzíve,
Mintha azt ſértette vólna halál íve.

Digitized by Google

Mindjárt tizen edgyen mentek ſzállásra,
Kezeket rá tették ők azon ládára,

Mellybe írásait lennie ítélték,
Stefanov házába aztat el-is vitték.

A' Gróf húſz emberrel rajta ment házára,
Bé-törték ajtaját nem kis boſzſzújára.

Miphent ſzobájába a' Gróf itt bé-lépett,
Stefanov hozzája pistollal lövést tett.

Nem érte: de öt' itt mindjárt meg-fogatta,
És meg-kötöztetve rejtekbe dugatta.

Vintpláton kard függött, pistoly vólt kezébe,
Hogy vágjon, vagy lőjjön, nem jutott eſzébe.

Kertbe futott, falán állt nem ugorhatott,
A' Gróf emberitől el-is foggattatott.

Hogy mind a' kettővel több baja ne légyen,
Rólok a' többi-is hogy példát ne végyen;

Társaſágtól őket mindjárt el-válaſztá,
Dolgokat egy napról másra nem halaſztá.

A' Gubernátortól engedelmet kére,
A' Várba zárhassa, hogy legyenek féré.

Ezt meg-nyervén tőle, egy Kasamátába
Rekeſzté; nem-is vólt ſenki már lármába.

Ezek után a' Gróf hideg-lelést kapott,
Mellytől majd négy hétig nem ſzabadúlhatott.

Gubernátor ſzállást a' maga házába
Adott néki, a' hól vólt nyúgodolmába.

Kutnetsovra bízta addig Comandóját,
És ez kórmányozta mind népét, 's hajóját,

Betegſége után ládáját vizsgálta,
De ſok gyüjteménnyét abba nem találta.

Meg-

Digitized by Google

Meg-tudta, hogy Vintplat's Kutnetsov el-adták,
Tsak ezer tallérért egy Zsidónál hagyták,
Pedig ötſzör annyit értek tsak gyöngyei,
Hát még ſok kövei 's ſzép öltözettyei.
Itt ezen Orſzágba igazſág törvény nints,
Légyen ſaját vagy-is el-lopatott nagy kints;
Örökre az övé, ki aztat meg-veſzi,
Vígyázzon a' kié, azt a' válaſzt veſzi.
Jelen vala immár tizedik December,
Meg-tudni akarta Gróftúl minden ember,
Hogy dolgát ezentúl mint fogja intézni,
Mert a' ſok változást el-únták már nézni.
Szóllott: hogy fel-tette ſzentül azt magába,
Két Frantzia hajón ö Europába
Mégyen: ki nem akar vele oda menni,
Tegye azt, leg-jobbnak mellyet ítél lenni.
De vele el-menni minnyájan kéſzültek,
A' ſzállása mellett egy házba bé-gyültek.
Az Oſztindiai Frantz Kompániánál,
Mellynél nagyobb egy ſem vala akkor annál,
Vala egy Kapitány, ſzent Hilár vólt neve,
Mihent a' Gróf ezzel barátſágot teve,
Száz tizen-öt ezer Frantzia livrába, (*a*)
Meg-alkudt, két hajón hogy Europába
Minden bátorſággal, ez öket ki-viſzi,
Hamar hogy ott leſznek, maga-is úgy hiſzi.
Vintplatot a' várbúl a' Gróf ki-vétette,
Mivel ſokat kérte, kegyelmébe vette,

(*a*) Egy Frantzia liver, vagy-is font, nyóltz garast téſzen.

Digitized by Google

Stefanovnak adott négy ezer piastert,
Üttyára botsájtá ezen nagy gaz embert.

A' Holandusokkal tett ő barátſágot,
Kik gondolták, tőle hogy ſok valóſágot

A' Gróf úttya felöl ki fognak tanúlni,
Így kereskedések meg-fogna ujúlni.

El-küldötték mindjárt öt' Batáviába,
E' ſzigetet bírják azok Azsiába.

Szükſége már nem vólt Grófnak hajójára,
El-adó tzédulát veretett orrára.

Mindjárt-is akadott egy igen jó vevő,
Portugalliai gazdag kereskedő.

Tíz ezer piastert le-olvasott érte,
Hadi ſzereit-is Grófnak nagyon kérte.

A' Gubernátornak ezeket engedte,
Mivel míg itt lakott, ſok kegyelmét vette.

A' Gróf mindeneket itten ki-fizetvén,
Több apróbb hajókra társaival ülvén,

Ezer hét ſzáz hetven kettedik eſztendő
Iratott, havas vólt, mind mező, mind erdő,

Mert tizen negyedik Januárius vólt,
Sem a' Fülemile, ſem Kakuk még nem ſzóllt.

A' midőn érkeztek Taju ſzorossára,
Házakba ſzállottak, ki-menvén parttyára,

Itten várakozni nékiek kelletett,
Míg Kantonbúl (*a*) a' két hajó érkezhetett.

Hu-

(*a*) Kanton nagy és gazdag kereskedő Város China Országába, a' kerületi öt Németh mért földeket foglal magába, igen ſzép tengeri rév van itt.

Digitized by Google

Huſzon kettedikén Januáriusnak
Itt vóltak; minnyájan már ők Mártiusnak
Tizen-hatodikán rajtok evezének,
És Isle de Frantzba, (*a*) bé-is érkezének.
E' ſzigetbe vala Roche Gubernátor,
Egy nagyon eſzes Úr, 's dolgaiba bátor.
Katona mód ſzerént a' Grófot fogadta,
Szállássúl a' maga házát néki adta.
Hozzája felette jó ſzívet mutatott,
Úttyára-is költsön ſzép ſumma pénzt adott.
Negyedik Aprilis napján el-is indúlt,
Mivel az eſztendő már tavaſzſzal újúlt.
Tizen-kettedikén Madagaskar mellett, (*b*)
Vasmatskákat vetni és nyúgodni kellett.
Gubernátor azon ſzigetet ditsérte,
Tekéntse-meg aztat, Grófot nagyon kérte.

(*a*) Isle de Frantz: Ez itten nem téſzi azon kerületet, avagy-is megyét, a' melly Frantzia Országba vagyon, és a' mellybe Páris Városa-is áll, hanem ezen ſziget Afrikába vagyon, erre leg-előſzör a' Portugallusok akadtak, tőlök el-vették az Holandusok, ezektűl a' Frantziák, és most-is bírjak; ők adták ezen nevet ennek, azon kerületrűl, a' mellybe Páris áll.

(*b*) Madagaskar: Ez a' világon egy a' leg-nagyobb ſzigetek közzűl, az Aethiopiai tenger mellett Afrika ſzélín fekſzik. Az hoſzſza 220, a' ſzélesſége 70 mért földeket téſzen, a' terméſzetnek gazdag adomanyaival bővelkedik. Igen heves, ſok Fejedelmek bírják, vad emberek-is találtatnak itten. A' Frantzia Király ide kűldötte Gróf Benyovſzkit, a' mint alább ki-fogom tenni.

Digitized by Google

De ez nem lehetett, mert nem mulathattak,
Két napnál ők tovább nem-is nyúgodhattak.

Huſzon hetedikén innét el-evedztek,
És a' Jó reményſég ſzigethez érkeztek

Huſzon nyóltzadikán: de meg-nem-állottak,
Jó ſzelek vólt, azért tovább el-hajtottak.

Tsak tizen nyóltzadik Julius Napjára,
Szent kereſzt ſzigetnek értek ſzorossára.

Port Luisbe a' Gróf egy Tiſztet magához,
A' Frantzia Király kórmányozójához

Küldött; érkezését néki jelentette,
A' ki-is mindjárást néki meg-engedte,

Hogy hozzá Népével ő bízvást be-ſzállhatt,
Meddig fog tetſzeni, ottan addig álhatt.

Köſzönté, hogy el-jött, ő nagy tiſztelettel
A' Grófot, 's hozzája vólt nagy betsülettel.

Kérte, egy követet Hertzeg Eguillonhoz
Küldjön:ki meg-mondja, a'Gróf hogy ſok jót hoz.

Második Augustus Napján egy levelet
Az Hertzegtül hozott, meg-térvén a' követ.

Kérte ebbe: jönne hozzá Campagnába,
Másuvá ne ſzállyon, hanem kastéllyába.

Mindjárt ment, fogadta öt illendő képpén,
Sokáig beſzéllett vele igen ſzépen.

Kínálta végtére öt egy Regimentel,
A' Gróf ez ajánlást vette-is nagy kedvvel.

De ugyan tsak még-is illyen állatással,
Ha reája bízzák, és nem közlik mással;

Egy Coloniának az ő építését,
Ítélete ſzerént való rendelését.

A'

Digitized by Google

A' Jó reményſégnek ſzigettyén túl tenni
Fogja aztat: mellybül nagy haſzon fog lenni.

Itt a' Gróf akadott egy Attyafiára,
Már meg-élemedett, Gróf Benjov báttyára.

Comendánsa vólt ez Bár erősſégének,
És kedves embere maga Felſégének;

Comendátora-is ſzent Lázár Rendjének,
Réſzesse ſzent Lajos érdem kereſztyének.

A' Királytúl nyert a' Grófnak engedelmet,
Passust-is; a' mellyet nézett mint védelmet;

Hogy Magyar Orſzágbúl bé-hozattathattya
Grófnéját: 's Frantzia Orſzágot lakhattya.

Egy Eſztendő múlva Grófnéja el-jöve,
Kinek a' Gróf népe három Salvét löve.

A' midőn embere Bétsbe értt hozzája,
Éppen akkor hólt-meg egy kis Úrfitskája.

A' Király tengeri első Ministere,
Kereskedésekbe leg-hittebb embere,

Boine Úr, itten a' Grófnak mondotta,
Hogy ő a' Királynak ſzájábúl hallotta,

Hogy Madagascárba kívánnya küldeni,
Hol egy Coloniát hagyna építeni;

De úgy, hogy ő abba tégyen ſok Népeket,
Kik-is Isle de Frantz, 's Burbon ſzigeteket,

Gyakorta ſegítsék élelem ſzerekkel,
Mert nem bővelkednek azok mind ezekkel.

Nyitna-is ott egy új kereskedő útat,
Madagascárt nézze mint egy gazdag kútat;

Mellynek ki nem ſzárad ſoha-is forrása,
Sok földeket hízlal annak ki-folyása.

'S mi-

'S mivel Napkeleti Indiai részen
A' Királynak mostan háborúja lészen;
Mennyit fog kívánni, annyi rekrutákat
Küldjön, hogy ezekbe ne lásson hibákat.
A' Gróf mindenekre magát ajánlotta,
A' Ministereknek ezeket mondotta.
Hogy eleint néki lesz bátorságára
Szüksége néhány száz vitéz katonára.
Erre Ministernek ajánlását vette,
Ki-is a' Királynak ezt meg-jelentette.
A' Király leg-ottan comandiroztatott,
Ezer két száz Vitéz alája adatott.
Szólltt a' Gróf: illy nagy szám félelmére lenne
A' népnek: a' mellyel magának kárt tenne.
Mert kívánnya, tőle el-ne-vadúllyanak,
Söt inkább jó szívvel hozzá hajollyanak.
Ő tsak öt százat kért, elég ennyi látta,
A' Király költségén maga verbuálta.
Papirosra tette az egész Plánumát,
Kereskedésnek-is az ő projectumát.
Boine Minister mind ezeket tüle
El-vette, 's olvasván, Gróf eszén el-hüle.
Az ezer hét száznak hetven harmadikán
Mártius havának tizen hatodikán,
Ministeriumtúl vett ő egy levelet,
Mellyet el-olvasván, nagyon meg-sjedett;
Mert látta, hogy Ternei, Mailardt Úr kezekbe,
A' kik parantsoltak Isle szigetekbe;
Adatott hatalma, 's ezektül függene,
A' mit ők akarnak, tenni azt kellene.

Nem

Nem tetſzett ez néki, a' Ministerrel ſzóllt,
Ez vállat vonított, mert nagy Udvari vólt.

Eguillon Hertzeg ügyét fel-válalta,
A' Gróf miket ſzóllott, mind jónak találta:

A' Királynál ſokat az Hertzeg tehetett,
Azért-is a' dolga jól el-végeztetett.

Mindjárt a' ſzigetbe más parantsolat ment,
Mellynek nem álhatott immár ſenki ellent.

A' parantsolatnak ez vólt foglalattya,
Hogy örömére vált, ki ki ált-láthattya.

Benyovſzki Móritznak adatik hatalom,
Ha kivánni fogja, még ehez óltalom;

Hogy Madagáscárba ſzabadon mehessen,
Coloniákat-is ottan építhessen,

Ezen nagy ſzigetnek mind azon réſzein,
A' hol tetſzeni fog, bent, avagy ſzélein.

De tárgya a' léſzen az ő Plánumának,
Mert másképpen haſzna nem leſz munkájának;

Hogy mivel ott lakik néhány Fejedelem,
Azért is adatik néki engedelem,

Hogy azokkal ő olly erős kötést tégyen,
Mellyből egy tserélő kereskedés légyen.

Mindent pénzen venni tőlök ne kellessen,
Portéka tserével ez véghez mehessen.

Egy könyű Postillon hajó (*a*) is kezére,
Bízatik; Saunier leſz ennek vezére.

Mailardt Úr néki ád egy Borbélyt, egy Doctort,
Vigyenek magokkal ſok orvoſſágot, 's port.

Mezei

(*a*) Postillon hajó; jelent egy könyű hajót, melly a' tengeren posta ſzolgálatot téſzen.

Digitized by Google

Mezei Káplánt-is, és jó egy ſzámvetőt,
E' mellé fog adni Cancellistát kettőt.

Comissáriussá Maizon Úr légyen,
A' mit ő parantsol, tsak azt 's mást ne tégyen.

Ternei Úr nékie rekrutákat adgyon,
A' ſzép iffiak közt válaſztani hadgyon.

Tizenkét ágyúkat, mind hat fontosokat,
Ezekhez még négyet de már nyoltzasokat;

Három ágyú pedig tsak egy fontos légyen;
Mert az illy mind hegyen, Völgyön futva mégyen.

Még két kis Mozsarak néki adassanak,
Melléjek ſzekérre bombik rakassanak.

Öt ſzáz gránátok-is el-kéſzítessenek,
Ezek mind ládákba hozzá vitessenek,

Apró porral három hordó meg-töltessen,
Vastaggal egy, hogy így eléget löhéssen.

Öt ſzáz font büdös kőt, annyi ſalétromot;
Vont fegyverbe illő két ezer ſtastromot

Nyerjen: és ezekhez négy ezer font ónt-is,
És annyi golyóbis, öntő formákat-is.

Műſzereket, mellyek az aſztalosoknak
Szükſégesek ſzoktak lenni, vagy Átsoknak.

Muskétákat, pistolyt, tsákányt, vas ſzegeket,
Mivel a' lakosok ſzeretik ezeket.

Tükröket-is, hogy így mindjárt indíthassa
A' tserét, népét-is ehez ſzoktathassa.

És mivel a' Truppok majd Madagascárba
Roſz időbe érnek, és talán víz árba;

Isle Frantzbúl pedig nem ſegíttethetnek,
Mellyért ſok inſéget roſzſzat ſzenvedhetnek,

Azért-

Azért-is olly ſumma pénzt a' ſzámvetőnek
Mailardt Úr adasson, hogy így minden főnek
Hat holnapi zsóldja ki-adattathasson,
Senki a' Gróf ellen ne zúgolódhasson.
Egy író deáknak az légyen munkája,
Sózatlan hús, liſztye, hala, 's pályinkája,
Leg-alább-is légyen ſzint úgy hat hólnapra,
Mindennek adgya-ki réſzit naprúl napra.
Semmi kereskedő, más idegen hajó,
Akár melly réſzirül Világnak az való;
Coloniájokhoz ne közelíthessen,
Az ő Megyéikbe tsak ollyan mehessen,
Melly portékákkal jő a' Király ſzámára,
Avagy marhákat hajt parantsolattyára.
De a' hajónak-is Ura bár ki légyen,
Kereskedést maga ſzámára ne tégyen.
Maisonville Úr fog a' kereskedésre
Vígyázni, és ő fog vétetni kérdésre.
Két bíztos Talmátsa fog a' Grófnak lenni,
Kik a' föld népével tudnak beſzélleni.
Ez vólt a' Minister Boin levelének
Foglalattya, mellyt írt Mailardtnak, Ternének.
De a' Grófnak-is ez keménnyen meg-hagyta,
És Sinór mértékül ő nékie adta,
Nem tsak e' kettővel hogy ő levelezzen,
A' Ministerrel-is főkép értekezzen.
Itt a' Ministertül Gróf bútsúját vette,
Úttyát Orientbe ſietve ő tette.
Últ Marquiſz Malborug nevü nagy hajóra,
És már tsak dolgait vette gondolóra.

Ő Isle

Ő Isle de Frantzba hamar-is el-juta,
Bé-érkezésének híre itt el-futa,
Érkezése nem vólt mindennek kedvére,
Sok pedig örömmel ment köſzöntésére.
Trupjának egy réſzét már itten találta,
Többi Orientbe még a' hajót várta.
Gubernátot Ternei Úrtúl mind azt kérte,
Mellyeket a' Király adatni ígérte.
A' mi a' Truppoknak fel-állítatását,
Postillon, 's a' többi hajók ki-adását
Illette: azt mindjárt ő tellyesítette,
A' többi dolgokat Maillárdtra vetette;
Ki ezen ſzigetbe vala a' Kínts Tartó,
De magának főkép nagy haſznokot hajtó.
A' Gróf hozzá menvén, felette meg-rémült,
Mert a' miket mondott, ő azokon el-hűlt.
Szólltt: nagyon tsudállya, hogy ezeket teſzi
Az Udvar, mellyekből majd tsak kárát veſzi;
Mert Isle de Frantzba minden kereskedő
El-puſztúl, majd nem leſz kenyere-is evő.
Nem-is tudná, hogy most mit fogna ő tenni,
Míglen az Udvartúl bizonyost fog venni.
Mellynek meg-is írja a' nehézſégeket,
És melly kár követni fogja mind ezeket.
Észre vette a' Gróf, hogy maga dolgába,
Az írígyſég miatt majd nem megy folytába.
Maisonville Úr már Madagascárba
Nem akart bé-menni, mellyel ötet kárba
Hajtani kívánta: majd mindenbe ellent
Fog Párisba tenni, kit Maillárdt meg-kent.

Comis-

Digitized by Google

Comissáriusnak helyette Maillárt
Ollyat adott, a' kit tudta, hogy tehett kárt.
Tsalfa roſz ember vólt, neve vala Báhis,
Szólltt; Madagaskárba jobbat adni kár-is,
Látván: Isle de Frantz ſziget' fő Tiſztyei
Vólnának minnyájan az ő irígyei,
Fel-tette magába, hogy Madagaskárba
Bár esik az essö bé-megy vízbe ſárba;
Es ott az Udvarnak várja ajánlását,
Irígyeinek meg-veti lármázását.
Mindjárt-is December hetedik napjára,
Az hajós Hadnagyot Suviert úttyára
Harmintz emberekkel küldötte elöre,
Tudván, hogy dolgait bízhattya illy före.
Olly parantsolattal: hogy ha bent fog lenni;
Ne késsen azonnal raportumot tenni,
Valamint a' földröl, úgy az emberekröl,
Hogy mi jót tehetne, reményli ezekröl.
Indúlása elött már tudosította
A' révböl a' Grófot, hogy meg-nem-tartotta
Maillart Ur a' Király tett rendéléseit,
Ministeriumnak az ő végzéseit.
Pályinkát nem adott, ſem egyéb ſzereket,
Tsak egynéhány díb dáb kis tsekélyſégeket.
Maga a' Gróf nála ezekrül panaſzt tett;
De töle illy válaſzt ſzemtül ſzembe ő vett;
Hogy a' mitsodás vólt Don Quixod munkája,
Ez ſzint ollyan vólna; ſoha is hozzája
Segitſéggel nem leſz, ſöt azon fog lenni,
Hogy ezt meg-ronthassa; Udvarhoz fog menni.

Mind ezekre a' Gróf tsak egy ſzót ſem felelt,
El-ment, egéſz teste nagy méreggel meg-telt.
Frantzia Orſzágba nagy ſzerentséjére
Indúla egy hajó, esett ez kedvére.
A' Hertzegnek küldött ez által levelet,
Itt mint bánnak vele, abba mindent ki-tett.
Kevés napok múlva a' Grófot kérette
Maillárt, hogy hozzá jönne; ezt meg-tette.
Leg-ottan hogy a' Gróf ſzobájába ére,
Mindenekrűl töle botsánatot kére;
Ajánlotta magát, hogy fog tenni mindent,
De nem tett: ſzívébe az irígyſég vólt bent.
Az alatt el-maradt réſze Gróf Trupjának
El-jött: néhány napig, míg itt nyugovának,
Transport hajókat kért, 's ſzükſéges ſzereket,
Orvoſſagot, etztet, és ſzürő köveket, *(a)*
Mellyekkel e' ſziget hináros vizeit
Tiſztúthassa, és meg-adhassa ízeit.
A' Gubernátortúl ágyúkat, porokat,
És több más tüzellő fegyvert, és kardokat
Nyert; és itten már várt, egy Transport hajóra;
Melly Burbonbúl itt leſz, múlván kevés óra.
Del Forges a' neve, rá teſzi Transporttyát,
És Madagaskárba fogja venni úttyát.
Mailardt Úr ſajnálta de tsak állortzával,
Hogy ő most tserére való portékával
Nem ſzolgálhatt; mondta: ſzürő köve nintsen,
Etzet-is kezénél tsak egy tsep-is ſintsen.

De

(*a*) A' ſzürő kövön itten azon kő értetik, a' melly Németh nyelven Filtrir Stzinnak neveztetik.

De utánna fogja ezeket küldetni,
Ha mindjárt kész pénzen kell-is meg-vétetni.
Végtére annyira a' Gróf ötet vette,
Hogy Bahis helyébe Senan Urat tette.
Ezer hét száz hetven negyedik esztendő
Vólt; Januárius napja vala első,
Hogy Madagaskárból tudtára adatott,
Hogy már az irígység oda-is bé-hatott.
Mivel a' lakosok ellenek vólnának,
És sok szigetekbe fegyverbe álnának.
A' Komandójának fogyna az élelme,
Minnyájának azért lenne-is félelme.
Azért-is hozzájok jönne, és sietne,
Bajokrúl nintsen más, tsak ö, ki tehetne.
Hátra hagyta részit betegen népének,
Azt-is tapasztalta, hogy sokan szöknének.
Betegeknek tették nehányan Tisztjei
Magokat: meg-rontva valának szívei.
A' Gróf fel-tételét tsúnnyán le-festették,
Előttök azokrúl kétségessé tették.
Sőt kéz alatt küldtek ök Madagaskárba
Követet; kívánták ötet hozni kárba.
Hiaó ott való nagy Fejedelemhez,
A' követ illy állnok képpen szóllott ehez.
Hogy kívánná, hidje, Gróf birodalmától
Ötet meg-fosztani egész hatalmától;
Iga alá vetni minden jobbágyait,
Erövel el-venni azok vagyonnyait.
Ezt hallván, hajóját szélnek eresztette,
Madagaskár felé mindjárt úttyát vette.

Tizenkét nap múlva igen rekkent hévbe,
Bé-ment az Antongil nevezetű révbe.

A' földre ki-szállván, vált nagy örömére,
Mert a' népnek talált néhány nagy fejére.

A' kik víg ortzával eleibe mentek,
És el-érkezésén felette örvendtek.

De ellenbe hamar meg-is szomorodott,
Látván, hogy a' népe már el-nyomorodott.

Mivel szegényeknek semmiek sem vala,
Az erös munkába sok majd meg-nem-hala.

Mert a' Négereknek (*a*) ök nem fizethettek,
Így magok dolgozni kénteleníttettek.

Nem vala Sátorok, avagy Gulyibájok,
Nem vólt betegeknek való Ispitállyok.

A' Trup komendánsát a' hideg gyötrötte,
A' Doktor el-esvén, bal lábát el-törte,

Ki az ágyából-is most fel-nem-kellhetett,
Orvossága sem vólt, 's így nem segíthetett.

Lakosoktúl pedig mivel ök tartottak,
Bár bágyadtak vóltak, strázsákon állottak.

Leg-elsöben itten ö meg-esmérkedett
A' szeretsenyekkel, 's barátságot vetett.

Meg-is vett ö tőlök néhány gulyibákat,
És Kákából füzött apró Sátorkákat;

Ezekbe már a' nép mind addig lehetett,
Számokra házakat míg épittethetett.

Gróf azon hajóba, a' melly ötet hozta,
Hogy semmit sem talált, bánattyát okozta.

Pe-

(*a*) A' Néger néven a' fekete emberek, vagy-is szeretsenyek értetödnek.

Digitized by Google

Pedig Maillárt néki mindeneket igért,
De hozzája mindég hamis lélekkel bírt.

Itt egyebet a' Gróf már nem tudott tenni,
Hajós Kapitánytúl mindent kellett venni.

Így tizen-négy ezer öt ſzáz Frantz livrárúl,
Váltó levélt adott nékie magárúl, (a)

A' melly megyét a' Gróf leg-elöl meg-ſzálta,
Azt Louisburg névre leg-ottan bérmálta.

Az Antimaroa ſzomſzéd nagy ſzigetet,
Sok nép lakta, küldött abba egy követet.

A' népnek Nagygyait magához kérette,
A' gyülés helyének Louisburgot tette.

Elsö Mártius vólt, hogy meg-jelenének,
Huſzon-nyóltzan vóltak, kik ide jövének.

Bátorſágokra ök két ezer fegyverest
Hoztak: lovasſággal, 's gyaloggal egyvelest.

A' Gróf Talmáts által nékik jelentette,
Jó Orátor vólt ez, ſzavát jól ejtette.

A' Frantzia Király, ſzóllott: azt ſzeretné,
A' Madagaskári népet ha vehetné

Maga óltalmába, így mentek lennének,
Kárt más Fejedelmek nékik nem tennének.

A' Király Tárházat itten állíttatna,
Mellybe mindenféle portékát tartatna.

Réz müveket, tükröt, késeket, flintákat,
Kardokat, golyobist, tüzellö kovákat.

Réſzesek lehetnek ezekbe tserévé,
Magokhoz válthattyák földjök termésével.

(a) Váltó levélen értetödik olly levél, a' mellyet a' Németh Wechſelbriefnek nevez.

Digitized by Google

Ezekért a' Király mást nem kíván venni,
Tsak barátſág kötést akar velek tenni.

De egy megyét néki ſzükſég engedjenek,
Mellyen a' népei le-telepedjenek.

Ezen megyének-is meg-adja az árát,
Nem kívánnya, Orſzág hogy ſzenvedje kárát.

Mivel a' Tárházak nagyon ſzükſégesek,
Legyenek népei-is egésſégesek;

Engedjék Tringballe vizének parttyára
Építeni, melly leſz minnyájok haſznára,

Ispitályt, és néhány tágas Tár házakat,
Mind ſzép portékákkal meg-töltik azokat.

Mihelyest a' Talmáts el-végzé beſzédét,
Mutatta mindenik nagy örömét, kedvét.

Reá áltak mindjárt ök minden pontokra,
Kötést tettek; meg-is esküdtek azokra.

Tsak Tringballe vízrül fognának ſzóllani
Egymás közzt, 's tanátsot fognának tartani.

És aztat ki-vették, hogy erősſégeket
Ne építhessenek, 's illy más egyebeket.

Erre nékik a' Gróf jó ebédet adott,
Egy hordó pályinkát velek meg-itatott.

Azután Saunier Urat ſzólíttatta,
Illy parantsolattyát nékie ki-adta:

Hogy a' Postillonon mennyen Fulpointbe,
Ha idegenekét talál e' ſzigetbe,

Kiket a' lakosok fel-ingerellettek,
És ellenek való ellenſégnek tettek;

Kergesse-el őket, mennyenek dolgokra, (kokra.
Ne várják, hogy ſzállyon nagyobb roſz nya-

Adott

Adolt a' kezébe ſzép ajándékokat,
Hiavi Királynak, hogy vigye azokat.

Mondja-meg, hogy ha ki ötet háborgatná,
Segíteni a' Gróf mindenkoron fogná.

A' négerek hamar hitetlenek lettek,
Már a' ſtrázsákra-is éjjel rá ütöttek.

De mivel egynéhány lövetett rakásra,
A' többi a' dolgot vette ſzaladásra.

Hogy a' Grófnak itten békeſſége légyen,
Alkalmatlanſágot ſenki ſe-is tégyen;

Itt az körül belöl lakozó Nagyoktúl,
Valamennyi ház vólt, meg-vette azoktúl.

Ezeket mindjárást rakásra ontotta,
Tsak helyeit látták, fáit el-hordotta.

Ez által mondhatta magát már Urának,
A' Madagaskári ſziget oromjának.

De békével még ſem vóltak a' Négerek,
Mivel ök még eddig félig vad emberek.

Egy Néger Menyetske a' Grófnak mondotta,
Hogy nem egytül, hanem ſokaktúl hallotta:

Hogy meg-mérgeſítik mind az élelmeket,
Úgy fogják árúlni azután ezeket.

A' Gróf ezt népének tudtára adatta,
Semmit ſe vegyenek, meg-parantsoltatta.

Más nap el-is jöttek ök mindenfélével,
Ki gyümöltsel, ki meg főzött ételével.

Illy ételbül enni egy kénſzeríttetett,
Mindjárt hánni kezdett, és meg-is gebedett.

A' többi ezt látván, mindjárt el-ſzaladtak,
Mivel nem üzettek, kézbe nem akadtak.

Digitized by Google

Más nap Silolaut nevű Fejedelem
Kérte, adatasson néki engedelem,
A' szomszéd erdőbe Grófal hogy lehessen,
És ott egyről másról vele végezhessen.
Ez egy más Királlyal vetett szövetséget,
Úgy nézték a' Grófot már mint ellenséget.
Azt végzék, hozzájok ha jönn az erdőbe,
Ottan mindjárt ötet verik agyba főbe.
Gonosz szándékokat már mások tudtára
Adták: igyekszenek hogy ők halálára.
Leg-ottan egy Tisztet ötven katonával,
A' kit más követett két nagy ágyújával,
Ki-küldött: hogy ezek reájok tsapjanak,
Lőjjék, vágják, pardont egynek se adjanak.
Meg-sejdítvén őket ezen rosz emberek,
Szaladtak; azt nézték, hol vólna a' berek.
Két nap múlva megint jött egy Néger Leány,
Mert gyümöltsöt hozni szokott már egynehány.
Szólltt: hogy ezekhez jött erős segedelem,
Kötést tévén vélek Kaul Fejedelem.
Mind ezeknek a' Gróf hogy eleit vegye,
Gonosz szándékokat hamar vízzé tegye;
Fő Strázsa-mesterét hatvan vitézekkel
Ki-küldé; mert tudta, meg-veri ezekkel,
Falujokba ezek reájok ütöttek,
Mihent két ágyúkat ellenek fütöttek,
Itt a' berek mindjárt az erdőt nyakokra
Vették, bé-nem-várták azokat magokra.
A' Fő Strázsamester földig égetette
A' falut, sántzait mind semmivé tette.

Az

Digitized by Google

Az ö kötéseknek lett illyen ſzép vége,
A' Grófnak-is tölök lett már békeſsége.
Kevés napok múlva követek jövének
Hat Tartományokból; a' miat bé-lépének
A' Grófhoz: mindjárást artzokra borúltak,
Az ajándékokhoz, mellyet hoztak, nyúltak.
Lábaihoz tették minden tiſztelettel,
Szóllottak hozzája ök nagy köſzönettel;
Mivel hogy meg-verte ellenſégeiket,
Kik gyakran rablották ſaját öveiket;
Kivánnának ök-is vele kötést tenni,
Tudják, bátorſágba fognának úgy lenni.
A' Saphierbai nép-is békeſséget
Kért, és kívánt tenni Gróffal edjeſséget.
Rá ált, 's meg-engedett e' ſziget népének,
De úgy; hogy ne tartsa Kault ez fejének.
Ötöd napon jöttek ezek ſeregessen,
A' Gróf ſzállására mentek egyenesen.
Meg-mondták: hogy Kault immár le-vettették,
A' Grófot ſzeretik, eztet azért tették.
Eggyeſség kötésre minnyáját itt hozta,
Holmi edjel mással meg-ajándékozta.
Szintén eztet tették az Angontziei
Szigetekbe lakó dús gazdag Fejei.
A' mint a' Tartományt ö egyſzer vizsgálta,
Egy hegy tetejére menvén, ottan látta,
Hogy itt réz értz vólna a' földnek gyomrába,
A' nagyobb hegy tarthatt aranyt-is magába.
Ezt a' Ministernek adta értésére,
Hogy mi tévö légyen, vár rendelésére.

Első Aprilis vőlt, éjjel a' poſztokat
Tekénteni mene, mint leli azokat.

Vélte; hogy mindenütt ſtrázsa áll; azomba
Hét el-ſzökött, küldött ezek után nyomba.

Ezek más nap hamar el-is fogattattak,
A' mint Gróf elibe minnyájan hozattak;

Meg-vallották, hogy még ötvenen, 's két Tiſztek
Ő utánnok ſzökni, 's jönni igyekeztek.

Árestomba mindjárt minnyáját tétette,
Ki-ki büntetését, mint érdemlé, vette.

Örökös munkára a' két Tiſzt adatott,
Köz nép veſzſzőt futott, ki meg páltzáztatott.

Más nap Fulpointból Postillon meg-tére,
Mihelyest Senan Úr a' Grófhoz itt ére;

Meg-mondá: Hiavi kötést kíván tenni,
Bár ſok kereskedő ellene fog lenni.

Mind azon nagy Fők-is, kik ſzent Máriának
Szigetébe laknak, így gondolkoznának.

Minnyájának a' Gróf magát ajánlotta,
Aliátusoknak már őket tartotta.

Illyen minden-féle nagy változásokkal,
A' Grófnak dolgai folytak ſok módokkal.

Rontó nagy dolgokba nem törte a' fejét,
Szabadúlásának várta tsak idejét.

A' Gróf el-érkezvén már Europába,
Hertzeg Eguillonhoz menvén Campagnába;

Tsak Rontó vólt vele, a' többi mind el-ment,
A' mint Verseimbe ki-tettem oda fent.

Látván, hogy a' Grófné ide el-érkezett,
A' Gróftúl ſok féle dolgokat kérdezett.

Első-

Digitized by Google

Elsöben-is így szólltt; azon esedezem,
Nagyság előtt szívem' titkát fel-fedezem.

A' Grófnét Nagyságod ide mért hozatta?
Mi drága hazánkba ötet mért nem hagyta?

Úgy-é? hogy hazánkba nem kiván bé-menni?
Hanem itt Frantzia szolgálatba lenni?

Méltóságos Uram! én itt nem maradok,
Azért most Nagyságnak végső válét adok.

En ezen szisszegő nyelven beszélleni,
Muszie, Muszie, Új! vagy fütyüllleni

Nem tudok: szívemnek nintsen tsendessége,
Végre meg-romlana testem egéssége.

Kérem Nagyságodat; egy Passust szerezzen
A' Birodalomtúl; 's engem' el-eresszen.

Magyar Kanahánba haza fogok menni,
A' mint ki fog telni, gazda fogok lenni.

Szólltt a' Gróf hozzája; tartóztasd magadat,
A' vak tetü nagyon tsípi a' talpadat.

Mert mindég tsak menni, tsak szaladni akarsz,
Gyakran magad alá nagy heveddel kaparsz.

Nem de nem mind eddig valamit szóllottam,
Mind igaz vólt, 's bé-tölt az, miket mondottam.

A' mit most-is mondok, ved bé jól fejedbe,
Mint szent igasságot, óltsd-bé a' szívedbe.

Nem más, tsak én vóltam, ki Siberiábúl
Ki-hoztalak, súlyos keserves rabságbúl.

A' többi el-hagyott, ez a' köszönetem,
Bár hol lássam öket, szemekre nem vetem.

Hogy te el-nem-hagytál, aztat nagyra veszem,
Mindent a' mit kívánsz, kedvedért meg-teszem.

Meg-

Digitized by Google

Meg-tetſzik, Magyar ſzív vér a' te melylyedbe,
Nemes azon lélek, melly éleſzt testedbe.

De hátra vagyon még két fekete leves,
Azért fiam Rontó kérlek, ne légy heves.

Meg-vallom itt néked, hogy Királynénk ellen
Én nagyot vétettem; törödöm a' mellyen. *(a)*

Te pedig ellene még többet vétettél,
Mert kétſzer Desertor egyſzer gyilkos lettél.

Hazánkba mi ketten ha mennünk vaktába,
Hidgyed; hogy majd esünk ottan galyibába.

Dolgunkat akarom én jó karba hozni,
És abba kivánok már mostan dolgozni.

Két eſztendő alatt bóldogúlásunkat
Érjük; én intézni úgy fogom dolgunkat.

A' Frantzia Király, Királynénknak veje,
Ez reményſégemnek leg-nagyobb ereje.

Már eddig-is néki ſok haſznot hajtottam, *(b)*
Mert hatalma alá ſokat hódítottam.

Reménylem dolgunkba magát közbe veti,
Meg-enged Királynénk, ezt véghez viheti.

A' más leves ez; hogy pénzre kell ſzert tennünk,
Hazánkba ſzégyen leſz, puſzta kézzel mennünk.

Ha már eddig Fiam mellettem ſzenvedtél,
Mindenkor hív vóltál, nékem ſok jót tettél;

Két

(a) Ezen vétkérül tettem én egy kis homályos emlékezetet, elő járó beſzédembe.

(b) A' nyóltzadik Tzikkelybe NB. jegyzésbe ki-tettem, hogy ſok ſzigetbe Gróf Benyovſzki ki-tétette a' Frantzia Király tzímjét, ezen haſznok értetődnek itt.

Digitized by Google

Két eſztendő nem leſz örökké valóſág,
Most engem el-hagyni, lenne nagy bolondſág.

Dolgunkat végezvén, el-fogunk mi menni
Hazánba; fogunk ott békeſſégbe lenni.

Felelt erre Rontó, meg-tsapván homlokát,
Mért marad itt Nagyſád, most értem az okát.

Úgy ſegéllyen régen már el-felejtettem,
Hogy kétſzer ſzöktem-el, és gyilkos-is lettem.

Igaz biz' az, hogy ha én hazánkba mennék,
Majd buksi fejemet, had el, hadra vennék.

Pedig már a' halál egyſzer Cseh Orſzágba
Kötelen vezetni akart más Világba.

Hogy ha eſzembe jutt, még most-is izzadok,
Jobban mint a' tenger habjától borzadok.

Itt a' Grófnak az ő lábaihoz borúlt,
Tsókolta azokat, könnye mint essö húlt.

Szólltt: kegyelmes Grófom! élet-m gyámola,
Enged! lábaidnak lehessek zsámolya;

Mert te vagy én véddőm, te vagy én Istápom,
Mindenkor jót tenni kívánſz velem, látom.

Két eſztendöt kívánſz, hogy még ſzolgállyalak,
Oh kevés az, hogy tsak addig uŕallyalak.

Hét eſztendöt ſzolgált Jákob Rachellyáért, (a)
Lábánnál; hogy társúl adgya néki azért.

Oh ſokkal többet ád Nagyſád nékem ennél,
Drágább ſemmi fintsen az ember élténél.

Azért-is én nem két, vagy hét eſztendeig
Szolgálom Nagyſádat, de éltem végéig.

Erre

(a) Gen. Lib. I. cap: 29.

Erre azon ládát Rontó bé-vitette,
Mellybe a' Gyöngyöket 's aranyakat tette.

Szólltt a' Grófhoz: pénze hogy vagyon tudná-é?
Itt az alamisna, ez mint Nagyságódé,

Ki-nyitván a' ládát, e' kíntset tsudálta
A' Gróf, a' mint ennek nagy számát meg-látta.

Rontó miként *questált*, mind el-beszéllette,
Dítsérte Gróf ötet, hogy ezt böltsen tette.

Adott-is ö néki abbúl alkalmas részt,
Illö jutalmazni a' fel-találó észt.

A' gyöngyöt Grófnénak maga adta Rontó,
Szólltt térd meg-hajtással, ez Nagysádnak lesz jó.

Meg-köszönte néki, tsudálta nagyságát,
Azoknak érdemre való méltóságát.

Egy ezüstbe foglalt szép pipát nyert azért,
Szólltt, hogy nem adná azt ö egyköbol gyöngyért.

Ezek után történt Rontónak illy dolga,
Mivel a' Gróf mellett vólt ö, úgy mint szolga.

A' Gróf Fraimaurer vólt, 's míg itten mulatott,
A' Hertzegnél igen nagy Lózsi (*a*) tartatott.

Estve a' kastélyba a' Grófot kisérte,
Majd hogy a' fényes nap öket ott nem érte.

Látott egy szálába sok Urat bé-menni,
Sok gyertyákat égni; vélte bál fog lenni.

De mivel nem látott bé-menni Dámákat,
Zengeni sem hallott itten muzsikákat;

Nem tudta, oda bent hogy mit mivelnének,
Ha vatsorálnának, étkeket vinnének.

De

(*a*) Midon a' Fraimaurerek gyülést tartanak, aztat ök Lózsinak nevezik.

Digitized by Google

De nem vittek, azért a' dolgot tsudálta,
Asítozott: Grófját ő nehezen várta,

Nagy ſokára ki-jött, öt haza kisérte,
Mindjárt le-is feküdt, az álom el-érte.

Más Nap ebéd felett, öt meg-ſzóllította:
Te ſzabad kömives leſzel-é? mondotta.

Majd bé-írattatlak ezen Társaſágba,
Igen nagy Urakkal jöſz Atyafiſágba.

Az Isten mentsen-meg, kömives nem leſzek,
Inkább tsépet, kapát, a' kezembe veſzek.

Mert ha magos tornyot kéne építeni,
El-kellene akkor, életem veſzteni,

A' deſzka állásra talám tsak fel-mennék,
De hogy ha le-néznék, ha egyſzer ott lennék;

Le-zuhannék arrúl mindjárt nyakra főre,
Melly a' földön lenne, azon rakás köre.

Nem merek fel-menni ſemmi magoſſágra,
Azért nem-is vágyok illy Atyafiſágra.

Szédül fejem, mellyért ſem Áts, ſem kömives
Nem leſzek; katona vagyok, nem kézmives.

Rontónak ſzavait a' Gróf mosolyogta,
Mivel öt ſzerette, a' kezénél fogta,

Szólltt a' Gróf: én ſzabad kömives lásd vagyok,
Meg-vallom munkáink nehezek, és nagyok;

De még ſem dolgozok ſem kővel, ſem méſzſzel,
Hanem okoſsággal munkállok és éſzſzel.

Szólltt Rontó; lehet a' kömivesnek eſze,
De ha nem leſz köve, ſem pediglen meſze,

Se tornyat, ſe házat, nem fog építeni,
Sem Várost kő fallal körül keríteni.

Hazám-

Hazámba tanúlt vólt, 's okos a' Plébánus,
Püspöki Megyébe vala ő Decánus;
Még-is új templomot maga nem épített,
Hanem meſzet és ſok köveket kéſzített.
Úgy dolgoztak oſztán azon kömivesek;
Kiknek nem vólt annyi, mint nékie eſzek.
Nem érted a' dolgot, ſzóllt a' Gróf hozzája,
Illy épités, ollyan kömives munkája.
A' melly mester ember kezeivel munkál;
Szabad kömivesſég egy Társaſágbúl áll,
Az egéſz Világon, melly el van terjeſztve,
De tüze mind eddig nints még fel-gerjeſztve.
Ez a' Frantzok között tám hamar lángot vett,
Mert elömenetelt itt titkon nagyot tett.
Gyönyörüſég illyen Társaſágba lenni,
Nagy Uraſágokkal a' *Lózsiba* menni.
A' hol nagy, és titkos dolgok munkáltatnak,
Nem kövek, mint véled, rakásra rakatnak.
Szólltt Rontó: én aztat itt meg-nem-foghatom,
Nevének az okát fel-nem találhatom;
Mert e' név illene hozzá; Bölts Társaſág!
Mivel ebbe vagyon ſok túdós Uraſág.
Kömives mesterſég illik tsak durváknak;
Illy formán hihatnák ezt ſzabad vargáknak.
Mondja-meg Nagyſágod, melly vallásba vannak?
Annak, a' ki bé-áll, mi fizetést adnak?
Avagy-is az illyen meg-gazdagodik-é?
Azon nagy munkák közt, okossabb léſzen é?
Kömives mesterſég, ſzólltt a' Gróf: nagybúl áll,
Roppant Templomokat, várost, várat munkál;

Mivel

Mivel e' Társaság nagy munkákat téſzen,
Azért illy *analog* nevet arrúl véſzen.

A' ki ebbe bé-áll, lehet a' Pápista,
Lutheránus, Oroſz, vagy-is Kálvinyista,

Quakker, Adamita, és Mahometánus,
Lehet Epicurus, bár Sociniánus.

Bé-veſzik, ha mindjárt léſzen-is Deista,
Főképpen ſzeretik ha Naturalista.

Fizetést nem adnak, mert a' mulandóra
Itt nem tekéntenek, hanem tsak köz jóra.

Munkánkat nem ſzabad nékünk ki-mondani,
Ki ki meg-esküſzik, hogy nem fog ſzóllani;

Azért nem-is veſzünk mi bé Aſzſzonyokat,
Nyelvesek, ők ki-is fetsegnék azokat.

Szólltt Rontó: bizonnyal tsudálatos dolog,
Ezer a' gondolat, melly elmémbe forog.

Mert magával hozza azt a' kereſztényſég,
A' Terméſzet, és az igaz emberiſég;

Hogy ha egy Társaság emberek haſznára
Haſznos jót fel-talál, adja azt tudtára

Az egéſz világnak: hogy abbúl réſzt végyen
Minden felebarát; 's haſzna néki légyen.

A' hol a' jó dolog ki nem jelentetik,
Jó lelki esméret ott ſzámkivettetik.

Illyen Társaſágnak tagjai kajányok,
Az emberi nemet ölő oroſzlyányok.

Bé-venni tsak azért kéne Aſzſzonyokat,
Mivel bé nem tudják fogni a' ſzájokat,

Azon fel-talált jót majd ki-trombitálnák,
Egéſz Társaſágot böltsnek kiabálnák.

Soha sem szükséges hasznost palástolni;
Olly jót, melly embernek használ, el-titkolni.

A' szeretet nem illy fundamentomon áll,
Felebaráttyának ez örömest használ.

Melly a' jót titkollya, vad szeretet, és rosz,
Azért nem mutattya, mert a' tárgya gonosz;

Minden vallásbéli, hogy bé-vétettetik,
Úgy tetszik, az Isten itt nem tiszteltetik,

Mivel bé-vétetik az Epicurista,
Ennél-is kedvesebb a' Naturalista;

Én e' Társaságnál semmire sem mennék,
Mert e' nagy bolygásnak ellensége lennék.

Az illyen Társaság nem más tsak habarék.
Minden roszból öszsze firtzelt szem takarék

Naturalistának való, mert ötet kár
Nem érheti; mivel meg-döglik mint szamár.

Értem már, Nagyságtok minő kömivesek,
De Bábelt munkálnak, bár elég eszesek;

Előbb avagy utóbb ez el-is fog dülni,
Szent Lélek tüzének nem lehet meg-hülni,

Caglioſtro Úr-is e' tornyon épített,
De fáradtságáért, ő nem leg-jobb bért vett.

Mert Bábeltül vitték Angyalok Várába,
Ott kinlódik vason a' jámbor Rómába.

Frantzia Országnak szabad kömivesi,
Philosofussai, Jacobinnessei,

Építettek ugyan igen nagy machinát,
De már dül! darabja veri soknak inát.

Addig tanátskoztak ezek a' *Lózsikba*,
Míg belé nem veſztek edgyik a' másikba.

A'

Digitized by Google

A' *Gvilotin* (*a*) mü ſzer vértül ritkán ſzáraz,
Mivel Társaſágok tagja mindenik gaz.
Törvényes Királyok vérit ki-ontották,
A' ſzent Egyházakat, vallást el-rontották.
Sok ezer ſzenvedett Párisba rút halált,
Mind ezeknek véri az egekre kiált.
Ugyan azért már most a' Magyar kard éli,
Mint Méſzáros a' húst, ſzintén úgy metéli.
Ellenek támadtak a' ſok Fejedelmek,
Nints ſehonnan nékik leg-kissebb védelmek.
Égéſz épületek dül, jön puſztúlásra,
De nem-is érdemes illy gaz munka másra.
Kérem Nagyſágodat, hogy hadja-el öket,
Úgy nézze azokat, mint ſzemfény veſztöket.
Kívánom e' mellett, hogy ſokáig éllyen,
De *Frainaurer* én nem leſzek, úgy ſegéllyen.

(*a*) Gvilotin: azon eſzköz, mellyel Frantzia Orſzágba fejet veſznek.

Digitized by Google

KILENTZEDIK TZIKKELY.

Ebbe elö-adattatik, Gróf Benyovſzki Móritz miként ſzállotta-meg a' Tingballe nevezetü víznek környékét, ottan történtt betegsége, és Assises kereskedövel lett dolgai elö-hozattatnak. Nem külömben miképpen kiáltatott ki a' Sambariverek Királlyok neméből valónak, mint kötött Hiavi Fejedelemmel békeſséget, és melly ſzerentséssen végzette a' Saphierbajerekkel, és Szeklaverekkel háborúit.

Senan Úr véletlen 's hírtelen meg-hala,
Ez pénzbe 's mindenbe, fö ſzámvetö vala,
Tudta a' Gróf, hogy a' ſzámodása hibás,
Mert ritkán dolgozott, vitte ezt mindég más.
Sem azt, a' mit bé-vett, ſem azt, mit ki-adott,
Fel-nem-írta, dolga mindég így maradott.
Nem tudhatta a' Gróf, melly nagy a' Kassája,
Azért tartott, hogy majd nem mégyen munkája.
A' kereskedéshez pedig kívánt fogni,
Mivel leg-föbb haſznot ez ſzokott okozni.
Ugyan tsak el-küldé Majör Úrt próbára,
Számos katonákkal Tingballe parttyára;
Hogy ott Angovane falu ellenébe,
Melly Szeklaverekek vala a' kezébe;

Te-

Digitized by Google

Telepedjen-le, és építtsen helységet.
Ott lakó Nagyokkal tégyen békeséget.

Tanúllya-ki, azok miként kereskednek;
Melly nagy az erejek, mivel ditsekednek?

Az ő erköltsöket, tulajdonságokat,
Ha lehet kötésre hozza minnyájokat.

Jó-é ott a' klíma, azt-is fel-jegyezze,
Szóval mi jót tehet, azt mind el-végezze.

Utólsó Aprílis napján el-érkezett
A' Királyi Corvet, (e' hajó nevezet.)

E' hajónak neve vala *le Necessér*,
Corbi Úr vólt ezen Kapitány, 's fő Vezér.

Az Isle de Frantzba, maradott Gróf népét
Hozta ezen hajó, 's Kapitány Sangliét.

Nem leg-jobb karba vólt a' Grófnak dolga itt,
Mert sokat népébül a' halál sírba vitt.

Komandóba, vagy-is beteg vólt sok Tisztye,
Magazinumokba kevés vala lisztye.

Orvossága sem vólt, sok vólt a' haldokló,
Doktora sem vala valamire való.

Maillárt Úrtúl várta ő mindég ezeket,
De ez szánt szándékkal róla felejtkezett.

Maga vólt ő borbély, maga vala Doktor,
A' betegek körül mivel vólt mindenkor.

Hideglelést kapott maga-is végtére,
Jól esett Aiguillon, szigetbe hogy ére;

Mert a' levegőnek meg-változtatása,
Lett egésségének viszsza adattása.

Innét Grófnéjának meg-tekíntésére,
Louisburgba mene; mihent oda ére,

Meg-ijedt; mert öt' is a' hideg gyötörte,
Egy napon kétszer-is ez ötet ki-törte.

Rajta maga vágott eret 's azzal tette,
Hogy öt' a' haláltúl még-is meg-mentette.

Le-betegedtek itt Obristlaidnant Marin,
Tizen-ötte köz ember; Kapitány Savarin,

Kevés napok alatt ezek mind meg-hóltak,
Kár vólt; mivel meg-hitt emberei vóltak.

Ez esett szívébe bánatot okozott,
Egésségesebb helyre menni kivánkozott.

A' Tingballe víznek ki-küldé parttyára
Marigni Hadnagyot: ez azt hogy bé-jára;

Viszsza jövén mondá; egy kies térségre
Akadott; keresni kell párját szépségre.

Lakosok hívják ezt egésség térének,
Leg-jobb lesz, ha azon le-telepednének.

Hegy vólna felette, a' mellyre-is egy várt
Lehet épiteni, így nem szenvednek kárt.

Mert a' Tingbal vizét abból, 's a' térséget,
Lehet óltalmazni, látván ellenséget.

A' Gróf e' jelentést nagy örömmel vette,
Rendeléseit-is mindjárást így tette.

Corbi Urat küldé oda munkásokkal,
Hogy ottan házakat épittsen azokkal,

Az alatt Majör-is, küldött egy levelet,
Hogy ö minden féle vizsgálásokat tett.

Akadott egy útra, melly Antagviébe,
Gazdag tartományba egészlen vezet be.

Bé-is akart menni, de ennek Nagygyai,
Vóltak katonákkal nagy akadállyai.

Leg-

Leg-ottan tizen-hat vitéz embereket,
Ezekkel huſzon négy nyilás Négereket
Küldött a' Gróf oda az ô óltalmára,
Tudván e' ſziget-is léſzen nagy haſznára.
Egy más nagy ſzigetbe laktak Szeklaverek,
E' nemzetbe roſzſzak vóltak az emberek.
Mert némelly Nagyokat, kik Grófhoz állottak,
El-tsábítván ezek; már velek tartottak.
Meg-tudván ezt a' Gróf, népét kéſzítette,
Bár bádjadtak vóltak, fel-fegyverkeztette.
Azon Szeklaverek táborba feküdtek,
Véletlenül éjjel reájok ütöttek;
Ki merre mehetett, futottak, ſzaladtak,
Nem leg-roſzſzabb prédát Gróf népének hagy-
Mind eddig ohajtva várt ô ſegitſéget, (tak.
Hogy Isle Frantzbúl kap népet, eleſéget.
De mivel nem kapott, írtt kemény levelet,
Maillárdtnak; a' mellyet ablak mellé nem tett.
Népet kért, és liſztet, pályinkát, gúnyákat,
Hajókat, 's tserére való portékákat.
Meg-írta, kilentz ſzáz ezer font rízskását,
Nád mézbúl pediglen két ſzáz ötven mázsát,
Három ſzáz ökrökkel fog nékik küldeni,
Ha kérését fogják bé-tellyesíteni.
Kilentzven hat ezer ſzáz hatvan livrákat,
Hogy ki-pótolhassák a' Kassa hibákat,
A' Madagaskári Kassirernek le-tett,
Ön ſaját pénzébúl még interest ſem vett.
A' Guberniumtúl ezt-is viſzſza kérte,
De végét kérése ſemmibe ſem érte.

Mostan Marigni Úr, 's Úrfia meg-hóltak,
A' Grófnak dolgai nem jó karba vóltak.
Mind ezekért szíve úgy meg-illetődött,
Hogy súlyos beteg lett, 's halállal veszsződött.
Őt' az egésségnek ki-vitték térére,
Sátort vertek néki egy domb tetejére.
A' friss levegő ég azt által járhatta,
Egésségét Isten hamar meg-is adta.
Azon hegyre, mellyről már fellyebb szóllottam,
Jó vár helynek lenni ki-tettem, 's mondottam.
Építtetett hamar egy jó erősséget,
Az egész megyének adott ez szépséget.
Ezt Augustusburgnak maga kereszteltte,
Vienne Hadnagyot ő ebbe rendelte
Komendánsnak: ötven, és hat katonákat
Adatott alája tsupa Frantziákat.
Vásárt-is ütött itt, sok marhákat a' nép
Hajtott; portéka-is vala itten sok szép.
Viszsza mene a' Gróf innét Louisburgba,
Itt-is szintén úgy tett mint Augustusburgba.
Egy szép Tzitadellát itt-is építtetett,
A' melly Fort-Louisnak tőle neveztetett.
Vizen kellett néki ide viszsza jönni,
A' mellyet sok Anyák meg fognak köszönni.
Oka ennek az; hogy itt Madagaskárba
Régi szokás, a' melly szülőket nagy kárba
Gyakran hozza, mivel ollyan gyermekeket,
A' kik e' világra testeken jegyeket
Hoznak, vagy születnek, bizonyos napokon
Szerentsétlenségek ha estek azokon,

Illyen

Illyen gyermekeket mind a' vízbe hánnyák,
Mint kutya kölyköket, az Atyák nem szánnyák.
Hajójárúl látván három embereket,
Víz partyára hozni három kisdedeket;
Mivel Afzízonyokat nem látott itt lenni,
Kérdé, mit akarnak ők ezekkel tenni?
Felelek: az edjik szerentsétlen napon
Jöve e' világra, másika meg vakon,
A' harmadik jegyes; mi nem szenvedhettyük;
Azért mind a' hármat most a' vízbe vettyük.
A' három ártatlant tölök el-vétette,
És barom attyokat jól meg-verettette.
Hajójára nékik kelletett fel-menni,
Míg a' várost érte, árestomba lenni.
Louisburgba érvén, a' Fejedelmeket
Bé-gyüjté, és ezen három gyermekeket
Meg-mutatván, szóllott: hogy Istentelenség,
És ki-mondhatatlan szörnyü Kegyetlenség;
Maga gyermekével Atyának ezt tenni,
A' fene Tigrisnél még fenébnek lenni.
Illy rettentő dolgon természet meg-indúl,
Még a' vad állat-is, kölykét veszítvén, búsúl.
Tehát az emberek azt mint követhetik,
Sajat magzattyokat vízbe mint vethetik.
Illy atyákra nem száll az Isten áldása,
Rontasson-el, kéri, ez Ország szokása.
Leg-ottan keménnyen ez meg-is tíltatott,
Illyenek fejére e' törvény szabatott:
Hogy irgalom nélkül fel-nyársoltattatik
Olly Atya, a' mellyre ez bizonyíttatik.

A' ſzeretet nagyobb ſokkal az Annyába
Maga gyermekéhez, mint ſem az Atyába.
Nem tsuda, mert eztet a' méhe formállya,
Szíve alatt hordja, örvend ha ki-állya
Fájdalmit; és mihent magzattyára tekint,
El-felejti mindjárt, hogy ſzenvedett ſok kint.
Itt-is az Anyáknak ſzívek fel-indúla,
A' ſzerelem tüze lángola, és gyúla.
A' Gróf udvarába egybe ſereglettek,
A' hozott törvényért köſzönetet tettek.
Térdeikre estek a' Grófné lábához,
Hitet tettek, hogy ök magok magzattyához
Hívek leſznek; vízbe nem engedik vetni,
Inkább az Attyokat meg-fogják öletni.
Jelen vala immár tizedik September,
Sok Saphierbajer ez nap, és ſok Néger,
A' Gróf ellen hittel tettek ſzövetſéget,
És úgy néztek ötet már mint ellenſéget.
Hiavi nékie ezt tudtára adta,
Hogy ö jó baráttya, azt-is meg-mutatta.
Küldött mindjárt ſzáz húſz jó fegyvereseket,
Ajánlotta magát, hogy küld még többeket.
Azon fejedelmek, kik ſzent Máriának
Szigetébe laknak, hogy hívek vólnának,
Bizonyíták; mert ök hat ſzázat küldöttek,
Kik már ellenſégre gyakorta ütöttek.
Saphierbájerek, hogy ezt meg-hallották,
El-mentek; a' Megyet ök üressen hagyták;
Egéſz ſzigettyeket el-vehette vólna;
De jobbnak ítélte, hogy ha velek ſzóllna.

Üzent

Üzent-is nékiek, hogy hozzá jönnének,
Békeſséget, ha úgy tetſzène, tennének.

El-is jöttek, 's álltak a' Grófnak réſzére,
Hitet tettek, leſznek mindég védelmére.

Ezen dolog mint egy nagy gyülésbe történt,
A' mellybe felette ſok nagy Úr meg-jelent.

Azt-is itt végzették, hogy ha kik hír nélkül
Gyülést tartanának, tartasson az vétkül.

El-veſztik illyenek minden jóſzágokat,
Sclávusoknak teſzik ez által magokat.

Saphierbajerek itt meg-büntettettek,
Húſz ökröket adni kéntelenittettek.

Itt már minden dolog lévén békeſségbe,
Érkeze egy hajó az itt váló révbe.

Anger Úr vólt ezen, egy parantsolatot,
Mellyet Maillardt küldött, Gróf kezébe adott.

Hogy küldjön három ſzáz ezer font rizskását,
Mert láttya most ennek nagy fogyatkozását.

De nem küldött, mivel fösvény vólt árával,
Fizetni kivánta tizen-hat livrával

Fonttyát: holott helybe egy fontnak az ára
Huſzon-két livra vólt, lett vólna nagy kára.

Kik e' hajón vóltak, igen rút dolgokat
Vittek véghez, lopást, 's több otsmányſágokat.

Mellyekért Gróf öket árestomba tette,
Tetteket Maillardtnak póſtan jelentette.

Egy más levelet-is ezen hajó hozott
A' Grófnak: ez néki örömöt okozott.

Ebbe Ternei, 's Maillárdt azt adták tudtára,
Hogy küldeni fognak néki nem ſokára,

Asis-

Digitized by Google

Asisses Úr által egy helyes ſzámvetöt,
Iró deákokat, és ſzolgát-is kettöt.

Ö fog Louisburga Bel pul hajón menni,
Mellyen élelemre való-is fog lenni.

Elsö napja vala Október havának,
A' Gróf katonái illyen hírt adának:

A' kik Manasárba vóltak Komandóba,
Melly ſzigetbe réſzek vólt igen ſok jóba,

Hogy a' Sambarivek ſziget bíztossai,
A' kiket küldöttek, annak lakossai,

Jelentették nékik, hogy ök kötést tenni
A' Gróffal kívánnak, és alatta lenni;

A' magok megyéjét el-fogják ök hagyni,
Ha Saphierbait nékik fogja adni.

Az honnan ha néki háborúja léſzen,
Négy ezerbül álló ſegítſéget véſzen.

Mindjárt barátſágot, kötést-is velek tett,
Egy Komandót küldött nékik; hogy ez meg-lett,

El-mene azután egésſég térére,
Ottan Majör, 's Corbi Urakhoz bé-tére.

Meg-tudta ezektül nap nyugotta réſzen,
A' melly húſz, vagy harmintz mértföldeket té-(ſzen,

A' lakosok igen gazdagok vólnának,
Sok pamut, gumival, 's ökrökkel bírnának.

Fekete Hebánum, ſzép magos Tzédrusok,
A' mint nálunk tölgy fák, nálok van annyi ſok.

Es ha a' Nagyoktúl ezek nem félnének,
A' Gróffal örömest ök kötést tennének.

Október holnapnak ketedike vala,
Hogy a' révbe Bel pul hajó bé-ſzalada.

Isle

Isle de Frantzbúl jött Assises Úr ezen,
A' nagy ſzél véſz között evezett nehezen.
Ternei, Maillárdt Urak azt adták tudtára,
Hogy ő a' Tárházbúl elég pénzt ſzámára
Vett vólna-fel, mellyel nem tsak eſztendeig
Fizetheti népét, hanem több ideig.
A' Gróf Assisestül kérte azon ſummát,
Felelt, hogy ő nem nyert, ſem aranyt, ſem bog-
Söt maga pénzén vett portékát tserére, (mát.
Úti költſégre-is pénzt másoktúl kére.
Ez-is álnok ſzívét hamar látzattatta,
Mert itt az Nagyokat ő mind fel-bízgatta
Kéz alatt; és nékik mindég azt hírdette,
Hogy a' Gubernium őt' azért küldötte,
A' Gróf dolgaira hogy itten vígyázna;
Látván ha kárt tenne, 's nagyokba hibázna,
A' Guberniumnak adná értésére,
Vígyázna ſerénnyen minden lépésére.
Panaſzſza-is, hogy ha valakinek vólna
Ellene: ne mással, tsak ő vele ſzóllna.
Meg-tudván ezt a' Gróf, magához hívatta,
Ezen gazſágáért most tsak pirongatta.
Itten megint a' Gróf recidivát kapott,
Rontó az ágyától el-nem-ment egy tapot.
Nem engedte, hozzá mostan hogy mennyenek,
Alkalmatlanſágot nékie tegyenek.
Kik Madagaskárba ſzülettek 's lakoztak,
Ha ſzóllott hozzájok, mindjárást távoztak.
A' Frantziák vóltak nagyon ſzemtelenek,
Bátrak mint a' vak tyúk, és embertelenek.

A'

Digitized by Google

A' Gróſhoz akartak mindétig bé-menni,
Bár nagyon beteg vólt, nála inni, 's enni.
Vakmerőſégeket ő nem ſzenvedhette,
Nyelveket kevessé immár meg-érthette.
Ha Frantziát látott a' ſzobához jönni,
Tudta: *Bon Zsúr Rontó!* hogy így fog köſzönni;
Szervitör Muſzie! aztat így fogadta,
De a' Grófhoz még-is bé-nem-botsájtotta.
Ha erővel akart bé-menni, 's nem ment el,
Akkor így ſzólltt hozzá, *alé vu al diabél;*
Egy Frantzia eztet nagyon orrollotta,
Ku zet ün zsán futter! haraggal mondotta.
E' még nem vólt elég, a' ſpádéjához nyúlt,
Látván eztet Rontó; a' vére fel-posdúlt.
Nem húzott ő kardot, egy husangot kapott,
A' keze fejére ezzel úgy rá tsapott,
Hogy mindjárt ſpádéját a' földre ejtette,
Dolgát ſzaladásra nem tréfára vette.
Mivel már heves vólt, őt' nem tágította,
Végig az udvaron vágta, és hajtotta.
Kiáltott: *par gyiö! Zse ſzvi ün Svalyé!*
Hogy a' kaput érte, ſzólltt Rontó: *adjié.*
Kapun túl kiáltott, *vuzet ſzán conduit,*
De az hátán még-is ſok kék fóltot el-vitt.
Mások-is teſznek így, nem tsak a' Frantziák,
Hízelkedve hánnyák a' reverentziát,
Invitálás nélkül nagy házakba mennek,
Minden nap ezt teſzik, ſzünete nints ennek.
Tizenkettőt ütt már az Város órája,
Mégis ott van, mert nem füstöl a' konyhája.

Kan-

Kanditsál, teſznek é néki tánnyért 's ſzéket,
Addig az Aſzſzonynak beſzél ö ſok ſzépet.

Az aſztalnok nem tud itten már mit tenni,
Láttya; e' ſzemtelen hogy itt akar enni,

Néki-is tánnyért teſz, hozzák az étkeket,
Mintha tsudálkozna, úgy nézi ezeket,

Hát immár dél vagyon? ſzóll; az lehetetlen!
Zseb órájára néz, bútsúzik kelletlen.

Most már a' betsület azt hozza magával,
Hogy öt' tartóztassa az Úr Aſzſzonyával.

De magát általok ſoká nem kéreti,
Spádéját, kalapját egy ſzuglyába veti.

Le-ûll, eſzik, iſzik, olly dolgokrúl beſzél,
Hogy maga ſem hiſzi, 's ha aſztaltúl fel-kél,

Hajtogatásait tzikornyásan teſzi,
A' háznak Aſzſzonyát jobb karjára veſzi,

Bé-vezeti ötet napló ſzobájába,
Maga dítséretnél nints egyébb ſzájába.

Az Úrnak felette nagyon hízelkedik,
Familiájával föképpen kérkedik.

Illyek nem Nemesek, hanem mind Mágnások,
Tsekély eredetük ezek elött mások,

Most-is majrot bírnak az Ararat hegyén,
Palestina övék, nints-is köztök ſzegény.

Jobb eztet el-hinni, mint ſem oda menni,
A' hol ſzületettek, rólok kérdést tenni,

Ha le-ûlt az Aſzſzony a' kanapéjára,
Bé-hozzák a' kávét kis aſztalkájára,

E' vendég ebbûl-is iſzik egy finzsával
El-nem-megy, mert még van rozólis hijával.

Ezt-is

Ezt-is fel-hörpenti, 's hogy itt vatsorára
Maradhasson; vár míg nem hívják Vojtára.

Az illyen minden nap' e' házba bé-ſétál,
Kevés napok múlva már abba preſcribál.

Végre úgy köſzöni-meg az el-vett ſok jót,
Hogy ez ház ellen ejt ſok motskos, 's trágár ſzót.

Nem jó illyeneknek kis újjat mutatni,
Mert a' karhoz fognak még fellyebb-is kapni.

Ha ki barátſágba illyekkel nem merül,
Szerentsés ember az, ſok roſzſzat el-kerül.

Grófot nem tágíták a' forró ſpasmusok,
A' mennyit ſzenvedett kevessé vala ſok.

Az alatt Assises mene a' Tiſztekhez,
Fel-fuvalkodással így ſzólla ezekhez:

Nints bizonyosbb annál, hogy a' Gróf most meg-
Én pedig küldettem olly parantsolattal, (hal,
Maillárdt Úrtúl ide; hogy minden írását
Kezem alá vegyem; több egyebét, mássát.

Tartoznak az Urak ebbe ſegíteni,
Bajba nem akarván magokat ejteni.

De e' roſz ſzándékba egy ſem ſegítette,
Sőt minden Tiſzt Grófnak ezt meg-jelentette.

Mihent jobbatskán lett, mindjárt el-hivatta,
Hogy egy álnok ember, néki meg-mutatta.

Szólltt: Maillárdtúl vett illy parantsolatot,
A' mellyrúl írást-is a' Grófnak mutatott.

Ezen írást mindjárt le-páriáltatta,
Minister hogy lássa, a' postára adta.

De Assises még ſem maradott békével,
Rágalmazta rútúl mindenütt nyelvével.

Azt

Digitized by Google

Azt hírdette: ötet majd Madagascárbúl
Viſzſza hívják, ki-kop ezen Uraſágbúl.
Öt' nem-is esmérné előjárójának,
Hanem az Orſzágot foſztó zsivánnyának.
A' kikkel Várakat, Sántzokat épſttett,
Falukat, útakat, tavakat kéſzíttett,
Azokat nem fogja ſoha ki-fizetni,
Mert az erſzénnyébe ſzokta a' pénzt vetni.
Szavára el-hagyták mindjárt a' dolgokat,
Szólltak; nem fáraſztyák ingyen ök magokat.
Ö a' Tiſzteket-is félelemre hozta,
Sok trágár beſzédje e' roſzſzat okozta.
Ha új Gubernátort, vélték, fognak tenni,
Minden fáradtſágok tsak fütsbe fog menni.
Nagyokba-is fogyott már a' bizodalom,
Mássé leſz ítélték, itt a' birodalom.
A' Gróf e' zavaros környül-állásokba
Nem tudott mást tenni, nem bízván másokba,
Itt mind a' Tiſzteket öſzve hívattatta,
És az egéſz dolgot eleikbe adta.
Ezek azt végzették, mivel olly goromba,
Mint álnokat, trágárt, tegye árestomba.
Aumont Úr tétessen ennek a' helyébe,
Senkinek ſem gázol ez betsületébe.
Egy otsmány betegſég már régen kínozta,
A' tömlötzbe majd hogy halálra nem hozta.
A' Grófnak könyörgő ſok leveleket írtt,
A' Strázsa mondotta, hogy éjjel nappal sírt.
Meg-engedett; látván magát meg-alázta,
De úgy, hogy kik előtt a' Grófot gyalázta;

Digitized by Google

Azok előtt vonnya viſzſza ő ſzavait,
Ezt mért tselekedte, vallya-meg okait.

Meg-vallotta, hogy mind hazugſág, a' mit ſzólltt:
De Isle de Frantzba míg múlatott, és vólt;

Ott való Társaſág őt' ezekre vette,
Néki ſokat ígért; ezt így beſzéllette.

Tudgyák övé léſzen a' Gubernátorſág,
Azért irígykedne reá e' Társaſág.

Ezeket ki-valván, a' Gróf meg-engedte
Vétkét, és elébbi hívatalba tette.

Tizennegyedikén *Curör* nevü hajó,
E' név aztat téſzi, hogy illy hajó futó;

El-érkezett; hozott mester embereket,
Két útazót, és hat katona Tiſzteket.

Nagy ſzükſége-is vólt a' Grófnak ezekre,
Munkákat adhatott eleget kezekre.

Ezer hét ſzáz hetven ötödik eſztendő
Alt-bé; látta a' Gróf hozzá ſietve jő

Saphierbajerek leg-főbb Fejedelme,
Kaul: kihez járúlt már ſokſzor kegyelme.

Mint jó ſzívü ember néki meg-mondotta,
Bizonyossan tudja, és nem tsak hallotta;

Hogy Simanongú Úr, Szekláverek feje,
'S Saphierbájerek' egynéhány eleje,

Bojánának az ő gazdag Királlyával,
Kötést tettek; jönne mindenik hadával

A' Gróf ellen: ſzükſég, hogy ő ébren légyen,
Ennyi ſok ellenſég ne talán kárt tégyen.

Negyven ezren vannak tsak a' Szekláverek,
Többieknek ſzáma pedig több ezerek.

Nem

Nem tetszett a' Grófnak, de még sem mutatta
Félelmét: Sántzait mint eddig ásatta.

Kevés Napok múlva Sambarierektül
Követek érkeztek, mint hív emberektül.

Ajánlottak ezek két száz ifiakat,
A' kik ön kedvekbül jönnének, ollyakat.

Mellyekbül azonnal Compágniát formált,
Mint szép tzédrus erdő, ha ki rukkolt, úgy állt.

És ha meg-támadják még ellenségei,
Még öt ezret küldnek, mint igaz hívei.

Egy más Fejedelem, Maserton vólt neve,
Fent említettekkel ez-is kötést teve.

Mivel közöl lakott, a' Gróf hozzája ment
Egynéhány Nagyokkal, látott ez nagy szé-
Szemére vetette a' hitetlenséget, (gyent.
Kí-is üzte népe úgy mint ellenséget.

Méltó, hogy egy dolgát pennájára vegye
Múzsám: melly így történt a' Gróffal, ki-tegye.

Ő Isle de Frantzbúl konyha szolgálónak,
Egy vén Néger Aszszonyt, hívták Susannának,

Ki-hozott: mindenütt ez aztat hírdette,
De nem tudta senki, e' hírt honnét vette;

Ramini Larison hogy a' Grófot szülte,
Nagy lett e' mondásán a' Népnek el-hülte.

Leánnya vala ez Rohandriérének,
Manansár tartomány nagy Fejedelmének,

Anpansacabé vólt ennek titulussa,
Tsak e' nemnek vala ez országhoz jussa.

Mivel Rohandrier Nemzetsége ki-hólt,
Anpansacabé-is Manansárba nem vólt.

A' Sambariverek úgy meg-kábíttattak
E' hír által, hogy ők ſok gyülést tartattak.
Anpansacabénak végre ki-hírdették,
És Fejedelemnek Manansárba tették.
Szint akkor egy öreg ember Manansárba
Aztat prófétalta, hogy a' jövő nyárba
A' birodalomba nagy változás léſzen,
Egy Ramini ág él, ki majd ſokat téſzen.
Mihent meg-hallotta a' Gróf e' híreket,
Hogy küldni akarnak hozzá követeket,
Mindjárt Corbi Úrnak íra Manansárba,
Kit már régen küldött ezen tartományba;
Meg-tanítá ötet vélekedésébe,
Mint tartsa a' népet jó reményſégébe.
Susannával-is ſzólltt ezen történetrül,
Ez itt térdre esvén, 's lábát fogván körül,
Szóllott: hogy a' Grófnak egéſz ábrázattya,
Mint Ramimié vólt; ollyan 's mozdúlattya.
Álmába Czahanzár meg-is jelentette
Néki: hogy ő fia, bizonyossá tette.
Felelt a' Gróf: nékem nem ſzabad ſzóllani,
De néked e' titkot ki-lehet mondani.
Más nap jött két nagy Úr Saphierberektül,
Szóllttak; meg-értette a' Gróf itt ezektül;
Hogy nem engedhetik a' Sambarivekkel,
Hogy ő kötést tégyen nagy ellenſégekkel.
A' Szeklaverekhez ők inkább állanak,
Sambariverekkel ſoha ſem tartanak.
Fel-indúla a' Gróf; 's nékik azt mondotta,
Meg-láttyák mit nyernek, 's öket ki-hajtotta.

Nyom-

Digitized by Google

Nyomba ezek után Kaul Fejedelem
Érkezett; már ebbe más vólt az értelem.
Ő a' Seclaverek minden Cabballáit,
El-beſzélte Grófnak ſok álnokſágait.
Leg-főbb oka vólna mindennek Maherton,
Uralkodni kíván maga minnyájokon.
Ramini Larison nagy Familiáját,
Ősei, nem mások, ölték-meg minnyáját.
Antimaroának ſok tartománnyait
El-ragadták, ezzel több hagyománnyait.
Mind viſzſza kérik most a' Sambireverek,
Mert ezek jó lelkű, és igaz emberek.
Mivel Ramininek fia találkozott,
Melly dolog ſzívekbe örömöt okozott.
Észre vette a' Gróf, hogy mit mondanának,
De Kaul nem tudta, öt' tartnák fiának.
Igérte ſegítni öt' minden dolgokba,
Bizonyſágúl fiát itt hagyta zálogba.
Ezek után el-ment egésség térére
A' Gróf, a' munkáknak meg-tekíntésére.
Örült; Louisburgból jövő ſok útakat,
Hogy kéſzen találta; ſzint úgy a' kútakat.
Hogy ezeken ki ki mennyen bátorſággal,
Sántzokat hányatott néhol hamarſággal.
Az Europaiak nyertek itt földeket,
Egyaránt oſztotta közöttök ezeket.
Mellyek-is termettek tzukrot, és pamutot,
Takamahaka fát, dohányt, és Indikot.
Louisburgba megint hogy viſzſza érkezett,
Munkája jól menvén, nagyon örvendezett.

Digitized by Google

Követeket-is itt egynehányat talált,
Az Úra nevébe ki ki kötésre állt.

Ketteje ezeknek jöve Mananhárból,
Ketteje pediglen vala Manansárból.

Megintlen más kettő vólt Tamatárai,
Az utólsó kettő Matatatárai.

Szent Mári szigetből jött utánnok kettő,
Minnyájához minden tisztelettel vólt ő.

Nyóltzadik Mártius napján jött Assises
A' Grófhoz: kihez ez soha sem vólt szíves;

Resignált; obsittyát ki-adatni kérte,
Ezen kívánságát mindjárt el-is érte.

Tsak akkor tudta-meg a' Gróf, hogy már el-ment,
Hogy ő sok edjet mást a' Tárházból el-tsent;

Saphierbaiaknak ezeket osztatta,
Hogy fegyvert fogjanak, felette bíztatta.

Nem kis fáradtsággal nehány darabokat
Kapott a' Gróf visza, de tsak ollyasokat.

Ezek így történvén, egy követ sietve
Fuilpontból jöve a' Grófhoz lehegve.

Ez hírrül azt hozta a' Faviaverek,
És még ezekkel a' Bitalimenerek,

Hogy már Hiavinak háborút üzentek,
Hogy öt meg-támadják, táborba-is mentek.

A' Gróf el-sietett mindjárt Fuilpontba,
A' hová bé-érvén, nem késett, de pontba

Öt ezer fegyverest maga mellé veve,
Mellyekkel Hiavi bátorságba leve.

De még-is ő ötet magához hívatta,
Jobb lesz, ha meg-békél, okát meg mondotta.

Kész-

Kész-is vólt ő arra, hogy ha a' más két fél
Illő pontok alatt ő vele meg-békél.

Más nap e' két félnek a' Gróf vezéreit
Magához hívatta, Népnek-is Eleit,

Kívánta minnyáját békességre hozni,
Mivel a' háború tsak bajt fog okozni.

Sok féle dolgokon ezek versengettek,
Soká tzivakodtak, majd meg-verekedtek.

De mivel fegyverbe Gróf népe itt állott,
Azért vér ontásra dolgok nem-is szállott.

Pöröket itt a' Gróf el-igazította,
És ki mibe vétett, azt-is meg-mondotta.

Meg-is esett köztök mindjárt az edjesség,
Jó barátok lettek, szent lett a' békesség.

Az alkú közöttök írásba vétetett,
Hitet tévén reá bé-petséltetett.

Ötven ökröt minden rész le-vágattatott,
A' Truppok közt a' hús itt fel-is osztatott.

A' két féltül kapott negyven Sklávusokat,
Ezer két száz ökröt, baromfikat sokat.

Hiavitúl pedig ötven Sklávus embert,
Szint annyi ökröket, 's két ezer piastert.

Tsak azért, mert oka vólt a' békességnek,
Vére nem fog folyni annyi ezer népnek.

Újra sok helyekrül öt' tudosították,
Bizonyos dolognak lennie mondották;

Hogy Bojanna Király, a' Saphierekkel
Ellene kötést tett, 's Antaboerekkel,

Mindjárt Isle Frantzba el-küldé Grófnéját,
És vele leg-drágább minden portékáját;

Digitized by Google

Sanglie Kapitányt küldötte ezekkel,
Térjen viſzſza onnat ſok hadi ſzerekkel.
Maga pedig mene egéſség térére,
Mindent el-rendelni maga védelmére.
Öt ſzáz katonái, és harmintz Négerek,
Vóltak itt, a' kikben bízott, olly emberek.
Viſzſza-térvén, látott Maherton mezején
Tábort, ſisak vala a' katonák fején.
A' mint ment, néhányan reá tüzet adtak,
De hogy meſzſze vóltak, néki nem árthattak.
Aprilis holnapnak az utólsó napján,
Két követ érkezett, kik ültek paripán.
Az Sambariverek ezeket küldötték,
A' kik-is nékie eztet jelentették;
Hogy nékik ámbátor ö elſenſégei,
Nagy ſummát ígérnek: még-is emberei
Leſznek ök ſzavoknak; mellíjek nem állnak,
Öt ezer katonát ſöt inkább ajánlnak.
Szívessen-is vette e' barátſágokat,
Szólltt; mindenbe bízzák reája magokat.
Mert ezen Nemzet van leg-inkább kedvébe,
Mivel Ramini vér buzog a' ſzívébe.
Más nap a' Grófhoz jött Kaul Úr hírtelen,
Nagyon el-rémülve, majd nem mezítelen.
Tőle rejtek helyet kére ö magának,
És vele érkezett Familiájának;
A' Grófnak meg-esett rajta nagyon ſzíve,
Mert a' többek között vólt leg-bíztosb híve.
A' várba mindjárást ötet ſzállította,
Fejedelmi módon minnyáját tartotta.

Szólltt,

Digitized by Google

Szólltt: hogy a' Pártosok véletlen rá tsaptak,
Embereibül-is ſokakat el-kaptak.

Sok drágaſágait magokkal el-vitték,
Épülettyeit-is mind hamuvá tették.

Kevés óra múlva magát az ellenſég
Mutatta, 's jött tőle a' Grófhoz követſég,

Kérték, táborokba hogy hozzájok menne,
Ott panaſzſzaikról tanúſágot venne.

Kérések nem vala mindenkép kedvére,
De hogy meg-mutassa, félſz nem ſzáltt ſzívére;

Ki-ment; de népe köztt rendeléseket tett,
Azon helyen oſztán, hol kívánták, termett.

Köz mondás; hogy igen ſokat kér a' ſzarka,
De ha mind meg-nyerné, nem bírhatná farka.

Ők-is azt kívánták: az egésſég térrül
Vigye ki a' népét késedelem nélkül.

Azon épült várat földig le-rontassa,
Többi ſántzokat-is mindjárt el-bontassa.

Tsere portékáktúl ő adót fizessen,
Ha vásárt tart, hírek nélkül meg-ne-essen.

Felelt; hogy ezeket ő nem fogja tenni,
Mindent ſzükſég nékik gondolóra venni.

Láttya, hogy nem bírnak lélek esmérettel,
Mivel rá állottak ezekre ők hittel.

Adót ſem ád, mivel a' zsebekbe mégyen
A' haſzon, bár vásár avagy tsere légyen.

Ezen ſzavaira nagyon fel-indúltak
A' Nagyok, mint mérges darázsok zúdúltak,

Lárma lett, és ötet körül kerítették,
Jó hogy még életét néki el-nem-vették.

Digitized by Google

De egy jó baráttya ötven Négerekkel,
Segítségére jött körmös legényekkel.
Ez rajtok fegyverrel kereſztül-is rontott,
Míg a' Grófhoz ére ellenſég vért ontott.
A' Gróf itt ezekkel mihent edjesüle,
Két Nagy a' kardjától mindjárt földre dűle.
Kiáltott a' többi, hogy oda vólnának,
Mert a' Gróf bű bajos, el-is-ſzaladának.
A' várnak fokain a' kik állottak fent,
Meg-látván, hogy a' Gróf immáron vólna ment,
Az ágyúkkal öket rútúl lövöldözték,
Erdőbe ſzaladván, még ott-is üldözték.
Tudta erköltstelen népet kenyſséggel
Juházni nem lehet; azért békeſséggel
Meg-kínálta öket; de ezt meg-vetették,
Vakmerőſségeket még nagyobbra vitték.
Mivel még azon nap Gróf minden poſzttyára
Rá ütöttek, de nem lehettek kárára;
Mert katonáitúl úgy viſzſza veréttek,
Hogy népeik közzül ſokat el-temettek.
Más nap öt ezerrel a' Sambariverek,
'S Sansé Fejedelem vele öt ezerek,
Sietve érkeztek Gróf ſegítſégére,
Így már tíz ezerrel ment Márs mezejére.
Az új Colonia, 's egéſség tér között
Az ellenſég három Táborba költözött.
Egy Komandót küldött ezeknek hátokra
Éjjel: hogy ha reggel ütt ő Táborokra,
Éppen akkor üssön rájok e' Komandó,
A' Tiſzt ezt meg-tette, attákja vala jó.

Mert

Mert mihent ágyúkkal rájok durrogtatott,
Szaladt mindenike, a' mint ſzaladhatott.

A' Gróf ezt meg-látván, ment ſegítſégére,
El-is ért Maserton tágas mezejére.

Már az ellenſéget ezen nem találta,
Hanem a' Komandót itten álni látta.

A' Tiſzt Raportumát nékie így tette,
Hogy a' mint ágyúit reájok lövette,

Vélték a' Gróf itt van egéſz erejével,
Futottak erdőbe azért ſzerte ſzéjjel.

Nyert itt a' Gróf népe két ſzáz muskétákat,
Fogott negyven rabot, 's két Néger lyánkákat.

Egy Fejedelemnek magzati valának,
Gyengék vóltak, azért el-nem-futhatának.

És így Ura leve Maserton térének,
Réſze ez Antimár gazdag megyéjének.

Egy nagy ſántzot ezen mindjárt építtetett,
Szent János ſántzának tőle neveztetett.

A' Coloniával, 's egéſség térével,
Edjesült ez által mind a' kettejével.

A' maga népével ki-ſzált e' térſégre,
Reá ütni akart ő az ellenſégre;

A' melly ide közel erős ſántzba állott,
Mint egy nyóltz ezer vólt, melly ebbe bé-ſzállott.

Egy éjjel tsak két ſzáz harmintz katonával
Ki-rukkolt, hat ágyút el-vive magával.

Hajnalkor ellenſég táborát lövette,
Sántz paliſzádait mindjárt le-törette.

Az ellenſég eztet egybe el-is hagyta,
De egy redutába magát bé-vonhatta.

Ő mi-

Digitized by Google

Ő mihent erre-is parantsolt ágyúzni,
Az ellenség viszsza kezd'te magát húzni.
Egy szigetbe ebbül magát bé-vetette,
Ampangú motsárok között helyét vette.
A' sok essőzéstül ezen hely fel-áradt,
Ott-is ingovány lett, hol elébb vólt száradt.
Azért a' Gróf ebbe bé sem-is mehetett,
Hanem egész népe jöjjön, rendelést tett,
Mihent el-érkeztek, részekre osztotta,
Minden rész mit tégyen, jól meg-tanította,
A' sziget leg-ottan úgy körül vétetett,
Hogy abbúl ki vagy bé egér sem mehetett.
Sátorok nem vala, szenyvedtek inséget,
De mindenek felett szörnyü nagy éhséget.
Meg-tudván ezt a' Gróf, könyörült azokon,
Rizskását, pálinkát nehány tsónakokon
Küldött, és nékiek aztat üzentette,
Hogy nagyon szívére ő ügyöket vette.
És nem-is kívánná őket ki-írtani,
Sőt minnyáját ki-is fogja botsátani.
Tsak fegyverjeiket rakják-le rakásra,
'S ne vetemedjenek többé támadásra.
Mindjárt-is állt jöttek néhány seregekkel,
Fogadta-is a' Gróf őket Tiztelettel.
El-botsátá őket, itt el-is mehetett,
Kinek merre tetszett, ő ezekkel így tett.
Hanem egy kis sereg bent maradott, kélt, 's járt,
Mivel harmintz ezer Szeklaverekre várt.
Ezek ellen mindjárt indúla sebessen,
Hogy közelítése tudtokra lehessen;

Egy-

Digitized by Google

Egynehány ágyúkat itten ki-ſüttetett,
Azon ſereg ezzel úgy meg-íjeſztetett,
Hogy Antimansárnak túlsó határára
Szaladott; a' Grófot nem várta nyakára.
Magok Orſzágokból Saphierbájerek,
Ki vóltak már üzve mint pártos emberek.
Az erdökön mint a' vadak bollyongottak,
Elteket hogy tartsák, azon gondolkodtak;
Mert a' ſzomſzédjai ſemmit élelmekre
Nem adtak; juttatni akarták veſztekre.
A' Gróf e' dolgot-is fordítá haſznára,
Szóllott a' Nagyokhoz ezeknek javára.
Kérte, fogadják-bé öket magok közzé,
A' lelki-esméret ötet öſztönözé,
De úgy, ha a' fegyvert le fogják ök tenni,
Pártosok ſem fognak ſoha többé lenni.
Sambáriver Nemnek eleibe adta:
Mivel Antimára Tartományt el-hagyta,
A' Saphierbajer Nemzet; azért bízvást
Szállja-meg, és végyen itt magának lakást.
Örömmel ök eztet mindjárt fel-vállalták,
Adót-is fizetni magokat ajánlták.
Azon réſzt, melly jobbján van Tingbal vizének,
Rendelte általok meg-ſzálló megyének.
Coloniát a' bal réſzin építtetett,
E' két réſzek között egy várt emeltetett.
A' fent ki-tétetett egynehány tsatába
Rontó-is jelen vólt, mert bízott karjába.
Föképpen a' Grófot a' hol körül vették,
És hol a' Négerek ötet meg-mentették,

A'

Digitized by Google

A' Secláverekkel ott úgy meg ütközött,
Mint a' bús oroſzlány a' több vadak között.
Mert vélte a' Grófját ezek most meg-ölik,
Vagy febekbe ejtik, mert majd meg-döfölik.
Nem rántott ő kardot, kapott egy dorongot,
Soknak mint az üres hordó hátok kongott.
De többeknek feje lágyját úgy bé-törte,
Hogy vagy Lámához ment, vagy kórſág gyötörte.
Jól látta, hogy ſzalad immár az ellenſég,
Tiſzta ettül egéſz Masertóni térſég.
Látta, hogy már a' Gróf ſzabad, 's nintsen baja
Háborúltt ſzívének még ſem ſzünt-meg zaja.
A' Secláverekket vette itt üzőbe,
A' síkról kergette őket az erdőbe.
Más nap délig őtet ſenki ſem-is látta,
A' Gróf búslakodva viſzſza-tértét várta.
Féltette, hogy éjjel majd a' Secláverek
Píkákkal ált-verik, mert ez a' fegyverek.
Azomba dél-után még-is elő kerültt,
A' Gróf ezt meg-hallván, felette meg-örült.
Egy rabot hozott ő, mellynek a' két karját
Hátra köté, rab ſzíj kerité két marját.
Bé-mene ő ezzel a' Gróf' ſzobájába,
Szikrázott akkor-is ſzeme haragjába.
Szólltt a' Gróf hozzája; kedves Rontóm, itt vagy?
Bánatom utánnad, hidd-el, hogy vala nagy;
Mert véltem, hogy éjjel azon nagy erdőbe
Által-ſzúrtak, vagy-is vertek agyba főbe,
Nem egy ellenſéget ki illy meſzſze üzött,
Laurus helyet tziprust homlokára fűzött.

Gya-

Digitized by Google

Gyakran a' ſetét éj ember' ellenſége,
Vak akkor, meg-ſzűnik az ő vitézſége.

Bé-botlik a' néki kéſzíttetett lesbe,
Nagy dolgokon ált'-ment, itt el-véſz kevesbe.

A' ki vakmerően maga dolgát teſzi;
Oka, hogy ha nem várt bal jutalmát veſzi.

Hát ez mitsoda rab, kit elömbe hoztál?
Meg-vallom, hogy vele örömöt okoztál.

Mivel méltóſágos egéſz tekéntete,
Nem alatson Nemből léſzen eredete.

Felelt Rontó: magát ő mondotta Králnak,
Azért is gondolom lenni öt' Királynak.

De tám négy, öt Telek léſzen Birodalma,
Lak-várát-is talán fedi nád vagy ſzalma.

Mert a' Sceptrum helyet Píka vólt kezébe,
Veres ſipka, és nem Korona fejébe.

Trónusa-is ollyan léſzen ezen Öſznek,
Mint dinnye földeken Hazánkba a' tsöſznek.

Erſzénnyébe ſem vólt több húſz piaſzternél,
És ezekkel egybe vegyült tíz Aspernél. (*a*)

Míg telhetett tőle, addig mind ſzaladott,
De mint öreg ember, végre el-fáradott.

Le-düllött egy Pálma-fának a' tövére,
Itt értem; két kezét tette a' mellyére.

Éſzre-vettem arról, ne bántsam, azt kéri,
Reſzketett; mert vélte, most halálát éri.

Én-is kezeimet a' mellyemre tettem,
Azután ezekkel vállát veregettem.

Mind-

(*a*) Asper; pénz neme, melly-is egy kis pénzetskét és még annak negyed' réſzét téſzi.

Mindjárt-is bátrabban nézett a' ſzemembe,
Erſzénnyét-is ide adá a' kezembe,
Sokat beſzélltt hozzám, ſzavát nem értettem,
Felelni ſem tudott, ha miről kérdettem.
Hogy a' piros hajnal ſúgárit nyújtotta,
Fénnyével az erdőt világoſította,
Píkáját el-vévén, a' földről fel-költem,
Intettem nékie, hogy mennyen előttem.
Már a' Nap-is fénylett a' ſürü fák között,
Mint az őz vatzkából az útból ki-ſzökött.
Sebessen ſzaladni akart egy mély völgybe,
Üzvén őt', meg-botlott egy le-düllött tölgybe.
Itten ő Felſégét jól meg-dögönyöztem,
Mint Nagyság előtt áll, így meg-is kötöztem.
A' Gróf Rontó által itt ki-kötöztette,
Szóllott-is hozzája, de őt' nem értette;
Mert mint a' Harisnak a' ſzava reſzegett,
Mint kígyó a' fübe, ollykor úgy piſzegett.
Talmáts által a' Gróf ugyan tsak meg-tudta,
Hogy ő Fejedelem vólna, nem hazudta.
És éppen az, a' ki Kaúlt vagyonnyából
Ki-puſztítá, és ki-hajtá Orſzágából.
Azért-is Kaúlnak őt' ajándékozta,
Száz Gvinét nyertt Rontó, hogy hozzája hozta.
Meg-térvén, ſzólltt Rontó: itten egy Királlyal
Úgy bánnak, mint nálunk egy ſzegény jobbágyal,
Mert mihent Kaúlnak ezen ajándékot
Alt'-adtam, mint kannak ſzája a' tajtékot,
Úgy túrta; 's meg-üté mellyét az öklével,
Hogy majd ki-ütötte a' falat fejével.

így

Igy ſzólltam Kaulhoz: kérem; ö Felſégét
Felſéged ne bántsa; de mint ellenſégét,
Adja ált' a' Törvényt tévö hatalomnak,
Engedjen Felſéged, kérem, az én ſzómnak.
De hogy engedett-meg; ſzolgáit hivatta,
Mint latrot elöttem meg-is lántzoltatta.
Ugy vitték, hogy lába a' földet nem érte,
Bár öſzſze tett kézzel ſirások köztt kérte.
Nem kívánok ſoha illyen Királyſágot,
Lakja kinek tetſzik az illyen Orſzágot.
Szólltt a' Gróf Rontóhoz: tehát ezen Orſzág
Nem tetſzik teneked? az ugyan bolondſág;
Látod arany, ezüst, itt bövſéggel vagyon,
Kö helyet arannyal verik egymást agyon.
A' Terméſzet kintsét itten pazarollya,
A' mi igen ritka, a' ſzáj azt köstollya.
Ananás, Pomarants, Tzitron, Gránát alma,
Több van mint tsörökbe nálunk morva ſzalma.
Pálma fának, vagy-is tzédrus árnyékába
Hever itten a' nép, nem ſár gulyibába.
Gyümöltsel, virággal, tele van térſége,
Ritka madarakkal pedig erdöſége.
Mind ezekre ez vólt Rontó felelete,
Szép ezen Orſzágrúl Nagyság ítélete;
De errúl az enyim nagyon külömbözik,
Hogy eztet dítséri, abba meg-ütközik.
Én ezen Orſzágot másnak nem tarthatom,
Hanem tsak a' pokol padjának mondhatom.
Mert itten a' hévſég el-ſzenvedhetetlen,
Fökép közép nyárba türni lehetetlen.

Digitized by Google

Szakoltzá városa, hogy a' pokol felett
Allana, hallottam, de értem ott telet.

Való; körül belől a' hó ſoká fekſzik,
Ennek a' megyéje hamar fel-melegſzik.

Földjein a' gazda majd végzi ſzántását,
Mikor az hó kezdi másut olvadását.

Tsak ezért alatta mondják poklot lenni,
De gyakran a' bundát fel-lehet ott venni.

Egyſzer másſzor ottan magam-is meg-fáztam,
Mert a' jeges essö meg-vert, hogy vadáztam.

Fejér nép lakja azt, nem pedig fekete,
Abba nem egy ſzűz lány ſzépſégnek remeke.

De ezen Orſzágba az ember majd meg-sül,
Véli petsenye leſz, fara ha földre ül.

Azért a' pokolnak ez a' bóltozattya,
Hévſége ez Orſzág' népét úgy állt hattya;

Hogy mint maga Plútó, ſzint ollyan feketék,
A' korom ábrázat köztök leg-nagyobb ék.

Igaz nevezetek ezen ſzó: Négerek,
Kérdés; vólnának-é valodi emberek?

Mert az orrok lapos mint kanálos gémnek,
A' ſzájok meg pittyett' mint a' vén tehénnek.

Haj fejeken nintsen, tsak olly forma bodor,
Mint mikor láng perzse, hajat öſzve ſodor.

Azért vagy ördögök, vagy-is kéményt ſeprök,
Mert emberek miként lehetnének-is ök?

A' Gróf itt Rontónak beſzédjét nevette,
Mért ezek feketék, az okát ki-tette.

Ez Orſzág *a' Zóna torrida* alatt áll,
A' nap Súgárival egyenest rá ſzolgál;

Nem

Nem más, hanem éppen ezen egyenesség
Teszi; ez Országba hogy van illy nagy hévség.
Próbáld, egyenesen égő gyertya felett
Tartsad tenyeredet, fogsz érzeni hevet,
Ha pedig lángjának tartod tsak mellette,
Nints olly egyenesség itt mint vólt felette;
Azért itt tenyered nem szenyved hévséget;
Mert a' láng nem érhett most egyenességet.
A' világot Isten midőn teremtette,
Ő minden dolgait igen böltsen tette.
Tudta; ez Országba hogy lészen nagy hévség,
Naptúl el-süttetne ebbe a' fejérség;
Azért feketéknek őket teremtette,
És e' szint ő velek meg-is szerettette.
Tölök a' fejér szín rútnak ítéltetik,
Azért itt az ördög fejérnek festetik.
Emberek ők mint mi, vagyon bennek lélek,
Tsak hogy ők feketék, mi vagyunk fejérek.
Ugyan azért őket mondjuk otsmányoknak,
Ők-is viszont minket tartnak ollyanoknak.
Mivel ők feketék, hívják Négereknek,
Magyarúl Szeretseny a' neve ezeknek.
De vesd fiam Rontó szemed a' Lyánokra,
Tsak egy újjadat tedd' az ő ortzájokra;
Meg-látod; mint bársony, puha testek, 's gyenge, (a)
Valamint a' harmat, vagy tavalszi zsenge.

(a) Valóságos dolog az, hogy a' szeretsenyek bőrei olly gyengék, és puhák, valamint a' bársony, nem egynek ábrázattyát és kezeit magam-is megtapogattam.

Digitized by Google

Mint rózsa, olly piros szájok' kerületi,
Fogok' fejérségét hó fel-nem-érheti.

Egyet ezek közzül te el-is-vehetnél,
Új módi hitves társt Hazánkba vihetnél.

Felette katzagott, hogy a' Gróf ezt mondta,
Szólltt:bizony jó léfzen;gyermekünk mind bonta

Léfzen; vagy mint Párdutz pettyegetett, 's babos.
A' felyem kita-is a' fzép a' melly habos.

Hogy ha a' falunkba én ötet bé-vinném,
Annak lakossait föld-futóvá tenném;

Mert ha látnák, hogy tsak a' foga fejérlik,
Szeme mint matskának éjtfzaka úgy fénylik,

Szája körös körül hogy veres, ítélnék
Hogy ö tüzet okád,vagy mennyköt fzór,vélnék.

Mihelyest meg-látnák, mindjárt el-futnának,
Mert gondolnák lenni öt' Proserpinának.

Azért Lucifernek fem húga, fem nénnye,
Nem kell nékem, fzurkos fekete edénnye.

Hazánkba-is Oláh, Tzigány leányzóra
Akadhatok; illy fzép fekete rigóra.

Az én fzabad forsom nem fog meg-változni,
Mert Hymennek foha fem fogok áldozni.

A' fzámnak fem tetfzik ez Orfzág' gyümöltse,
A' ki azt fzereti, egésféggel költse.

Dítséri Nagyfágod fok fzép madarait;
Mert nem táták, mint rám, Nagysádra fzájjait.

Minap' ki-fétálván egy fzép zöld erdöbe,
Nagy lármát hallottam egy fetét füröbe.

Befzédet, füvöltést, matska mavúkolást,
Gödölye mekegést, ugatást, nagy zajgást.

Vél-

Véltem, hogy emberek ezen lármát teſzik:
Fel-tettem magamba, majd éſzre ſem veſzik,
Úgy megyek hozzájok; ki téſzi ezen zajt,
Meg-tudom; magamnak tettem ezzel tsak bajt.
Itten minden fákon ültek Publikányok, (*a*)
Ezek, hogy meg-láttak, valamint ſárkányok
Rajtam jöttek, ſok a' nyakamat karmolta,
Sok a' füleimet, 's hajamat rontsolta.
Leg-inkább két ſzemem' ki-vágni akarták,
Karom, lábaimat orrokkal vagdalták.
Miólta én élek, ſok ütközetekbe
Vóltam, és forgottam nagy veſzedelmekbe,
De ſoha úgy mint itt, én meg-nem-rettentem,
Sőt az ellenſégre bátran mindég mentem.
Közikbe lőttem én, de még többen gyültek,
Mint mérges darázsok én reám tsődültek.
Szörnyű kiáltással minden-felől tsaptak,
Főképpen körmökkel a' gégémhez kaptak.
Már le-vertek vólna, de kardot rántottam,
Vágván minden-felé, ſokat le-kontzoltam.
Míg az erdő tartott, nem-is tágítottak,
Hanem magok előtt mérgessen hajtottak.
Egéſz a' mezőig tartott Retirádám,
Itt ell-is-végződött velek Batálliám.

(*a*) A' publikány madaraknak Afrika 's Amérikába vagyon lakások; igen ſzépek, ki zöld, ki kék, ki veres, ki hamu ſzínű, a' terméſzet ſokra taníttya őket, beſzéllenek, füvöltenek, minden állatokat majmoſzák, ellenbe mérgesek, a' hol ſok vagyon, az embert meg-támadják, és meg-is-ölik.

Digitized by Google

Számtalan karmolást kaptam én ő tőlök,
Tsak hogy ki-nem-vájták ſzemeim', örülök.
Nevettébe a' Gróf le-dült az ágyára,
Szólltt: ſzükſéged vala illy batáliára.
Tudtad, viaskodni mint kell emberekkel,
Meg-tanúltad mostan faſsokkal, ölyvekkel,
Mint kell meg-ütközni, vagy publikányokkal,
Pulyka gúnárokkal, 's több illy bajnokokkal.
Már Angliába-is te bátran bé-mehetſz,
Erőt a' ſarkantyús kakasokon vehetſz, (*a*)
Mellyért ſok ſzáz Gviné nyereſéged léſzen,
Fejedre maga Márs zöld borostyánt téſzen.
Szólltt: könnyü Nagyságnak engem boſzſzontani,
Próbálja! meg-látom, ha vérit ontani
Nem fogja-é? mennyen tsak azon erdőbe,
Úgy-is Nagyság mostan van tsak heverőbe;
De a' nadrágja-is majd meg-nedvesedik,
Ha publikányokkal ott meg-verekedik.
Jobb leſz, meddig nevet, ha dolgunkba munkál,
Hogy ezen pokolba ne maradjunk ſokál.
Hadd bírják kedvekre aztat a' Négerek,
Mi meg oda mennyünk, a' hol az emberek
Nin-

(*a*) Nagy ſzokás Angliába, hogy a' Gavalérok kakaſokat fetſet kamarákba záratnak, és ottan hizlaltattyák, ſarkantyút, vagy-is lántzétát köttetnek hom'okokra, egy Gavalér a' másnak kakaſsával nap fényen verekedteti maga kakaſsát, ſok ſzáz Gvinékbe fogadnak magok kakaſsai mellett, hogy ezé hamarébb meg-öli a' masikét. Nagyon mérgesek ezek világoſságra jövén, és ſok ſebeket ejtenek egymáson, míglen egyik a' platzon marad.

Digitized by Google

Nintsenek teremtve ördögi képekkel,
Lakjunk velek, és nem ezen perzseltekkel.
Nem ſzólltt a' Gróf többet, Rontót tsak hallgatta,
Hanem a' dolgait tovább így folytatta.

TIZEDIK TZIKKELY.

A' mellybe elö adattatik a' Grófnak ſúlyos betegſége, fel-gyógyúlása, a' Seclavérekkel való háborúja, azokkal tett békeſſége, az Orſzágba ſok féle rendelések tételei, Anpanſanabeſſégre lett fel-emeltetése, élsö Kabar tartás alatt le-tett hite, mind addig, a' meddig a' második Kabar tartatott, egyſzersmind Rontó Pálnak-is a' Négernékkel esett dolga ki-tétettetik.

Kilentzedik napja Augustus havának
Vólt, mellyen baja lett a' Grófnak magának.
Mert öt' érte ollyan nagy forró betegſég,
Hogy mindennek vala életérül kétſég.
Azért Comandóját meg-hitt emberének
Által kellett adni, Májor Malendrének.
A' Tiſztek, hogy meg-hal, bizonyosnak vélték,
Hozzá menvén, töle minnyájan azt kérték;
Hogy mutassa nékik parantsolattyait,
Hólta után hogy ök, mint ſzükſég, dolgait

Digitized by Google

Folytathassák, a' mint a' Király kívánnya,
Az Ország ne légyen mások ragadványa.

Mindjárt-is azokat nékik meg-mutatta,
A' Király szándékát értésekre adta.

Meg-is tanította, mi tévők legyenek,
Hogy fáradtságokért jutalmat vegyenek.

Szólltt: hálála után a' Testamentomát
Meg-lelik, és azon levelek lajstromát,

Mellyeket ő íra a' fő Ministernek,
Tengeri Tanátsos Úrnak-is Rójernek.

Királynak-is ott egy Mandátuma léfzen,
Melly a' Successorát illeti egéfzfzen.

A' Tifztek magokat meg-hajták fzavára,
Ön magoktúl mindjárt Truppok tartására

Le-tettek tíz ezer és két fzáz livrákat,
A' Gróf-is fzint annyit, venni portékákat.

October elein már jobban érzette
Magát a' Gróf, és már ágyát fem őrzette.

Azért-is a' Tingbal vizéhez indúla,
Tökélletessen-is ottan fel-gyógyúla.

Ő azon tartományt, itt meg-tekéntette,
Sambarivereket, mellybe helyheztette.

Már ez előtt Corbi fel-ült egy hajóra,
A' fzárazon pedig Majór ült-fel lóra.

Küldötte e' fziget éjtfzaki réfzére,
Ott fekvő Megyéknek meg-tekintésére.

Tizen negyedikén October havának,
Két követek tőlök levelet hozának.

Írták, hogy Lambuings Király orfzágába
Bé-értek, Királynak maga lak Várába.

Ki-is

Ki-is bé-vezette öket, 's vólt olly kegyes,
Szólitt: kívánna Gróffal, ha lehetne, édgyes.
Ez meg-lett; a' Grófnak esett-is kedvére,
Mivel húsz ezèrrel mindég védelmére
Jöhetett Lambuíng, melly nem kis ſegítſég,
Fökép akkor, mikór jön rá ſok ellenſég.
Az alatt Hiavi itt tudtára adta,
Hogy öt ellenſége megint meg-támadta.
A' Gróf Fulpointbe azon Tiſztnek íra,
A' melly töle egéſz hatalommal bíra;
Hogy közöttök tartó békeſſéget tenne,
Ezen felül mikor Hiavival lenne,
Mondja-meg népére kegyetlen ne légyen,
Mert errül a' Grófhoz gyakran panaſz mégyen.
Ezen dolgok itten mind jól mentek végbe,
De a' Gróf nem egyſzer ſohajtott az égbe,
Mivel túdosítást ö Europábúl
Nem vett, Sanglier ſem tért-meg még úttyábúl.
Gondolta, mind eddig végzett ſok munkája,
Az irígyſégnek leſz óhajtott prédája.
Ez már Isle Frantzba ollyan hírt támaſztott,
A' melly Trupjaira félelmet áraſztott;
Mert Madagascárba más Úr fog adatni,
El-fognak minnyájan akkor botsájtatni.
Tsupán Tiſztyeibe veté bizodalmát,
Kik híven mind eddig meg-tarták hatalmát.
Hívek-is vóltak ök, ámbár ſegitſéget
Nem vettek, ſem Isle Frantzbúl eleſéget.
El-múlt a' mindennel bövelkedö ſzép nyár,
November havának negyed napja vólt már,

Érkezett a' Grófhoz Saphierbájerek
Fejedelme, kiknek vólt vele sok perek.

Esfonslabe, kinek feje vólt beretvált,
Térdeire esett a' Gróf elötte állt,

Kérte, hogy népével venné kegyelmébe,
És ne kételkedjen többé hűségébe.

Felelt: bár népestül meg-szegte a' hitét,
Ellenségévé lett, még-is ezen vétkét

Meg-botsájttya; hanem e' jövő hólnapba
Követeket küldjön; majd dolgozik abba,

Hogy a' Frigy közöttök olly karba tétessen,
Hogy mind a' két félnek haszнára lehessen.

El is jöttek ezek, zokogással szóltak;
Jó dolgok vólt, meddig magokéba vóltak.

Most mint szarándokok ők úgy bollyongnának,
Végtére idegen földön meg-halnának:

Kérték; tsak egy részit engednék honnyoknak,
A' mellyen házakat építni magoknak

Kivánnak, és mindég hívei lennének,
Míg élnek, ellene ők fel-nem-kelnének.

Látván a' Gróf az ő nagy töredelmeket,
Malaszttyába vette mind ezen népeket.

Esfonslabe mihent a' hitet le-tette,
Részit e' Megyének nékiek engedte.

Ez meg-lévén, esett a' Grófnak tudtára,
Mondták Aszszonyok-is füle hallottára:

A' Frantziák ellen hogy a' Seclaverek,
Kik mindenkor vóltak dagályos emberek;

Háborút akarnak mostan indítani,
Mihent tavasz nyílik, mezőbe szállani.

Több

Több Királyokat-is, hogy már fel-ültettek,
Harmintz ezer népet egybe-is gyújtöttek,

A' Sambariverek, a' mint ezt hallották;
El-veſztve magokat lennie tartották;

Mert vélték, hogy a' Gróf ott nem maradhatna,
Kevés népe lévén, ellent nem állhatna.

El-menvén ellenſég majd rajtok töltené
Boſzúját; 's haragját fejekre öntené.

Tudnák, hogy a' Gróffal vannak edgyeſégbe,
Ezen okért tsak hogy nem estek kétſégbe.

Demosthenesnek a' Grófnak kellett lenni,
Hathatós beſzéddel őket arra venni,

Hogy az ellenſégtül ők ne tartanának,
Minden bátorſágba alatta vólnának.

Maga Frigyessihez küldött követeket,
Kérni; hogy küldjenek ők ſegítſégeket.

Minden Fejedelem erre mindjárt kéſz vólt,
Tsak maga Hiavi a' Gróftúl el-pártólt.

De nem tartott tőle, mivel jobbágyai
Szerették a' Grófot, 's vóltak baráttyai.

Azomba ellene a' Farianerek
Fel-költek, 's ezekkel Betaliménerek;

Sietve a' Grófhoz küldött követeket,
Hogy ſegítſégére küldene népeket.

Szólltt a' Gróf hozzájok; hite ſzegéséért
Bünteti Istene ezen nagy vétkéért.

Viaskodjon tehát ellenſégeivel,
Ő ſegitſégére nem leſz övéivel.

A' követek térdre elötte esének,
Engedje-meg vétkét, könyveket ejtének.

Meg-

Digitized by Google

Meg-engedett néki, meg-is békéltette,
Farianerekkel; és hogy eztet tette,

Leg-ottan Hiavi ſegítſéget ſgírt,
Hogy a' Gróffal így bánt, ſzégyenlette, és ſírt.

Ezer hét ſzáz hetven hatodik eſztendő,
Bé-állt első napján, láttya Sanglie jő

Isle Frantzból, nem több tsak négy Rekrutával,
De ezek-is rakva vóltak ſok hibával.

Illy nagy ſegítſéggel vólt a' Birodalom
Hozzája: meg-is ſzűnt minden bizodalom

A' Grófba; mert látta, hogy ez ellenſége,
'S kívánnya dolgának ne légyen jó vége.

Vélte, hogy levelet hoz a' Miniſtertől,
De tsak kettőt hozott, Maillardtúl, 's Ternejtől.

Sanglie Úr azt-is néki jelentette,
Hogy a' Gubernium immár elő vette

Dolgát, és ellene folynak Processusok,
Rágalmazó nyelvnek a' ſzáma igen ſok.

Es tizen-ötödik Lajos Király élni
Meg-ſzűnt: lehetett-is már a' Grófnak félni.

Mert Miniſterium majd meg fog változni,
Ellenſégei ſok bajt fognak okozni.

Az alatt egy követ másikát váltotta,
Hogy jön az ellenség, mindenik mondotta.

Azért kevés népét mindjárt rendbe vette,
Rendeléseit-is, mint lehetett, tette.

Sok tüzes golyóbist, és ſok Rakétákat
Kéſzíttetett; húztak ide Lafétákat.

A' mellyekre nehéz ágyúkat rakatott,
Sántzokat épített, 's árkokat vonatott.

Míg

Míg ezek épültek, két nagy Fejedelmek
Jövének a' Grófhoz, hogy ha engedelmek
Lenne, kívánnának ö vele ſzóllani,
Melly haſznára lenne, ollyakat mondani.
Tsudálkozott; mivel vóltak Secláverek,
Kunifalus, Rosai vala az ö nevek.
Az elsö rég' bírja a' Santiak megyét,
Többi Seclaverek ennek térjét, hegyét,
Sok ſzép ſzínek alatt mind el-puſztították,
Annak lakossait kóldusſágra hozták.
Rosai Hertzegé vala Bojánának,
Párja nem ſok megye vólt Tartománnyának,
De Secláverekнek mostani Királlya,
Kinek az írígyſég ſzívét most-is állja,
Ezen Tartománnyát erövel el-vette,
Magát, gyermekeit Sclávussává tette.
De még-is ö nékik vannak baráttyai,
Több megyéknek velek tartanak Nagyjai,
Azért-is a' Grófnak ök ſegítſégére
Leſznek, ha ſzándékok vagyon tetſzésére.
Nagy örömmel a' Gróf ezeket fogadta,
Es mind a' kettönek jobb kezét-is adta,
Aliátussival hogy leſz védelmekre,
Egymás közt hitet-is tettek ök ezekre.
Más nap' a' Nagyoktól meg-vendégeltettek,
Fökép' Sambairek magokért ki-tettek.
Ellenſégét a' Gróf a' nyakára éppen
Nem várta, mivel ö védelmezöképpen
Ezen háborúját nem akarta tenni,
Mert jobb ártóképpen ellenſégre menni.

Mind-

Digitized by Google

Mindjárt a' Nagyoknak adta-is tudtára,
Hogy ki ki kéſzüljön Márſnak piattzára.

Az holnap' végével táborba fog ſzállni,
És ellenſégeit meg fogja próbálni.

Meg-jelentek; 's a' mint ſátorába gyültek,
Nagy Hadi-tanátshoz fogtak, és le-ültek.

Valamit a' Gróf ſzólltt, mind jónak tartották,
Az egéſz rendelést tetſzéſére hagyták.

Sanglie Kapitányt a' várba rendelte,
Maga helyett abba Comendánsnak tette.

Rendelt-is alája négy jó Fő-Tiſzteket,
Száz húſz katonákat; 's Mosambiquereket,

Hat ſzáz nyóltzvan erős Malagokaikat,
Ezekhez hatvan-hat Európaikat,

Tsak négy ezer négy ſzáz tizen-három főből
Állott ármádája, nem nagyobb erőből.

De vitézek vóltak, 's mind gyakoroltattak,
Sok rendetlen néppel ſzembe-is állhattak.

Fel-oſztá ezeket három Colonára,
Melandre Major Úrt a' jobbik ſzárnyára,

Bouille Hadnagyot ő melléje adta,
Hol ki attakíroz, újjal meg-mutatta.

Bal ſzárnyára pedig Kapitány Czerft tette,
Hadnagy Karbit pedig melléje vetette.

A' Centrumot hagyta a' maga ſzámára,
Hadnagy La Tourt küld'te ennek a' balára.

Három ágyút minden oſztálynak adatott,
Pattantyúst, *Handlangert* oda állíttatott.

Segitſégekre-is két két embereket,
Rendele ezekhez négy Mosambireket.

A'

A' Fejedelmektül érkezett Truppokat
Fel-oſztá, 's illy rendel állítá azokat,

Három ezer hat ſzázt a' jobb ſzárny hátára,
Szint annyit hát megett az oſztály balára.

A' Centrum megé meg öt ezret rendele,
Könyü fel-ſzámlálni, mennyi nép vólt vele.

Ez meg-esvén, mindjárt a' várnak fokára
Ki-tette a' veres záſzlót, és tudtára

Az egéſz ſzigetnek ez által adatott,
Hogy már az háború meg-határoztatott.

A' táborozáshoz népét hogy ſzoktassa,
Azt mint ſzenvedhetik, maga-is láthassa;

Negyedik Aprilis napján egy térſégre
Ki-ſzállítá öket egy ſzép kiesſégre.

Hiavinak ötse Mulem nevezetü,
Gyönyörü iffiú bátor tekíntetü,

Kevés napok múlva ide el-érkezett,
Ezer két ſzáz ötven iffiat vezetett.

Hogy ezek legyenek a' Grófnak Gárdája,
Mindenik deli vólt, ſzép vólt a' ruhája.

Aprilis havának utólsó napja vólt,
A' Gróf maga minden Tiſzttyeihez íly ſzólltt:

Jelen van az idö, fegyverhez kell nyúlni,
Az ellenſég ellen ſzükſég meg-indúlni.

Száz kilentzven három hajóra ültette
Népét: az elsöbe maga ült 's vezette.

Sok idegen Trup jött az útba hozzája,
Minden nap nöttön nött Népének ſummája.

Igen ſzerentséssen mindenüt evedztek,
Tsak egy helyt ſziklához a' mint el-érkeztek;

Két

Két hajó, mellyeken nehéz ágyúk vóltak,
Víz ſebeſſégétül itt ehez tsapódtak,
Mindjárt-is le-ſzálltak ennek fenekére,
Agyúk ki-vonattak még-is a' ſzélére.
Azért a' bal oſztályt ezeknél hagyatta,
A' melly az ágyúkat utánna vonatta.
Negyed Május napján Herbajhoz jövének,
Aliátusok-is oda érkezének.
Még nem indúlt, mikor már ezt így rendelte,
Szavát-is fogadták, mert minden kedvelte.
Még tábort nem ütött, már ollyan hírt kapott,
Hogy Malendre Úrra az ellenſég tsapott.
Tizen-két hajóra ſzállíttatott népet,
És így külde néki elég ſegítſéget.
Maga oſztállyából valók vóltak ezek,
Tsak néhányan vóltak a' Malagozerek.
Ezek Kapitánnya a' Grófnak tudtára
Adta; hogy egy helyt ért víznek ſzurdokára;
És itt az ellenſég reája támadott,
De meſzſze vólt, azért ö tsak el-haladott.
Újra megint esett Grófnak értésére,
Hogy a' Szeklaverek Antongin térére,
Meg-rémúlvén viſzſza vonták már magokat,
Es ott akarnának gyújtni több Truppokat.
Azért-is utánnok ſebes marsokat tett,
Bár hegyeken által nehezen mehetett.
Fökép az ágyúkkal dolgot adott menni,
De meg-kellett még-is mind ezeknek lenni.
A' mint az hegyeket immár hátra hagyta,
Négy ezer Frigyese magát hozzá adta.

Meg-

Digitized by Google

Meg-tudta itt a' Gróf, hogy egy erdő meget
Állna az ellenség, a' kit-is ez fedett.

Rajtok mene a' Gróf hajnal hasattával,
Meg-virradt, hogy szembe lett ez ármádával.

De mihent ágyúit reája lövette,
Mindjárt szaladásra ez a' dolgát vette.

Három tábora vólt, de mindenikébül
Ki-űzte: szaladott minden erejébül.

Nehány napok múlva el-jött Tihenbató,
Ez Fejedelem vólt Antoingbúl való.

Le-vólt beretválva haja, és szakálla,
Nagy meg-alázodva a' Gróf előtt álla.

Meg-követte ötet, hogy Szeklaverekkel
Tartott, és terhelte magát illy vétekkel.

Tartománnyát önként néki ajánlotta,
Kérte, mondja, ötet hogy meg-hódította.

Tsak kormányozását Országának kérte,
Mellyért-is hogy adót fog fizetni érte.

Szeklavereknek-is hatalmas Királlya,
Látván, a' háborút vele ki-nem-állya;

Követeket küldött békesség pontokkal,
A' mint eleibe jöttek ők azokkal;

Szóllt a' Gróf, hogy ha ő kíván békességet,
Kövesse-meg elől, úgy tám ér jó véget.

El-mentek, de hamar magok Királyokkal
Meg-tértek; sok drága szép ajándékokkal.

Sok hízott ökröket, követ, 's pénzt hoztak;
Sklávusokat sokat ők ajándékoztak.

Hitet tett minnyája a' Gróf hűségére,
És így immár dolgok kívánt véget ére.

Digitized by Google

Az óhajtott követ sok idő vártára,
El-jött Juniusnak ötödik napjára,
A' Grófot felette meg-örvendeztette,
Általa az Udvar' leveleit vette.
Meg-tudta azokból, hogy a' fő Minister,
Syrén nevü hajót küldené már egyszer.
Mellyet terheltetett sok hadi szerekkel,
Portékákkal, arany, és ezüst pénzekkel.
Hamar segitség is fogná ezt követni,
Mellyet egy Obester fog hozzá vezetni.
Öröme a' Grófnak nem sokáig tartott,
Mert a' hajó Düfén révénél egy partot
Érvén; itt hírtelen támadott nagy szélvész,
Látván a' Kapitány, hogy a' Syrén el-vész;
A' népet két kissebb hajóra ültette,
Az el-süllyedéstül még-is meg-mentette.
De a' hajó szirtrül szirtre hányattatott,
A' zúgó habogtúl el-is boríttatott.
Ezt meg-tudván, mindjárt Louisburgba indúlt,
A' hol-is leg-ottan a' pennájához nyúlt.
Ministernek ezen szerentsétlenséget
Meg-írta; aztat-is, hogy szenved inséget.
Utánna el-jöttek mind az ő Trupjai,
Azok-is, kik vóltak Aliátussai.
Vóltak ezek néki nem kevés terhére,
Mert ki ki tőle várt mindent élelmére.
Kéz alatt tudtokra ezen dolgot adta,
De még-is tsak egy-is ötet el-nem hagyta.
Mert Isle de Frantzbúl Hiavi levélt vett,
Mellybe baráttyától illy tudósítást vett.

Hogy

Hogy Grófnak Párisba kelletik el-menni,
Ott minden dolgait elő fogják venni.
Végtére tsak arra kérte már ezeket,
Leg-alább, hogy küldjék viſzſza a' népeket.
Szólltak: hogy ők eztet éppen nem tehetnék,
Mert ötet erővel oſztán el-vihetnék.
Ezek után hozzá jött négy Fejedelem,
Minden ſzolgájoknak ruhája vólt ſelyem,
Ramaraombé vólt edjik, más Rasfangúr,
A' harmadik Manding, negyedik Kaul Úr.
Számos katonákkal a' mint érkezének,
Tábori muzsikák közöttök zengének.
A' Záſzlók lobogtak, ſzép rendel meg-áltak,
A' Gróf háza előtt már tsak arra vártak;
Hogy adjon nékiek ő Audientziát,
Mert ők-is értették jól a' Politziát.
A' Tiſzttyeit a' Gróf magához hivatta,
Mivel, mit akarnak, aztat nem tudhatta,
A' Grófnak Tiſzttyei őket meg-tiſztelték,
A' négy Fejedelmet hozzá bé-vezették.
A' köſzöntés után alatsony ſzékekre,
Mert illyen pompánál ülnek ők illyekre,
Le-ültette őket: hárma ezt meg-tette,
Tsak Rasfangúr állva beſzédjét kezdette.
Aldasson azon nap, a' melly nap tégedet
E' világnak adott, 's láthatta képedet,
Áldottak légyenek azon kegyes ſzülők,
Ki ſzültek, neveltek, és nékünk adtak ők.
Áldott azon óra, mellybe e' ſzigetbe
Lábadat bé-tetted, 's vetted ezt kedvedbe;

Digitized by Google

A' Madagaskári minden Fejedelmek,
A' kiknek te hozzád igen nagy ſzerelmek;
Mivel ſzíveiket ſzívedhez ſzegezted,
Mellyel hűſégedre le-is kötelezted,
Meg-hallották; hogy a' Frantziák Királlya
Kívánnya helyedet, hogy más Úr meg-ſzállya.
Haragſzik, gondollya, hogy pártossá lettél,
Mivel Sklávussává te minket nem tettél.
Azért gyűltek ide, hogy veled végezzék,
E' környül-állasba dolgod el-intézzék.
Nagy hajlandóſágok, a' mellyel te hozzád
Viseltetnek: nékik éppen nyugtot nem ád.
Hogy titokba hadják nagy eredetedet,
Fejedelmi vérbül lett ſzületésedet,
És hogy Ura vólnál egy nagy tartománynak,
A' mellynek népei tégedet imádnak.
Azért-is jelentem mostan én, Rasfangúr,
Mivel világ tarttya, én vólnék abba Úr;
Minthogy Ramininek az ö Nemzetébül,
Tsak én magam élnék, és vólnék Neméből;
Ellent mondok világ vélekedésének,
És tartlak Ramini igaz Hæressének.
Istennek ſzent Lelke, melly Kabarunk (a) felett
Repdes; hitt tettünkel ollyan rendelést tett,

Hogy

(a) Kabar: ezen ſzó a' Madagaskári lakosok között annyit tészen, mindha mondanák: Nagy tanátskozó gyülés.

Digitized by Google

Hogy tégedet vallyunk Anpansancabének, (*a*)
Urának azon nagy Tartomány népének
Vallunk-is; e' nép fog tégedet fedezni,
A' Frantzia Király ellen védelmezni.
Ezen beſzéd után karokra fel-vették
A' Grófot: 's el-kéſzült Trónusra emelték.
Nagyon kiáltoztak, nem hallatott más hang,
Hanem tsak ez: *mule! buz mir! Tihang! Tihang* (*b*)
Kérték ezek után, más nap gyülés lenne,
A' mellybe maga-is, a' Gróf hogy bé-menne.
De hogy ne kisérné önnön katonája,
Hanem a' Nemzettül állított Gárdája.
Száma ezer két ſzáz főbül állott ennek,
Gyönyörü ſzép vala, tetſzett minden ſzemnek.
A' Gróf itt kedvekre meg-tett mindeneket,
Meg-köſzönte az ő nagy tiſzteleteket.
Mind a' négyen erre lábához borúltak,
El-bútsúzván magok úttyokra indúltak.
Tsak alig hogy ezek Gróftúl bútsút vettek,
Ön Tiſzttyei közzül hárman itt termettek.
Ötven katonák-is jöttek még ezekkel,
Mutatták, vólnának hozzá jó ſzívekkel.
Szólltak: ők jól tudnák, hogy Isle de Frantzba
A' Grófot kívánnák fogni minő ráncba.

(*a*) Anpansancabe: annyit téſzen, mint minden Fejedelmeknek Fejedelme.

(*b*) Mule, Buzmir, Tihang: ítéletem ſzerént ezen ſzavak ollyak leſznek, a' mellyeket valamelly öröm napján ſzokott kiáltani azon nép, mint mi Európáiak: Vivat! éllyen! ſzoktuk kiáltani.

Digitized by Google

Azért a' szigetet, mint sem hogy el-hadják,
Inkább életeket minnyájan ők adják.

Lakossokkal vannak ők egy értelembe,
Azért is ne légyen a' Gróf félelmbe.

Ne-is nézze őket úgy, mint katonákat,
Hanem mint jobbágyit, avagy-is szolgákat.

A' dolgot ki-verni kivánta fejekből,
Nagy rosz következik gyakorta illyekből.

De az ő szavára éppen nem hajlottak,
Kérése után-is hozzá így szóllottak:

A' Ministernek ők jól tudják munkáit;
Isle de Frantznak-is az ő Caballáit.

Lakossokat ezek rá akarták venni,
Hogy ha őt' meg-ölik, nagy haszsnok fog lenni.

Egész Isle Frantzot ők inkább ki-vágják,
Mint sem Madagaskárt, 's a' Grófot el-hadják.

Kérte; hogy legyenek egy kevés türéssel,
Míg az ég hozzájok lészen kedvezéssel.

Vólt tizen-hetedik Augustus napja már,
A' mellyen tartatott az el-rendelt Kabár.

Pontba, hogy kilentzet el-vere az óra,
Hatvan Fejedelmek ülének-fel lóra.

Jövének felette díszes nagy pompával,
Sok katonasággal, sok tzifra szolgával.

Huszon-öt ágyúkkal a' Gróf dürögtetett,
Így fogadta őket, így tett tiszteletet.

Azok' népe egy nagy kereket itt formált,
Minden Fejedelem, Gróf-is ebbe bé-állt.

De lovárúl itten ki ki már le-szált vólt,
Mononganor fel-állt, első vólt, ki így szóllt:

Mi

Mi 'nagy Fejedelmek, kik itt egybe gyültünk,
Mint népnek fejei, e' tanátshoz ültünk;
Tégedet illető igaz örökſéged,
Mérték nélkül benned lévő böltsesſéged
Kénſzerített minket Anpansancabének
Válaſztani téged minnyájunk fejének.
Azért ved-fel, kérünk e' nagy Méltóſágot,
De úgy hogy el-hidjed, bennünk álnokſágot
Nem reméllſz; mert hozzád igaz a' mi ſzívünk,
Felely e' ſzavakra mostan arra kérünk.
Felelt a' Gróf: az én belső érzésemnek,
És hozzátok vonzó nagy ſzeretetemnek
Nints határa: mivel Anpansancabének
Válaſztottatok Ti, magatok Fejének.
Fogadom; hogy leſzek egyedül haſznára
Az orſzágnak, 's Tagok boldogítására.
Ajánlom én néktek a' jó egyesſéget,
Egymás között való tsendes békesſéget.
Gazdag orſzágtoknak így haſznát veſzítek,
És annak gyümöltsét békével eſzítek.
Sok kintsel leſz tele a' ti Tárházatok,
Ha kereskedésre adjátok magatok.
Meg-mutatom néktek igen könnyen úttyát,
Ki-ſzáradhatatlan forrásos ſzép kúttyát.
A' Gróf itt beſzédjét mihent el-végzette,
A' négy Fejedelem mindjárt ki-hírdette:
Anpansancabének hogy ő válaſztatott,
A' nép közt nagy öröm, víg ſzózat hallatott.
Egy fertályig tartott a' nagy lövöldözés,
Az éllyen kiáltás, és a' Tihang zengés.

Digitized by Google

Mihent tsendesség lett, Sanse Fejedelem,
Többibe, mint ebbe, nem vólt olly értelem.

Fel-állott, és szóllott: a' népnek fejébe,
A' Grófhoz mivel ő jött ennek képébe:

Frantzia Királynak hogy ő a' malasztyát
Köszönnye-meg, hadja-el a' szolgálattyát.

Kik Madagaskárba kivánnak maradni,
Népe közzül nékik engedne itt lakni.

Mondja-meg aztat-is, hogy mellyik megyébe
Kíván lakni; mert ez álna tetszésébe,

Ott fognának néki várost építeni,
Azt Királyi módon fel-ékesíteni.

A' két első pontra reá állott mindjárt,
Utolsórúl így szólltt: hogy ne szenvedjen kárt

Az Ország: leg-jobb lesz, hogy ha közepére,
Építi a' várost, nem pediglen féle.

Mert így egyaránt lesz minden Tartományhoz,
Annyi fáradtsággal megy egyhez mint máshoz.

Szólltt tovább; hogy kiván ollyan törvényeket
Bé-hozni; a' mellyek a' lakó népeket

Bóldogságra hozzák, mert az igazságot
Szolgáltatni fogják, és a' hamisságot

Ki-írtják, mindennek magáét meg-adják,
Az erőszak tételt pedig el-háríttyák.

Bé-kívánnya hozni a' kereskedést-is,
Hogy nagy haszнок légyen, s' föld mivelést-is.

Az Országot pedig ellenségek ellen
Oltalmazni fogja, bár mennyi fel-kellyen.

Sokakat emelni fog ő Tisztségekre,
Kik vigyázni fognak nem tsak tengerekre;

Hanem

Hanem megyékre-is, azok határára,
Igy nem jön az Ország semmikép' kárára.

E' beszédje tsak a' sok kérdést okozta,
Minden Fejedelem, mint tesz, tudakozta.

Sokáig kelletett néki magyarázni,
Mint a' szénát szokás, szavát úgy meg-rázni.

Mert minden szavait ők latra vetették,
Miglen a' dolgoknak velejét értették.

Meg-értvén mindenik, örüle felette,
Végtére Rasfangúr eztet jelentette

A' Fejedelmeknek, Grófnak-is kell menni
A' Pagódba; 's hitet Láma előtt tenni. (*a*)

Vér lesz ezen hitnek le-petséltetése,
Kezébe-is vólt már Rasfangúrnak kése.

A' Pagódba menvén, a' hitet le-tették,
És a' Grófot félig meszteleníttették,

Egy kiss sebet vágott bal mellyén Rasfangúr,
Szitt abbúl egy tsep vért itten mindenik Úr.

Nagy átkokat mondtak ollyannak fejére,
Ki közzülök jutna hite szegésére.

Forró szurkot két Pap, míg átkoztak, kavart,
Illy ájtatossággal végzék-el a' Kabart.

Gróf ki-ment: Záslókat földig le-hajtottak
A' Truppok, az után a' földre le-raktak

A' Fegyvert; 's mellyekre tették a' kezeket,
Mutatták hozzája ezzel hüségeket.

(*a*) Pagód a' Chinai, Japoniai, és Madagascári Pogányoknál-is Templomot tészen, Láma pediglen az ő bályány Istenek, mellyről az én Nótariusom bővebb meg-világosítással szóll.

Digitized by Google

Húsz ökröket nékik a' Gróf le-vágatott,
Pályinkát tizenkét hordóval adatott.

Tizen egy ezeren vóltak öszveséggel,
A' Gróf hogy ezt tették, vette szívességgel.

Napnak le-száltával jött hat száz mennyetske,
Nyomokba ezeknek annyi lány szüzetske;

A' Grófnak érkeztek ők köszöntésére,
Énekeltek, tántzba mennének végtére.

Keszkenőket, gyürüt, tükröt, pántlikákat,
Osztatott közöttök, 's bőven pályinkákat.

Fejér személy egy sem vala ezek között,
Mind négernék vóltak, ki ki úgy öltözött;

Hogy mind örülteknek kelletett mondani
Azokat; vagy váznak lehetett tartani.

Mert ábrázattyokat tarkára festették,
Mint a' habos márvány, ollyanokká tették.

Fejekre fel-szúrtak sok színü tollakat,
Meg-foszlottak ettül sok Publikányokat.

Mert egy sárga vala, más kék, zöld vagy veres,
Ki olly szín, mint mikor zúztúl a' fü deres,

Nem egy szajkót, herkályt, ők meg-mellyeztettek,
Rigók tollait-is ők fel-bigyeztettek.

Nyakokra kötöztek apró réz tsörgőket,
Tarka Üvegekbül kaláris füzőket.

Apró lántz, 's gyürü vólt fülökön ált szúrva,
Orrokba karikák, mert ált vóltak fúrva.

Szoknyájok tarka vólt, olly vala kötények;
De mind selyem vala, bár vóltak szegények.

Nem tzipőt; fa tzókót vontak-fel lábokra,
Boríttottak veres tafotát azokra,

Mint

Mint a' kása törö, ha mentek, dobogtak,
Ha nyáj Júh meg-ſzalad, tántzba úgy kopogtak.

El-ſzenvedhetetlen vala éneklések,
Sikójtottak, mint ha ſzáz borotva kések

Metélné testeket, vagy böröket nyúznák,
Vagy-is kínzásokra minnyájokat húznák.

Tántzok pedig állott ſok tsúfos hajlásbúl,
Mint kabótza ugrik, olly forma ugrásbúl.

Tsak fejérét akkor ſzemeknek láttatták,
Görbére vont ſzájok fogait mutatták.

Almélkodva nézte e' tántzot Rontó Pál,
Látta a' Gróf, hogy ö hozzájok közel áll.

Igy ſzólltt hozzá: Palkó!a' tántzba mért nem mégy?
Ládd, ma nagy Úr lettem, azért hát vígan légy.

Szólltt: Nagyſágos Uram! tsak hadd ordítsanak,
Tántzolni férfival látom nem ſzoktanak.

Sárkány módra ugyan tudnék ordítani,
De nem öt hat rétre, mind ök, úgy hajlani.

A' Fejedelmeket Gróf itt ſzóllította,
Hogy kedves embere vólna, meg-mondotta.

Azért-is ſzeretné, hogy ha aztat tennék,
Hogy a' Néger Dámák ötet tántzba vinnék.

Ezekhez mihent a' Fejedelmek ſzólltak,
Parantsolattyokat tenni kéſzek vóltak.

Mindjárt-is ki ide, ki oda rántotta,
Hajlontak körülte, de egy ſem bántotta.

Két fülét bé-dugta, mert majd meg-ſiketült,
Nagy ſikójtásokkal hozzája annyi gyült.

Végtére maga-is nem tudott mást tenni,
Látván, hogy néki-is a' tántzba kell menni.

Kegyet-

Digitized by Google

Kegyetlenül, mint a' farkas, úgy ordított,
Hajlott, bukfettyet hányt, mint örült visított.
Mind ezeket ő a' Gróf' kedvéért tette,
Nevette-is ezen tántzot ő felette.
Tántz után Rontónak földre kellett ülni,
Két Néger lány kezdé a' haját fésülni
Újjával; és aztat nyállal fimíttották,
Mert előbb a' tzopfját ők már ki-bontották.
Más két lány tollakkal meg-töltött nagy kosárt
Hozott: mi leſz ebből, már Rontó arra várt.
Mindjárt-is a' haját tollakkal tzifrázták,
Sok-féle ſzínükkel fejét meg-tarkázták.
Most immár a' földről fel-állni kíntetett,
Már mit teſznek vele tétúl tekíngetett.
Látván, egy Néger lány jön egy hegyes árral,
Más pedig valami zsíros büdös ſárral,
Fel-gyürközve vala mind kettőjök karok,
Gondolkodott, ugyan mit akarnak azok.
Hogy ált fogják fúrni az orrát, mutatták,
Immár a' tzimpáját fogni-is akarták;
Szép tsörgös karikát teſznek fúrt lyukába,
Szint' úgy két fülének ált'-ſzúrt gombájába.
Bíztatták, fájdalma nem fog néki lenni,
Mert a' büdös ſárral ſebét fogják kenni.
Azután bé-festik tarkára ortzáját,
Veres miniummal körös körül ſzáját.
Meg-ſzeppent, nem tetſzett Rontónak a' dolog,
Mivel ſok Néger lány körülötte forog.
Ki lábát, ki karját, ki nyakát tartotta,
Már az egéſz testét alig mozdította.

Né-

Négernék azt vélték, hogy ők jót munkálnak,
Mivel ő belölle majd szépet formálnak.

Tudta Rontó, hogy ők azt észre sem veszik,
Hogy ezekkel ötet kész bolonddá teszik.

Vadak lévén, tudta vad a' terméſzetek,
'S hogy illy vad szépségbe gyönyörködik eszek.

Látván itt, hogy már az operátzióhoz
Hozzá akar fogni, nyúlni kezd orrához;

Illyen teremtette orromat nem fúrod,
Kiáltott; sem pedig fülem' ált' nem szúrod.

Egyet jobbra, a' mást balra taszította,
De mindnyáját ezzel fel-haragította.

Szaladt Rontó, mert itt mást már nem tehetett,
Még jó hogy a' házhoz életbe érhetett.

Mert melly nagy zúgással esik a' jég-essö,
Olly zúgással érte a' hátát a' sok kö.

Mint füz-fának pihe, a' sok toll szint' úgy szált
Fejéröl; a' merre futott, a' föld tarkáltt.

Ki a' Burkusoktól, Kozákoktól sem félt,
Néger lányok elött most szaladásra kélt.

Néhány kö a' hátát derekassan érte,
Látván a' Gróf; a' négy Fejedelmet kérte,

Hogy a' Négerneket le-tsillapítanák,
Egész múlatságot végére hajtanák.

Mindjárást-is eztet ök meg-tselekedték,
Mivel már a' Grófot magát-is féltették.

El-is mentek azok magok tanyájára,
Szintúgy az Urak-is, ki ki szállására.

Rontó fel-öltözött, 's hogy a' Gróf vatsorált,
Háta megé állott, tányért tartván, szolgált,

Szóllt

Szólltt hozzá: a' Bálba magad' ki-tántzolád,
Hát hová lett az a' ſzép tollas frizurád?

Felelt: üsse mennykö az illy átkozott bált,
Kevés híjja vólt, hogy nem ſzenvedtem halált.

Elöl fülem', orrom' akarták ált'-fúrni,
Erövel karikát rézből abba ſzúrni.

Hogy azt nem engedtem, kövel hajigáltak,
Dagadt-is a' hátam, néhányan találtak.

Soha többé ezen fekete tsókákkal
Nem fogok múlatni, az illyen adtákkal.

Mint a' kutyák ezek úgy karazéroznak,
Mert ſzerelmek után fájdalmat okoznak.

Nem láthatta Nagyſád, hogy a' földön ültem,
Ök belém ſzerettek, én pedig ſzédültem.

A' nagy ſzeretetből ki hátam' harapta,
Ki karomat marta, ki lábamat kapta

Foga közzé; és már tsak alig állottam
A' nagy ſzeretet köztt, hogy nem káromkodtam.

Kutya ſzerelmeknek testemen leſz jegye
Két hétig-is, hogy ö mindnyáját meg-egye.

Szólltt a' Gróf: ök eztet ſzeretetből tették,
Nagy indúlattyokat mert el-nem-rejthették.

Ha ált' hagytad vólna fúrni az orrodat.
Tán nem marták vólna akkor a' karodat.

Orron fogva húztak vólna úgy magokhoz,
Könnyebben jutottál vólna a' tsókokhoz.

Az ö tsókok nem más, hanem marakodás,
Övék légyen az illy eb karazérozás.

Nem jó vad marhával embernek jádzani,
Mert meg-fogja ötet végre martzongani.

Nagy-

Digitized by Google

Nagysádnak kívántam tenni múlatſágot,
Míg élek, nem teſzek több illy bolondſágot.
Ki kutyával jádzik, bot légyen kezébe,
Mert máskép' meg-marja, tartsa azt eſzébe.

TIZEN-EGYEDIK TZIKKELY.

A' mellybe az elébbi tzikkelybe elő-adatott dolgai a' Grófnak tovább-is folytattatnak. Megint Kabar tartatik. A' Gróf mint Anpanſankabe meg-esküſzik, a' maga hívatallyát leteſzi, az Orſzágot jó rendbe hagyván, végképpen Frantzia Orſzágba mégen. Rontó Pál-is vele mégyen, el-bútsúzik Siberiától, és azon meleg tartományoktól-is, a' mellyekbe járt, egyſzersmind a' Tengerektől-is.

Más nap' azt végeztek itt a' Fejedelmek,
Mivel véghez mene már az ő értelmek,
Hogy haza mennyenek a' magok népekkel,
Sanse Úr maradjon itt három ezrekkel;
A' Grófnak ezekkel leſz bátorſágára,
És figyelmezni fog parantsolattyára.
Haſznos vélt a' Grófnak Kabárnak e' tette,
Mert egy kereskedő néki jelentette
Fuilpontból, dolga hogy roſzſz karba vólna,
És Isle de Frantzba minden arról ſzóllna;

Hogy

Digitized by Google

Hogy öt' minden órán árestomba teſzik,
Processusa léſzen, ſzámodásra veſzik.

Ennek a' mondása hamar valóſág lett:
Mert egy baráttyától a' Gróf levelet vett.

Írta ez: Sevrõ Úr, 's vele Bellecombe,
Egy Fregátán, mellynek neve Consolante,

Hogy Isle de Frantzba már bé-érkezének,
Egyedül a' Grófot el-vigyék, jövének.

Magokkal bé-viſzik öt' Europába,
Le ſem teſzik hanem Páris városába.

Nagy hajlandóſága a' Fejedelmeknek,
Szint olly ſzeretete a' földi népeknek,

Mindenképpen ſzívét meg-bátorította,
De a' Ministernek bánása bántotta.

El-is tökéllette a' Gróf azt magába,
Hogy nem marad tovább õ ſzolgálattyába.

Így baráttyainak több haſznot fog tenni,
Sok Cabaláktúl-is azzal ment fog lenni.

Louisburga éppen az ablakjába állt,
Mikor Eguillonnál e' hajó révbe ſzált.

Egy levelet mindjárt Bellecombe 's Sevrõ;
Mellybe alá-írá a' nevét e' kettõ;

A' Grófnak küldöttek, és adták tudtára,
Hogy õk a' Királynak parantsolattyára,

Komissáriusok lettek, 's úgy jöttenek,
Ĩs parantsolatot õk ollyat vettenek,

Hogy Párisba küldjék öt' ezen Fregátán,
Mivel itten dolga nem léſzen ez után.

Az elsö pontra vólt a' Gróf mindjárt kéſzen,
De a' másodiknak ellent állt egéſzen;

Fe-

Digitized by Google

Felelt, 's kérte öket: ſzárazra jönnének
Hozzá bátorſággal, 's éppen ne félnének.

Más nap a' ſzárazra ők el-is érkeztek,
Köſzöntötték egymást, de mást nem végeztek.

Hanem egy papirost a' Grófnak nyújtottak,
Hufzon öt kérdések a' mellyen állottak.

Ezekre felellyen ſzükſég, jelentették,
Egyrűl másrúl oſztán beſzédjeket tették.

Sétáltak azután, az épületeket
Vizsgálták, a' várat, 's több erősségeket;

Az Ispitályokat, és a' Tárházakat,
Lakosok ſzámára épített házakat.

Számadásait-is mind kettő nézgette,
A' hadi Státusról végtére itt tette

Gróf relátzióját; azt melly rendbe hozta,
Munkája a' népnek javát mint okozta.

A' két Úr a' Grófnak harmad nap egy írást
Adtak megint, de ez foglalt magába mást.

Mert ebbe mind jóvá hagyták a' dolgait,
Minden rendelésit, és ſzámodásait,

Száz tizen-öt ezer livrát a' Tárháznak
Hogy ő költsön adott, tartották igaznak.

Obligátziót nyert tölök e' ſummárúl,
Nem félt, hogy ezentúl fejére roſz hárúl.

Bellecombe Úrnak más nap hivatalát
Örömmel állt adta, meg-hajtván itt magát.

Sangliéhez fordúlt, néki a' Truppokat
Adta által, 's kérte, viselye gondokat.

Komissáriusok el-mentek itt tűle,
Hogy illy jól ment dolga, ő azon örűle;

Digitized by Google

De parantsolatot hamar tölök veve,
Hogy hivatallyát ö ámbár már le-teve,
A' Coloniára még-is gondja légyen,
De épületeket, 's tseréket ne tégyen.
Míg parantsolatot az Udvartúl veſznek,
Akkor majd meg-tudják, hogy mi tévök leſznek.
Felelt a' Gróf: mivel immár mindeneket
Által adott, többé ö ezen terheket
Magára nem veſzi; már más folytathattya,
Leg-kissebbe magát ö nem avathattya.
Írtak megint, hogy ök a' resignálását
Éppen bé-nem-veſzik, míglen az írását
Az Udvarnak arrúl ök nem fogják venni,
Addig ö tartozna ſzolgálatot tenni.
Látta, Fulpointba hogy viſzſza eveznek,
De azt nem tudhatta, hogy ott mi végeznek.
Kevés napok múlva, Truppoktúl követek
Érkeztek a' Grófhoz, jelentették ezek;
'S általok Sanglie; hogy ö fel nem veſzi
A' Komandót: velek, ha e' roſzſzat teſzi,
El-pártolni fognak mindjárt a' Királytúl,
A' néphez állanak egéſz ármádástúl.
Hogy ö a' Királynak illy kárt ne okozzon,
Rebelliót dolgok nép közé ne hozzon.
A' Komandót megint illy móddal fel-vette,
Hogy magát a' hittúl ö ſzabaddá tette.
Mert ennek a' lántza akkor el-ſzakadott,
Mikor Sangliének az által adatott.
A' Fejedelmeknek esvén értésekre,
Hogy a' Gróf resignált, vala nagy kedvekre.

Mint

Mint Anpansancabe, kérték, hitet tégyen,
Tizedik Október napján hogy ez légyen.

Egyebet itt a' Gróf immár nem tehetett,
Hanem újra megint egy Kabart hírdetett.

Szólltt itt: a' Királynak hogy ő ſzolgálattyát
El-hagyta: de tudni ki ki akarattyát

Kivánná: mondják-meg; a' Coloniákat,
El-hadják-é? vagy-is teſznek több munkákat?

Mert ő a' Királynak mind meg-jelentené,
És a' mint jobb lenne, dolgokat végzené.

Kevés tanátskozás után ők fel-keltek,
A' Gróf ſzavaira imígyen feleltek:

Ha jót kívánſz te a' Frantzok Királlyának,
Írj néki; hogy tartson minket baráttyának;

De jobban ſzeretnénk te alattad élni,
Mert úgy nem kellene ſenkitűl-is félni.

Te vagy a' mi Urunk, te vagy a' mi Atyánk,
Allattad nem hárúl ſemmi roſz mi reánk.

De ha a' Frantziák tégedet útálnak,
Mi-is őket, és majd mind mi mellénk állnak.

Sok ellenſégeik, 's rajtok erőt veſzünk,
A' mi lehet, érted mindeneket teſzünk.

De kérünk igérd-meg, hogy jobban ſzeretel,
Mint a' Frantziákat, ſoha meg ſem vetel.

Szólltt: engedelmesek ha leſznek hozzája,
Köſztök akar élni, itt léſzen hazája.

Itt Madagaskárba olly nagy ſzeretettel,
Grófhoz a' földnépe vala, 's tiſztelettel.

Hogy nagyra vihette vólna a' hatalmát,
Ha kivánta vólna meg-tenni ſzorgalmát.

Digitized by Google

De meg-vetette ő emberiség kénnyét,
Nem követte ezen Nemzetnek törvénnyét,
Melly Fejedelmének tsak őt* választotta,
Földi Istenének tsak nem majd tartotta.
Hanem azt magába ő meg-határozta,
Látván e' ſzigetet olly formára hozta,
Mint egy Birodalom kíván; ő el-mégyen
Párisba, melly karba ezen ſziget légyen,
Meg-jelenti: de itt ő nem fog mulatni,
Szerentse más átat fog néki mutatni.
Talál olly hatalmat, a' melly Madagaskárt,
Óltalmába veſzi, tudja nem ſzenved kárt.
A' mint fel-virradott tizedik December,
Mind a' Fejedelmek, 's ſzámtalan ſok ember
Meg-jelentek, a' hit ünneplés tartásra,
A' Gróf-is kéſzen vólt már az el-mondásra.
Mihelyest az ágyúk három Salvét tettek,
Fejedelmek hatan a' Grófhoz ſiettek,
Le-kisírték őtet egy tér közepére,
Mellyre harmintz ezer vitéz már el-ére,
A' kik egy nagy tágas kereket formáltak,
Ebbe egyedül tsak a' férfiak áltak.
Hátok meget pedig állott az Aſzſzony nép.
Az egéſz rend tartás vala itt igen ſzép.
Fel-állott, így ſzóllott itten-is Rasfangúr,
Hallgatta ſzavait mind ſzegény, 's minden Úr:
Áldasson Sananhár! ki maga népéhez
Viſzſza tért örökös, és hív ſeregéhez.
Áldott légyen a' mi Öseink Törvénnye,
Mert e' Nemzetünknek Istápja, 's reménnye.

Ez

Ez ád most e' népnek ingyen Kegyelmébül
Olly főt melly származik Ramini vérébül.

Miólta a' Nemzet illyen fővel nem bírt,
Iga, nyomorgatás alatt szüntelen sírt.

Úgy élt mint vad állat; egymást veszteggette,
Rokon a' rokonát ölte, vagy kergette.

Tulajdonságok vólt az erköltstelenség,
Az igazság meg-hólt, élt a' hitetlenség.

Itten Rasfangúr Úr a' Grófra mutatott,
Kiáltott: az egész Nemzet itt hallgatott.

Népek! im ez azon hatalmas és Nagy Fő,
Ki Ramini vérbül való, nem más: ö! ö!

Ramini Atyánk vólt, és Ombiasabé,
Ő-is az lesz, azért ezen nyilat, lád-é?

Majd kezébe adom, mellyel védelmezzen,
Örök békességet köztetek szerezzen.

Esmérjétek ötet Ampansancabének,
Es maradékjának Ramini vérének.

Intlek! hogy a' Törvényt, és öt' szeressétek,
Így bóldogok lesztek, bizonnyal hidjétek.

Ezeket így szóllván, a' Grófhoz fordúla,
Hozzája meg így szólltt, a' nép könyve húla.

Te Ramini vérnek igaz Maradvánnya,
Népünknek záloga, égnek adománnya.

Kérd ama nagy Lámát, légyen erősséged,
A' ki szent lelkével világosít téged.

Légy igaz; szeressed ezen híveidet,
Úgy tekintsed öket, mint gyermekeidet.

Az ö szerentséjek szerentséd fog lenni,
Dolgod, 's az ö dolgok, mind jól fognak menni.

Digitized by Google

Légy ezek paissa, légy erös óltalma,
Így téged meg-nem-ront seńkinek hatalma.

Most adta a' nyilat a' Grófnak kezébe,
És közelébb álla a' Gróf ellenébe,

Több Fejedelmekkel borúlt ortzájára,
A' nép-is azt tette ezek példájára.

Szólltt ezekre a' Gróf, 's ezeket mondotta
Fent szóval; a' mellyet a' nép jól hallotta.

Soká éllyen amaz Nagy Ramini vére,
Mert ez lészen a' ti életetek bére;

Sokáig éllyen a' Madagaskari nép,
Mert ez a' szívemre fel-rajzoltatott kép.

A' Fejedelmek-is sokáig éllyenek,
Áldást az Egektül minnyájan végyenek.

A' nép teve itten nagy öröm kiáltást,
Tihang! tihang! a' mint el-hagyák a' zajgást.

A' Gróf itt a' népnek többet-is beszéllett.
Sok Panegyrisnek hogy egyszer vége lett,

Kissebb kerekeket minden megye formált,
És így minden Nemzet egy egy kerékbe állt.

Rosfangúr ezeket sorrúl sorra járta,
Hogy hitet tegyenek, tölök azt kivánta.

Rohandriérekhez a' Grófot vezette,
A' hol egy ökörnek ö fejét-is vette.

Le-is tette itten az áldozat hitét
Mindenik; meg iván a' vérnek egy tseppét.

Nagy átkokat mondott a' maga fejére,
Ha Grófhoz hív nem lesz, szintúgy gyermekére.

Minden kerekekbe ötet el-vezette,
Mind az elsöbe tett, másut-is azt tette.

Így

Így lett vége ezen Tzeremoniának,
Végre Sanancharnak hálákat adának;
Mivel tőle nyertek ollyan nagy kegyelmet,
Ramini Véribűl adván Fejedelmet.
A' Fejedelmeknek köſzönötét tette,
A' Gróf, és minnyáját meg-is vendéglette.
Három ſzáz Aſzſzonyi ſzemélyek estvére
Grófnéjának jöttek meg-tiſztelésére.
Ők mint fejér népek, néki hitet tenni
Kivántak, mellette fegyverbe-is lenni.
De úgy hogy férfiak az ő dolgaikba
Ne ártsák magokat, ſemmi jussaikba.
A' hóldnak fénnyénél ők hitet-is tettek,
Hajnalig tántzoltak, vígan éneklettek.
Mind a' Fejedelmek más nap el-jövének,
Grófnak ſzép köſzöntést minnyájan tevének.
Kezébe nyujtottak ők egy nagy levelet,
Ez bizonyſág vólt, hogy Ampansancabé lett.
Minden Fejedelem maga ſaját nevét
Alá írta, és rá nyomta a' petséttyét.
Más nap megint gyűlés általok tartatott,
A' Gróf egy Plánumot nékiek mutatott.
Szólltt: egy nagy tanátsot ſzükſég állíttani,
A' melly tudjon mindent jó véghez hajtani.
Tagjai Indusi Rohandriérekbűl,
Es Európai Anakandriekbűl (*a*)

(*a*) A' Madagascari nagy ſziget több kerületekbűl állott, valamint Hazánk több Vármegyékbűl, mellyeknek nevei valának, az első ugyan csak Rohandrie vólt, és

Állyanak, és ezek mint Gubernátorok,
És mint a' népeken való Protektorok,
Kórmányozzák egéſz Orſzágnak réſzeit,
És virágoztassák a' magok népeit.
Ezek vígyázzanak a' kereskedésre,
A' Törvény tartásra, és Földmivelésre.
Az Hadi rendet-is földön, tengereken,
Szemmel tartsák, légyen hatalmok ezeken.
Kissebb Tanátsoknak ę' nagy alatt lenni
Szükſég; kik rendelést ettül fognak venni.
Anpansancabének fő tanátsa légyen,
Ez mindenkor állyon, és leg-többet tégyen.
Ezen leg-főbb tanáts többire vígyázzon,
Mindenike ehez minden dolgot hozzon.
Végső ítéletet mindenbe ez tégyen,
A' mellyet ez egyſzer hoz, állandó légyen.
A' Madagascári főkép ſzabadſágot
Tartsa-fel, ſzolgállyon minden igasſágot.
Mihent a' Gróf ezen beſzédgyét végzette,
Öröm kiáltását mindenike tette.
Szólltak, mindeneket ő reája hadják,
Valamiket rendel, azt mind jónak tarttyák,
Eleibe tette megint minnyájának,
Hogy igen jó lenne, ha reá álnának:
Frantzia Királlyal egy jó kötést tenni,
Vagy Aliátusnak más Királlyal lenni.
És Europábúl Mester embereket
Bé-hozni, és velek ſok féle ſzereket.

Mind

és az Ankandrie kerületbe a' Gróf már Europaiakat-is tett, azon nagy Tanáts minden kerület' embereibúl állíttatott-fel.

Mind ezt véghez viſzi, magát ajánlotta,
Európába ő ki-mégyen, mondotta.

Reá állt minnyája, de hogy ő ki-mennyen,
Rasfangúr felette állott úttya ellen.

Szólltt; magába érzi, hogy ő ott maradna,
És Európába, nem köztök meg-halna.

De mivel már Úttyát magába fel-tette,
Fejébül Rosfangúr már ki nem verhette.

Ugyan tsak tovább-is az Orſzág dolgába
Munkált, és állított itten hamarjába

Védelmekre egy kis álló hadi Testet,
Három Liliomot Záſzlóikra festett.

Állott ez tizenkét ſzép Compániából,
Az iffiúſágnak ſzépébül, 's javából.

Száz ötven ember vólt egy Compániába,
Tiſztek nem vétettek ezeknek ſzámába.

Rohandrie Sanſe vala a' vezérek,
Mert ehez leg-inkább buzgott az ő vérek.

A' midőn már egyſzer a' Gróf el-végzette
Az Orſzág dolgait, Törvényt rendbe ſzedte:

A' nagyokat megint magához hívatta,
És fontos okokkal eleikbe adta;

Hogy Europába ő mért fog ki-menni,
Az Orſzág haſznára miket nem fog tenni.

Adtak-is már néki ők egéſz hatalmat,
Tsak bóldogá tegye ő a' Birodalmat,

És dolgokat bár a' Frantzok Királlyával,
Bár akár mellyik más erös Monarchával

Folytathassa: mellyel tetſzik, kötést tégyen,
Boldogúlásokra tsak a' dolog légyen.

Kérték, hogy magával hozzon Túdósokat,
Mester embereket, Borbélyt, Orvosokat.

Meg-igérték néki, más fél esztendeig,
Valamiket munkált, egész az ideig,

Meg-tarttyák, és abba változást sem teſznek,
Az Országokba is idegent nem veſznek.

A' ſzabott időre ha itt nem fog lenni,
Minden Frantziáknak tőlök ki kell menni.

E' fel-tételeket Gróffal együtt tették,
Azokat vérekkel le-is petsétlették.

Ezeket végezvén, minnyája itt síra,
Rasfangúr föképpen magával sem bíra.

Essedezett, kérte, őket el ne hadná,
És veſzedelemre ſzeméllyét ne adná.

De minden kérését haſzontalan tette,
Mert már indúlását ő el-is rendelte.

Végtére ő tőlök azt az edgyet kérte,
Ha már annyit tettek, tegyék ezt-is érte;

Hogy míg ő oda jár, a' Fő Tanáts feje
Rasfangúr Úr légyen, népnek-is eleje;

Ha pedig Rasfangúr halni meg-találna,
Akkor e' Fő Tiſztſég Sanſé Úrra ſzálna.

December havának tizen negyedikén
Bútsút vett ő tőlök a' Gróf jó idején.

Sírás zokogás közt öt' ſokan követték,
Áldás kívánással a' révig kéſérték.

Bel Artúr Brigantin hajóba bé-ſzállott,
El-ment, és ő elébb még meg ſem-is állott.

Tsak jó Reményſégnek révébe hogy jutott,
Itten övéivel három nap meg-nyúgott.

Innét

Irnét a' Frantzia Király orſzágába
Mene: bé-is ére Páris városába.

Mihent meg-indúltak, ſzólítt a' Gróf Rontóhoz:
Úgyé! ez útazás nagy örömöt okoz

Néked; nem-is félſz most a' Tenger zajától,
Nem irtózol ſzirthez tsapható habjától.

Utólsó útunk ez, mellyet hátán teſzünk,
De még-is általa mi ſzabaddá leſzünk;

Mert ha a' Tengerre nem ſzálhattunk vólna,
Ma-is lántznak hangja fülünk körül ſzólna.

Kámſatkába most-is kutyákon ſzánkáznánk,
Fekete Rókákat Nyuſztokat vadáſznánk.

E' jó Elementum viſz Európába,
Oka hogy juthatunk a' Magyar Hazába.

Nem meg-jövendőltem? hogy még jót teſz velünk,
Bár ſzélvéſzſze, habja gyakran vólt ellenünk.

Itt Rontó ſzemeit az égre vetette,
Mint kárt vallott Tzigány, ſohajtott felette.

Fel-ment a' hajónak leg-magasb orrára,
Térdre esett, így ſzólítt a' Gróf mondására:

Ditsőſég Istennek a' nagy magoſságba,
A' ki ottan lakik, fénylő méltóſágba.

Hogy ki-ſzabadított minket ſok inſégből,
Számtalan ſok roſzból, hidegből, hévſégből.

Le-törte testünkről a' békót ſzent karja,
Mellyért-is dítsérje öt Angyalok karja.

Énekelje, hogy ſzent, erős, halhatatlan,
Munkállásaiban nagy 's meg-foghatatlan.

Méltóſágos Grófom! kegyes gyámolítóm,
Jól tudom Nagyságod vólt mindég bátorítóm.

Ő

Ő jól emlékezik bíztató ſzavára,
Midőn a' Tenger hányt habjáról habjára.

Le-tört az árbotz fa, Vitorlák húllottak,
Az hajó óldalt dűlt, ſzelek ordítottak.

Véltük, hogy tekergős örvénnyébe temett,
Könyvekkel töltött bé a' félſz minden ſzemet.

Nagyſágod egyedül bíztatott bennünket,
Isten után nem más tartá-meg éltünket,

Jól tudom, nem egyſzer mondotta mért félek,
Mivel még többſzör-is a' tengerre kélek.

Hogy tenger ſzakaſzttya végét rabſágunknak,
Szegítſége léſzen ſzabadúlásunknak.

Látom Nagyſád ſzava most bé-tellyesedett,
Háborodott ſzívünk már le-tsendesedett.

Mert látom evezünk mi Europába,
Bé-jutunk reménylem a' Magyar hazába.

De hogy ha Nagyſádat én meg-nem-bántanám,
Ezen kérdésemet eleibe adnám,

Hogy Europába már egyſzer bé-jöttünk,
Frantzia orſzágból meg viſzſza evedztünk.

Ha ſzabad Nagyſádat kérdezni, és kérni,
Vallyon nem fogunk-é megint viſzſza térni?

Felelt erre a' Gróf, ne törjed fejedet,
Soha többé nem hány a' tenger tégedet.

Mért tértünk-meg akkor, okát meg-mondottam.
De most már dolgunkat végére hajtottam.

Hiddj ſzavamnak; ſoha én viſzſza nem megyek,
Ideje, Hazánkba békeſſégbe legyek.

Éppen akkor tette a' Gróf e' beſzédét,
Midőn a' tengernek érte végső révét.

Ki-

Ki-ſzállván hajóbúl ennek a' parttyára,
Fel-ſzaladott Rontó egy kis halmotskára,
Ugrált, tántzolt, véltek, hogy talán meg-örült;
De tsak hogy a' tengert el-hadyja, most örült.
Kiáltott: örömtül helyem alig lelem,
Méltóſágos Grófom, örző Raphaelem,
Kisírő Angyalom, én meg-ſzabadítóm,
Sok inſégek között kegyes vídámítóm.
A' nyugodalomnak jutottunk parttyára,
Tsak Nagyſád vezetett minnyájunkat árra.
Engedje-meg Nagyſád, bútsúmat vehessem
Azon orſzágoktúl, és meg-köſzönhessem,
A' mellyekbe jártunk, hogy eddig tápláltak,
Afonyával, 's Kókus dióval kínáltak.
Illő tengernek-is köſzönetem tenni,
Hogy nem méltóztatott bennünket el-nyelni.
Nevettek minnyájan, ſzólltt a' Gróf: tsak mond-el
Prédikátziódat: egy kar ſzékre álly fel.
Elsöben-is hozzád fordítom ſzavamat,
Már ſzabadon vagyok, meg-hajtom magamat:
Tenger! Neptunusnak ditső örökſége,
Kinek ellent nem áll hajók erőſége;
Köſzönöm hátodon engem' meg-ſzenvedtél,
Bár eleget hánytál, el-nem-merítettél;
Sem ott, hol jeges vagy, jegeid tornyára
Nem vetettél, ſem a' hasadék allyára.
Köſzönöm ſzirtekhez habjaid nem tsaptak,
Sem nyakas vadaid oblödbe nem kaptak.
Köſzönöm, hogy végső partodra ki-tettél,
Veſzedelmeidtül engem meg-mentettél.

El.

Digitized by Google

El-hagylak: habjaid' többé nem hasítom,
Hajóval hátadat fel-nem-túrosítom.

Zúghatsz én miattam ezentúl kedvedre,
Fordíthatsz hajókat, gállyákat mélyedre.

Mint ördög annyával, úgy velem már nem bánsz,
Jég-halomra, szirtre soha engem nem hánsz.

Szemem' ha rád vetem, már mindjárt szédülök,
Hogy tőled meg-váltam, szívemből örülök.

Kívánom, Syrénid szépen danoljanak,
Benned Najádesek vígan úszkáljanak,

Nem veszsnek rá még-is tsalóka hangjai,
Hogy meg-ázztassanak testednek habjai.

Vár nagyságú tzet-hal benned kevélykedjen,
Orrából fújtt vizen égig emelkedjen,

Jádzodjon elibe vettetett tonnával, (a)
Beléd még sem viszen mind ezen példával.

Tojjanak békáid számtalan gyöngyöket,
De belőled még sem hozom-ki ezeket.

Tenger! míg én élek, néked békét hagyok,
Benned nem úszkálok, Stokfis hal nem vagyok.

Most téged' szóllítlak átkozott Fúria,
Hóval bővölködő, jeges Sibéria.

Ha kitől, te-tőled vég bútsúmat veszem,
Hiddjed! buzgó szívvel hogy én eztet teszem.

Mert te kebeledbe mihent bé-fogadtál,
Egy gözös tömlötzből a' másba zárattál,

Hóltakkal azokba mind addig sínledtem,
Míg azok' dohától meg-nem-betegedtem.

Ezt

(a) Lásd azon Németh könyvetskét: mellynek tzímje: Mährchen von der Tonne.

Ezt látván, meg-vallom, ki-vettél közzülök,
De ha meg-gondolom, még most-is zödülök.
Mert engem' kantzáknak tejével itattál,
És rothadt halakat eledelül adtál.
Te megyéid közzül a' leg-fagyossába,
Mint ſzámkivettetett küld'tél Kámtsatkába,
Súlyos nagy munkákra ott kénſzerítettél,
Illyen terhes ſzakmánt nyakamra vetettél,
Hogy ennyi, meg ennyi nyuſztokat, vidrákat,
És ſzint annyi bíbert, fekete rókákat
Fogjak, és böreit vigyem Tár-házadba;
Mert ha nem tselekſzem, fel-tetted magadba,
Hogy ſzokásod ſzerént meg-batoskáztatol,
Vagy-is bányáidnál munkára adatol.
Rendes múlatſágot énnékem ſzerzettél,
Hogy az idöm múljon, vadáſzni kéſztettél.
Köſzönöm velem tett nagy ſzívesſégedet,
Szaggassák a' Knotik velödet, béledet,
Meg-botsáss, ellened ha talán vétettem,
És több Tatáridnak fejeket nem vettem;
El-ütém ugyan tsak néhány Moſzkáidnak
Gombokat, talán még több Kozákjaidnak.
Mert gondoltam drágább az embernek böri,
Mint nyuſztnak, rókáknak, bíbereknek ſzöri.
Ha lehetne, ma-is én ezt véghez vinném,
Te tár-házaidat én gazdaggá tenném,
Mert nagyon ſzeretlek; mint ördög a' lelket,
Adjon Orſzágába ö néked egy telket.
Kívánóm, ſegeid fel-ne-olvadjanak,
Örökké nagy havak téged' takarjanak.

Bó-

Digitized by Google

Bóreásnak ſzele ſoha meg-ne-ſzünjön,
Phœbusnak ſúgára ſzemedbe ne tünjön.

Múlasd magad' kutya fejü Tatáriddal,
Mint vakondak, ollyan ſzemü Nymfáiddal.

Körültted hangossan ezek ugassanak,
Lopatkába gerényt, nyuſztot foghassanak.

Lakoſid már tölem békével lehetnek,
Ló húst, kantza tejet ihatnak, ehetnek.

Nem ülök kutyákkal bé-fogott ſzánnyokba,
Ajánlom magamat én grátziájokba.

Szemeim mint Biblis végre könyvezzetek,
Folyót árafzſzatok, és viſzſza nézzetek

Azon ſzigetekre, mellyek közt úſzkáltam,
Majd életem' veſztém, míg beléjek máſztam.

Tölök fogom mostan vég bútsúmat venni,
Mivel nem kívánok ſoha bennek lenni.

Ha mind meg-nevezném, ſzívem meg-hasadna,
Mert vélné, közöttök tovább-is maradna.

Tsak az jelesbbekhez téſzem bútsúzásom',
De mindenik vegye magára ſzóllásom.

Te vagy hát az elsö, kegyes Uzmeligon,
Míg te benned vóltam, véltem vagyok otthon,

Mert a' vén Miklós Úr, hogy belém ſzeretett,
Mindent tett kedvemre, a' mit tsak tehetett.

Gróffommal Volangtát ö el-jegyzettette,
Velem együtt éjjel nappal vendéglette.

Igaz, réſzünk vala nékünk ſzámos jóba,
Azért Volangtát itt hagytuk eb adóba.

Másodika te vagy, dús gazdag Makaó,
Sok fü-ſerſzám terem benned, és Cacaó.

De

Digitized by Google

De én mind ezeknek kevés haſznát vettem,
Mivel itt ſós halat, Kókus diót ettem.
Harmadik te ragyogſz gyönyörű Formosa,
Virágzik te benned ſok Ananás, 's rózsa;
Drága illattyokkal te örvendeztettél,
De jobban ſzeretem, hogy jól fel-pénzeltél.
Szigetek' Királyja! te nagy Madagaskár,
Soha benned essö nem esik nints-is ſár.
Sírok, de örömmel te töled bútsúzom,
Mert örökre lábam' belöled ki-húzom.
Én Sibériába dederegtem, fáztam,
Benned éjjel nappal izzadástól áztam.
Amabba a' hideg guta majd meg-ütött;
A' rákba máſzott nap benned majd meg-ſütött.
Köſzönöm, hogy illyen égö ſzeretettel
Szerettél; ez után ne ſzeress, de veſzſz-el.
Testemet ſoha ſem fogod többé főzni,
Mert míg élek, téged' el foglak mellőzni.
Pokol vagy, és nintsen benned maradásom,
Kegyessebb ég alatt válaſztom lakásom'.
Hol kormos kezekkel orrom' karikázni
Nem fogják Nymfáid, ſem tollal tzifrázni
Fejemet: békével leſznek a' Négerek,
Perzseltt fejű, holló ſzínű vad emberek.
Meg-botsásd vétkeim', néped-is, *agyió!*
Te nagy Madagaskár, üssön a' malom-kő.

Eddig, és nem tovább vagyon Gróf Móritz Benyovſzkinak, azon Németh nyelvre fordított könyvben életének le-írása, de annak folytatásával ezen tsekély munkámba én to-

Digitized by Google

vább megyek, mivel minekutánna Párisból Hazánkba érkezett vólna, maga elö-beszéllette nékem, úgy Rontó Pál-is Budán, mi történtt vele Párisba; Hazánkba pedig bent lévén, nem csak én, hanem számtalanok mások-is tudják történeteit, azért-is ezeket-is ki-teszem azzal együtt; hogy Rontó Pál hol vált-el végképpen a' Gróftól, és hová lett. De itt sem állapodom még meg, hanem ezzel fejezem-bé munkámat, a' mellyet Richolson Angliai író felöle ki-tett, hogy Hazánkból Londonba, Angliának fö Várossába menvén, onnat megint mért mene Madagaskárba, és ottan mint végezé életét.

TIZEN-KETTÖDIK TZIKKELY.

A' mellybe ki-tétetödnek Gróf Móritz Benyovszkinak Páris Várossába tett dolgai, Magyar Hazánkba lett meg-térése, abba végzett történetei. Rontó Pálnak a' Gróftól való elválása. A' Grófnak Londonba való menetele, onnat megint Madagaskárba lett jövetele, és ottan végzett dolgai után következett haldla.

Nem lehet embernek nagyobb ellensége,
Mint egy Fö-Tanátsnak az ö írigysége;
Mert

Mert mikor gondolja, hogy a' fő póltzon áll,
Akkor taſzítja-le, Labyrintusba ſzáll.

A' Grófot-is érte illy fekély, és mirígy,
Fel-támadt ellene Párisba ſok írígy;

Sok Minister vélte, hogy majd elsőſéget
Nyér a' Király előtt; 's így ſok ellenſéget

Támaſztott ellene, a' kik követ fújtak,
Mint kígyók; 's a' Király' háta megé bújtak.

Súgták a' fülibe, hogy ſok kárt okozna,
Tsupán tsak magának dolga haſznot hozna.

Észre-vévén, hogy itt már elő nem mehet,
Semmit írígyei ellen hogy nem tehet,

Mindjárást fel-tette ő aztat magába,
Hogy Párist el-hagyja, ki-megy Hazájába.

De melly tsudálatos Isten rendelése!
Emberekkel bánó, kegyelmes tetſzése!

Mert Második József, Királyunk, Tsáſzárunk,
Kinek halálával története nagy kárunk;

Akkor Párisba vólt látogatására,
Frantzia Királyné Húga láttására.

Meg-hallotta, a' Gróf, hogy melly dolgokat tett,
Hogy Ságra réſzére ſok ſzigetet el-vett;

És olly útat talált a' fagyos tengerig,
Mellyt ſenki fel nem lelt, még mind az ideig.

Azért-is a' Grófot magához hívatta,
Hozzá nagy Kegyelmét mindenkép mutatta;

Parantsolta néki, mivel vasallussa,
Mennyen Bétsbe, léſzen *Salvus conductussa.*

E' nagy Kegyelméért lábaihoz borúlt,
A' Gróf ſzemeibűl a' ſok öröm könyv húlt.

Digitized by Google

Mert tudta: hogy egyszer vétkezett ellene,
Lengyel Országába mellyért ki-is mene.

Essedezett, kérte, mutassa Kegyelmét
Rontó Pálhoz-is, és tágíttsa félelmét.

Mert ő egyszer gyilkos, kétszer vólt desertor,
De ezen vétkeit meg-síratta sokszor.

Dolgaiba ő vólt leg-főbb segedelme,
Kérte: hogy járúllyon hozzája Kegyelme.

Leg-ottan-is ezen nagy lelkű Monárcha,
Meg-engedett néki, sőt aztat akarta,

Hogy ő ez után-is a' Gróf mellet légyen,
És szolgálattyával néki hasznot tégyen.

Mindjárt-is ő néki obsitot íratott,
A' pardon írás-is kezébe adatott

A' Grófnak: Rontót itt magához hívatta,
És mind a' két írást a' kezébe adta.

El-vette: sohajtott Istenhez az égbe,
Le nem lehet írni, mit nem vitt itt végbe.

Mert hol sírt, hol tántzolt, hol lábát tsókolta,
Hol meg térdre esett, a' Tsászárt áldotta.

Mit ád a' Tsászárnak, a' Grófot kérdette,
Mivel hogy ő vele e' Kegyelmét tette.

Szólltt: hálaadatlan nem akarok lenni,
Ő Felségéhez most mindjárt fogok menni.

Majd bé-nyújtom néki azon szép pipámat,
Mellyt jobban szeretem, mint anyám 's apámat;

A' mellyet a' Grófné adni méltóztatott,
Midőn Bétsből el-jött, itt köztünk mulatott.

Katzagva szólltt a' Gróf, te bahó! a' Tsászár
Nem dohányzik; néki, ha adnád lenne kár.
Kár!

Digitized by Google

Kár! nem kár! mivel ſzép, tudom hogy el-veſzi,
Leg-alább majd Bétsbe Tárházába teſzi.

Ha pedig Nagyſágod ezt nem javasollya,
Vagyon egy beretva ſzijam, ha gondollya.

Majd azt adom néki, nagy újſág ez, 's nagy kints,
Egéſz Bétsbe tudom, hogy ennek párja nints.

Egy meg-ölt nagy kövér Tatárt én meg-nyúztam,
Nyaka tsigájárúl ezen bört le-húztam;

A' beretva ezen igen jól fenődik,
Mert zsíros; a' ſorja ſzépen ki-vévődik.

Szólltt a' Gróf nevetve, ezt-is tartsd magadnak;
Illy tsekélyſégeket Tsáſzárnak nem adnak.

Ezek után a' Gróf Béts felé meg-indúlt,
Hogy a' Tsáſzár el-ment, már két napja el-múlt.

A' Gróf harmad napra utánna érkezett
Bétsbe; mert jól menni ő-is igyekezett.

Mária Trésia dolgait tsudálta,
Hogy hamar láthassa, őt nehezen várta.

Maga kívánt mindent ki-venni belőle,
Mert a' Tsáſzár ſokat beſzéllett felőle.

Hamar-is nyert nála ő audientziát,
Térd meg-hajtva vetett mély reverentziát.

El-beſzéllte a' Gróf, ſúlyos ſok rabſágát,
Moſzkákkal, vadakkal, vólt háborúſágát.

Miként ſzabadúlt-meg ſzámkivetésébűl,
Siberiának nagy havábúl, jegébűl.

Melly titkos útazást a' tengereken tett,
Melly ſok hajó törést azokon ſzenvedett.

Frantzia Királynak birodalma alá
Mennyi ſzigeteket hajtott, el-ſzámlálá;

Digitized by Google

Madagaskárt-is, melly jó, 's ſzép rendbe vette,
Vad Fejedelmeit mint ſzelídítette.

A' Királynak melly nagy haſzon folyt ezekbűl,
Mert a' jövedelem állott ſok ezrekbűl.

A' Ministerium dolgát írígylette,
Király előtt mindég tsúnyáúl festette.

Látta, el-akarják vég-képpen temetni,
Mert nem akart nékik térdet, fejet vetni.

Azért ki-jött, 's borúl mostanſág lábához,
Járúl Fejedelem örök Aſzſzonyához,

Méltoztassa ötet Kegyelmébe venni,
Kegyessen valamelly hivatalba tenni.

Ezen Kegyesſéggel tellyes Fejedelem,
Kiben mérték nélkűl vala a' Kegyelem;

Nagy érzékenyſéggel hallgatta ſzavait,
Szánta ſzenvedésit, tsudálta dolgait.

Soká beſzéllt vele, kegyelmébe vette,
Szóllt: el van felejtve hibás régi tette.

Mostan fel-emelem Grófi Méltóſágra,
Hárúllyon ezen díſz Fiú, 's úgy Lány ágra.

Mennyen mostan a' Gróf tólem a' Tsáſzárhoz,
E' menetele-is reménylem, majd jót hoz.

Ezek után kezét a' Grófnak nyújtotta,
Ő nagy tiſztelettel ezt meg-is tsókolta.

Meg-köſzönte e' nagy Kegyelmét, malaſzttyát,
Ki-ment: 's a' Tsáſzárhoz vette mindjárt úttyát.

Bé menvén hozzája, térd fő meg-hajtással
Köſzöntötte: ſoká beſzélltek egymással;

Végtére a' Tsáſzár vállát veregette,
Székely Huſzároknál Obesternek tette.

Szól-

Szóllott: mostan mehett látogatására
Attyafiainak, 's meg-vizsgálására
Jószáginak: de ott soká ne mulasson,
Szükség a' Regiment által adattasson
Néki; mert ez hamar Erdélybül ki-mégyen,
Nagyon szükség tehát, hogy akkor ott légyen.
Meg-köszönte itten ezen nagy Kegyelmét,
Sírt, midőn el-hagyta Kegyes Fejedelmét.
Bétsbül más nap el-ment, Pozsonyba mint ére,
Itten az arany lúd fogadóba tére.
Kéntelen vólt itten öt napot tölteni,
Mivel ki ki akart vele beszélleni.
Főkép Albert Hertzeg, 's több nagy Méltóságok;
Kiknek ötet látni vala kívánságok;
Minnyájan szívessen látták öt' 's fogadták;
Nagy álmélkodással dolgait hallgatták.
Kristina Hertzegné főkép tsudálkozott,
Mert néki arany szín szép Publikányt hozott.
Ég szín vólt két szárnya, szint olly réfnyi farka,
Tetszett feje görög betükkel hogy tarka.
Szolgák, szolgálói Négerek valának,
A' Hertzegné előtt ezek tántzolának.
De visításokra fülöket bé-dugták
Az Urak, 's azoknak hajlásit katzagták.
A' hol illett, ottan mindenüt meg-jelent,
Végre el-bútsúzott, 's a' fogadóba ment.
Még az nap Rontó Pál vele szembe leve,
És illy beszédeket a' Grófhoz ő teve.
Méltóságos Uram! Életem védelme,
Érdemimnél több vólt Nagyságod Kegyelme;

Mellyeket áraſztott ſzegény ſzolgájára,
Úgy vígyázván reám, mint önnön magára.

Én azokat ſoha meg-nem-hálálhatom,
Annyival-is inkább viſzſza nem adhatom.

Azoknak jutalmát égtül fogja venni,
Én most Nagyſágodtúl bútsút jöttem venni.

Engedje-meg, kérem, hogy haza mehessek,
Vándorlásom után békével élhessek.

Nagyſádat a' Tsáſzár Obesteré tette,
Régen e' hivatalt meg-is érdemlette.

Hallom, hogy bizonyos immár a' háború,
Tudom fejére ſzáll borostyán koſzorú.

De többé már én nem katonáskodhatom,
Kardomat mint hajdan, úgy nem forgadhatom.

Gyenge vagyok; meg-vont a' ſok nyomorúſág,
Öreg-is; őſznek tett rabſág, 's a' boſzſzúlág.

Bellona iffiat ſzeret, és erősset,
Nem illyen götlősset, és illy köhögősset.

A' Gróf beſzédjére majd ſzavakat ſem lelt,
Nagy ſzomorún még-is ékie így felelt.

Fiam! a' ki vóltam, nem vagyok már én-is,
A' hol én vajlódtam, ott ſzenvedtél te-is.

A' mint látom, el kell háborúba mennem,
Ha Tsáſzár akarja, nem lehet mást tennem.

Pedig én-is, mint te, olly meg-aggott vagyok,
Szenvedéseim-is vóltak ſzint olly nagyok.

Ha én el-mehetek, te mért ne jöhetnél,
Királynak, Hazánknak, még haſznot tehetnél.

És te oda haza, mond-meg, mint fogſz élni,
Roſzſz következéstül illó mindég félni.

Sok-

Sokkal külömbözőbb, ſzólltt, Nagyſágod dolga,
Mert ottan-is Úr leſz, én pedig tsak ſzolga.

Strapátziám nékem ezerſzer több lenne,
Mellyekbül Nagyságod kevés haſznot venne,

Mert a' mint mondottam, meg-erőtlenedtem,
Egéſz Invalidus, és Maródi lettem.

Ott tsak tárgya lennék én a' nevetſégnek,
Keveset árthatnék Burkus ellenſégnek.

Ha Atyámrúl reám valami maradott,
E' kevésbül élek, mennyit Isten adott.

Ha pedig utánna ſemmit ſem találok,
Falunkba egy könyü ſzolgálatra álok.

Vagy Egyházfi leſzek, vagy pedig dinnye tsőz,
Illy könyü ſzolgálat annak való, ki őſz.

Templomba gyertyákat még tsak meg-gyújtha-(tom,
Nem nagy a' harangunk, azt-is meg-vonhatom.

A' tsengetyűvel-is még körül mehetek,
Coledálásbúl-is edgyet mást nyerhetek.

Ha pedig tsőſz leſzek, Filagoriámra
Fel-máſzok, jó gondom leſz mindég a' ſzámra,

Javát a' Dinnyének én fogom meg-enni,
Bár az Uraſágé, bár Papé fog lenni.

A' tolvajt pediglen meg fogom foſztani,
Egy két garast fogok ſgy-is fordítani.

Hogy ha vénſégemre kóldulnom kellene,
Fortélyos egy kóldús belőlem tellene,

Mikor Péter Úrnak ſzamarát vezettem,
Minden Manöverit jól fejembe vettem.

Minden kóldusoknak ſzája aztat vállya,
Hogy ő minnyájoknak vála Feldt-Marsallya.

Digitized by Google

Tudta a' Gróf, hogy ő ezekkel csak tréfál,
Tudta, pénze vagyon, nem leg-roſzſzabbúl ál.
De látta aztat-is, hogy már nem ſzolgálhat,
Lóra nehezen üll, gyalog allyig járhat.
Felelt, de ſzemébúl köny tsepet húllatott,
És csak ſzó ſzaggatva, hozzá így ſzólíhatott.
Hív ſzolgám: leg meg-hitt emberem, ó Rontó!
Hogy lehetſz mostan nyert örömöm el-bontó?
Most akartam élni veled víg napokat,
Mert eddig ſzenvedtünk ſanyarúſágokat,
Homállyából napunk most jutott fénnyére,
Szerentsének ſorsunk, most ült fő ſzékére.
És éppen most kivánſz el-hadni engemet,
Mikor öröm érte ſzívedet, 's ſzívemet.
Ennyimre el-mented hoz nagy bánatokat,
Nálad nélkül nem ér többé víg napokat.
Test őrzőm valál te minden veſzéllyekbe,
Véddöm, és paisom az ütközetekbe,
Hogy ha meg-gondolom, nékem mint ſzolgáltál,
Betegſégeimbe ágyam mellet általl;
Az egéſz testemet a' fájdalom járja,
Hogy el-mégy, boríttya ſzívem' bánat árja.
De hogy meg-gyengültél, magam meg-esmérem,
Hogy nálam maradgyál, már azt nem-is kérem.
Vezérellyen Isten! többet nem ſzólíhatott,
Zokogás a' testét rázta, el-halgatott.
Végtére egy erſzényt nyújtott a' kezébe, (a)
El-ment, el-tünt, mert nem nézhetett ſzemébe.

(a) Rontó Budán azt mondotta nékem, hogy azon erſzénybe 500 holandiai aranyak vóltak. De ezen felül-

Szobája ajtaját bé-tsukta magára,
Keservesen síra ſokak hallottára;
Ugyan tsak Rontónak egy tzédulát íra,
Ez-is nedves vala, mert hogy írta, síra.
Mint írni fiának ſzokott édes attya,
Ennek-is olly vala egéſz foglalattya.
Kérte, hogy mennyen-el, hogy öt' ne láthassa,
Írja-meg, hol áll-meg, hogy aztat tudhassa.
Hogy ha meg-ſzorúlna, hozzá folyamodjon,
Áldást, és ſzerentsét Isten néki adjon.
Rontó e' tzédulát hogy kezébe vette,
Olvasván, kezébül a' földre ejtette.
El-ájúlt, le-rogyjatt, a' ſzolgák öntözték,
Vólt-is dolgok vele, míg fel-ébreſztették.
Hogy magához téré, ſzólltt: óh kegyes halál!
Én nékem melly édes nyugodalmat adál.
Óh mért irígylitek barátim ſorsomat,
Mért költöttetek-fel, rontátok álmomat.
De körül tekintvén, látta, hogy hol lenne,
Észre vette, hogy tsak üres ſzókat tenne.
Bár kemény ſzívü vólt, de most már ſírhatott,
Magával ez által jobban-is bírhatott;
Azért-is, mint mikor felyhök tsatornái
Meg-nyílnak, 's essötül ürülnek aknái,
Rontó ſzemeibül olly folyás áradott,
A' nagy zokogásba már el-is fáradott.

De

---

felül-is vólt néki böveſzkén pénze, mert Madagascárba, és a' több ſzigetekbe el-nem-felejtette magát.

Digitized by Google

De még-is kiáltott, kedves Grófom, hol vagy!
Felely! mert a' lélek mostan mindjárt el-hagy.
Óh melly fájdalmak közt válok-meg te tűled,
Életem nem élet, de halál kívüled.
Enged-meg még egyszer személyed láthassam,
Lábadhoz borúlva lelkem ki-adhassam.
Nagy Isten! vétkezem, már eztet nem kérem,
Te szent kegyelmedbül, még látom, azt érem.
Terjeszd ollyan bőven reá áldásodat,
Melly bőven botsájtod földre harmatodat.
Tartsd-meg sok időkig ezen árvák attyát,
Te nagy jóvóltodnak érezze malaszttyát.
Szívét háborúba kérlek erősíttsed,
Mint Dávidnak karját, karját úgy segíttsed.
Illyés Prófétának ad tüzes pallosát
Kezébe, hogy ezzel vághassa gyilkosát.
Essedezem; tartsd-meg minden veszélyekbe,
Mikor fog tetszeni, vidd végre Egekbe.
Szépen el-bútsúzott a' Grófnéjátúl-is,
Egész udvarátúl, a' köz-szolgáktúl-is.
Más nap egy kalmárnak fel-ült hajójára,
Dunán ment le Pestre, Medárd vásárára.
Itten egy Miskóltzi Görög szekerére
Fel-ült, hazájába hamar el-is ére.
A' hol látta, hogy már szülői meg-hóltak,
Még azok-is, a' kik esmérői vóltak.
Rég az attya házát Uraság el-vette,
Más parasztjobbágyát abba helyheztette.
Mert az Uraságnak vala ez fundussa,
Meg-esmérte, hogy nints ehez néki jussa.

Pénze

Pénze vólt, el-menne Eger városába,
Egy ſzép házat meg vett ott a' Rátz utzába.

Fel-ékesíté ezt ſzép házi ſzerekkel,
Nyoſzolyákkal, aſztal, tükör, karſzékekkel.

Két ſzép ſzöllöt-is vett, és három réteket,
Földeket, mellyekbe jó böven vethetett.

Tíz ezer forintot adott uzsorára,
Jól élt, nem-is ſzorúlt mások aſztalára.

Hogy Grófját láthassa, mindég igyekezett,
De ſoha már hozzá többé nem érkezett.

Hanem, hogy az Orſzág gyűle Diætára,
Kilentzvenedikbe fel-jött ő Budára.

Leopold Királynak az ő válaſztását,
Kivánta ott látni koronáztatását.

De mivel Pozsonyba ez által-tétetett,
Hogy olly meſzſze mennyen, töle nem telhetett.

Meg-tudta, hogy én-is a' Diætán vólnék,
Nem más, ki Majorja vóltam, hogy az lennék.

Pesten ſzálltt, örömmel ált' jöve Budára,
Hogy láthatott, vala vígaſztalására.

Én ötet kilentz nap magamnál tartottam,
Pozsonyba fel-menvén, haza botsátottam.

El-beſzéllte nékem ott egéſz életét,
Mind maga, mind pedig Grófja történetét.

Irtt három levelet nékem Szakoltzára,
De hogy egy dologról nem írtt utóljára;

Egy jó akarómnak felöle levelet
Irtam, a' mellyre-is jött illyen felelet:

Hogy immár nem vólna az élök' ſzámába,
A' múlt öſzön tették sírjának halmába.

Epitá-

Digitized by Google

Epitáphiumot idöm' töltésére
Munkáltam felöle, de aztat kövére
Nem metszették; ide még-is bé-iktatom,
Illyekkel magamat gyakran múlatgatom.

Epitáphium.

Rontó Pál fekszik itt, míg élt sokat rontott,
Mert sok Moszka, Tatár, 's Néger vért ki-ontott,
Tár-házakat és tár-szekereket bontott,
Ki-emelt azokból ö sok ezüst fontot.

Vitéznek mondhattya, ki ötet esmérte,
Sok ellenség' nyakát az ö kardja mérte,
Egyed hegye alatt halál utól érte,
Eger lyukba dugta, bár ötet mind kérte.

Borostyánt érdemlett sok vitézségéért,
Hazájáért ki-folyt ártatlan véréért,
Tziprust nyert fejére ennyi sok tettéért,
Imádkozz' vándorló! szegénynek lelkéért.

* * *

A' Gróf póstára ült, el-ment Hazájába,
Meg-szállt Nagyszombatba, mert vala úttyába;
Az arany korona fogadóba ment-bé,
Ki lenne szomszédja, a' Kelnertöl kérdé.
Én vóltam: a' Kelner meg-mondá nevemet,
Meg-is látogatott mindjárást engemet.
Meg-öleltük egymást, nagyon örvendettünk,
Hogy illy véletlenül egymással lehettünk.
Kedvéért én négy nap itten meg-maradtam,
Dolgait beszéllvén, tsudálva hallgattam.

Meg-

Meg-újúlt közöttünk a' régi barátság,
Mert máskép' is vala közttünk atyafiság.

Ötöd' nap' el-mentünk mind ketten útunkra,
Szükség vólt tekíntni kevés jószágunkra.

Ő a' magáéba nem soká múlatott,
Mivel a' Tsászártól vett parantsolatot,

Hogy ne késsen, vegye-ált' a' Regimentet,
Mert a' környül-állás háborút jelentett.

Kevés idő múlva el-indúlt Erdélybe,
De úttyába majd hogy nem esett veszélybe.

Mert Hóra, az Oláh latroknak Márssalja,
Tudta hogy jön, vélte, hogy ötet fel-falja.

Obristlaidinántja eztet meg-hallotta,
Osztályát feléje mindjárt indította.

Tordán szerentsésen ez hozzá-is jöve,
Le-esett szívéről a' félelem' köve.

Bátran ez osztállyal Székelyek földére,
Leg-kissebb kár nélkül Quártéllyára ére.

Levelébe adta e' dolgot tudtomra,
Örültem, nem jutott mindene potomra.

Alig hogy ált'-vette ő a' Regimentet,
Bellikumtól mindjárt parantsolatot vett:

Hogy indúljon azzal Mársnak piattzára,
Mert az ellenség-is meg-indúlt már árra.

Ő a' Regimenttel mindjárt meg-is-indúlt,
Hallván a' háborút, a' szíve meg-vídúlt.

Fel-tette, a' Burkust hogy majd meg-próbálja,
Tudta, hogy a' Székely a' sarat meg-állja.

Ezer hét száz hetven és nyóltzadikába
Szerentsésen bé-ért ő Silésiába;

De

Digitized by Google

De hamar meg-tsökkent minden reményſége,
Mert a' háborúnak hamar leve vége.

Minden Regimentek viſzſza maséroztak,
Igazſág, békeſség együtt tsókolkoztak.

A' nyúgodalomhoz ő hozzá nem ſzokott,
Most mi tévő légyen, arról gondolkodott.

A' Fejedelemnek kívánt ő haſznára
Lenni, fel-is méne Bétsbe utóllyára.

Kérte Székelyekhez más Obestert tégyen,
És ha meg-engedi, Fiúmébe mégyen.

Egy nagy kereskedést fog ott állítani,
Mellyel nagy haſznot fog nékie hajtani.

Plánumát a' Tsáſzár' kezeibe adta,
Valamiket ki-tett, ő mind jóvá hagyta.

Más Obestert nyere mindjárt a' Regiment,
Gróf-is Fiúmébe ſietſéggel el-ment.

A' ſzerentse itt-is nékie nem ſzolgált,
Mint Madagaskárba mindég ellene állt.

Szomorodott ſzívvel el-ment Angliába,
A' mint bé-érkezett London Városába,

Audientziát nyert menni a' Királyhoz,
És e'képpen ſzóllott ő önnön magához:

Hogy hatalma alá veti Madagaskárt,
A' mellyből nagy haſznot fog venni, és nem kárt.

A' belső dologba magát nem avattya,
A' Ministérium ezeket hajthattya.

És ha Indiába háborúja léſzen,
Öt ezer katonát ſegitſégül véſzen

Ő tőle a' Király: Matrózt két ezeret,
Flottáját ki-tarttya, ád ennek kenyeret.

So-

Digitized by Google

Soha más portékát bé sem-is fog hozni,
Hanem Angliait: és ajándékozni
Fog bizonnyos summát edjik Hertzegének,
Minden eltzendöbe, akár mellyikének.
Ellenbe ezeket kérte a' Királytól,
Mind a' felsö, mind az all Parlamentumtól
Hogy ha Madagaskár ellen ki támadna,
Akkor segitséget néki illyet adna,
Hajókat, úgy fegyvert, más hadi szereket,
Nem többet tsak két száz Mester embereket
Előre illy hajót mostan bármat nyerjen,
Kettöt fegyver, élés, edjet meg-terhellyen.
Öttven ezer Sterling font légyen az ára,
Mert nagy szüksége lesz eleintén árra.
De e' summát ö négy eltzendök folytával,
Ki fogja fizetni egész uzsorával.
Mind ezekre a' két Parlamentum nem állt,
Angliát el-hagyta, ment Amerikába,
Azért-is fejébe illyen gondolat szállt,
Bé ére Mariland ékes Városába,
Szorgalmatosaknak Lakossait látta,
Azért a' nyereség reménnye táplálta;
Hogy rá-veszi öket a' kereskedésre,
A' Madagaskári néppel egy értésre.
Indúlása előtt ment Baltimorébe,
Irlandiának, a' tzélsö szigetébe.
Nagy kereskedövel tett itt barátságot,
Tett-is ez ö vele ollyan nagy jóságot,
Hogy mindjárt egy hajót, számos portékával
Meg-rakott; 's fegyveres negyven katonával

Húsz szép ágyúk vóltak e' hajóra téve,
Szükséges golyóbis, és por meg vólt véve.

E' hajón evezett ő bé Marilandba,
Éppen nem mulatott sokáig ő abba.

Hanem el-ment innét Ágostony révébe,
Madagaskár sziget' nap költe részébe.

Itt vélte, hogy majd nagy nyeresége lészen,
Mert esmeretséget föld népével tészen.

Marilandba hagyta Grófnéját azomba,
Mert tudta, hogy lészen ott nyugodalomba.

Ezen Sæculum írtt nyóltzvan öt esztendőt,
Julius hetedik napján, a' nap fel-költ.

Hogy ért Antegare szép tágas révébe,
Szent Sebestyén hegynek, vala ez végébe.

Antongil révébe innét el-indúla,
A' mint ebbe ére, kevés idő múla,

Hogy a' Madagaskár éjtszaki részének
Királlya, Lambuing, 's Szeklaver népének

Királlya-is jöttek látogatására,
Hit-kötéssel állott mind kettő pártyára.

Föld népe közzül-is sok melléje állott,
És fel-fegyverkezve hajójára szállott.

Tíz napok multával ezekkel meg-indúlt,
Angoucit érvén, itten keménnyen dúlt.

Frantziaké vólt ez, a' kikre neheztelt,
Itten most elöször ezek ellen fel-kelt.

El-is vette mindjárt egy nagy Tárházokat,
Földig le-rontatta az itt állt sántzokat.

Egy új Várost akart itten állíttani,
Frantziáknak kívánt mindenkép ártani;

Azért

Azért népe részét hajókra szállítá,
És Fulpoint felé azokat indítá.

Hogy a' Frantziáknak ottan Faktoráját, (a)
Vegyék-el, hozzák-el minden portékáját.

De ez előtt állott fegyveres Fregátta,
Hogy el-nem-vehetik, mindenike látta.

Leg-kissebbet ők itt nem-is tehetének,
Úgy viszsza-is tértek, mint ide jövének.

Az Isle de Frantzba lakó Gubernátor,
Ki nagy elméjü vólt, 's mindenképpen bátor,

Meg-hallván a' Grófnak ellenkeskedését,
Leg-ottan meg-tette ezen rendelését,

Egy hajót mindjárást fel-fegyverkeztetett:
Hatvan katonákat reá helyheztetett,

Ezer hét száz nyóltzvan hatodik esztendő
Irattatott, vólt ez a' Grófnak keserő;

Mert huszon harmadik Májusnak napjára,
El-jött azon hajó, a' Gróf nagy bajára.

Egy Redutát ugyan ő fel-építtetett,
A' mellybe két ágyút, bé-is helyheztetett.

Ez igen kevés vólt védelmezésére,
De még-is ő bátran várt ellenségére.

Mihent a' hajórúl az ágyúk süttettek
Négerek szaladtak, erdőkbe siettek.

(a) A' Tengereken kereskedő Nemzeteknek ollyatén Tárok, a' mellyekbe portékájok vagyon, ez annál lévő Cancelláriával eggyütt Faktorájnak neveztetik, a' melly személy ennél a' fő, az Faktornak hívattatik.

Digitized by Google

Nyóltzvan ágyú a' ſok golyóbist okádta,
Egyjike jobb réſzét mellyének találta.

Mindjárt hanyat-is dült, fetrengett vérébe,
El-este mihent tünt Frantziák ſzemébe,

Haján fogva húzták ötet ki ſántzából,
Senki ſem vehette-ki ezek markából.

Nehány minuta vólt, a' lelkét ki-adta,
Gyáſzos özvegyſégbe, a' Grófnéját hagyta.

Ki hallván fátumát, a' Magyar hazába
Ki-jött, példásan él ma-is jóſzágába.

Ímé így húnya-el e' nagy Magyar vitéz,
A' kibe bátor ſzív lakott, 's különös éſz.

Nagyra ſzülettetett, nagy próbákat-is tett,
Kár hogy az ſrígyſég ellenſégévé lett.

Senki más, egyedül ő vala Pajtássa
A' föld fel-lelésben, Kolumbusnak mássa.

Egéſz Európa dolgait tsudállya,
Tsak a' Kaján ember azokat ótsállya.

Sokſzor fogja a' nap Hazánkat kerülni,
Míg egy Magyar Anya illy fiat fog ſzülni.

Mondj áldást hamvára, ditső Magyar Nemzet,
Annyának-is, a' ki illy remeket nemzett.

Én-is azt kiáltom, nagy lelked az égbe
Örvendjen! és Munkám ezzel mennyen

VÉGBE.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google